

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Lagerlöf, Selma.; autoriseret Oversættelse af
Ida Falbe-Hansen.

Titel | Title:

Gösta Berlings Saga : Fortællinger fra det
gamle Vermland

Udgavebetegnelse | Edition Statement:

2. Udg.

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Kbh. : Gyldendal, 1895

Fysiske størrelse | Physical extent:

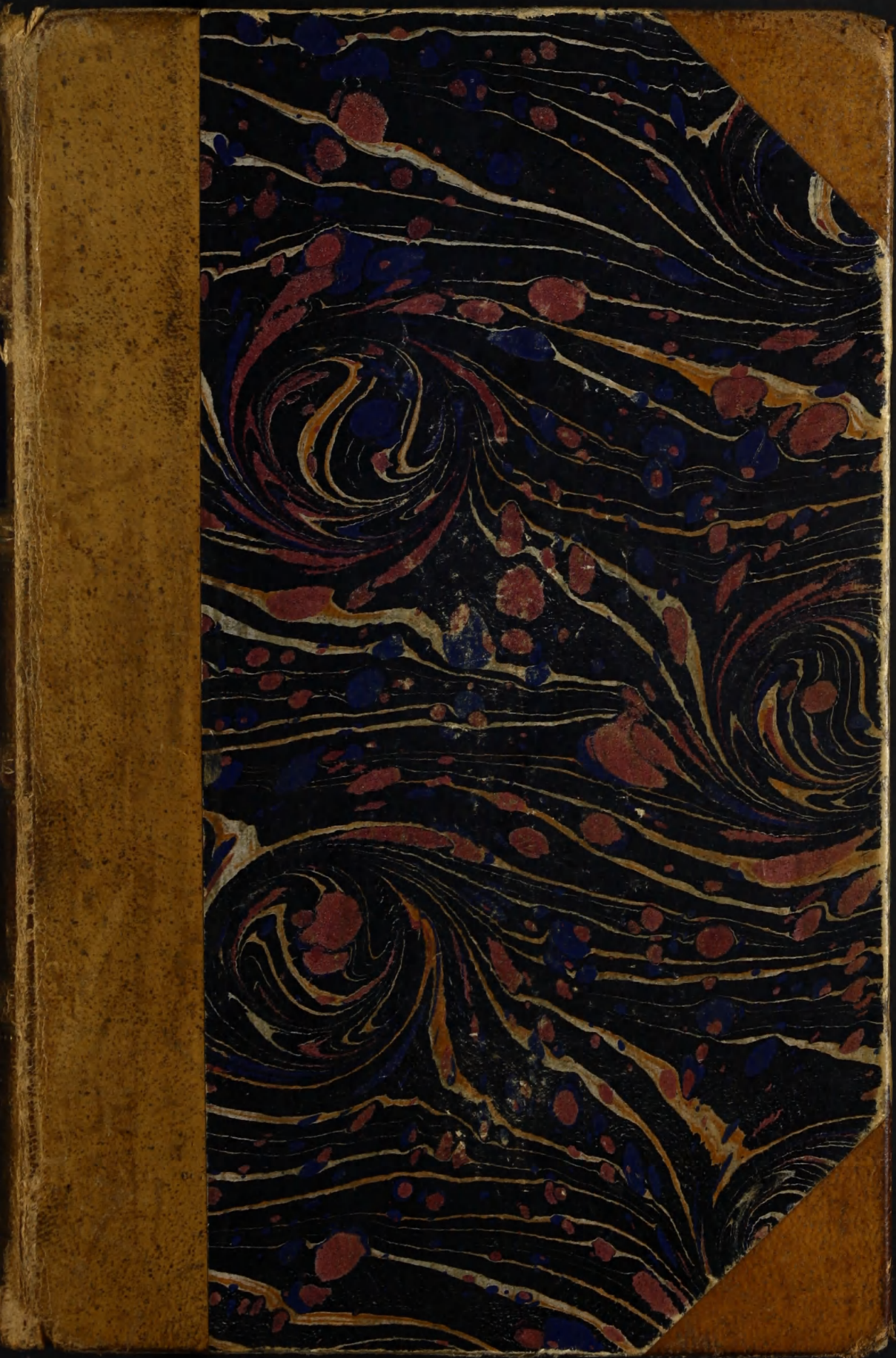
272, 297 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

~~102, 278~~

57-373 ak

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020576902

SELMA LAGERLÖF

GÖSTA BERLINGS SAGA

FORTÆLLINGER FRA DET GAMLE VERMLAND

AUTORISERET OVERSÆTTELSE

AF

IDA FALBE-HANSEN

ANDEN UDGAVE

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

FR. BAGGES BOGTRYKKERI

1895

INDHOLD

	Side
Indledning.	
Præsten	1
Tiggerern	12
Gösta Berlings Saga.	
Landskabet	30
Julenatten	35
Julemiddagen	51
Gösta Berling, Poeten	65
La Cachucha	82
Ballet paa Ekeby	87
De gamle Køretøjer	112
Den store Bjørn i Gurlitafjeldet	131
Auktionen paa Bjørne	150
Den unge Grevinde	185
Spøgelsehistorier	216
Ebba Dohnas Historie	233
Mamsell Marie	259

INDLEDNING

I. Præsten.

Endelig stod Præsten paa Prækestolen.

Folk i Kirken løftede Hovedet. Naa, saa der var han dog! Der blev altsaa ikke Messefald denne Søndag, saadan som forrige Søndag og mange Søndage før.

Præsten var ung, høj, slank og straalende skøn. Havde man sat en Hjælm paa hans Hoved og hængt Sværd og Brynje paa ham, vilde man kunne hugge ham i Marmor og opkalde Statuen efter den skønneste Græker.

Præsten havde en Digers dybe Øjne og en Feltherres faste, runde Hage; alt hos ham var skønt, fint, udtryksfuldt, gennemglødet af Genialitet og aandeligt Liv.

Folk i Kirken følte sig underlig kuede ved at se ham saadan. De var mere vant til, at han kom dinglede ud fra Kroen i Selskab med lystige Kammerater, som Beerencrutz, Obersten med den

tykke, hvide Knebelsbart, og den stærke Kaptajn Bergh.

Han havde sviret saa umaadeligt, at han i flere Uger ikke havde kunnet passe sit Embede, og Menigheden havde maattet klage over ham, først til hans Provst og saa til Bisp og Domkapitel. Nu var Biskoppen kommen til Sognet for at holde Visitats. Han sad i Koret med Guld Kors paa Brystet. Præster fra Karlstad og fra Nabosognene sad rundt omkring ham.

Der var ikke Tvivl om, at Præstens Opførsel var gaaet over Grænserne for det tilladelige. Den Gang — det var i attenhundrede og nogle tyve — tog man det ikke saa nøje med, at Folk drak; men denne Mand havde forsømt sit Embede for Drikkeriets Skyld, og nu skulde han miste det.

Han stod paa Prækestolen og ventede, mens de sang det sidste Vers af Psalmen.

Der kom over ham, som han stod der, en Vished om, at han havde lutter Fjender i Kirken, Fjender i alle Stole. Herskabet i Pulpituret, Bønderne nede i Kirken, Konfirmanderne i Koret — de var Fjender allesammen. Det var en Fjende, som spillede Orglet, en Fjende, som traadte Bælgen. Alle hadede ham, ligefra de smaa Børn, der blev baaret ind i Kirken, til Kirkebetjenten, en stiv og stram Soldat, der havde været med ved Leipzig.

Præsten kunde have kastet sig paa Knæ og bedt dem være barmhjertige mod ham.

Men et Øjeblik efter kom der en dump Harmes over ham. Han huskede nok, hvordan han havde

været, da han for et Aar siden besteg den Prækestol for første Gang. Han var en dadelfri Mand den Gang, og nu stod han der og saa ned paa Manden med Guldkorset om Halsen, som var kommen for at dømme ham.

Mens han læste Indledningsbønnen, rullede den ene Blodbølge efter den anden over hans Ansigt, det var Harmen.

Det var sandt, at han havde sviret, men hvem havde Ret til at anklage ham derfor? Havde nogen set Præstegaarden, hvor han skulde bo? Granskoven stod mørk og uhyggelig helt ind til Vinduerne. Fugtigheden dryppede fra de sorte Loftter og drev ned ad de mugne Vægge. Trængte han ikke til Brændevin for at kunne holde Modet oppe, naar Regnen eller den flygende Sne kom farende ind gennem de knækkede Ruder, naar den vanrøgtede Jord ikke vilde give Brød nok til at holde Sulten ude?

Han syntes, at han havde været netop saadan en Præst, som de fortjente. De drak jo allesammen. Hvorfor skulde han være den eneste, der lagde Baand paa sig? Manden, som havde begravet sin Hustru, drak sig fuld ved Begravelsesgildet; Faderen, som havde bragt sit Barn til Daaben, holdt Sviregilde bagefter. Menigheden drak paa Hjemvejen fra Kirken, saa de fleste var fulde, naar de kom hjem. Det passede godt nok til dem at have en fortrukken Præst.

Det var paa Embedsrejser, naar han i sin tynde Kappe havde kørt mange Mil over frosne Søer, hvor

alle kolde Vinde havde sat hinanden Stævne, det var, naar han var bleven tumlet om paa disse samme Søer i aaben Baad, i Storm og Plaskregn, det var, naar han i Snefog havde maattet staa ud af Slæden og bane Hesten Vej gennem Driver saa høje som Huse, eller naar han havde vadet gennem Skovmoserne, *da* var det, han havde lært at elske Brændevinen.

Aarets Dage havde slæbt sig hen i Mørke og Tunghed. Bonde og Herremænd havde gaaet med alle Tanker bundne til Jordens Støv, men om Aftenen havde Aanden kastet sine Lænker, befriet af Brændevinen. Inspirationen var kommen, Hjertet blev varmt, Livet blev straalende, Sangen klang, og Roser duftede. Krostuen var da for ham bleven en Sydens Blomsterhave; Druer og Oliven hang over hans Hoved, Marmorstøtter skinnede gennem det mørke Løvværk, Philosoph og Digtere vandrede under Palmer og Plataner.

Nej, han, Præsten deroppe paa Prækestolen, vidste, at uden Brændevin kunde Livet ikke leves paa de Kanter af Landet; alle hans Tilhørere vidste det, og nu vilde de dømme ham.

De vilde rive Præstekjolen af ham, fordi han havde været fuld i deres Guds Hus. Aa — alle disse Mennesker, havde de da, vilde de indbilde sig, at de havde nogen anden Gud end Brændevinen!

Han havde læst Indledningsbønnen, og han bøjede sig ned for at læse Fadervor.

Der var aandeløs Stilhed i Kirken under Bønnen. Pludselig greb Præsten med begge Hænder fast om

de Baand, hvormed Præstekjolen var bunden. Det forekom ham, som om hele Menigheden med Biskoppen i Spidsen kom listende op ad Trappen til Prækestolen for at rive Præstekjolen af ham. Han laa paa Knæ og vendte ikke Hovedet om, men han kunde føle, hvor de rykkede i den, og han saa dem saa tydeligt, baade Provsterne, Præsterne, Kirkeværgerne, Klokkeren og hele Menigheden i en lang Række, halende af alle Kræfter for at faa Præstekjolen løs. Og han kunde saa tydelig forestille sig, hvordan alle de, der nu var saa ivrige til at trække, vilde falde den ene ovenpaa den anden ned ad Trappen, naar Kjolen gav efter, og hele Rækken dernede, som ikke kunde komme til at trække i Kjolen, men som bare trak i hinandens Frakkeskøder — de vilde allesammen falde.

Han saa det saa tydeligt, at han var nærved at le højt, som han laa paa sine Knæ; men paa samme Tid trængte den kolde Sved frem paa hans Pande. Det var dog for grueligt.

At han nu skulde blive en forkastet Mand for Brændevinens Skyld! En afsat Præst — fandtes der noget uslere paa Jorden?

Han kunde blive en af Tiggerne paa Landevejen, ligge drukken paa Grøftekantene, gaa klædt i Pjalter, holde til med Landstrygere.

Bønnerne var til Ende. Han skulde til at læse sin Præken op. Da kom en Tanke over ham, som standsede Ordet paa hans Læber. Han kom i Tanke om, at det var sidste Gang, han fik Lov at staa paa Prækestolen og forkynde Guds Ære.

For sidste Gang — det greb Præsten. Han glemte baade Brændevin og Biskop. Han maatte gribe Lejligheden og vidne om Guds Ære.

Han syntes, at Kirkegulvet med alle Tilhørerne sank dybt, dybt ned, og Taget løftedes af Kirken, saa han kunde se ind i Himlen. Han stod ene, ganske ene paa sin Prækestol, og hans Aand fik Vinger og fløj op imod den aabnede Himmel over ham, hans Røst blev stærk og vældig, og han forkyndte Guds Ære.

Han var en Inspirationens Mand. Han lod den skrevne Præken ligge, Tankerne dalede ned over ham som en Flok tamme Duer. Det var for ham, som om det var en anden, der talede, men han forstod ogsaa, at dette var det højeste paa Jorden, og at ingen i Glans og Herlighed kunde naa højere end han, som stod der og forkyndte Guds Ære.

Saa længe Inspirationens Ildtunge luede over ham, talede han, men da den var slukket, og Taget igen havde sænket sig over Kirken, og Gulvet var kommet op dybt, dybt nedefra, da bøjede han sig ned og græd, thi han tænkte, at Livet havde skænket ham sin bedste Time, og at den nu var forbi.

Efter Gudstjenesten skulde der være Kirkestævne og Undersøgelse. Biskoppen spurgte, om Menigheden havde noget at klage over sin Præst.

Præsten var ikke længer vred og trodsig som før Prækenen. Nu skammede han sig og sænkede Hovedet. Aa, nu skulde da alle disse elendige Brændevinshistorier frem!

Men der kom ingen. Der var ganske stille omkring det store Bord i Sognestuen.

Præsten saa op, først paa Klokkeren, nej, han tav; saa paa Kirkeværgerne, saa paa de myndige Bønder og paa Jernværksejerne; de tav alle. De holdt Læberne tæt sammenpressede og saa halvt forlegne ned mod Bordet.

„De venter paa, at en skal begynde,“ tænkte Præsten.

Den ene Kirkeværge rømmede sig.

„Jeg mener, det er en rar Præst, vi har,“ sagde han.

„Biskoppen har jo selv hørt, hvor han kan præke,“ stemmede Klokkeren i.

Biskoppen sagde noget om hyppige Messefald.

„Præsten maa da ligesaagodt have Lov at være syg som andre Mennesker,“ mente Bønderne.

Biskoppen antydede, at der havde været nogen Misfornøjelse med Præstens Levevis.

De forsvarede ham alle med een Mund. Han var saa ung, deres Præst; der var ikke noget at sige til det. Nej, vilde han bare altid præke saadan, som han havde gjort i Dag, saa vilde de ikke bytte ham bort for Biskoppen selv.

Der var ingen Anklagere, ingen Dommere.

Præsten følte, hvor hans Hjerte udvidedes, og hvor Blodet flød let gennem Aarerne. Han gik alt-saa ikke længer blandt Fjender, han havde vundet dem, da han mindst tænkte paa det, han skulde blive ved at være Præst!

Efter Visitatsen spiste Biskoppen og Provsterne

og Præsterne og de fornemste af Sognemændene til Middag i Præstegaarden. En af Nabo-Præstekonerne havde paataget sig at ordne Festen, thi Præsten var ugift. Hun havde ordnet alt paa det bedste, og han fik Øjnene op for, at Præstegaarden ikke var saa uhyggelig endda. Det lange Middagsbord var dækket ude under Granerne og stod der nok saa fint med hvid Dug, blaåt og hvidt Porcellæn, blanke Glas og toppede Servietter. To Birketræer hældede sig over Indgangen, i Forstuen var der strøet Enebærris, paa Tagbjælken hang der en Blomsterkrans, i alle Stuer stod der Blomster, den mugne Luft var fordreven, og de grønne Vinduesruder skinnede nok saa fornøjet i Solskinnet.

Han var saa hjertensglad, Præsten; han sagde til sig selv, at han vilde aldrig drikke mere.

Der var ingen, som ikke var glad ved det Middagsbord. De, som havde været højsindede og tilgivet, var glade, og Præster og Provster var glade, fordi de var sluppet for Skandale.

Den gode Biskop løftede sit Glas og talte om, at han havde tiltraadt denne Rejse med et tungt Sind, thi han havde hørt mange onde Rygter. Han var dragen ud for at møde en Saulus, men se, Saulus var allerede bleven til en Paulus, der skulde arbejde mere end alle andre. Og den fromme Herre taledede videre om de rige Gaver, som deres unge Broder havde faaet, og priste dem. Ikke at han skulde hovmode sig, men at han skulde anspænde alle sine Kræfter og tage vel Vare paa sig selv, som den

maa gøre, der bærer en overmaade tung og kostelig Byrde paa sine Skuldre.

Præsten drak sig ikke fuld den Middag, men beruset var han. Al denne store uventede Lykke steg ham til Hovedet. Himlen havde ladet Inspirationens Ildtunge flamme over ham, og Menneskene havde skænket ham deres Kærlighed. Blodet vedblev at strømme feberhedt og med voldsom Fart gennem hans Aarer, endnu da Aftenen kom, og Gæsterne tog bort. Langt ud paa Natten sad han vaagen i sit Værelse og lod Natteluften strømme ind gennem det aabne Vindue for at svale den Lyksalighedsfeber, denne henrykte Uro, som han ikke kunde sove for.

Da hørtes der en Stemme: „Er du vaagen, Præst?“

Der kom en Mand gaaende over Grønningen hen til Huset. Præsten saa ud og genkendte den stærke Kaptajn Kristian Bergh, en af hans trofaste Svirebrødre. En vejfarende Mand, uden Hus og Hjem, var han, denne Kaptajn Kristian, og en Kæmpe i Væxt og Kræfter; stor som et Bjerg og dum som en Bjergtrold.

„Ja vel er jeg oppe, Kaptajn,“ svarede Præsten. „Synes du, det er en Nat at sove i?“

Og hør nu, hvad Kaptajn Kristian fortæller ham. Kæmpen har haft sine Anelser, han har forstaaet, at Præsten vilde blive bange for at svire. Han vilde aldrig faa Ro mere, tænkte Kaptajn Kristian, for disse Provster og Præster fra Karlstad, som havde

været der en Gang, kunde jo komme igen og trække Præstekjolen af ham, hvis han svirede.

Men nu har Kaptajn Kristian taget et Tag i Tingene med sin tunge Haand, nu har han lavet det saadan, at der skal aldrig komme hverken Præster eller Provster mere og heller ikke Biskopper. Herefter kunde Præsten og hans Venner drikke saa meget, de vilde, der i Præstegaarden. For nu skal man høre, hvad Kaptajnen har udført.

Da Biskoppen og de to Præster var staaet ind i den lukkede Vogn, og Dørene var bleven rigtig godt lukkede til efter dem, da havde Kaptajnen sat sig paa Bukken og kørt en Mil eller to for dem i den lyse Sommernat. Og han havde ladet dem mærke, hvad det er at sidde med Livet i Hænderne; han havde ladet Hestene fare afsted i den mest rasende Fart. Det skulde de have, fordi de ikke kunde unde en ærlig Mand at tage sig en Rus.

Tror I, han holdt sig til Landevejen, tror I, han var bange for at skumple dem? Han kørte over Grøfter og Stubmarker, han rutschede i susende Galop ned ad Bakkerne, han svingede ud i Søen, saa Vandet sprøjtede op over Hjulene, og han lod det gaa ned ad Bjergskrænterne, saa Hestene satte Forbenene stift frem og lod sig glide. Og hele Tiden sad Bispen og Præsterne med blege Ansigter og mumlede Bønner. Værre Fart havde de aldrig været med til.

Og I kan tænke, hvor de maa have set ud, da de kom til Gæstgivergaarden i Rissäter, levende, men rystede som Hagl i en Skindpung.

„Hvad skal dette betyde, Kaptajn Kristian?“ siger Biskoppen, da han aabner Vogn døren for dem.

„Det betyder, at Biskoppen skal betænke sig to Gange, før han igen kommer paa Visitats hos Gösta Berling,“ siger Kaptajn Kristian, og den Sætning har han lavet og lært sig i Forvejen for ikke at standse i Texten.

„Saa hils Gustaf Berling,“ siger Biskoppen, „at til ham kommer hverken jeg eller nogen anden Biskop mere.“

Se, den Bedrift staar den stærke Kaptajn og fortæller Præsten ved det aabne Vindue i Sommer natten. Ti Kaptajnen har lige leveret Hestene af i Kroen, og er strax gaaet op til Præstegaarden med Nyhederne.

„Nu kan du være rolig, min Hjertebroer,“ siger han. Ak, Kaptajn Kristian, med blege Ansigter sad Præsterne i Vognen, men Præsten i Vinduet saa i den lyse Sommernat langt, langt blegere ud. Ak, Kaptajn Kristian!

Præsten løftede Armen for at rette et vældigt Slag mod Kæmpens grove, dumme Ansigt, men han standsede sig selv. Han slog Vinduet i med et Skrald og blev staaende midt i Værelset og rystede sin knyttede Haand mod Himlen.

Han, hvem Inspirationens Ildtunge havde luet over, han, som havde forkyndt Guds Ære, han stod der og tænkte paa, hvor Gud havde drevet Gæk med ham.

Maatte Biskoppen ikke tro, at Kaptajn Kristian var bleven udsendt af Præsten? Maatte han ikke

tro, at han havde hyklet og løjet hele Dagen? Nu vilde han nok gøre Alvor af Undersøgelsen, først suspendere og saa afskedige ham.

Da Morgenens kom, var Præsten borte fra Præstegaarden. Han havde ikke brudt sig om at blive og forsvare sig. Gud havde drevet Gæk med ham. Gud vilde ikke hjælpe ham. Han vidste, at han vilde blive afsat. Gud vilde det. Saa kunde han lige saa gerne gaa med det samme.

Dette skete i attenhundredogtyverne, i et afsides Sogn i vestre Vermland.

Det var den første Ulykke, der overgik Gustaf Berling; det blev ikke den sidste.

Ti for de Heste, som hverken taaler Spore eller Pisk, er Livet ikke let. For hver Smerte, som rammer dem, farer de afsted paa vilde Veje mod gabende Afgrunde. Saa snart Vejen er stenet, og Farten bliver tung, ved de ikke andet Raad end at vælte Læset og fare afsted i Galskab.

II. Tiggeren.

En kold Dag i December kom en Tigger vandrede op ad Broby Bakker. Han var klædt i de usleste Pjalter, og hans Sko var saa slidte, at den kolde Sne vædede hans Fødder.

Löfven er en lang smal Sø i Vermland, som paa et Par Steder indsnøres til et smalt Sund. Den strækker sig mod Nord lige op til Finskovene og

Syd paa ned til Venern. Flere Sogne strække sig langs med dens Bredder, men Bro Sogn er det største og rigeste. Det indtager en god Del baade af den østre og den vestre Bred, men paa den vestre ligger de største Gaarde, saadanne Herresæder som Ekeby og Björne, vidtberømte for deres Rigdom og Skønhed, samt Broby store By med Kro, Gæstgivergaard, Tinghus, Lensmandsbolig, Præstegaard og Markedsplads.

Broby ligger paa en stejl Skraaning. Tiggeren var kommen forbi Kroen, som ligger ved Bakkens Fod, og arbejdede sig nu op mod Præstegaarden, som ligger øverst oppe.

Foran ham gik en lille Pige, som trak en Slæde med en Sæk Mel paa. Tiggeren naaede Pigen og begyndte at tale til hende.

„Det var en lille Hest for et stort Læs,“ sagde han.

Barnet vendte sig om og saa paa ham. Hun var en lille en paa tolv Aar med spejdende, skarpe Øjne og en sammenkneben Mund.

„Gud give, Hesten var mindre og Læsset større, saa forslog det vel længer,“ svarede Pigen,

„Er det kanske dit eget Foder, du slæber hjem?“

„Ja, Gud naade mig. Jeg maa skaffe mig Føden selv, saa lille jeg er.“

Tiggeren skød bagpaa Slæden. Pigen vendte sig om og saa paa ham.

„Du skal ikke tro, du faar noget for det,“ sagde hun,

Tiggeren slog en Latter op. „Du er nok Datter af Brobypræsten, kan jeg mærke,“ sagde han.

„Javel er jeg det. Fattigere Fader har mangel en, men værre Fader har ingen. Det er Gudsens Sandhed, om det ogsaa er en Skam, at hans eget Barn skal være den, der siger det.“

„Han er nok baade gerrig og ond, din Fader?“

„Gerrig er han, og ond er han, men hans Datter bliver nok endnu værre, om hun lever længe nok, siger Folk.“

„Det kan være, Folk har Ret i det. Jeg gad nok vide, hvordan du er kommen til den Sæk Mel.“

„Det kan vel ikke skade at sige dig det. Jeg tog Korn i Faders Lade i Morges, og nu har jeg været i Møllen med det.“

„Faar han dig nu ikke at se, naar du kommer trækkende hjem med den Sæk?“

„Du er nok rendt for tidlig af Lære. Fader er paa Sognerejse, kan du da vide.“

„Der kommer nogen kørende op ad Bakken efter os. Jeg kan høre Sneen knirke under Slædetræerne. Hvad om det nu var ham, der kom!“

Pigen lyttede og kiggede; saa begyndte hun at tudskraale. „Det er Fader,“ hulkede hun. „Han slaar mig ihjel. Han slaar mig ihjel,“

„Ja nu er gode Raad dyre, og rappe Raad er bedre end Sølv og Guld,“ sagde Tiggeren.

„Hør,“ sagde Barnet, „du kan hjælpe mig. Tag Rebet og træk Slæden, saa tror Fader, det er din.“

„Hvad skal jeg saa gøre med den?“ spurgte Tiggeren og kastede Rebet over sin Skulder.

„Træk med den, hvorhen du vil, men kom op

til Præstegaarden med den, naar det bliver mørkt. Jeg skal nok passe paa dig.“

„Jeg kan jo prøve paa det.“

„Gud naade dig, hvis du ikke kommer,“ raabte Pigen og løb fra ham for at komme hjem før Faderen.

Tiggeren vendte Slæden med et tungt Hjerte og skød den ned til Kroen. Den Stakkel havde haft sin Drøm, som han gik der i Sneen med de halvnøgne Fødder. Han havde gaaet og tænkt paa de store Skove nord for Löfven, de store Finskove.

Hernede i Bro Sogn, hvor han nu færdedes langs med det smalle Sund mellem Øvre- og Nedre-Löfven, i disse Rigdommens og Glædens berømmelige Egne, hvor der ligger Herregaard ved Herregaard, Jernværk ved Jernværk, her var hver Vej ham for tung, hver Stue for trang, hver Seng for haard. Her maatte han længes bittert efter de store, evige Skoves Fred.

Her hørte han Plejlen dundre paa hver en Lo, som om der aldrig skulde blive aftærsket. Tømmerlæs og Kulkærrer kom uophørelig ned fra de uudtømmelige Skove. Endeløse Rækker af Vogne, belæssede med Malm, drog frem ad Vejene i dybe Hjulspor, som Hundreder af Forgængere havde skaaret. Her saa han Slæder fare fra Gaard til Gaard, og det syntes ham, som om Glæden holdt i Tømmerne, og Skønhed og Kærlighed stod paa Mederne. Ak, hvor den Stakkel gik der og længtes efter de store, evige Skoves Fred!

Der oppe, hvor Træerne rage 'saa ranke som

Søjler op af den jævne Flade, hvor Sneen hviler i tunge Lag paa de ubevægelige Grene, hvor Vinden ingen Magt har, men kun kan lege ganske stille med Toppens Naale, *der* vilde han vandre længere og længere ind, til en Dag Kræfterne vilde svigte ham og han vilde segne under de store Træer, døende af Sult og Kulde.

Han længtes efter den store susende Grav ovenfor Löfven, hvor han kunde blive overmandet af Tilintetgørelsens Magter, hvor det endelig kunde lykkes Sulten, Kulden, Trætheden og Brændevinen at faa Bugt med denne elendige Krop, som kunde udholde alt.

Han var kommen ned til Kroen og vilde vente der til Aften. Han gik ind i Skænkestuen og sad i sløv Hvile paa Bænken ved Døren og drømte om de evige Skove.

Krokonen havde ondt af ham og gav ham en Snaps af hendes stærke, søde Brændevin. Hun gav ham oven i Købet en til, fordi han bad saa indstændigt.

Mere vilde hun ikke give ham, og Tiggeren blev aldeles fortvivlet. Han *maatte* have mere af denne stærke, søde Brændevin. Han maatte endnu en Gang føle Hjertet hoppe i Livet og Tankerne flamme under Rusen. O, dette velsignede Kornbryg! Sommerens Sol, Sommerens Fuglesang, Sommerens Duft og Skønhed flød omkring paa dets Bølger. Endnu en Gang inden han forsvinder i Nat og Mørke, vil han drikke Sol og Lykke.

Saa byttede han først Melet bort, derefter Mel-

sækken og endelig Slæden — alt for Brændevin. Dermed fik han en god Rus og sov Størstedelen af Eftermiddagen hen paa en Bænk i Krostuen.

Da han vaagnede, indsaa han, at der var kun een Ting for ham at gøre i denne Verden. Siden denne elendige Krop havde taget hele Herredømmet over hans Sjæl, siden han kunde drikke det op, som et Barn havde betroet ham, siden han var en Skam for Jorden, maatte han befri den fra Byrden af al denne Elendighed. Han maatte give sin Sjæl Friheden, lade den gaa til Gud.

Han laa paa Bænken i Krostuen og holdt Rettergang over sig selv: „Gustaf Berling, afsat Præst, anklaget for at have drukket et sultent Barns Ejendom op, dømmes til Døden. Hvilken Død? Døden i Snedriverne.“

Han greb sin Hue og vaklede ud. Han var hverken helt vaagen eller helt ædru. Han græd af Medlidenhed med sig selv, med sin stakkels nedværdigede Sjæl, som han maatte give fri.

Han gik ikke langt og ikke bort fra Vejen. Ved selve Vejkanten laa der en høj Snedrive, hvor han kastede sig ned for at dø. Han lukkede Øjnene og prøvede paa at sove.

Ingen ved, hvor længe han laa saadan, men der var endnu Liv i ham, da Brobypræstens Datter kom løbende ned ad Vejen med en Lygte i Haanden og fandt ham i Driven ved Vejkanten. Hun havde ventet paa ham i Timevis; nu var hun løben ned ad Broby Bakker for at faa Rede paa, hvor han blev af.

Hun kendte ham straks, og saa gav hun sig til

at ruske i ham og skrige af al Magt for at faa ham vaagen.

Hun maatte vide, hvor den Mand havde gjort af hendes Melsæk. Hun maatte kalde ham tilbage til Livet i det mindste saa længe, at han kunde sige hende, hvad der var blevet af hendes Slæde og hendes Melsæk. Hendes Fader vilde slaa hende ihjel, hvis hun havde sat hans Slæde til. Hun bider Tiggeren i Fingrene og kradser ham i Ansigtet og skriger som en fortvivlet.

Da kom der nogen kørende paa Landevejen.

„Hvem Fanden er det, der skriger saadan?“ spurgte en barsk Røst.

„Jeg vil vide, hvor han har gjort af min Slæde og min Sæk med Mel,“ hulkede Barnet og dunkede Tiggeren for Brystet med knyttede Næver.

„Er det en ihjelfrossen Mand, du kradser saadan? Væk med dig, din Rivkat!“

Den kørende var en stor og svær Kvinde. Hun stod ud af Slæden og gik hen til Snedreven. Barnet tog hun i Nakken og slængte hende ud paa Vejen; derpaa bøjede hun sig ned, skød Armen ind under Tiggerens Ryg og løftede ham op, saa bar hun ham hen til Slæden og lagde ham ned i den.

„Kom med ind paa Kroen, din Rivkat,“ raabte hun til Præstedatteren, „at vi kan faa at høre, hvad du ved om dette her!“

*

*

*

En Time senere sad Tiggeren paa en Stol ved Døren i Kroens bedste Stue, og foran ham stod

den myndige Frue, der havde frelst ham fra Sne-driven.

Saadan som Gösta Berling nu saa hende paa Vejen hjem fra Kulkørsel i Skovene, med sodede Hænder og Kridtpibe i Munden, klædt i en kort Lammeskindspels uden For og en Kjole af sribet, hjemmegjort Hvergarn, med jernbeslaaede Sko paa Fødderne og en Kniv i Skede stukken ind paa Brystet, saadan som han saa hende med det graa Haar glat opstrøget over et gammelt, smukt Ansigt, saadan havde han hørt hende beskrive tusind Gange, og han forstod, at han havde truffet paa den vidtberømte Majorinde fra Ekeby.

Hun var den mægtigste Frue i Vermland, Herskerinde over syv Jernværker, vant til at befale og at adlydes; og han var bare en sølle dødsdømt Stakkel, blottet for alt, med den Bevidsthed, at hver Vej var ham for tung, hver Stue for trang. Hans Legeme rystede af Angst, mens hendes Blik hvilede paa ham.

Hun stod tavs og saa paa denne Bunke af menneskelig Elendighed foran hende, de røde, opsvulmede Hænder, den udmagrede Skikkelse og det herlige Hoved, som endnu i Forfald og Forsømthed straaledede i vild Skønhed.

„Han er Gösta Berling, den gale Præst?“ spurgte hun.

Tiggeren sad ubevægelig.

„Jeg er Majorinden paa Ekeby.“

Der gik en Bæven gennem Tiggeren. Han foldede sine Hænder og løftede Øjnene med et længselsfuldt Blik. Hvad vilde hun gøre ved ham?

Vilde hun tvinge ham til at leve? Han bævede for hendes Styrke. Han havde jo dog været de evige Skoves Fred saa nær.

Hun begyndte Kampen med at sige til ham, at Brobypræstens Datter havde faaet sin Slæde og sit Mel igen, og at hun, Majorinden, havde et Hjem til ham som til saa mangen anden i Kavallerfløjen paa Ekeby. Hun tilbød ham et Liv i Lyst og Glæde, men han svarede, at han maatte dø.

Da slog hun sin knyttede Næve mod Bordet og sagde ham sin Mening rent ud.

„Naa, saa han vil dø, vil han? Ja, det skulde jeg ikke undre mig over, hvis han var levende. Men se paa den udmagrede Krop, paa de afmægtige Lemmer og paa de matte Øjne — tror han saa, han har noget tilbage at slaa ihjel! Tror han, man behøver at ligge under et tilsømmet Kistelaag for at være død? Tror han ikke, jeg sidder her og ser, hvor død han er, Gösta Berling, død! Jeg ser, det er et grinende Dødningehoved, der sidder paa hans Skuldre, og jeg synes, jeg ser Ormene krybe ud og ind af hans Øjenhuler. Mærker han ikke, at han har Munden fuld af Jord? Kan han ikke høre, hvor Knoklerne rangle, naar han rører sig? Han har druknet sig i Brændevin, Gösta Berling, og død er han. Hvad der nu rører sig hos ham, er bare Dødningeknokler, og dem vil han ikke unde at leve — om det kan kaldes Liv? Det er næsten, som om han vilde misunde de døde en Dans over Gravene i Maaneskinnet.

Skammer han sig over, at han har været Præst,

siden han nu vil dø? Der var mere Ære ved det, om han vilde anvende sine Gaver og blive til nogen Nytte paa Guds grønne Jord, kan jeg fortælle ham. Hvorfor kom han ikke straks til mig, saa skulde jeg nok have faaet Skik paa Tingene for ham. Ja, nu venter han sig vel megen Ære af at blive svøbt og lagt paa Høvlspaaner og blive kaldt et dejligt Lig.“

Tiggeren sad rolig, halvt smilende, medens hun buldrede løs med sine vrede Ord. Ingen Fare, jublede han, ingen Fare! De evige Skove vente, og hun har ingen Magt til at vende din Sjæl derfra.

Men Majorinden tav og gik et Par Gange op og ned ad Gulvet; saa tog hun Plads ved Arnen, satte Fødderne op paa Ildstedet og støttede Albuerne paa Knæene.

„For tusind Djævla,“ sagde hun og lo ved sig selv. „Hvad jeg der siger, er saa sandt, at jeg knap selv har mærket det. Tror han ikke, at de fleste i denne Verden er døde eller halvdøde? Tror han, jeg lever? Aa nej! Aa nej! —

Ja, se han kun paa mig. Jeg er Majorinden paa Ekeby, og jeg er vel den mægtigste Frue i hele Vermland, skulde jeg mene. Vinker jeg med en Finger, saa springer Landshøvdingen, og vinker jeg med to, saa springer Biskoppen, og vinker jeg med tre, saa danser baade Domkapitel og Raadmænd og alle Brugspatroner i hele Vermland Polskdans paa Karlstad Torv. For tusind Djævla, jeg siger ham, Præst, at jeg ikke er andet end et paaklædt Lig. Vorherre ved bedst, hvor lidt Liv der er i mig.“

Tiggeren bøjede sig frem og lyttede med alle

Sanser vaagne. Den gamle Majorinde sad og rokkede frem og tilbage foran Ilden. Hun saa ikke paa ham, mens hun talte.

„Tror han ikke,“ blev hun ved, „at om jeg var et levende Menneske, som saa ham sidde der saa ussel og bedrøvelig med Selvmordstanker i Hjertet, at jeg da kunde have jaget dem ud af ham med et Aandepust? Da havde jeg haft Taarer for ham, og Bønner, som vendte op og ned paa alting for ham, og jeg havde frelst hans syndige Sjæl; men nu er jeg død. Vor Herre ved, hvor lidt Liv der er i mig.

Har han hørt, at jeg en Gang var den smukke Margrete Celsing? Det var ikke i Gaar, men endnu kan jeg sidde og græde mine gamle Øjne røde over hende. Hvorfor skulde Margrete Celsing dø og Margrete Samzelius leve, hvorfor skal Majorinden paa Ekeby leve? kan han sige mig det, Gösta Berling?

Ved han, hvordan Margrete Celsing var? Hun var slank og fin og bly og uskyldig, Gösta Berling. Hun var af dem, paa hvis Grave Englene græde. Hun vidste ikke af noget ondt, ingen havde gjort hende Sorg, hun var god mod alle. Og dejlig var hun.

Der var en herlig Mand, Altringer hed han. Gud ved, hvordan det gik til, at han færdedes deroppe i Elvedalens Vildmarker, hvor hendes Forældre havde deres Ejendom. Ham saa Margrete Celsing, han var skøn, han var en Mand, og han elskede hende. Men han var fattig, og de blev enige om at vente paa hinanden i fem Aar, som der staar i Visen

Da de tre Aar var gaaede, fik hun en anden Frier. Han var grim at se paa, men hendes Forældre troede, at han var rig, og de tvang hende med Snakken og Lokken, med Hug og onde Ord til at tage ham til Mand. Den Dag døde Margrete Celsing.

Siden den Tid har der ingen Margrete Celsing været, men kun Majorinde Samzelius, og hun var ikke god, ikke bly; hun troede paa meget ondt og gav ikke Agt paa det gode.

Du ved vel, hvordan det siden gik. Vi boede paa Sjö, her ved Löfven, Majoren og jeg. Men han var ikke rig, som Folk havde sagt. Jeg havde ofte tunge Dage.

Da kom Altringer tilbage, og nu var han rig. Han blev Ejer til Ekeby og Nabo til Sjö; han blev Ejer af seks andre Godser ved Löfven. Han var dygtig, driftig; en herlig Mand var han. Han hjalp os i vor Fattigdom; vi kørte i hans Vogne, han sendte Mad til vort Køkken og Vin til vor Kælder. Han fyldte mit Liv med Fester og Glæde. Majoren rejste bort, da der blev Krig, men hvad brød vi os om det! Den ene Dag var jeg hans Gæst paa Ekeby, den anden Dag kom han til Sjö. Aa, der gik som en Ringdans af Glæder omkring Löfvens Bredder.

Men saa begyndte de at tale ondt om Altringer og mig. Havde Margrete Celsing levet, saa havde det visselig gjort hende bedrøvet, men mig gjorde det intet. Dog forstod jeg endnu ikke, at det var, fordi jeg var død, at jeg var saa følesløs.

De Rygter om os naaede op til min Fader og Moder, som gik deroppe blandt Kulmilerne i Elvedalsskoven. Hun betænkte sig ikke længe, den gamle; hun kom rejsende herved for at tale med mig.

En Dag, da Majoren var borte, og jeg sad til Bords med Altringer og flere andre, kom hun til Sjö. Jeg saa hende komme ind i Salen, men jeg følte ikke, at hun var min Moder, Gösta Berling. Jeg hilste hende som en fremmed og bad hende sidde ned ved mit Bord og tage Del i Maaltidet. Hun vilde tale til mig, som om jeg var hendes Datter, men jeg sagde hende, at hun tog fejl, mine Forældre levede ikke mere, de var begge døde paa min Bryllupsdag.

Da gik hun ind paa Legen. Halvfjerdsindstyve Aar var hun, tredive Mil havde hun kørt paa tre Dage. Nu satte hun sig uden Omstændigheder til Middagsbordet og spiste med os; hun var et kraftigt gammelt Menneske.

Hun sagde, det var sørgeligt, at jeg havde lidt saadant et Tab just den Dag.

„Det sørgeligste var,“ sagde jeg, „at mine Forældre ikke var døde Dagen før, for saa var der ikke blevet noget af Brylluppet.“

„Fru Majorinden er altsaa ikke tilfreds med sit Ægteskab?“ spurgte hun da.

„Jo,“ sagde jeg, „nu er jeg tilfreds. Jeg vil altid være tilfreds med at lyde mine kære Forældres Vilje.“

Hun spurgte, om det havde været mine Forældres Vilje, at jeg skulde hobe Skam og Skændsel

over dem og mig selv og bedrage min Mand. Ringe Ære viste jeg mine Forældre ved at bringe mig selv i Folkemunde.

„De maa ligge, som de har redt,“ svarede jeg hende. Og for Resten maatte den fremmede Frue vide, at jeg fandt mig ikke i, at nogen haanede mine Forældres Datter.

Vi spiste, vi to. Mændene omkring os sad tavse og kunde hverken løfte Kniv eller Gaffel.

Den gamle blev et Døgn over for at hvile; saa rejste hun. Men saa længe jeg saa hende, kunde jeg ikke forstaa, at hun var min Moder. Jeg vidste blot, at min Moder var død.

Da hun skulde rejse, Gösta Berling, og jeg stod ved Siden af hende paa Trappen, og Vognen var kørt frem, da sagde hun til mig:-

„Et Døgn har jeg været her, uden at du har villet kendes ved mig som din Moder. Paa øde Veje er jeg rejst herhid, tredive Mil paa tre Dage. Og af Skam over dig skælver min gamle Krop, som om den var pisket med Ris. Gid du maa blive fornægtet, som jeg er bleven fornægtet, forskudt, som jeg er bleven forskudt. Gid Landevejen maa blive dit Hjem, Grøften din Seng, Kulmilen din Arne. Skam og Forsmædelse blive din Løn, og andre slaa dig, som jeg nu slaar dig!“

Og hun gav mig et haardt Slag paa Kinden.

Men jeg løftede hende op, bar hende ned ad Trappen og satte hende i Vognen.

„Hvem er du, at du forbander mig?“ spurgte

jeg. „Hvem er du, at du slaar mig? Det taaler jeg ikke af nogen.“

Og jeg gav hende Ørefiggen tilbage.

Vognen kørte i det samme, men da, i det Øjeblik, Gösta Berling, vidste jeg, at Margrete Celsing var død. Hun var god og uskyldig, hun vidste ikke af noget ondt. Englene havde grædt paa hendes Grav. Havde hun levet, hun havde aldrig slaaet sin Moder.“

Tiggen ved Døren havde lyttet, og Ordene havde for et Øjeblik døvet de evige Skoves Susen. Se, denne rige Frue, hun gjorde sig til hans Lige i Synd, hans Søster i Fortabelsen, for at give ham Mod til at leve. Saadan skulde han lære, at der laa Sorg og Synd over andre Hoveder end hans. Han rejste sig og gik hen til Majorinden.

„Vil du leve nu, Gösta Berling?“ spurgte hun med en Stemme, der var brudt af Taarer, „hvorfor vil du dø? Du kunde være bleven en dygtig Præst, men aldrig var den Gösta Berling, som du druknede i Brændevin, saa straalende uskyldsren som den Margrete Celsing, jeg kvalte i Had. Vil du leve?“

Gösta faldt ned paa sine Knæ foran Majorinden. „Tilgiv mig,“ sagde han, „jeg kan ikke.“

„Jeg er en gammel Kone,“ sagde Majorinden. „hærdet i megen Sorg, og jeg sidder her og giver mig selv til Pris for en Tigger, som jeg har fundet halvt ihjelfrossen i en Snedrive ved Vejen. Der sker mig min Ret. Gaa han kun hen og bliv en Selvmorder, saa kan han da i al Fald ikke fortælle nogen om min Galskab.“

„Jeg er ingen Selvmorder, jeg er en dødsdømt. Gør mig ikke Kampen for tung. Jeg kan ikke leve. Mit Legeme har faaet Overtaget over min Sjæl, derfor maa jeg lade den slippe fri, lade den komme til Gud.“

„Naa, saa han tror, den kommer til Gud?“

„Farvel, Majorinde Samzelius, og Tak!“

„Farvel, Gösta Berling.“

Tiggeren rejste sig og gik med hængende Hoved og slæbende Skridt mod Døren. Den Kvinde gjorde Vejen til de store Skove tung for ham.

Da han kom til Døren, maatte han vende sig om. Da mødtes han af et Blik fra Majorinden, som sad stille og saa efter ham. Han havde aldrig set en saadan Forandring i et Ansigt, og han blev staaende og stirrede paa hende. Hun, som nys havde været vred og truende, sad stille, som forklaret, og hendes Øjne straaede af forbarmende, medlidende Kærlighed. Der var noget i ham, i hans eget forvildede Hjerte, der brast for det Blik; han lænede sin Pande mod Dørkarmen, løftede Armene op over Hovedet og græd, som om hans Hjerte skulde briste.

Majorinden slængte Kridtpiben i Ilden og kom hen til ham. Hendes Bevægelser var paa een Gang saa blide som en Moders.

„Saa, saa, min Dreng!“

Og hun drog ham ned til sig paa Bænken ved Døren, saa han græd med Hovedet i hendes Skød.

„Vil han dø endnu?“

Han vilde fare op. Hun maatte holde ham fast med Magt.

„Nu siger jeg ham for sidste Gang, at han kan gøre, som han vil. Men det lover jeg ham, at hvis han vil leve, saa skal jeg tage Brobypræstens Datter til mig og gøre hende til et ordentligt Menneske; saa kan hun jo takke Gud, at han stjål hendes Mel. Naa, vil han?“

Han løftede Hovedet og saa hende ind i Øjnene.

„Er det Alvor?“

„Det er det, Gösta Berling.“

Da vred han Hænderne i Angst. Han saa for sig de forskræmte Øjne, de sammenknæbne Læber og de udmagrede smaa Hænder. Det stakkels lille Væsen skulde altsaa faa Beskyttelse og Pleje, og Fornedrelsesmærket skulde udslettes af hendes Legeme, som det onde af hendes Sjæl. Nu stængtes Vejen til de evige Skove for ham.

„Jeg skal ikke tage Livet af mig, saa længe hun er under Majorindens Beskyttelse,“ sagde han.

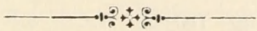
„Jeg vidste nok, at Majorinden var mig for stærk og vilde tvinge mig til at leve.“

„Gösta Berling,“ sagde hun højtidelig. „Jeg har kæmpet om dig som om mig selv. Jeg sagde til Gud: „Hvis der findes eet Gran af Margrete Celsing tilbage i mig, saa tilsted, at hun træder frem og hindrer den Mand i at gaa hen og dræbe sig selv. Og han tilstedte det, og du saa hende, og derfor kunde du ikke gaa. Og hun hviskede til mig, at for det stakkels Barns Skyld vilde du maaske opgive at dø. Aa, I flyver dristigt nok, I vilde Fugle,

men Vor Herre kender nok det Net, som kan fange Jer.“

„Han er en stor og underlig Gud,“ sagde Gösta Berling. „Han har drevet Gæk med mig og forkastet mig, men han vil ikke lade mig dø. Ske hans Vilje.“

Fra den Dag blev Gösta Berling Kavaller paa Ekeby. To Gange prøvede han paa at komme derfra og bane sig Vej til at kunne leve af eget Arbejde. Den ene Gang gav Majorinden ham et Hus tæt ved Ekeby; han flyttede derhen og vilde prøve at leve som Arbejder. Det lykkedes for ham en Tid, men han blev snart træt af Ensomheden og det daglige Slid — og blev atter Kavaller. Den anden Gang var, da han blev Huslærer paa Borg for Grev Henrik Dohna. Den Gang forelskede han sig i den unge Ebba Dohna, Grevens Søster, men da hun døde, netop som han troede, han var lige ved at vinde hende, opgav han enhver Tanke om at blive andet end Kavaller paa Ekeby. Det syntes ham, at for en afsat Præst var alle Veje til Genoprejsning stængte.

GÖSTA BERLINGS SAGA

Landskabet.

Nu maa jeg bede dem, der allerede kender den lange Sø, den rige Slette og de blaa Bjerge, at de springer nogle Sider over. De kan rolig gøre det; Bogen bliver lang nok endda.

Enhver kan forstaa, at jeg er nødt til at beskrive disse tre for dem, der ikke har set dem før, eftersom de var den Skueplads, hvor Gösta Berling og Kavallererne levede deres lystige Liv; men for dem, der har set dem, er det lige saa let at forstaa, at dette langt overstiger dens Kræfter, der blot kan føre Pennen.

Helst vilde jeg nøjes med at fortælle om Søen, at den hedder Löfven, at den er lang og smal, at den strækker sig fra de store lensomme Skove i nordre Vermland lige ned til Venerns Lavland mod Syd, om Sletten, at den løber paa begge Sider af Søen, og om Bjergene, at de med deres bølgende Kæder omslutter hele Dalen. Men det er ikke nok

for mig, naar jeg vil skildre mine Barndomsdrømmes Sø og Barndomsheltenes Hjemland.

Søen har sine Kilder højt oppe mod Nord, og der er et herligt Land for en Sø. Skov og Bjerger blive aldrig færdige med at samle Vand til den, Elve og Bække styrte ned i den Aaret rundt. Den har fint hvidt Sand at strække sig paa, Odder og Øer at afspejle, frit Spillerum for Nøkken og Havfruen, og den vokser sig snart stor og smuk. Deroppe nordpaa er den munter og venlig: I skulde blot se den en Sommermorgen, naar den ligger lysvaagen og blinker under Taagesløret, hvor lystig den da er. Den gemmer sig først en Stund, saalister den sig sagte, ganske sagte ud af det lette Hylle, saa fortryllende skøn, at man knap kan kende den, men saa med eet Ryk kaster den hele Dækket af og ligger der, blot og bar og rosenrød og straalende i Morgenlyset.

Men Søen nøjes ikke med Leg og Lystighed; den bryder sig Vej gennem nogle Sandhøje mod Syd, snører sig sammen til et snevert Sund og op søger sig et nyt Rige. Den finder det, bliver snart igen stor og vældig, faar bundløse Dyb at fylde og en flittig Egn at smykke. Men nu bliver Vandet ogsaa mørkere, Bredden mindre afvekslende, Vindene skarpere, hele Karakteren strengere. Men den er fremdeles en statelig og herlig Sø. Mangfoldige er de Skibe og Tømmerflaader, der færdes paa den, og den faar sjælden Tid at lægge sig til Vinterhvile før efter Jul. Tit er den i ondt Lune; den kan

skumme hvid og vælte Baade, men den kan ogsaa ligge i drømmende Ro og afspejle Himlen.

Men Søen vil endnu længere ud i Verden, skønt Bjergene bliver stejlere og Pladsen trangere, jo længere ned den kommer, saa den tilsidst maa krybe frem som et smalt Sund mellem sandede Bredder. Derefter breder den sig ud for tredje Gang, men ikke med den samme Skønhed og Vælde.

Brederne blive flade og ensformige, mildere Vinde blæse, og Søen lægger sig tidlig til Vinterhvile. Den er endnu smuk, men har mistet sin Ungdoms Vildhed og sin Manddoms Kraft — den er en Sø som alle andre. Med to Arme famler den sig frem til Venern, og naar den har fundet den, styrter den sig i Alderdomssvaghed ned ad stejle Skrænter, og med denne sidste Stordaad gaar den til Hvile.

Sletten er lige saa lang som Søen, men den har ondt ved at slippe frem for Søer og Bjerge, lige fra Kløften ved Søens nordlige Endepunkt og til den lægger sig magelig til Ro ved Verners Bredder. Se — naturligvis vilde Sletten helst følge med langs Søen fra den ene Ende til den anden; men den kan ikke faa Lov for Bjergene. Bjergene er vældige Kampestensmure, dækkede af Skov, fulde af Kløfter, vanskelige at færdes i, rige paa Mos og Lav og i disse gamle Tider Hjemsted for Masser af Vildt. Ofte træffer man paa en Mose med Hængedynd eller et Kær med sort Vand oppe paa de langstrakte Aase, og hist og her finder man en Kulsvierplads, eller et „Rød“, hvor der er hugget

Brænde, eller et Stykke Svedjeland, og det vidner om, at Bjergene ogsaa kan taale Arbejdet; men sædvanlig ligge de i sorgløs Ro og nøjes med at lade Lys og Skygge lege deres evige Leg paa Skraa-ningerne.

Med disse Bjerge ligger Sletten — der er from og frugtbar og elsker Arbejdet — i en evig Krig.

„Kan I ikke nøjes med at bygge Mure om mig,“ siger Sletten til Bjergene; „det er Sikkerhed nok for mig.“

Men Bjergene lytte ikke til den Tale. De sende lange Rækker Høje og skaldede Højsletter helt ned til Søen. De bygge prægtige Udsigtstaarne paa hver en Odde og vige saa sjælden bort fra Søens Bred, at Sletten kun paa ganske enkelte Steder kan rulle sig i Breddens bløde Sand. Men det nytter den ikke at klage.

„Vær du glad, vi staar her,“ sige Bjergene. „Husk paa Tiden før Jul, da de iskolde Taager rulle over Lövven den ene Dag efter den anden. Vi gør god Tjeneste, hvor vi staar.“

Sletten klager over, at den har for lidt Plads og for daarlig Udsigt.

„Din Tosse!“ svare Bjergene. „Du skulde bare føle, hvor det blæser her nede ved Søen. Der behøves i det allermindste en Kampestensryg og en Pels af Gran for at holde det ud. Og for Resten kan du være glad ved at have os at se paa.“

Det er netop det, Sletten er. Den kender godt hver en underlig Skiften af Lys og Skygge, der farer over Bjergene. Den har set dem i Middags-

belysning ligesom synke ned mod Horizonten, lave og ganske lyseblaa, og i Morgen- eller Aftenbelysningen hæve sig til ærværdig Højde, klare blaa som Himlen i Zenith. Stundom kan Lyset falde saa skarpt over dem, at de blive grønne eller sorteblaa, og hver en Fure, hver Vej og Kløft ses da i Miles Afstand.

Men saa sker det paa sine Steder, at Bjergene flytter sig lidt til Siden og lader Sletten komme til at kigge ned til Søen. Men naar den da faar Søen at se i dens Vrede, hvor den hvæser og spytter som en Vildkat, eller ser den dækket af den kolde Røg, der kommer af, at Søfolket byger eller brygger, da giver den snart Bjergene Ret og trækker sig atter tilbage til sit trange Fængsel.

Fra Arilds Tid have Menneskene dyrket den herlige Slette, og den er vel bebygget. Hvorsomhelst en Aa kastede sig med sin hvidskummende Fos ned ad Bredden, laa der Savværk og Møller. Paa de aabne lyse Pladser, hvor Sletten gik ned til Søen, laa der Kirker og Præstegaarde; men i Dalranden, halvt op ad Skraaningen, paa de stenfyldte Marker, hvor Kornet ikke trives, der laa Bøndernes Gaarde, Officersgaardene og en og anden Herregaard.

Dog maa man huske paa, at i Tyverne var Egnen langtfra saa opdyrket som nu. Store Strækninger, som nu dyrkes, laa dengang hen som Skov og Sø og Mose. Befolkningen var heller ikke saa talrig, og ernærede sig dels ved Kørsler, ved Arbejde i Møller og Savbrug og paa fremmede Steder; Agerbruget kunde ikke føde dem. Paa den Tid klædte

Slettens Beboere sig i hjemmegjorte Klæder, spiste Havrebrød og nøjedes med tolv Skilling i Dagløn. Nøden var ofte stor iblandt dem; men den blev tit lindret ved et let og muntært Sindelag, ved en medfødt Dygtighed og Nævenyttighed, som især kom til Udvikling paa fremmede Steder.

Men alle disse tre, den lange Sø, den rige Slette og de blaa Bjerger, dannede det skønneste Landskab, og de gør det den Dag i Dag; og Folket er til denne Dag kraftigt, modigt og vel begavet. Nu har det ogsaa gjort store Fremskridt baade i Velstand og Dannelse.

Gid det gaa dem godt, de der bo deroppe ved den lange Sø og de blaa Bjerger! Det er nogle af deres Minder, jeg nu vil skildre.

Julenatten.

Sintram hedder den onde Brugspatron paa Fors, han med den kluntede Krop og de lange Abearme, med det skaldede Hoved og det grimme, grinende Ansigt, han, hvis Lyst er at stifte ondt.

Sintram hedder han, som kun tager Landstrygere og Slagsbrødre til Karle, og kun har kivagtige, løgnagtige Piger i sin Tjeneste, han som hidser Hundene til Raseri ved at stikke Naale i Snuden paa dem, og som er lykkelig midt iblandt onde Mennesker og arrige Dyr.

Sintram hedder han, hvis bedste Glæde det er at klæde sig som den lede Fanden med Horn og Hale og Hestefod og saa pludselig fare frem af mørke Kroge, af Bagerovne eller Brændeskur for at skræmme frygtsomme Børn eller overtroiske Kvinder.

Sintram hedder han, som glæder sig ved at forvandle gammelt Venskab til nyt Had og forgifte Hjertet med Løgn.

Sintram hedder han — og en Gang kom han til Ekeby.

*

*

*

Træk den store Brændeslæde ind i Smedjen, midt paa Gulvet; vælt en Kærre over den med Bunden i Vejret. Saa har vi et Bord, Hurra for Bordet!

Nu hid med Stole, med alt, hvad der kan bruges til at sidde paa. Hid med trebenede Skomagerstole og tomme Kasser! Hid med pjaltede, gamle Lænestole uden Rygstød, og frem med den gamle Enspænderslæde uden Kjelker og den gamle Karosse. Ha, ha! frem med den gamle Karosse, den skal være Talerstol! Nej se blot! det ene Hjul er af, og hele Fadingen er væk! Der er ikke andet end Bukken tilbage, Hyndet er i Stykker, Krølhaarene vælter ud af det, Læderet er rødt af Alderdom. Højt som et Hus er det gamle Skrammel. Støt, støt, ellers vælter det over Ende!

Hurra! hurra! Det er Julenat paa Ekeby!

Bag Dobbeltsengens Silkegardiner sover Majoren og Majorinden, sover og tror, at Kavallerfløjen sover.

Karle og Piger kan sove, tunge af Grød og det stærke Juleøl, men ikke Herrerne i Kavallerfløjen. Kan nogen tro, at Kavallerfløjen sover!

Ingen barbenede Smede tumle med Jernstængerne, de sodede Drengene komme ikke trækkende med Kulkærrer, den store Hammer hænger som en Arm med knyttet Næve oppe ved Taget; Ambolten staar tom, Ovnene spærre ikke deres røde Gab op for at sluges Kul, Bælgen knirker ikke. Det er Jul. Smedjen sover.

Sover, sover! O, du Menneskebarn, sover naar Kavallererne er vaagne! De lange Tænger staa oprejst paa Gulvet med Tællelys i Næbbet. Op af Tikanderskedlen af blankt Kobber luer Punchens blaa Flamme imod det mørke Tag. Beerencrutz's Hornlygte hænger paa Stangjernshammeren. Den gule Punch skinner i Bollen som en klar Sol. Her er Bord, og her er Bænke. Kavallererne holde Julenat i Smedjen.

Her er Larm og Lystighed, Musik og Sang. Midnatsfestens Tummel vækker ikke nogen. Al Støj og Bulder fra Smedjen drukner i Fossens mægtige Brusen derudenfor.

Der er Larm og Lystighed. Hvad om Fru Majorinden nu saa dem?

Naa, hvad saa! Hun vilde saavist slaa sig ned midt imellem dem og tømme et Bæger. En dygtig Kvinde er hun; hun løber ikke sin Vej for en dundrende Drikkeviser eller et Slag Rambus. Den rigeste Frue i hele Vermland, barsk som en Karl og stolt som en Dronning. Sang elsker hun, skingrende

Valdhorn og Violiner. Vin og Spil holder hun af og lange Borde omringede af glade Gæster. Hun vil have Svind i Forraadshusene, Dans og Lystighed i Kammer og Sal, og Kavallerfløjen fuld af Kavallerer.

Se dem rundt om Bollen, Kavaller ved Kavaller! Tolv er de, tolv Mænd. Ingen Døgnfluer, ingen Modehelte, men Mænd, hvis Rygte sent vil dø i Vermland, modige Mænd, stærke Mænd.

Ingen skindtørre Pergamenter, ingen tilsnørede Pengeposer, men fattige Mænd, sorgløse Mænd, Kavallerer hele Dagen.

Ingen Hængetræer, ingen søvnige Hjemmesiddere. Vejfarende Mænd, glade Mænd, Riddere af hundrede Eventyr.

— — Nu har Kavallerfløjen staaet tom i mange Aar. Ekeby er ikke mere Tilflugtssted for hjemløse Kavallerer. Pensionerede Officerer og fattige Adelsmænd fare ikke længer Vermland rundt i leddeløse Karrioler; men de skal opstaa her, de glade, de sorgløse, de evig unge!

Alle disse vidtberømte Mænd kunne spille et eller flere Instrumenter. Alle ere de saa fulde af Egenheder og Mundheld og Indfald og Viser, som Myretuen af Myrer, men hver af dem har dog sin særlige udmærkede Egenskab, sin højt skattede Kavallerdyd, som skiller ham fra de øvrige.

Fremmest blandt alle dem, der sidder om Bollen, vil jeg nævne Beerencrutz, Obersten med den store, hvide Knebelsbart, Rambusspilleren, Bellmanssangeren, og ved Siden af ham hans Ven og Krigskammerat, den ordknappe Major, den store

Bjørnejæger Anders Fuchs, og som den tredje i Laget den lille Ruster, Trommeslageren, som længe havde været Oppasser hos Obersten, men havde vundet Kavallers Rang ved sin Dygtighed i Punchebrygning og Generalbas. Dernæst maa nævnes den gamle Fændrik, Rutger von Ørneclou, Hjerteknuseren, med Paryk, stift Halsbind og Kalvekrøs, og sminket som en Kvinde. Han var en af de ypperste Kavallerer, og det var ligeledes Kristian Bergh, den stærke Kaptajn, en drabelig Helt, men lige saa let at narre som Kæmpen i Eventyret. I Selskab med disse to saa man ofte den lille kuglerunde Patron Julius, munter og glad, et godt Hoved, Taler, Maler, Visesanger og Anekdotfortæller. Han lod jævnlig sit gode Lune gaa ud over den værkbrudne Fændrik og den dumme Kæmpe.

Her saa man ogsaa den store Tysker Kevenhüller, Opfinderen af den selvkørende Vogn og Flyvemaskinen, han hvis Navn endnu genlyder i de susende Skove. En Riddersmand var han af Byrd, som af Udseende, med store snoede Moustacher, spidst Hageskæg, Ørnenæse og smalle, skæve Øjne i et Net af krydsende Rynker. Her sad den store Krigshelt, Fætter Kristoffer, som aldrig kom udenfor Kavallerfløjens Vægge, uden naar der var en Bjørnejagt eller et forvovent Eventyr i Vente, og ved Siden af ham Farbror Eberhard, Filosofen, som ikke var dragen til Ekeby for Løjer og Lystighed, men for uforstyrret af Næringssorger at kunne fuldføre sit store Arbejde i Videnskabernes Videnskab.

Sidst af alle nævner jeg de bedste i Flokken,

den blide Løvenborg, den fromme Mand, som var for god for denne Verden og forstod sig saa saare lidt paa dens Veje, og Liliecrona, den store Musiker, som havde et godt Hjem og altid længtes efter det, men som dog maatte blive paa Ekeby, fordi hans Aand trængte til Rigdom og Omvexling for at holde Livet ud.

Alle disse elleve havde ladet Ungdommen bag sig, og flere var kommet et godt Stykke ind i Alderdommen; men i deres Midte fandtes der en, der ikke var mere end tredive Aar gammel og endnu havde alle Sjælens og Legemets Kræfter ubrudte. Det var Gösta Berling, Kavallerernes Kavaller, han som alene var en større Taler, Sanger, Musiker, Jæger, Drikkehelt og Spiller end alle de andre. Han var i Besiddelse af alle Kavallerdyderne. Hvilken Mand havde ikke Majorinden gjort af ham!

Se ham, som han nu staar deroppe paa Talerstolen! Mørket sænker sig fra det sodede Tag ned over ham i tunge Festons. Hans lyse Hoved skinner frem igennem det som de unge Guders, hine unge Lysbærere, der ordnede Kaos. Slank, skøn, eventyrlysten staar han der.

Men han taler med dybt Alvor.

„Kavallerer og Brødre, det lider mod Midnat, Festen er langt fremskreden, det er Tid at tømme Skaalen for den trettende ved Bordet!“

„Lille Broder Gösta!“ raaber Patron Julius, „her er ingen trettende, vi er kun tolv.“

„Paa Ekeby dør hvert Aar en Mand,“ fortsætter Gösta med stedse mørkere Stemme. „En af

Kavallerfløjens Gæster dør, en af de glade, de sorgløse, de evig unge. Hvad saa? Kavallerer maa ikke blive gamle. Naar vore rystende Hænder ikke længer kan løfte Glasset, vore halvblinde Øjne ikke skelne Kortene, hvad er da Livet for os, og hvad er vi for Livet? En *maa* dø af de tretten, som fejre Julenatten i Smedjen paa Ekeby, men hvert Aar kommer der en ny for at fylde Tallet; en Mand, som er vel forfaren i Glædens Haandværk, som kan stryge en Fiol og spille et Slag Kort, maa komme og gøre vor Skare fuldtallig. Gamle Sommerfugle maa vide at dø, mens Sommersolen skinner. Skaal for den trettende!“

„Men, Gösta, vi er kun tolv!“ indvendte Kavallererne og rørte ikke deres Glas.

Gösta Berling, hvem de kaldte „Poeten“, skønt han aldrig skrev Vers, fortsatte med uforstyrret Ro:

„Kavallerer og Brødre! Har I glemt, hvem I er? Det er Jer, der holde Glæden i Live i Vermland. Det er Jer, der sætte Fart i Buestrøgene, holde Dansen i Gang, lade Sang og Spil klinge gennem Landet. Var I ikke til, da vilde Dansen dø, Sommeren dø, Roserne dø, Kortspillet dø, Sangen dø, og i hele dette velsignede Land vilde der ikke blive andet tilbage end Jern og Brugspatroner. Glæden vil leve, saa længe I lever. I sex Aar har jeg nu fejret Juleaften i Ekeby Smedje, og aldrig har nogen før vægret sig ved at drikke for den trettende. Hvem er det, der er bange for at dø?“

„Men, Gösta!“ raabe de, „naar vi kun er tolv, hvordan kan vi da drikke for den trettende?“

En dyb Bekymring staar malet paa Göstas Ansigt. „Er vi kun tolv?“ siger han. „Hvorfor dette? Skulle vi dø ud fra Jorden? — — Skulle vi næste Aar kun være elleve, næste Aar kun ti? Skal vort Liv blive en Saga, vor Skare gaa til Grunde? Jeg kalder ham hid, den trettende, thi jeg har rejst mig for at drikke hans Skaal. Fra Havets Dyb, fra Jordens Indvolde, fra Himlen, fra Helvede kalder jeg ham, der skal fylde Kavallerernes Tal!“

Da rasler det i Skorstenen, da slaas Smelte-ovnsens Luger op, da kommer den trettende. Laadden kommer han, med Hale og Hestehov, med Horn og spidst Skæg, og ved Synet af ham fare Kavallererne op med et Skrig.

Men i ustandselig Jubel raaber Gösta Berling: „Den trettende er kommen — Skaal for den trettende!“

Saa er han da kommen, Menneskenes gamle Fjende, kommen til de forvovne, der forstyrre den hellige Nats Fred. Hexenes Ven fra Bloksbjerg, han, der skriver sine Kontrakter med Blod paa kulsort Papir, han, der dansede med Grevinden paa Ivarsnæs i syv Dage, og som ikke kunde fordrives af syv Præster, han er kommen.

I stormende Fart flyve Tankerne gennem de gamle Eventyreres Hoved ved Synet af ham. De grunder vel paa, for hvis Skyld han er ude i Nat.

Mange af dem var nærvæd at løbe bort af Skræk; dog snart forstod de, at han ikke var kommen for at hente dem ned i sit mørke Rige, men at Bægerklangen og Viserne havde lokket ham.

Han vilde nyde Menneskenes Glæde i den hellige Julenat og afkaste Regeringens Byrde i denne Glædens Tid.

Kavallerer, Kavallerer! hvem af jer kommer vel i Hu, at det er Julenat! Nu er det, at Engle synge for Markens Hyrder, nu er det, at Børnene ligger og er bange for at sove saa haardt, at de ikke vaagner i Tide til den dejlige Ottesang. Snart er det Tid at tænde Julelysene i Bro Kirke, og langt borte, i Skovhytten, har Ungersvenden opstabet et knitrende Granbaal, der skal lyse for hans Hjertenskær paa Kirkevejen. I alle Smaahuse har Husmoderen stillet Grenelys i Vinduet, færdige til at tændes, naar Kirkefolket drager forbi. Klokkeren hører sig selv i Julepsalmerne i Søvn, og den gamle Provst ligger og prøver, om han har Stemme nok til at synge: „Ære være Gud i det høie, Fred paa Jorden og i Menneskene en Velbehagelighed.“

Ak, Kavallerer, det havde været bedre for Jer, om I i denne Fredens Nat havde ligget stille i eders Senge, i Stedet for at pleje Omgang med det ondes Fyrste.

Men de hilser ham med Velkomstraab, som Gösta alt har gjort. Et Bæger, fyldt med den brændende Drik, sætter de for ham, og de giver ham Hæderspladsen ved Bordet. Beerencrutz indbyder ham til et Slag Rambus, Patron Julius synger sine bedste Viser for ham, og Ørneclou taler med ham om skønne Kvinder, disse himmelske Væsener, som forsøde Livet. Han befinder sig vel, den hornede, idet han med kongelig Holdning læner sig tilbage

mod den gamle Kuskebuk og fører den fyldte Pokal til sin grinende Mund.

Gösta Berling holder naturligvis Tale for ham.

„Deres Naade“, siger han: „Vi har længe ventet Dem her paa Ekeby, thi De har vel næppe Adgang til noget andet Paradis. Her lever man uden at saa eller spinde, som Deres Naade vel allerede ved. Her flyve stegte Duer i Munden paa en; her flyder stærkt Øl og sødt Brændevin i alle Bække og Strømme. Her er et godt Sted, mærk det, Deres Naade!

Vi Kavallerer har sandeligen ogsaa ventet paa Dem, thi vi har ikke været ret fuldtallige før. Thi se, vi er noget mere, end vi giver os ud for, vi er Digtningens gamle Tolvmændsskare, som gaar frem gennem Tiderne. Tolv var vi, da vi styrede Verden deroppe paa Olympens skyomkransede Top, tolv, da vi, lig Fugle, boede i Yggdrasils grønne Krone. Sad vi ikke tolv Mand høj om Kong Arturs runde Bord, og gik ikke tolv Jævnere i Karolus Magnus's Hær? En af os har været Thor, en Jupiter, det maa hver Mand kunne se paa os endnu i Dag. Man kan endnu skimte Gudeglansen under Pjalterne, Løvemanken under Æselshuden. Tiden har faret ilde med os, men naar vi er her, bliver Smedjen en Olymp, og Kavallerfløjen et Valhal.

Men, Deres Naade, vi har ikke været fuldtallige. Det ved vi jo nok, at i Digtningens Tolvmændsskare maatte der altid være en Loke, en Prometheus, en Ganelon. Ham har vi savnet.

Deres Naade, jeg hilser Dem velkommen!“

„Se, se!“ siger den Onde. „Skønne Ord, skønne Ord. Og jeg, som ikke har Tid at svare. Forretninger, kære Venner, Forretninger! jeg maa bort paa Timen, ellers skulde jeg saa gerne staa til Tjeneste i en hvilkensomhelst Rolle. Tak for i Aften, gamle Kammerater. Vi ses igen!“

Da spørge Kavallererne, hvor han agter sig hen, og han svarer, at Herskerinden paa Ekeby, selve Fru Majorinden, venter paa ham for at faa sin Kontrakt fornyet.

Stor Forundring griber Kavallererne. En streng og dygtig Frue er hun, Majorinden paa Ekeby. Hun løfter en Tønde Rug paa sine brede Skuldre. Hun følger Malmtransporten fra Grubedistriktet hele Vejen til Ekeby. Hun sover som en Ægt-bonde paa Ladens Gulv med en Sæk til Hoved-gærde. Om Vinteren kan hun passe en Kulmile, om Sommeren følge en Tømmerflaade ned ad Löfven. En myndig Frue er hun. Hun bander som en Karl og regerer sine syv Jernbrug og sine Naboers Gaarde, regerer sit eget Sogn og Nabosognene, ja hele det skønne Vermland. Men for de hjemløse Kavallerer har hun været en Moder, og derfor har de holdt deres Øren tillukkede, naar Bagtalelsen hviskede til dem, at hun stod i Forbund med Djævelen. Altsaa spørger de ham med stor Forundring, hvilken Kontrakt hun har indgaaet med ham.

Og han svarer dem, den Sorte, at han har skænket Majorinden hendes syv Brug mod Løfte om, at hun hvert Aar vil sende ham en Sjæl.

O, hvilken Rædsel sammensnører da Kavallerernes Hjærter!

De vidste det jo, men de havde ikke forstaaet det før. Paa Ekeby dør hvert Aar en Mand, en af Kavallerfløjens Gæster dør, en af de glade, de sorgløse, de evigunge dør. Nu, hvad saa — Kavallerer maa ikke blive gamle! Naar deres rystende Hænder ikke længer kan løfte Glasset, deres halvblinde Øjne ikke skelne Kortene, hvad er da Livet for dem og de for Livet? Sommerfugle maa vide at dø, mens Solen skinner.

Men nu først förstod de Tingens rette Mening.

Ve den Kvinde! Derfor har hun altsaa givet dem saa mangt et godt Maaltid, derfor lader hun dem drikke hendes stærke Øl og søde Brændevin, for at de fra Drikkesalen og Spillebordene paa Ekeby maa styrte ned til Fortabelsens Fyrste, en om Aaret, en for hvert flygtende Aar.

Ve den Kvinde, den Hex! Stærke, herlige Mænd vare komne til dette Ekeby, komne for at forgaa. Og hun bragte dem til Fordærvelse; deres Hjerner var blevet til Svampe, deres Lunger til tør Aske, deres Aand formørket, naar de sank ned paa Dødssengen, færdige til den lange Rejse, uden Haab, uden Sjæl. Ve den Kvinde! Saadan er *de* døde, der var bedre Mænd end de, og saadan skal de selv dø.

Men længe staa Kavallererne ikke lammede af Rædslen. „Du Fordømmelsens Fyrste!“ raabe de, „med den Hex skal du aldrig mere slutte dine blodskrevne Kontrakter; hun skal dø. Kristian Bergh,

den stærke Kaptajn, har kastet Smedjens tungeste Hammer over Skulderen; den skal begraves i Utskets Hoved. Hun skal ikke ofre dig flere Sjæle. Og du selv, du hornede, dig lægger vi paa Ambolten og slipper saa Stangjernshammeren løs. Vi holder dig fast med Tænger under Hammerslagene, saadan skal vi lære dig at gaa paa Jagt efter Kavallersjæle.“

Fejg er han, den sorte Herre, det er en gammel Historie, og den Snak om Stangjernshammeren holder han ikke af. Han kalder Kristian Bergh tilbage og begynder at underhandle med Kavallererne.

„Tag de syv Jernværker i dette Aar, tag dem selv, Kavallerer, og lad mig faa Majorinden!“

„Tror du, vi er lige saa nedrige som hun?“ raaber Patron Julius. „Ekeby og alle Jernværkerne vil vi have, men Majorinden kan du selv tage dig af.“

„Hvad siger Gösta, hvad siger Gösta?“ spørger den blide Löwenborg. „Gösta Berling maa tale. Vi maa høre hans Mening ved en saa vigtig Afgørelse.“

„Det er Galskab altsammen,“ siger Gösta Berling. „Kavallerer, lad jer ikke narre af ham! Hvad er vi mod Majorinden? Med vore Sjæle faar det gaa, som det vil, men med min Vilje skal vi ikke blive nogle utaknemmelige Uslinger og bære os ad som Skurke og Forrædere. Jeg har spist Majorindens Brød i for mange Aar til nu at svige hende.“

„Ja, gaa du til Helvede, Gösta, om du har Lyst! Vi vil hellere selv regere Ekeby.“

„Men er I da rent rasende, eller har I drukket

alt Vid og Forstand bort? Tror I, det er Sandhed? Tror I, det er den Onde? Kan I ikke mærke, at det hele er en forbandet Løgn.“

„Se, se, se,“ siger den sorte Herre, „han mærker nok ikke, at han er paa god Vej til at blive færdig; og han har endda været paa Ekeby i syv Aar. Han mærker ikke, hvor langt han er kommen.“

„Aa Sludder, Gamle! Jeg har jo selv været med at putte dig ind i Ovnene der.“

„Som om det gjorde nogen Forskel! som om jeg ikke derfor kunde være lige saa god en Djævel som nogen anden. Jo, saamænd, Gösta Berling, du er sikker nok. Du er allerede bleven køn under Majorindens Behandling.“

„Det er hende, der har reddet mig,“ siger Gösta. „Hvad havde jeg vel været uden hende?“

„Se se! som om hun ikke skulde have haft sin egen Mening med at holde dig tilbage paa Ekeby. Du kan lokke mange i Fælden; du har store Gaver. En Gang søgte du at slippe bort fra hende, du lod hende give dig et Hus, og du blev Arbejder; du vilde æde dit eget Brød. Hver Dag gik hun forbi Huset, og hun havde smukke Piger i Selskab med sig. En Gang var Marianne Sinclaire med; da smed du Spaden og Skødeskindet, Gösta Berling, og blev atter Kavaller.“

„Det var min Vej, dit Fæ!“

„Ja, javist, det var din Vej. Siden kom du til Borg, blev Huslærer for Henrik Dohna og var saa nær bleven Grevinde Märtas Svingersøn. Hvem var det, der voldte, at den unge Ebba Dohna fik at

vide, at du bare var en afskediget Præst, saa hun gav dig et Nej? Det var Majorinden, Gösta Berling. Hun vilde havde dig tilbage.“

„Pyt!“ siger Gösta. „Ebba Dohna døde kort efter. Hende have jeg alligevel ikke faaet.“

Nu gik den sorte Herre tæt ind paa ham og hvædede ham lige ind i Ansigtet: „Døde, ja vist døde hun. Dræbte sig for din Skyld, gjorde hun, men de har ikke fortalt dig det før.“

„Du er ingen daarlig Djævel,“ siger Gösta.

„Det var Majorinden, som besørgede det hele, siger jeg dig. Hun vilde have dig tilbage til Kavallerfløjen.“

Gösta slog en Latter op. „Du er ingen daarlig Djævel,“ raabte han vildt. „Hvorfor skulde vi ikke slutte Kontrakt med dig. Du kan nok skaffe os de syv Jernbrug, om du vil.“

„Godt, at du ikke længer staar Lykken imod.“

Kavallererne drog et Lettelsens Suk. Saa langt var det kommet med dem, at de ingen Ting formaade uden Gösta. Havde han ikke villet gaa ind paa Købet, da var det ikke kommet i Stand. Og det var alligevel ikke saa daarligt for nogle bundfattede Kavallerer at faa syv Jernbrug at raade over.

„Mærk nu,“ siger Gösta, „at vi tager de syv Brug for at redde vore Sjæle, men ikke for at blive Brugspatroner, som tæller Penge og vejer Jern; ingen vindtørre Pergamenter, ingen tilsnørede Pengepunge skal der blive af os, men Kavallerer ville vi være og forblive.“

„Visdommens egne Ord,“ mumler den sorte Herre.

„Hvis du derfor vil give os de syv Brug paa et Aar, saa tager vi imod dem; men husk det: hvis vi i den Tid gør noget, som ikke er kavallermæssigt, hvis vi gør noget, som er klogt eller nyttigt eller kællingagtigt, saa kan du tage os alle tolv, naar Aaret er omme, og give Brugene til hvem du vil.“

Den onde gned sig i Hænderne af Fornøjelse.

„Men hvis vi stadig bærer os ad som sande Kavallerer,“ fortsatte Gösta, „saa maa du aldrig mere slutte Kontrakt om Ekeby, og ingen Løn faar du for dette Aar, det være sig enten af os eller af Majorinden.“

„Det er haardt,“ siger den onde. „Aa, kære Gösta, du kunde gerne unde mig en Sjæl, en eneste lille, fattig Sjæl. Jeg kunde da gerne faa Majorinden; hvorfor sparer du Majorinden?“

„Jeg driver ikke Handel med saadanne Varer,“ brøler Gösta. „Men vil du have nogen, saa maa du tage den gamle Sintram paa Fors; han er færdig, det kan jeg svare for.“

„Se, se, se! det lader sig høre,“ siger den gamle Herre uden at blinke. „Kavallererne eller Sintram, de kan gaa op mod hinanden. Det bliver et godt Aar.“

Og saa skrives Kontrakten med Blod af Göstas Lillefinger paa den Ondes sorte Papir med hans Gaasepen.

Men da det er gjort, jubler Kavallererne. Nu

skal al Verdens Herlighed tilhøre dem et helt Aar — og siden hitter man altid paa Raad.

De flytter Stolene bort og tager hinanden i Hænderne i Kreds omkring Punchekedlen, midt paa det sorte Gulv, og svinger om i vild Dans. Inderst i Ringen danser den Onde med høje Spring; tilsidst falder han, saa lang han er, ned ved Siden af Kedlen, hælder den og drikker.

Da kaster Beerencrutz sig ned ved Siden af ham og Gösta Berling, og derefter lægger de sig alle i Kreds om Kedlen, som hældes til den ene Mund efter den anden. Tilsidst faar den et Skub, saa den vælter, og den hede, klæbrige Drik skyller ud over de liggende.

Da de bandende rejser sig op, er den Onde borte, men hans gyldne Løfter svæve som straalende Kroner over Kavallerernes Isse.

Julemiddagen.

Juledag holder Majorinde Samzelius stort Middags-selskab paa Ekeby.

Hun sidder da som Værtinde ved et Bord, der er dækket for halvtredsindstyve Gæster. Hun sidder der i Glans og Herlighed; den korte Skindpels, den stribede Vadmel skjole og Kridtpiben er ikke med der.

Silken rasler om hende, Guldets tynger hendes Arme, og Perler køle hendes hvide Hals.

Hvor er da Kavallererne, hvor er de, som paa Smedjens sorte Gulv drak af den blanke Kobberkedel Skaalen for Ekebys ny Herrer?

I en Krog ved Kakkelovnen sidde Kavallererne ved et Bord for sig; i Dag er der ikke Plads til dem ved det store Bord. Til dem kommer Maden sent og Vinen sparsomt, til dem sendes ikke de smukke Damers Blikke, ingen lytter der til Göstas Spøg.

Men Kavallererne ere som tæmmede Foler, som matte Rovdyr. Kun een Times Søvn gav Natten dem, saa kørte de til Fropræken ved Fakkel- og Stjerne-skin. De saa Julelysene, de hørte Julesalmerne, deres Ansigter blev som smilende Børns. De glemte Julenatten i Smedjen, som man glemmer en styg Drøm.

Stor og mægtig er Majorinden paa Ekeby. Hvem vover at løfte sin Arm til at slaa hende, hvem vover at oplade sin Mund for at bære Vidnesbyrd imod hende? Visselig ikke nogle fattige Kavallerer, som i mange Aar har spist hendes Brød og sovet under hendes Tag. Hun sætter dem, hvor hun vil, hun kan stænge sin Dør for dem, om hun vil, og de kan ikke engang fly fra hendes Magt. Gud hjælpe dem! borte fra Ekeby kan de ikke leve.

Ved det store Bord nyder man Livet; der straalers Marianne Sinclaires smukke Øjne, der klinger den muntre Grevinde Dohnas glade Latter.

Men hos Kavallererne er der stille. Var det

dog ikke rimeligt, om de, som skal kastes i Afgrunden for Majorindens Skyld, blev sat ved samme Bord som hendes andre Gæster? Hvad er det for en skammelig Indretning med dette Bord nede i Kakkelovnskrogen? Som om Kavallerer ikke er værdige til at være i Selskab med Honoratiores!

Majorinden bryster sig, som hun sidder imellem Greven paa Borg og Præsten i Bro. Kavallererne hænge med Hovedet som Børn i Skammekrogen. Og imidlertid begynde Nattens Tanker at vaagne hos dem.

Som sky Gæster komme de muntre Indfald, de lystige Løgnehistorier til Bordet i Krogen. Der holder Nattens Vrede og Nattens Løfter Indtog i Hjerne. Vel indbilder Patron Julius den stærke Kaptajn, Kristian Bergh, at de stegte Hjerper, som nu bydes om ved det store Bord, ikke kan slaa til til alle Gæsterne, men det vækker ingen Glæde.

„De kan ikke slaa til,“ siger han. „Jeg ved, hvor mange de havde. Men de er ikke raadville for det, Kaptajn Kristian, de har stegt Krager til os her ved det lille Bord.“

Men Oberst Beerencrutz's Læber kruses kun til et mat Smil under den bistre Knebelsbart, og Gösta ser hele Dagen ud, som om han spekulerede paa at slaa en eller anden ihjel.

„Er ikke al Mad god nok til Kavallererne?“ spørger han.

Saa kommer da endelig et svingende fuldt Fad prægtige Hjerper ned til det lille Bord.

Men Kaptajn Kristian er vred. Har han ikke helliget Kragerne et helt Livs Had, disse lede, skri-

gende Kreaturer? Saa bittert hadede han dem, at han om Efteraaret tog Fruentimmerklæder paa og gjorde sig til et Spektakel for alle og enhver, blot for at komme dem paa Skudvidde, naar de aad Korn paa Markerne. Han opsøgte dem ved Elskovsdansen paa de nøgne Marker om Vaaren og slog dem ihjel. Han opsøgte deres Reder om Sommeren og smed de skrigende, fjerløse Unger ud eller knuste de halvudrugede Æg.

Nu rykker han Fadet med Hjerperne til sig.

„Tror du ikke, jeg kender dem?“ brøler han til Tjeneren. „Tror du, jeg behøver at høre dem skraale for at kende dem? Fy for Fanden, at byde Kristian Bergh Krager! Fy for Fanden!“

Dermed tager han Hjerperne en for en og slynger dem mod Væggen.

„Fy for Fanden,“ raaber han, saa hele Salen ryster, „fy for Fanden, at byde Kristian Bergh Krager! fy for Fanden!“

Og paa samme Vis, som han plejede at slynge de hjælpeløse Krageunger mod Klipperne, saadan lader han nu den ene Hjerpe efter den anden smælde mod Væggen. Sauce og Fedt sprøjter omkring ham, de knuste Fugle prelle af og fare ud over Gulvet. Og Kavallerfløjen jubler.

Da naar Majorindens vrede Røst Kavallerernes Øren:

„Sæt ham paa Døren!“ raaber hun til Tjenerne.

Men det drister de sig ikke til. Han er dog Kristian Bergh, den stærke Kaptajn.

„Sæt ham paa Døren!“

Han hører Raabet, og skrækindjagende i sin Vrede vender han sig nu mod Majorinden, som en Bjørn vender sig fra en falden Fjende mod den ny Angriber. Han gaar hen imod Hesteskobordet. Gulvet ryster under Kæmpens Skridt. Han bliver staaende lige overfor hende med Bordet imellem dem.

„Sæt ham paa Døren!“ raaber Majorinden endnu en Gang.

Men han er rasende; hans rynkede Pande, hans grove knyttede Næve er skrækindjagende. Han er stor som en Kæmpe, stærk som en Kæmpe. Gæster og Tjenere ryste og vove ej at lægge Haand paa ham. Hvem skulde vel vove det nu, da Vreden har taget hans Forstand?

Han staar lige overfor Majorinden og truer ad hende. „Jeg smed Kragerne mod Væggen. Havde jeg ikke Ret til det, du?“

„Ud med sig, Kaptajn!“

„Din Kælling! Byde Kristian Bergh Krager! Gjorde jeg dig din Ret, saa tog jeg dig med samt dine syv Helvedes . . .“

„For tusind Djæвле, Kristian Bergh, band ikke. Her bander ingen andre end jeg.“

„Tror du, jeg er bange for dig, din Heks! Tror du ikke, jeg ved, hvor du fik dine syv Brug fra?“

„Ti, Kaptajn!“

„Da Altringer døde, gav han din Mand dem, fordi du havde været hans Kæreste.“

„Vil du tie!“

„Fordi du var saadan en tro Hustru, Margrete Samzelius. Og Majoren tog imod de syv Brug og

lod dig styre dem, og han lod som ingenting. Og Satan har staaet for hele Redeligheden, men nu skal det være ude med dig.“

Majorinden sætter sig ned, hun er bleg og skælver. Saa bekræfter hun hans Ord med en underlig lav Røst: „Ja, nu er det ude med mig, og det er dit Værk, Kristian Bergh!“

Ved den Tone skælver den stærke Kaptajn; hans Ansigtstræk fordrejes, og han faar Taarer i Øjnene af Angst.

„Jeg er fuld!“ raaber han, „jeg ved ikke, hvad jeg siger, jeg har ingenting sagt. Hund og Træl, Hund og Træl og ikke andet har jeg været for hende i fyrretyve Aar. Hun er Margrete Celsing, som jeg har tjent hele mit Liv. Jeg siger ikke noget ondt om hende. Skulde jeg sige noget om den smukke Margrete Celsing! Jeg er Hunden, som vogter hendes Dør, Trællen, som bærer hendes Byrder. Hun maa sparke mig, hun maa slaa mig, men I ser jo, at jeg tier og taaler. Jeg har elsket hende i fyrretyve Aar. Hvor skulde jeg kunne sige noget ondt om hende?“

Og et underligt Syn er det at se, hvorledes han kaster sig paa Knæ og beder om Tilgivelse, og da hun sidder paa den anden Side af Bordet, gaar han paa sine Knæ rundt om Bordet, til han naar hende; da bøjer han sig ned, kysser Sømmen af hendes Klædning og væder Gulvet med sine Taarer.

Men ikke langt fra Majorinden sidder en lille, før Mand. Han har purret Haar, smaa skæve Øjne og stort Underbid. Han ligner en Bjørn. En faa-

mælt Mand er han, gaar helst sine egne Veje og lader Verden skøtte sig selv. Det er Major Samzelius.

Han rejser sig op, da han hører Kaptajn Kristians sidste Ord, og Majorinden rejser sig, og alle de halvhundrede Gæster. Kvinderne græde af Angst for det, der vil komme, Mændene staa forsagte, og ved Majorindens Fødder ligger Kaptajn Kristian og kysser Sømmen af hendes Klædning, mens Gulvet vædes af hans Taarer.

Majorens brede, haarbevoxede Hænder knytte sig langsomt, han løfter Armen.

Men *hun* taler først. Der er en dump Tone i hendes Stemme, som ikke er hendes sædvanlige.

„Du stjal mig!“ udbryder hun. „Du kom som en Røver og tog mig. De tvang mig derhjemme med Hug og med Slag, med Sult og onde Ord, til at blive Din Hustru. Jeg har handlet mod dig, som du har fortjent.“

Majorens brede Næve har knyttet sig. Majorinden trækker sig et Skridt tilbage. Saa taler hun igen.

„En levende Aal vrider sig under Kniven; en tvungen Hustru tager sig en Elsker. Vil du slaa mig for det, som skete for tyve Aar siden? Hvorfor slog du ikke den Gang? Husker Du ikke, at han boede paa Ekeby, vi paa Sjø? Husker du ikke, hvordan han hjalp os i vor Armod? Vi kørte i hans Vogne, vi drak hans Vin. Skjulte vi noget for dig? Var ikke hans Tjenere dine Tjenere? Fyldte hans Guld ikke dine Lommer? Tog du ikke mod de syv Brug? Da tav du og tog imod alt;

da skulde du have slaaet til, Berndt Samzelius, da skulde du have slaaet!“

Manden vender sig fra hende og ser paa alle de tilstedeværende. Han læser paa deres Ansigter, at de giver hende Ret, at de alle har troet, at han har taget Gods og Gaver for sin Tavshed.

„Jeg vidste det ikke,“ siger han og stamper i Gulvet.

„Godt at du ved det nu,“ falder hun ind med skærende Stemme. „Jeg var bange for, at du skulde dø uden at have faaet det at vide. Godt at du ved det nu, saa jeg kan tale frit med dig, som har været min Herre og Fangevogter. Saa skal du vide nu, at jeg har dog tilhørt ham, som du stjal mig fra. Alle skal vide det, som har bagtalt mig!“

Det er den gamle Kærlighed, der jubler i hendes Stemme og lyser ud af hendes Øjne. Hun ser sin Mand foran sig med opløftet, knyttet Næve. Rædsel og Foragt læser hun paa de halvhundrede Ansigter foran sig. Hun føler, at det er hendes Magts sidste Time. Men hun kan ikke lade være at fryde sig ved, at hun frit kan tale om sit Livs skønneste Minde.

„Han var en Mand, en herlig Mand. Hvem var du, at du skulde stille dig imellem os? Aldrig saa jeg hans Lige, Lykke gav han mig, Gods gav han mig. Velsignet være hans Minde!“

Da sænker Majoren den løftede Arm uden at slaa til — nu ved han, hvordan han skal straffe hende.

„Ud!“ brøler han, „ud af mit Hus!“

Hun staar stille.

Men Kavallererne staa med blege Ansigter og stirre paa hverandre. Nu var jo alt det ved at gaa i Opfyldelse, som den Sorte havde forudsagt. Nu saa de Følgerne af, at Majorindens Kontrakt ikke var bleven fornyet. Hvis nu dette er sandt, saa er det vel ogsaa sandt, at hun i mere end tyve Aar har sendt Kavallerer til Helvede, og at de ogsaa var bestemt til den Rejse. O, den Heks!

„Ud med dig!“ bliver Majoren ved. „Tig dit Brød paa Landevejen. Du skal ikke længer have nogen Glæde af hans Penge, du skal ikke komme til at bo paa hans Gaarde. Nu er vi færdige med Majorinden paa Ekeby. Den Dag, du sætter din Fod i mit Hus, slaar jeg dig ihjel!“

„Jager du mig bort fra mit Hjem?“

„Du har ikke noget Hjem. Ekeby er mit.“

Der kommer en Forsagthedens Aand over Majorinden. Hun viger tilbage, lige til Døren, og han følger tæt efter hende.

„Du som har været mit Livs Ulykke,“ klager hun, „skal du nu ogsaa have Magt til at gøre mig dette?“

„Ud, ud med dig!“

Hun støtter sig til Dørkarmen, folder Hænderne og holder dem for Ansigtet. Hun tænker paa sin Moder og mumler for sig selv: „Gid du maa blive fornægtet, som jeg er bleven fornægtet; gid Landevejen maa blive dit Hjem, Grøften din Seng. Saa skulde det dog ske, saa skulde det dog ske!“

Den gode, gamle Præst i Bro og Lagmanden i

Munkerud gik nu hen til Majoren og prøvede paa at tale ham til Ro. De sagde til ham, at han gjorde bedst i at lade disse gamle Historier hvile, lade alt være, som det var, glemme og tilgive. Men han ryster de milde Hænder af sine Skuldre. Han er forfærdelig at komme nær, som nys Kristian Bergh var.

„Det er ingen gammel Historie,“ raaber han. „Jeg har intet vidst før i Dag. Jeg har ikke kunnet straffe Ægteskabsbrydersken før i Dag.“

Ved det Ord løfter Majorinden sit Hoved og faar sit gamle Mod igen.

„Du skal ud før jeg. Tror du, jeg viger for dig?“ siger hun. Og hun gaar frem fra Døren.

Majoren svarer ikke, men han følger hver af hendes Bevægelser med Øjnene, rede til at slaa til, hvis han ikke paa anden Maade kan blive hende kvit.

„Hjælp mig, I gode Herrer,“ raaber hun, „at vi kan faa den Mand bundet og bragt ud, til han faar sin Fornuft igen. Husk paa, hvem jeg er, og hvem han er. Tænk paa det, inden jeg maa vige for ham. Jeg styrer alting paa Ekeby, og han sidder hele Dagen og mader Bjørnene i Bjørnegraven. Hjælp mig, gode Venner og Naboer! Her bliver en Elendighed uden Ende, naar jeg ikke mere er her. Bonden har sin Næring og Bjerging af at hugge min Skov og køre Malm for mig. Kulsvieren lever af at skaffe mig Kul, Fløteren af at føre mit Tømmer. Det er mig, der uddeler det rigdomsbringende Arbejde. Tror I, han dér kan holde mit

Værk gaaende? Jeg siger: jager I mig bort, slipper I Hungersnøden ind!“

Atter løftes en Mængde Hænder for at hjælpe Majorinden; atter lægge milde Hænder sig overtalende paa Majorens Skuldre.

„Nej,“ siger han, „væk med jer! Hvem vil forsvare Ægteskabsbrydersken? Jeg siger jer, at gaar hun ikke godvilligt, saa tager jeg hende paa mine Arme og bærer hende ned til mine Bjørne.“

Ved disse Ord synke de opløftede Hænder atter ned.

Da, i sin yderste Nød, vender Majorinden sig til Kavallererne.

„Vil I ogsaa tilade, at jeg jages ud af mit Hjem, Kavallerer? Har jeg ladet jer fryse i Sneen om Vinteren, har jeg nægtet jer stærkt Øl og sød Brændevin? Tog jeg Løn eller Arbejde af jer, fordi jeg gav jer Føde og Klæder? Var I ikke trygge hos mig, som Børn hos en Moder? Har ikke Munterhed og Glæde været jert daglige Brød? Lad ikke denne Mand, som har været mit Livs Ulykke, jage mig ud fra mit Hjem, Kavallerer! Lad mig ikke blive en Tigger paa Landevejen.“

Gösta Berling bøjer sig ned til en smuk, mørkhaaret ung Pige, som har siddet ved det store Bord. „Du kom meget paa Borg for fem Aar siden, Anna,“ siger han. „Ved du, om det var Majorinden, som fortalte Ebba, at jeg var en afsat Præst?“

„Hjælp Majorinden, Gösta,“ svarer hun blot.

„Du indser vel, at jeg først maa have Rede paa, om hun har gjort mig til en Morder.“

„Aa Gösta, hvad er det for Tanker? hjælp hende, Gösta!“

„Du vil ikke svare, mærker jeg. Saa har Sintram nok talt Sandhed.“ Og Gösta gaar tilbage til Kavallererne. Han rører ikke en Finger for at hjælpe Majorinden.

Ak, gid dog Majorinden ikke havde sat Kavallererne ved et Bord for sig nede i Krogen. Nu er Nattens Tanker vaagnet i deres Hjerner, nu luer i deres Øjne en Vrede, som ikke er mindre end Majorens. Maa ikke alt, hvad de ser, bekræfte Nattens Syner?

„Det er godt at mærke, at hun ikke har faaet sin Kontrakt fornyet,“ mumler de.

Nej, fra denne knurrende, truende Kavallerskare faar Majorinden ingen Hjælp.

Saa viger hun atter tilbage til Døren og løfter de foldede Hænder op for Ansigtet.

„Gid du maa blive fornægtet, som jeg er bleven fornægtet,“ tilraaber hun sig selv i sin bitre Sorg. „Gid Landevejen maa blive dit Hjem, Grøften din Seng!“

Saa lægger hun den ene Haand paa Dørlaasen, men den anden rækker hun i Vejret.

„Mærk jer det, I, som nu lader mig falde? Mærk jer det, at eders Time kommer snart. Nu vil I splittes ad, og eders Plads skal staa øde. Hvordan skal I kunne staa, naar jeg ikke støtter jer? Du, Melchior Sinclair, som har en tung Haand og lader din Hustru føle den, tag dig i Agt! Du Præst i Broby, nu kommer Straffedommen! Du, Fru Ugglå, tag Vare paa dit Hus, Fattigdommen kommer! I

unge, smukke Kvinder, Elisabeth Dohna, Marianne Sinclair, Anna Stjärnhök, tro ikke, at jeg bliver den eneste, der maa fly fra mit Hjem. Og tag jer i Agt, Kavallerer, nu kommer der en Storm over Landet. Nu vil I blive fejet bort af Jorden, nu er eders Tid forbi, nu er den sandeligen forbi! Ikke klager jeg for mig selv, men for jer, thi Stormen vil fare hen over eders Hoveder, og hvem vil kunne staa, naar jeg er falden? Ak, mit Hjerte bløder for de arme, elendige Mennesker! Hvem skal skaffe dem Arbejde, naar jeg er borte?"

Majorinden lukker Døren op, men da løfter Kaptajn Kristian Hovedet og siger:

„Hvor længe skal jeg ligge her ved dine Fødder, Margrete Celsing? Vil du ikke tilgive mig, saa at jeg kan staa op og kæmpe for dig?"

Da kæmper Majorinden en haard Kamp med sig selv; men hun ser, at hvis hun tilgiver ham, da vil han rejse sig op og kæmpe med hendes Mand, og det Menneske, der har elsket hende trofast i fyrretyve Aar, vil blive en Morder.

„Skal jeg nu ogsaa tilgive?" siger hun. „Er du ikke Skyld i al min Ulykke, Kristian Bergh? Gaa tilbage til Kavallererne, og glæd dig over dit Værk!"

Saa gik Majorinden. Hun gik i Ro, men efterlod Forfærdelse. Hun faldt, men uden Storhed var hun ikke, selv i sin Fornedrelse. Hun gav sig ikke hen til blødagtig Sorg, men endnu i Alderdommen jublede hun over sin Ungdoms Kærlighed. Hun gav sig ikke hen til Klage og ynkelig Graad, da hun forstod alt; hun gøs ikke for at vandre

Landet rundt med Tiggerstav og Pose. Hun ynkedes kun over de fattige Bønder og de glade, sorgløse Mennesker ved Løfvens Bredder, over de arme Kavallerer, over alle dem, hun havde støttet og beskyttet. Forladt af alle var hun, og dog havde hun Kraft til at vise sin sidste Ven fra sig for ikke at gøre ham til Morder.

En mærkelig Kvinde var hun, stor i Kraft og i Handlelyst. Hendes Lige faa vi ikke saa snart at se igen.

Næste Dag brød Major Samzelius op fra Ekeby og flyttede til Sjö, som ligger ganske nær ved det store Jernbrug. I Altringers Testamente, hvorved Majoren havde faaet de syv Jernbrug, stod der med tydelige og klare Ord, at intet af dem maatte sælges eller bortgives, men efter Majorens Død skulde de alle gaa i Arv til hans Hustru eller hendes Arvinger. Da han altsaa ikke kunde forøde den forhadte Arv, satte han Kavallerne til at regere over den, i den Tro, at han dermed gjorde Ekeby og de seks andre Brug den værste Skade.

Da nu ingen i Landet tvivlede paa, at den fæle Sintram gik den Ondes Ærende, og da alt, hvad han havde lovet dem, var gaaet saa glimrende

Opfyldelse, saa var Kavallererne helt visse paa, at Kontrakten vilde blive opfyldt til Punkt og Prikke, og de var fuldt og fast bestemte paa, at de hele Aaret igennem ikke vilde gøre noget klogt eller nyttigt eller kællingeagtigt; ogsaa var de fuldt overbeviste om, at Majorinden var en led Heks, som havde villet deres Fordærv.

Gamle Farbroder Eberhard, Philosophen, gjorde Nar af deres Tro, men hvem brød sig om saadan en, som var saa forhærdet i sin Tro, at om han havde ligget midt i Afgrundens Luer og set alle Djævlene staa og grine ad ham, saa havde han dog paastaaet, at de ikke var til, for de *kunde* ikke være til; thi Farbroder Eberhard var en stor Philosoph.

Gösta Berling sagde ikke til nogen, hvad han troede. Vist er det, at han mente ikke, han skyldte Majorinden nogen Tak, fordi hun havde gjort ham til Kavaller paa Ekeby; han syntes, det havde været ham bedre at være død end at gaa og bære paa den Bevidsthed, at han havde været Skyld i Ebba Dohnas Selvmord. Han løftede ikke sin Haand for at hævne sig paa Majorinden, men heller ikke for at hjælpe hende. Han kunde ikke.

Men Kavallererne var komne til stor Magt og Herlighed. Julen stod for Døren med Fester og Fornøjelser, Kavallerernes Hjerter var opfyldte af Jubel, og hvad Sorg der end maatte tynde Gösta Berling, saa bar han den ikke i Ansigtet eller paa Læberne.

Gösta Berling, Poeten.

Det var Jul, og paa Borg skulde der være Bal.

Paa den Tid boede en ung Grev Dohna paa Borg; nygift var han, og en ung, smuk Grevinde havde han. Der vilde nok blive muntert i den gamle Grevegaard.

Ogsaa til Ekeby var der kommet Indbydelse, men det viste sig, at af alle dem, som det Aar holdt Jul der, var Gösta Berling, „Poeten“, som de kaldte ham, den eneste, der havde Lyst til at tage afsted.

Borg og Ekeby ligger begge ved den lange Löfvensø, men paa hver sin Bred af den. Borg ligger i Svartsjö Sogn, Ekeby i Bro. Naar Søen ikke er tilfrossen, er der et Par Mils Rejse fra Ekeby til Borg.

Den fattige Gösta Berling, til den Fest blev han udrustet af de gamle Herrer, som om han havde været en Kongesøn og haft et Kongeriges Ære at hævde. Ny var Kjolen med de blanke Knapper, stift var Kalvekrøset, og skinnende var Blanklæderskoene. Han fik en Pels paa af det fineste Bæverskind og en Zobelskinds Hue paa sit lyse, lokkede Haar. De bredte et Bjørneskind med Sølvkløer over Enspænderkanen og gav ham den sorte Don Juan, Staldens Stolthed, at køre. Han fløjtede ad sin hvide Tankred og greb den flettede Tømme. Jublende kørte han afsted, omgivet af Rigdommens og Pragts Glans, han, som i Forvejen straaled nok med sit Legems Skønhed og sin snildrige, spillende Aand.

Han kørte tidligt om Formiddagen. Det var Søndag, og han hørte Salmesang fra Bro Kirke, da han kørte der forbi. Derefter fulgte han den ensomme Skovvej, som fører til Berga, hvor Kaptajn Uggla den Gang boede, og hvor han agtede at blive til Middag.

Berga var ingen rig Mands Hjem. Sulten kendte Vejen til Kaptajns græstørvakte Hus, men den

blev modtagen med Skæmt, underholdt med Sang og Leg som andre Gæster og gik modvillig som de.

Gamle Jomfru Ulrika Dillner, hun som stod for Madlavning og Vævning paa Berga Gard, stod paa Trappen og bød Gösta Berling Velkommen. Hun nejede for ham, og de forlorne Krøller, som hang ned over hendes brune Ansigt med de tusende Rynker, dansede af Glæde. Hun førte ham ind i Salen og begyndte at fortælle om Gaardens Folk og deres vekslende Kaar.

Sorgen stod for Døren, sagde hun; strenge Tider herskede paa Berga Gaard. De havde ikke engang Peberrod til det salte Kød til Middag, men Ferdinand og Pigebørnene havde spændt Disa for en Slæde og var kørt ned til Munkerud for at laane lidt. Kaptajnen var ude i Skoven igen og kom vel sagtens hjem med en sej Hare, som man maatte koste mere Smør paa at stege, end den selv var værd. Det kaldte han at skaffe Mad til Huse. Det fik endda gaa, naar han blot ikke kom med en ussel Ræv, det elendigste Dyr, Vorherre har skabt, lige unyttigt, enten det er dødt eller levende.

Og Fruen, ja, hun var ikke staaet op endnu. Hun laa og læste Romaner, som hun gjorde hver Dag. Hun var ikke skabt til at arbejde, den Guds Engel.

Nej, det fik nok den gøre, der var gammel og graa som hun; trippe om baade ved Nat og ved Dag maatte man for at holde sammen paa Stumperne. Og det var ikke altid saa let; thi vist var det, at en hel Vinter havde de ikke haft anden Kødmad i

Huset end een Bjørneskinke. Og stor Løn ventede hun ikke; endnu havde hun ikke set noget til den; men de vilde vel heller ikke kaste hende paa Landevejen, naar hun ikke længer kunde gøre Gavn for Føden. De regnede da en Husjomfru for et Menneske der paa Gaarden og vilde nok engang give gamle Ulrika en hæderlig Begravelse, hvis de da havde noget at købe en Kiste for.

„Thi hvem ved, hvordan det vil gaa,“ udbryder hun og tørrer sine Øjne, der altid var saa lette til at løbe over. „Vi skylder den onde Brugspatron Sintram Penge, og han kan tage alting fra os. Nu er jo nok Ferdinand forlovet med den rige Anna Stjärnbök, men hun bliver ked af ham, hun bliver ked af ham. Og hvad skal der da blive af os med vore tre Køer og vore ni Heste, med vore glade, unge Frøkner, som vil fare fra Bal til Bal, med vore tørre Marker, hvor der ingen Ting gror, og med vor rare Ferdinand, som aldrig bliver en rigtig Mand! Hvad skal der blive af hele dette velsignede Hus, hvor alt trives undtagen Arbejdet!“

Men det blev Middag, og Husets Folk samledes. Den rare Ferdinand, Husets blide Søn, og de glade Døtre kom hjem med den laante Peberrod. Kaptejnen kom, styrket af et Bad i en Vaage i Søen og af en Jagt i Skoven. Han rev Vinduet op for at skaffe frisk Luft og gav Göstas Haand et mandigt Tryk. Og Fruen kom, klædt i Silke, med brede Kniplinger ud over de hvide Hænder, som Gösta fik Lov at kysse. Alle hilsede Gösta med Glæde, Spøgen kom flyvende ind i Kredsen; muntert spurgte

de ham: „Hvordan lever I paa Ekeby, hvordan lever I i det forjættede Land?“

„Det flyder med Mælk og Honning,“ svarede han saa. „Vi tømmer Bjergene for Jern og fylder vore Kældere med Vin. Agrene bærer Guld; dermed forgylder vi Livets Elendighed, og vore Skove hugger vi om for at bygge Kegelbaner og Lysthuse.“

Men Fruen sukkede og smilte ad Svaret, og fra hendes Læber lød et eneste Ord: „Poet!“

„Mange Synder har jeg paa Samvittigheden,“ svarede Gösta, „men aldrig har jeg skrevet en Linie Poesi!“

„Du er alligevel Poet, Gösta, det Øgenavn kommer Du til at trækkes med. Du har oplevet flere Digte, end vore Digtere har skrevet.“

Senere talte Fruen, mild som en Moder, med ham om hans forspildte Liv. „Jeg oplever nok at se dig blive en Mand,“ sagde hun. Og han syntes, det var sødt at blive drevet fremad af denne milde Kvinde, som var en saa trofast Ven, og hvis stærke, sværmeriske Hjærte brændte af Kærlighed til store Bedrifter.

Men da de havde endt det muntre Maaltid og spist Peberrodskød og Kaal og Vafler og drukket Juleøl, og Gösta havde faaet dem til baade at le og græde ved at fortælle om Majoren og Fruen og Brobypræsten, hørtes der Bjælder i Gaarden, og strax efter traadte den onde Sintram ind til dem.

Han straaledede af Fornøjelse lige fra det skaldede Hoved ned til de lange, brede Fødder. Han svingede

med sine lange Arme og skar Ansigter; det var let at se, at han bragte daarligt Nyt.

„Har I hørt,“ spurgte den Onde, „har I hørt, at der i Dag er lyst første Gang for Anna Stjärnhök og den rige Dahlberg i Svartsjö Kirke? Hun maa have glemt, at hun var forlovet med Ferdinand.“

De havde ikke hørt et Ord om det. De blev forbavsede og bedrøvede.

De tænkte sig allerede Hjemmet plyndret for at betale Gælden til den onde Mand, deres elskede Heste solgte og ligesaa de slidte Møbler, som var en Arv fra Fruens Hjem. De saa Enden paa det muntre Liv med Fester og Farten fra Bal til Bal. Bjørneskinken vilde atter komme paa Bordet, og de unge maatte ud at tjene hos fremmede. Fruen klappede sin Søn og lod ham føle Trøsten af en aldrig svigtende Kærlighed.

Dog — der sad Gösta Berling midt iblandt dem, og den uovervindelige tumlede tusind Planer i sit Hoved.

„Hør,“ raabte han, „endnu er det ikke Tid at tænke paa Klager. Det er Præstekonen nede i Svartsjö, som har bragt dette i Stand. Hun har faaet Bugt med Anna nu, da hun bor hos hende i Præstegaarden. Hende er det, som har faaet hende til at forlade Ferdinand og tage gamle Dahlberg, men endnu er de ikke viede og skal ikke heller blive det. Nu kører jeg til Borg, og der træffer jeg Anna. Jeg skal tale med hende, jeg skal snappe hende bort fra Præstens, fra Fæstemanden. Jeg skal

tage hende med mig hertil i Nat; saa skal gamle Dahlberg ikke mere faa Glæde af hende.“

Saadan blev det. Gösta kørte alene til Borg uden at blive Kusk for nogen af de glade Frøkner; men med varme Ønsker fulgte de tilbageblivende ham paa Turen. Og Sintram, som jublede over, at gamle Dahlberg skulde blive narret, besluttede at blive paa Berga for at se Gösta vende tilbage med den troløse. I et Anfald af Velvilje svøbte han endogsaa sit grønne Rejseshawl om ham, — en Gave fra Jomfru Ulrika selv.

Men Fruen kom ud paa Trappen med tre smaa Bøger, indbundne i rødt, i Haanden.

„Tag dem,“ sagde hun til Gösta, som allerede sad i Slæden, „tag dem og behold dem, hvis du har Uheld med dig. Det er *Corinne*, Madame Staëls *Corinne*; jeg vil ikke have, at den skal gaa til Auktion.“

„Jeg har aldrig Uheld med mig.“

„Ak, Gösta, Gösta,“ sagde hun og foer med Haanden hen over hans blottede Hoved, „stærkest og svagest blandt Mennesker! Hvor længe vil du huske paa, at nogle arme Menneskers Lykke ligger i din Haand!“

Atter fløj Gösta henad Landevejen, trukken af den sorte Don Juan, fulgt af den hvide Tankred, og Æventyrets Jubel fyldte hans Sjæl. Han følte sig som en ung Erobrer; Aanden var over ham. Hans Vej førte ham til Præstegaarden i Svartsjø. Han svingede ind der og spurgte, om han ikke maatte køre til Bal for Anna Stjärnhök. Og det maatte

han. En smuk, egensindig, ung Pige fik han med sig i Slæden. Hvem vilde ikke køre med den sorte Don Juan!

De unge var først tavse, men saa begyndte hun Samtalen, trodsig som Forvovenheden selv.

„Har Gösta hørt, hvad Præsten læste op i Kirken i Dag?“

„Har han sagt, at du er den smukkeste Pige mellem Löfven og Klarelven?“

„Du er en Tosse, Gösta, det ved vi jo nok. — Han har lyst for mig og gamle Dahlberg.“

„Sandelig, om jeg vilde haft Dig i Slæden og selv staaet her bagpaa, havde jeg vidst det! Jeg vilde aldrig have kørt for Dig.“

Og den stolte Arving svarede: „Jeg kunde vel være kommen til Borg uden Gösta Berling.“

„Det er dog Skade for dig, Anna,“ sagde Gösta tankefuldt, „at du hverken har Fader eller Moder. Nu er du, som du er, og ingen kan tage det saa nøje med dig.“

„Det er endnu større Skade, at du ikke har sagt det før, saa skulde en anden være kommen til at køre for mig.“

„Præstefruen tænker som jeg, at du trænger til en, som kan være dig i Faders Sted; ellers havde hun vel ikke sat dig til at gaa i Spand med saadan en gammel Krik.“

„Det er ikke Præstefruen, som har bestemt det.“

„Ih, bevare os vel, har du selv valgt dig saadan en smuk Mand?“

„Han tager mig ikke for Pengene.“

„Nej, de gamle, de løber bare efter blaa Øjne og røde Kinder, og nogle gode Narre er de, at de gør det.“

„Aa, Gösta, at du ikke skammer dig.“

„Men husk nu paa, at du ikke leger med de unge Mænd længer. Det er forbi med Dans og Leg. Din Plads er i Sofahjørnet — eller kanske du agter at spille Rambus med gamle Dahlberg?“

Saa sad de tavse, lige til de kørte opad de bratte Bakker ved Borg.

„Tak for god Befordring! Det skal vare længe, inden jeg igen kører med Gösta Berling.“

„Tak for Løftet! Mangen en ved jeg, som har angret den Dag, han kørte med dig til Gilde.“

Lidet blid traadte Egnens trodsige Skønhed ind i Dansesalen og saa ud over de forsamlede Gæster.

Først af alle saa hun den lille, skaldede Dahlberg ved Siden af den høje, slanke, lyslokkede Gösta Berling. Hun havde Lyst til at jage dem ud af Stuen begge to. Hendes Fæstemand kom for at byde hende op til Dans, men hun modtog ham med haanlig Forundring.

„Vil du danse? Naar plejer du det?“

Og de unge Piger kom for at lykønske hende.

„Skab Jer ikke, Pigebørn. I tror vel ikke, at nogen bliver forelsket i gamle Dahlberg? Men han er rig, og jeg er rig; derfor passer det godt sammen.“

De gamle Fruer gik hen til hende, trykkede hendes hvide Haand og talte om Livets største Lykke.

„Gratuler Pastorinden,“ sagde hun saa. „Hun er mere glad over det end jeg.“

Men der stod Gösta Berling, den glade Kavaller, hilset med Jubel for sin friske Latter og for sine smukke Ord, som strøede Guldstøv ud over Livets graa Vadmæl. Aldrig før havde hun set ham saadan som denne Aften. *Han* var ikke en udstødt, en forkastet, en hjemløs Spasmager, nej en Konge blandt Mænd, en født Konge.

Han og de andre unge Mænd sammensvor sig mod hende. Hun skulde faa Lov at betænke, hvor ilde hun handlede ved at give sig selv bort med sit smukke Ansigt og sin store Rigdom til en gammel Mand. Og de lod hende sidde ti Danse.

Hendes Blod kogte af Harme.

Den ellefte Dans kom en Mand, den ringeste blandt de ringe, en Stakkel, som ingen anden vilde danse med, og bød hende op.

„Øllet er drukket, nu kommer Bærmen,“ sagde hun.

Saa legede de Panteleg. Lyslokkede, unge Piger stak deres Hoveder sammen og dømte hende til at kysse den, hun holdt mest af. Og med smilende Mund ventede de paa at se den stolte Skønhed kysse gamle Dahlberg. Men hun rejste sig statelig i sin Vrede og sagde:

„Maa jeg ikke lige saa gjerne give *den* et Ørefigen, som jeg holder mindst af?“

Et Øjeblik efter brændte Göstas Kind under hendes faste Haand. Han blev blussende rød, men han besindede sig, greb hendes Haand, holdt den fast et Sekund og hviskede:

„Mød mig om en halv Time i den røde Sal nedenunder!“

Hans blaa Øjne straaede ned paa hende og omsluttede hende med magiske Lænker. Hun følte, at hun maatte lyde.

Dernede mødte hun ham med Stolthed og onde Ord.

„Hvad angaar det Gösta Berling, hvem jeg gifter mig med?“

Han havde ikke endnu milde Ord paa Tungen: ikke heller syntes det ham raadeligt strax at tale om Ferdinand.

„Jeg synes ikke, det var for stræng en Straf, at du kom til at sidde over ti Danse. Men du vil have Lov til ustraffet at bryde Eder og Løfter. Havde en bedre Mand end jeg taget Straffedommen i sin Haand, kunde han have gjort den haardere.“

„Hvad har jeg gjort dig og jer alle, at jeg ikke kan være i Fred? Det er for Pengenes Skyld, I forfølger mig. Jeg skal kaste dem i Löfven, saa kan hvem der vil fiske dem op.“

Hun holdt Hænderne for Øjnene og græd af Harme.

Da rørtes Poetens Hjærte. Han skammede sig over sin Strænghed. Hans Stemme blev øm.

„Ak, Barn, Barn, tilgiv mig! Tilgiv den stakkels Gösta Berling! Ingen bryder sig om, hvad saadan en Pjalt siger eller gør, det ved du jo. Ingen græder over hans Vrede; man kunde lige saa gjerne græde over en Mygs Stik. Vanvid var det, men jeg vilde hindre, at vor skønneste og rigeste Pige

skulde gifte sig med den gamle. Og nu har jeg kun bedrøvet dig.“

Han satte sig i Sofaen ved Siden af hende. Sagte lagde han sin Arm om hendes Liv for med kærtegnende Ømhed at støtte og hjælpe. Hun trak sig ikke bort. Hun trykkede sig ind til ham, slog sine Arme om hans Hals og græd med sit skønne Hoved paa hans Skulder.

Ak, Poet, stærkest og svagest blandt Mennesker; ikke var det om din Hals, disse hvide Arme skulde hvile.

„Havde jeg vidst dette,“ hviskede hun, „aldrig havde jeg da taget den gamle. Jeg har set paa dig i Aften, ingen er som du.“

Men mellem blege Læber frempressede Gösta:
„Ferdinand.“

Hun bragte ham til Tavshed med et Kys.

„Han er ingen Ting, ingen er noget, uden du. Dig skal jeg være tro.“

„Jeg er Gösta Berling,“ sagde han mørkt, „med mig kan du ikke gifte dig.“

„Du er den, jeg elsker, den første blandt alle Mænd er du. Ingen Ting behøver du at gøre, ingen Ting at være. Du er født Konge.“

Da brusede Poetens Blod. Hun var skøn og yndig i sin Kærlighed. Han sluttede hende i sin Favn.

„Hvis du vil blive min, kan du ikke blive i Præstegaarden. Lag mig køre dig lige til Ekeby i denne Nat, der skal jeg vide at forsvare dig, til vi kan holde Bryllup.“

*

*

*

Det blev en berusende Færd i Natten. De lød Kærlighedens Bud og lod Don Juan bortføre sig. Det var, som om Sneens Knitren under Mederne var de svegnes Klager. Hvad brød de sig derom? Hun hang om hans Hals, og han bøjede sig frem og hviskede i hendes Øre:

„Kan nogen Salighed lignedes i Liflighed med stjaalen Glæde?“

Lysning — hvad betød det? De havde Kærlighed. Og Menneskers Vrede? Gösta Berling troede paa Skæbnen. Skæbnen havde betvunget dem; mod Skæbnen kan ingen stride. Havde Stjernerne været Bryllupslysene, der var tændt til hendes Bryllup, havde Don Juans Bjælder været Kirkeklokkerne, som kaldte Folk sammen for at se hendes Bryllup med gamle Dahlberg, saa havde hun dog maattet flygte med Gösta Berling. Saa mægtig er Skæbnen.

De var lykkelig og vel komne forbi Præstegaarden og Munkerud. De havde tre Fjerdingsvej til Berga og derefter tre Fjerdingsvej til Ekeby. Vejen gik langs med Skovkanten, til højre for dem laa mørke Bjerge, til venstre en lang, hvid Dal.

Da kom Tankred styrtende. Den løb, saa det saa ud, som om den laa langs ad Jorden. Hylende af Rædsel sprang den op i Slæden og krøb sammen ved Annas Fødder.

Det gav et Ryk i Don Juan, og den satte afsted i Firspring.

„Ulve!“ sagde Gösta Berling.

De saa en lang, graa Streg bevæge sig frem langs Gærdet. Der var mindst en halv Snes.

Anna blev ikke bange. Dagen havde været rigt velsignet med Æventyr, og Natten lovede at blive den lig. Dette var Liv — at ile frem over blinkende Sne, trodsende vilde Dyr og Mennesker.

Gösta udstødte en Ed, bøjede sig frem og gav Don Juan et vældigt Rap med Pisken.

„Er du bange?“ spurgte han. „De skyder Genvej og vil indhente os derhenne, hvor Vejen slaar en Bugt.“

Don Juan sprang og løb omkap med Skovens vilde Dyr, og Tankred hylede af Raseri og Angst. De naaede Vejens Krumning paa samme Tid som Ulvene, og Gösta drev den forreste bort med Pisken.

„Ak, Don Juan, min Dreng, hvor let skulde du ikke slippe bort fra tolv Ulve, hvis du ikke havde os Mennesker at slæbe paa.“

De bandt det grønne Rejseshawl fast bag i Slæden. Ulvene blev bange for det og holdt sig en Tid paa Afstand. Men da de havde overvundet deres Frygt, fór en af dem hvæsende, med hængende Tunge og aabent Gab hen til Slæden. Da tog Gösta Madame Staëls Corinne og kastede i Gabet paa den.

Atter fik de en Stund Pusterum, medens Dyrene søndersled dette Bytte, og atter mærkede de Rykkene, naar Ulvene sled i det grønne Rejsesjærf, og hørte deres korte, hastige Aandedræt. De vidste, at de ikke vilde træffe paa nogen Menneskebolig før Berga, men værre end Døden syntes Gösta det var at se dem, han havde bedraget. Han indsaa ogsaa, at Hesten vilde blive træt, og hvad skulde der saa blive af dem?

Da saa de Berga Gaard i Skovbrynet. Der brændte Lys i Vinduerne. Gösta vidste nok, for hvis Skyld

Dog, nu flygtede Ulvene, bange for Menneskers Nærhed, og Gösta kørte forbi Berga. Han kom alligevel ikke længere end til det Sted, hvor Vejen paa ny gaar ind i Skoven; der saa han en mørk Gruppe foran sig — Ulvene ventede paa ham.

„Lad os vende tilbage til Præstegaarden og sige, at vi har gjort en Lysttur i Stjerneskin. Dette gaar ikke.“

De vendte, men i næste Øjeblik var Slæden omringet af Ulve. Graa Skikkelser gled forbi dem; de hvide Tænder skinnede i de vidtaabne Gab, og de glødende Øjne lyste. De tudede af Sult og Blodtørst. De skinnende Tænder var rede til at hugge ind i blødt Menneskekød. Ulvene sprang op paa Don Juan og hængte sig fast i Seletøjet. Anna sad og tænkte paa, om de vilde æde dem op, helt og holdent, eller om der vilde blive noget tilbage, og om Folk næste Morgen vilde finde søndergnavede Lemmer i den nedtrampede, blodige Sne.

„Nu gælder det vort Liv,“ sagde hun, bøjede sig ned og greb Tankred i Nakken.

„Lad være, det nytter intet! Det er ikke for Hundens Skyld, Ulvene er ude i Nat.“

Dermed kørte Gösta ind paa Berga Gaard, men Ulvene forfulgte ham lige hen til Trappen. Han maatte værge sig mod dem med Pisken.

„Anna,“ sagde han, da de holdt ved Trappen. „Gud vilde det ikke. Hold nu gode Miner, hvis du

er den Kvinde, jeg anser dig for, hold gode Miner.“

De derinde hørte Bjældeklngen og kom ud.

„Han har hende!“ raabte de, „han har hende. Leve Gösta Berling!“ Og de nyankomne for fra Favn til Favn.

Der blev ikke gjort mange Spørgsmaal. Natten var langt fremskreden, de rejsende var betagne af deres farlige Færd og trængte til Hvile. Det var jo nok, at Anna var kommen.

Alt var godt. Kun Corinne og det grønne Rejseshawl, Jomfru Ulrikas højt skattede Gave, var ødelagt.

*

*

*

Hele Huset sov. Da stod Gösta op, klædte sig paa og sneg sig ud. Han trak ubemærket Don Juan ud af Stalden, spændte den for Slæden og vilde drage afsted. Da kom Anna Stjärnhök ud af Huset.

„Jeg hørte dig gaa ud,“ sagde hun. „Da stod jeg ogsaa op. Jeg er rede til at rejse med dig.“

Han gik hen til hende og tog hendes Haand.

„Forstaar du det ikke endnu? Det kan ikke ske. Gud vil det ikke. Hør nu, og prøv at forstaa. Jeg var her i Middags og saa deres Jammer over din Troløshed. Da kørte jeg til Borg for at bringe dig tilbage til Ferdinand. Men jeg har al Tid været en Usling og bliver aldrig andet. Jeg sveg ham og beholdt dig for egen Regning. Her er en gammel Kvinde, som tror, at jeg skal blive en Mand. Hende

sveg jeg. Og en anden gammel Stakkel vil fryse og sulte her, bare for at faa Lov at dø blandt Venner, men jeg var rede til at lade den onde Sintram hjemføre hende. Du var skøn og Synden liflig. Gösta Berling er saa let at lokke. Aa, hvad jeg er for en Stakkel! — Jeg ved, hvor de elsker deres Hjem, de derinde, og dog var jeg nys rede til at overgive det til Plyndring. Jeg glemte alt for din Skyld, du var saa yndig i din Kærlighed. Men nu, Anna, nu, da jeg har set deres Glæde, vil jeg ikke beholde dig. O, du min elskede! Han deroppe leger med vor Vilje. Nu er det paa Tide, at vi bøjer os under den tugtende Haand. Sig, at du fra denne Dag vil tage din Byrde paa dig. Alle de derinde stoler paa dig. Sig, at du vil blive hos dem og være deres Støtte og Hjælp! Hvis du elsker mig, hvis du vil lette min dybe Sorg, lov mig da dette! Min elskede, er dit Hjerte saa stort, at det kan overvinde sig selv og smile ved det?“

Hun modtog Forsagelsens Bud med Begejstring.

„Jeg skal gøre, som du vil — ofre mig og smile ved det.“

„Du vil ikke hade mine fattige Venner?“

Hun smilte vemodigt.

„Saa længe jeg elsker dig, skal jeg elske dem.“

„Nu først ved jeg, hvilken Kvinde du er. Det er tungt at rejse fra dig.“

„Farvel, Gösta! Far nu med Gud. Min Kærlighed skal ikke lokke dig til Synd.“

Hun vendte sig for at gaa ind. Han fulgte hende.

„Vil du snart glemme mig?“

„Rejs nu Gösta. Vi er kun Mennesker.“

Han kastede sig i Slæden, men da kom hun tilbage.

„Tænker du ikke paa Ulvene?“

„Just paa dem tænker jeg; men de har gjort deres Gerning. Med mig har de intet mere at skaffe i Nat.“

Endnu en Gang strakte han Armene imod hende, men Don Juan blev utaalmodig og satte i Løb. Han greb ikke Tømmerne. Han sad baglænds og saa sig tilbage. Saa støttede han sit Hoved mod Slædens Kant og græd som en fortvivlet.

„Jeg har ejet Lykken og drevet den fra mig. Selv drev jeg den fra mig. Hvorfor beholdt jeg den ikke?“

Ak, Gösta Berling! stærkest og svagest blandt Mennesker!

La Cachucha.

Stridshest, Stridshest! du gamle, som nu staar tøjret paa Marken, husker du din Ungdom?

Husker du Kampens Dag, modige Ganger? Du sprængte frem, som om du blev baaren af Vinger, din Manke vajede over dig som viftende Luer, Blod og Skumstænk skinnede paa din sorte Bringe. I guldsmykket Seletøj sprængte du frem, Marken drøned under dine Hovslag. Du skjald af Fryd, du modige. Ak, hvor du var skøn!

Det er en graa Mørkningstime oppe i Kavallerfløjen. I det store Rum staa Kavallerernes rødmalede Kister langs Væggene, og deres Søndagsklæder hænge i Krogen. Skinnet fra Ildstedet spiller paa de hvidkalkede Mure og paa de gultærnede Gardiner, som skjule Alkoverne i Væggen. Kavallerfløjen er ikke et kongeligt Gemak, ikke et Serail.

Men Liljecronas Violin lyder der. Han spiller la Cachucha i Mørkningen. Om og om igen spiller han den.

Skær Strengene over, knæk Buen! Hvorfor spiller han denne fordømte Dans? Hvorfor spiller han den, naar Ørneclou, Fændriken, ligger til Sengs i saadanne Gigtsmerter, at han ikke kan røre sig? Nej, riv Violinen fra ham og kast den mod Væggen, hvis han ikke vil holde op!

La Cachucha, er den for os, Maestro? Kan den dances over Kavallerfløjens gyngende Gulvbrædder, mellem trange Vægge, sodede af Røg og fedtede af Snavs, under dette lave Tag? Ve dig, som du spiller!

La Cachucha, er den for os Kavallerer? Udenfor tuder Snestormen. Vil du lære Snefnökkene at danse i Takt, spiller du for Snefogets letfodede Børn?

Kvindelegemer, som skælve under det hede Blods Pulsslag, smaa sodede Hænder, som have kastet Gryden for at gribe Kastagnetterne, nøgne Fødder under opkiltrede Skørter, Gaard med Marmorfliser, Zigeunere paa Hug med Sækkepibe og Tamburin, mauriske Buegange, Maaneskin og sorte Øjne, har du dette, Maestro, eller lad din Bue hvile!

Kavallerer tørre deres vaade Klæder henne ved Ilden. Kan de svinge sig i Dansen i lange, jernbeslaaede Støvler med tommetykke Saaler? Hele Dagen har de vadet gennem alenhøj Sne for at naa Bjørnens Hi. Tror du, de vil danse i vaade, dampende Vadmelsklæder med den laadne Bamse til Dame?

Stjernebesaaet Aftenhimmel, røde Roser i mørkt Kvindehaar, berusende Varme i Aftenluften, medfødt Plastik i Bevægelserne, Elskov stigende op af Jorden, regnende ned fra Himlen, svævende i Luften, har du dette, Maestro? Hvorfor ellers tvinge os til at længes efter sligt?

Du grusomme, blæser du Kampsignalet for den tøjrede Stridshingst? Rutger von Ørneclou ligger fængslet til sin Seng af Gigtsmerter. Spar ham for de skønne Minders Kval! Ogsaa han har baaret Sombreroen og det brogede Haarnet, ogsaa han har baaret Fløjelstrøje og Dolk i Bæltet. Spar den gamle Ørneclou, Maestro!

Men Liljecrona spiller la Cachucha, stadig la Cachucha. Og Ørneclou pines som Elskeren, naar han ser Svalen tage Vejen til den elskedes fjerne Bolig, som Hjorten, der af Forfølgerne jages forbi den læskende Kilde.

Liljecrona tager et Øjeblik Violinen fra Hagen.

„Fændrik, husker du Rosalie von Berger?“

Ørneclou bander en vældig Ed.

„Hun var saa let som en Lue. Hun gnistrede og dansede som Diamanten i Violinbuens Spids. Du husker hende nok fra Theatret i Karlstad. Vi

saa hende, dengang vi var unge, husker du, Fændrik?"

Om Fændriken husker! Hun var lille og vild, sprudende som Ild. Hun kunde danse la Cachucha. Hun lærte alle de unge Herrer i Karlstad at danse Cachucha og slaa Kastagnetter. Paa Landshøvdingens Bal blev der danset en „Pas de deux“ af Fændriken og Frøken von Berger, klædte som Spaniere. Og han havde danset saadan, som man danser under Figentræer og Plataner, som en Spanier, en rigtig Spanier.

Ingen i hele Vermland kunde danse Cachucha som han. Ingen kunde danse den, saa det var værd at tale om, uden han. Hvilken Kavaller mistede ikke Vermland, da Gigten gjorde hans Lemmer stive, og der voxede store Knuder ud over Leddene! Hvilken Kavaller han var, saa slank, saa skøn, saa ridderlig! „Den smukke Ørneclou“ kaldte de ham, disse unge Piger, som kunde blive Uvenner for Livstid for hans Skyld.

Saa begynder Liljecrona igen la Cachucha, stadig la Cachucha, og Ørneclou føres tilbage til gamle Tider.

Der staar han, og der staar hun, Rosalie von Berger! De har lige være alene i Toiletværelset. Hun var Spanierinde, han Spanier. Han fik Lov at kysse hende, men forsigtigt, thi hun var bange for hans sværtede Skæg. Nu danser de. Ak, som man danser under Figentræer og Plataner. Hun viger, han følger, han bliver dristig, hun stolt, han

fornærmet, hun forsonlig. Da han tilsidst falder paa Knæ og modtager hende i sine udbredte Arme, gaar der et Suk gennem Salen, et Suk af Henrykkelse.

Han havde været en Spanier, en rigtig Spanier.

Netop ved det Buestrøg havde han bøjet sig saadan, rakt Armene saadan ud og strakt Foden for at svæve frem paa Taaspidserne. Hvilken Gratie! man kunde have hugget ham i Marmor.

Han ved ikke, hvordan det er gaaet til, men han har faaet Foden over Sengekanten, han staar oprejst, han bøjer sig, han løfter Armene, knipser med Fingrene og vil svæve hen over Gulvet som i gamle Dage, da han brugte saa snævre Sko, at Strømpefoden maatte klippes af.

„Bravo Ørneclou, bravo Liljecrona, spil Liv i ham!“

Foden svigter ham, han kan ikke komme op paa Taaspidsen. Han spjætter et Par Gange med det ene Ben, mere kan han ikke, saa falder han igen ned paa Sengen.

Smukke Sennor, I er bleven gammel. Sennorita maaske med?

Det er kun under Granadas Plataner, at la Cachucha dances af evig unge Gitanos. Evig unge, som Roserne er, fordi hver Vaar bringer ny.

Saa er da Timen kommen til at skære Violinens Streng over?

Nej, spil Liljecrona, spil la Cachucha, stadig la Cachucha! Lær os, at skønt vi i Kavallerfløjen har faaet tunge Legemer og stive Lemmer, er vi i Hjertet altid de samme, altid Spaniere.

Stridshest, Stridshest! Sig, at du elsker Trompetens Stød, som narrer dig til Galop, om du end slaar Benet til Blods i Tøjret.

Ballet paa Ekeby.

O, I svundne Tiders Kvinder! At tale om Eder er som at tale om Himmerige: idel Skønhed var I, idel Lys. Evig unge, evig skønne var I, og milde som en Moders Øjne, naar hun ser paa sit Barn. Bløde som Egernunger hang I om Mandens Hals. Aldrig skælvede eders Stemme af Vrede, aldrig fik Eders Pande Rynker, Eders bløde Haand blev aldrig ru og haard. I blide Helgener! som smykkede Billedstøtter stod I i Hjemmets Tempel. Røgelse og Bønner blev der ofret til Eder; ved Eder udførte Kærligheden sine Undere, og om Eders Isse slog Poesien sin guldstraalende Glorie.

O, svunde Tiders Kvinder, dette er Fortællingen om, hvorledes en anden af eder skænkede Gösta Berling sin Kærlighed.

Fjorten Dage efter Ballet paa Borg var der Fest paa Ekeby. Det var den herligste Fest af Verden. Gamle Mænd og Kvinder kunde blive unge gaa ny, le og glæde sig, blot de talte om den.

Men Kavallererne var ogsaa Eneherskere over Ekeby paa den Tid. Majorinden gik omkring i Landet med Tiggerpose og Vandringsstav, og Majoren boede paa Sjø. Han kunde ikke engang være

med til Festen, for der var udbrudt Kopper paa Sjø, og han var bange for at bringe Smitten videre.

Hvilken Fylde af Nydelse rummedes der ikke indenfor disse tolv skønne Timer, ligefra Knaldet af den første Flaskeprop ved Middagsbordet til det sidste Buestrøg, da Midnatstimen forlængst var slaaet. Ned i Tidens Afgrund sank de, disse kronede Timer, opildnede af fyrig Vin, af de lækreste Retter, af den herligste Musik, af de vittigste Komedier, af de skønneste Tableauer. Ned sank de, svimle af den vildeste Dans. Hvor fandtes der saa glatte Gulve, saa høviske Kavallerer, saa skønne Kvinder!

Ja, I svundne Tiders Kvinder! Ekebys Sale vrimle af de skønneste af eders skønne Skare. Der er den unge Grevinde Dohna, sprudlende glad og altid oplagt til Leg og Dans, som det sig anstaar hendes tyve Aar, der er Lagmandens smukke Døtre fra Munkerud og de glade Frøkner fra Berga, der er Anna Stjernhök, tusinde Gange smukkere end før i det blide Tungsind, der var kommet over hende siden den Nat, da hun blev forfulgt af Ulvene; der er endnu mange flere, som vel ikke endnu er glemte, men som snart vil blive det, og der er ogsaa den dejlige Marianne Sinclair.

Hun, den vidt berømte, som har glimret ved Kongens Hof og straalet i Greveslotte, Skønhedens Dronning, som har draget Landet rundt og modtaget Hyldest overalt, hun som tændte Kærlighedens Gnist, hvor hun viste sig, hun havde værdigedes at komme til Kavallerernes Fest.

Vermlands Ære straaledede klart i de Tider,

baaren oppe af mange stolte Navne. Meget havde det skønne Lands glade Børn at være stolte af, men naar de nævnte deres Storheder, da undlod de aldrig at nævne Marianne Sinclair.

Sagaen om hendes Sejre fyldte Landet.

Man talte om Grevekroner, som havde svævet over hendes Hoved, om Millioner, som var lagt for hendes Fødder, om Krigersværd og Digterkranse, hvis Glans havde vinket hende.

Og hun var ikke blot skøn. Hun var aandrig og belæst. Tidens ypperste Mænd var glade ved at samtale med hende. Selv var hun ikke Forfatter, men mange af hendes Ideer, som hun havde nedlagt i sine digtende Venners Sjæle, levede op i Sang.

I Vermland, i Bjørnelandet, opholdt hun sig sjælden. Hendes Liv tilbragtes paa bestandige Rejser. Hendes Fader, den rige Melchior Sinclair, sad med sin Hustru hjemme paa Bjørne og lod Marianne rejse til sine fornemme Venner i de store Byer eller paa de prægtige Herregaarde. Han havde sin Glæde af at fortælle om alle de Penge, hun ødslede bort, og de to gamle levede lykkeligt i Glansen af Mariannes straalende Tilværelse.

Hendes Liv var et Liv fuldt af Fornøjelser og Hyldest. Luften omkring hende var Kærlighed, Kærlighed var hendes Lys og Lygte, Kærlighed hendes daglige Brød.

Ofte havde hun selv elsket, ofte, ofte, men aldrig havde en saadan Flamme varet længe nok,

til at man deri kunde smedde de Lænker, som binde for Livet.

„Jeg venter paa den Kærlighed, der kommer som en Erobrer,“ plejede hun at sige. „Hidtil har den ikke klatret over nogen Vold eller svømmet over nogen Grav. Jeg venter paa den vældige, som bringer mig ud af mig selv. Saa stærk vil jeg føle Kærligheden i mig, at jeg maa bæve for den; nu kender jeg blot den Kærlighed, ad hvilken min Klogskab ler.“

Hendes Nærværelse gav Ordet Ild og Vinen Fyrighed. Hendes gløende Sjæl satte Fart i Buerne, Dansen svævede lettere, mere berusende end før over den Tilje, som hun berørte med sin smalle Fod. Hun straaledede i Tableauerne, hun beaandede Lystspillene, hendes skønne Læber — — —

Aa, tys, det var ikke hendes Skyld, det havde aldrig været hendes Mening! Det var Balkonen, det var Maaneskinnet, Kniplingssløret, Ridderdragten, Sangen, som var Skyld deri. De stakkels unge Mennesker var uskyldige.

Alt dette, som førte til saa megen Ulykke, var dog gjort i den bedste Mening. Patron Julius, som forstod sig paa alt, havde arrangeret et Tableau, ene og alene for at Marianne skulde komme til at straalet i sin fulde Glans.

Paa Theatret, som var stillet op i den store Sal paa Ekeby, sad de hundrede Gæster og saa paa Scenen Spaniens gule Maane vandre hen over en mørk Nattehimmel. En Don Juan kom listende hen ad Sevillas Gade og standsede under en ved-

bendklædt Balkon. Han var forklædt som Munk, dog kunde man se en broderet Manchet stikke frem af Ærmet og en blank Kaardespids komme til Syne nedenfor Kutten.

Den forklædte løftede sin Stemme til Sang:

Jeg drikker ej et Bæger Vin,
Og ingen Pigelæbe rød
Jeg nogen Tid har kyst.
En Kind, hvis Lød saa skær og fin
Mit Øjekast har tændt i Glød,
Et Blik, som be'er: Mit Øje mød! —
Sligt rører ej mit Bryst.

Kom ej i Eders Skønheds Glans,
Sennora frem til Gitret her,
Jeg Eders Nærhed skyr.
Jeg Kutte bær' og Rosenkrans,
Madonna er min Hjertenskær,
Et Bæger Vand min Trøster er,
Did jeg i Sorgen flyr.

Da han tav, traadte Marianne ud paa Balkonen i sort Fløjelsdragt med Kniplingsslør. Hun bøjede sig ud over Rækværket og sang langsomt og ironisk:

Hvorfor da tøve, fromme Mand,
Ved Midnatstid ved min Balkon?
Beder I for min Sjæl?

Men saa paa een Gang varmt og stærkt:

Nej, fly, fly rask! Man komme kan.
Din Kaarde stikker frem saa lang,
Man hører, trods al hellig Sang,
Dog Sporen ved din Hæl.

Ved disse Ord kastede Munken sin Forklædning, og Gösta Berling stod under Balkonen i en Ridderdragt af Silke og Guld. Han brød sig ikke om den skønnes Advarsel, tværtimod klatrede han op ad en af Balkonens Piller, svang sig over Gitteret, og, som Patron Julius havde arrangeret, faldt han paa Knæ ved den skønne Mariannes Fødder.

Hun smilede huldsaligt til ham, idet hun rakte ham sin Haand til Kys, og medens de to unge betragtede hinanden, betagne af Kærlighed, faldt Tæppet.

Og foran hende laa Gösta Berling med et Ansigt blidt som en Digters og kækt som en Feltherres, med dybe Øjne, som straaledede af Skælmeri og Aand, som tiggede og truede. Smidig og kraftig var han, ildfuld og indtagende.

Mens Tæppet gik op og gik ned, blev de unge stadig i samme Stilling. Gøstas Øjne blev ved at se paa den skønne Marianne; de tiggede, de truede.

Saa standsede Bifaldet, Tæppet holdt sig stille, ingen saa dem.

Da bøjede den skønne Marianne sig ned og kyssede Gösta Berling. Hun vidste ikke hvorfor; hun maatte. Han lagde Armene om hendes Hals og holdt hende fast. Hun kyssede ham atter og atter.

Men det var Balkonen, det var Maaneskinnet, det var Kliplingssløret, Ridderdragten, Sangen, Bifaldet, som havde al Skylden; de stakkels unge Mennesker var uskyldige. De havde ikke villet det.

Hun havde ikke stødt de Grevekroner fra sig, som havde svævet over hendes Hoved og gaaet forbi Millioner, der havde ligget for hendes Fod, af Længsel efter Gösta Berling, og han havde ikke allerede glemt Anna Stjärnhök. Nej, de var uden Skyld, ingen af dem havde villet dette.

Det var den blide Löwenborg, ham med Taaren i Øjet og Smilet paa Læben, som den Dag trak Tæppet op og ned. Optagen af mange Sorgens Minder lagde han kun lidet Mærke til denne Verdens Ting og havde aldrig lært at passe dem rigtig. Da han nu saa, at Gösta og Marianne havde indtaget en ny Stilling, troede han, at dette ogsaa hørte med til Tableauet, og saa begyndte han at trække Tæppet op.

De unge paa Balkonen mærkede ingenting, førend Bifaldsstormen atter brusede dem i Møde.

Det gav et Sæt i Marianne, og hun vilde flygte, men Gösta holdt hende fast og hviskede: „Staa stille, de tror, at det hører med til Tableauet.“

Han følte hendes Legeme skælve af Angst og Kyssenes Glød slukkes paa hendes Læber.

„Vær ikke bange,“ hviskede han, „skønne Læber har Ret til at kysse.“

De maatte staa stille, mens Tæppet gik op og ned, og hver Gang de hundrede Par Øjne saa dem, tilklappede lige saa mange Par Hænder dem et stormende Bifald.

Thi det er smukt at se to skønne, unge Mennesker give en Fremstilling af Kærlighedens Lykke. Ingen kunde tro, at disse Kys var andet end The-

aterblændværk, ingen anede, at Sennoraen skælvede af Blusel, og Ridderen af Uro. Ingen kunde tro andet, end at det altsammen hørte med til Tableauet.

Endelig stod Marianne og Gösta bagved Scenen. Hun strøg sig over Panden, op over Haaret. „Jeg forstaar ikke mig selv,“ sagde hun.

„Fy for Pokker, Frøken Marianne,“ sagde han, gjorde en Grimace og slog ud med Hænderne. „Kysse Gösta Berling, fy for Pokker.“

Marianne maatte le.

„Alverden ved jo, at Gösta Berling er uimodstaaelig. Min Fejl er ikke større end andres.“

Og de kom i al Samdrægtighed overens om at holde gode Miner, saa ingen skulde faa Mistanke om Sandheden.

„Kan jeg være sikker paa, at Sandheden aldrig kommer ud, Hr. Gösta?“ spurgte hun, da de skulde til at gaa ind blandt Tilskuerne.

„Det kan Frøken Marianne være sikker paa. Kavallererne kan tie, for dem svarer jeg.“

Hun slog Øjnene ned, og et ejendommeligt Smil krusede hendes Læber.

„Hvis nu Sandheden alligevel kommer for en Dag, hvad vil Folk saa tro om mig, Hr. Gösta?“

„De vil ikke tro noget; de vil vide, at dette ingen Ting betyder. De vil tænke, at vi var inde i Rollen og blev ved at spille.“

Endnu et Spørgsmaal sneg sig frem under de nedslagne Øjne, under det paatagne Smil.

„Men hvad tænker Hr. Gösta selv om Tingen?“

„Jeg tænker, at Frøken Marianne er forelsket i mig,“ lo han.

„Tro ikke noget saadant,“ sagde hun smilende, „da maatte jeg gennembore Hr. Gösta med denne min spanske Dolk for at vise, at han har Uret.“

„Dyre ere Kvindekys,“ sagde Gösta. „Koster det Livet at blive kysset af Frøken Marianne?“

Da lynede et Blik imod ham fra Mariannes Øjne, saa skarpt, at det føltes som et Dolkestød.

„Jeg gad se ham død, Gösta Berling, død, død!“

Disse Ord tændte en gammel Længsel i Poetens Blod.

„Ak,“ sagde han, „gid disse Ord var mere end Ord, gid de var Pile, som kom hvinende ud fra et mørkt Krat, gid de var Dolk eller Gift og havde Magt til at gøre det af med denne usle Krop og give min Sjæl Friheden.“

Hun var atter rolig og smilende. „Barnagtigheder,“ sagde hun og tog hans Arm for at gaa ud blandt Gæsterne.

De beholdt deres Dragter paa, og deres Triumfer gentog sig, da de viste sig udenfor Scenen. Alle roste dem. Ingen havde nogen Mistanke.

Ballet begyndte atter, men Gösta flygtede bort fra Balsalen. Hans Hjærte sved efter Mariannes Blik, som om det var blevet saaret af skarpt Staal. Han forstod nok Meningen med hendes Ord. En Skam var det at elske ham, en Skam var det at elskes af ham, en Skam værre end Døden. Han vilde aldrig danse mere, han vilde ikke se dem mere,

de skønne Kvinder. Han vidste det nok. Disse skønne Øjne, disse røde Kinder luede ikke for ham. Ikke for ham svævede disse lette Fødder, ikke for ham klang denne dæmpede Latter. Ja, danse med ham, sværme med ham, det kunde de, men ingen af dem vilde for Alvor blive hans.

Poeten gik ind i Rygeværelserne til de gamle Herrer og satte sig ved et af Spillebordene. Tilfældigvis kom han til at sidde ved samme Bord, hvor den vældige Herre til Bjørne sad; snart spillede han, snart holdt han Bank og samlede en stor Bunke Sexskillinger og Tolvskillinger foran sig.

Spillet gik allerede højt. Nu satte Gösta endnu værre Fart i det. De grønne Bankosedler kom frem, og bestandig voxede Pengebunken foran den vældige Melchior Sinclair.

Men ogsaa foran Gösta samlede der sig baade Kobberpenge og Sedler, og snart var han den eneste, som holdt ud i Kampen mod den store Brugspatron paa Bjørne. Snart vandrede endog den store Pengebunke over fra Melchior Sinclair til Gösta Berling.

„Naa, lille Gösta,“ raabte Brugspatronen leende, da han havde spillet alt det bort, som han havde i sin Tegnebog og sin Pung. „Hvordan skal vi nu bære os ad? Jeg er læns, og jeg spiller aldrig med laante Penge, det har jeg lovet min Moder.“

Han fandt dog paa Raad. Han spillede sit Uhr bort og sin Bæverskindspels og var netop i Færd med at sætte Hest og Slæde paa Spil, da Sintram standsede ham.

„Sæt noget ind, som kan forslaa,“ raadede

den onde Brugspatron fra Fors. „Sæt noget ind, som kan bryde Uheldet.“

„Fanden maa vide, hvad jeg da skal finde paa!“

„Spil om dit rødeste Hjerteblod, Melchior, spil om din Datter.“

„Det kan Brugspatronen trygt vove,“ sagde Gösta leende. „Den Gevinst falder aldrig i min Pose.“

Den vældige Melchior kunde heller ikke andet end le. Han taalte ikke gerne, at Mariannes Navn blev nævnt ved Spillebordene, men denne Idé var saa rent ravgal, at han ikke kunde blive vred. Spille Marianne bort til Gösta, ja det kunde han gerne vove.

„Det vil sige,“ erklærede han, „at hvis du kan vinde hendes Jaord, Gösta, saa sætter jeg min Velsignelse til Ægteskabet ind paa dette Kort.“

Gösta satte hele sin Gevinst ind, og Spillet begyndte. Han vandt, og Brugspatron Sinclair holdt op at spille. Han kunde ikke kæmpe med Uheldet, det saa han. —

Naa, Gösta Berling, banker ikke dit Hjerte ved alt dette? Forstaar du ikke, hvad din Skæbne vil? Hvad betød Mariannes Kys, hvad betød hendes Vrede? Forstaar du dig ikke længer paa Kvindehjerter? Og nu dette vundne Spil! Ser du ej, at Skæbnen vil, hvad Kærligheden vil? Op, Gösta Berling!

Nej, denne Aften er Gösta Berling ikke i Erobrerlune. Han knurrer over Skæbnens Ubøje-

lighed. Hvorfor læges Kærlighed kun af Kærlighed? Han ved, hvordan alle disse kønne Viser ende. Ingen kan blive hos ham. Kærlighed kan han faa, men ingen Hustru. Det kan ikke nytte at prøve paa det. —

Natten led, det var over Midnat. De skønne Damers Kinder begyndte at blegne, Lokkerne faldt ud, Garneringerne var krøllede. De gamle Damer rejste sig fra Sofahjørnerne og sagde, at da Festen nu havde varet i tolv Timer, kunde det være paa Tide at tage hjem.

Og denne skønne Fest skulde være forbi. Men da tog Lilliecrona selv fat paa Fiolen og spillede op til den sidste *Polska*. Slæderne holdt for Døren, de gamle Fruer tog deres Pelse og Kyser paa, de gamle Herrer vikledede Rejseshawlerne om Halsen og knappede Pelsstøvlerne.

Men de unge kunde ikke rive sig løs fra Dansen. De dansede i Overtøjet; de dansede Firemandspolska, Slængpolska, Ringpolska, en vanvittig Dans var det. Saa snart en Kavaller slap en Dame, kom der en anden og rev hende med sig.

Selv den sørgmodige Gösta Berling blev dragen med ind i Hvirvlen. Han vilde danse Sorgen og Ydmygelsen bort, han vilde have brusende Livslyst ind i Blodet igen, han vilde være glad, han som alle andre. Og han dansede, saa Væggene i Salen løb rundt, og hans Tanker blev svimle.

Men hvad var det for en Dame, han havde revet til sig midt i Flokken? Hun var let og

smidig, og det var ham, som om der gik Strømme af Ild mellem ham og hende. Aa, Marianne!

Medens Gösta dansede med Marianne, sad Sintram allerede i sin Slæde nede i Gaarden, og ved Siden af ham stod Melchior Sinclaire. Den store Brugspatron var utaalmodig over, at han maatte vente paa Marianne. Han stampede i Sneen med de store Pelsstøvler og slog ud med Armene; thi det var bitterlig koldt.

„Du skulde dog maaske ikke have spillet Marianne bort til Gösta, Sinclaire,“ sagde Sintram.

„Hvad behager?“

Sintram ordnede Tømmerne og løftede Pisen, inden han svarede:

„Det hørte ikke med til Tableauet, det Kysseri.“

Den vældige Brugspatron løftede Armen til et knusende Slag, men Sintram var allerede borte. Han for afsted, piskende Hesten til vild Fart, uden at vove at se sig om; thi Melchior Sinclaire havde en tung Haand og en kort Taalmodighed.

Brugspatronen paa Bjørne gik nu ind i Dansesalen for at hente sin Datter og saa da, hvordan Gösta og Marianne dansede.

Vild og voldsom var den sidste Polska. Nogle Par var blege, andre blussende røde; Støvet laa som en Røgsky over Salen, Vokslysene glødede, nedbrændte i Lysepiberne, og midt i al denne uhyggelige Ødelæggelse fløj de afsted, Gösta og Marianne, kongelige i deres utrættelige Kraft, uden Plet paa deres Skønhed, lykkelige ved at hengive sig til den herlige Bevægelse.

Melchior Sinclair saa en Stund paa dem; saa gik han og lod Marianne danse. Han slog Døren haardt i, trampede frygteligt paa Trappen og satte sig uden et Ord i Slæden, hvor hans Hustru allerede ventede, og kørte hjem.

Da Marianne var færdig med at danse og spurgte efter sine Forældre, var de kørt. Da hun fik dette at vide, lod hun sig dog ikke mærke med nogen Forundring. Hun klædte sig stille paa og gik udenfor. Damerne i Paaklædningsværelset troede, at hun kørte i egen Slæde.

Men hun skyndte sig i sine tynde Silkesko hen ad Vejen uden at tale til nogen om sin Nød. I Mørket kendte ingen hende, som hun gik der ved Vejkanten; ingen kunde tro, at denne Nattevandrers, som af de forbigående Slæder blev trængt op i de høje Snedriver, var den skønne Marianne. Da hun kunde gaa i Ro midt paa Vejen, gav hun sig til at løbe. Hun løb, saa længe hun kunde, saa gik hun, saa løb hun igen. En uhyggelig, pinefuld Angst drev hende fremad.

Fra Ekeby til Bjørne kan der ikke være længer end i det højeste en Fjerdingsvej. Marianne var snart hjemme, men hun troede næsten, hun var gaaet fejl. Da hun naaede Gaarden, var alle Døre stængte, alle Lys slukkede, hun troede først, at hendes Forældre ikke var komne hjem.

Hun gik hen og slog et Par tunge Slag paa Indgangsdøren. Hun tog fat i Dørlaasen og ruskede, saa det gav Genlyd i hele Huset. Ingen kom og lukkede op, men da hun vilde slippe Jernhaand-

taget, som hun havde grebet fat i med bare Hænder, flaaedes den fastfrosne Hud af Haanden.

Den store Brugspatron, Melchior Sinclair, var kørt hjem for at stænge Bjørnes Porte for sit eneste Barn. Han var sansesløs af Vin, vild af Vrede. Han hadede sin Datter, fordi hun holdt af Gösta Berling. Nu lukkede han Tjenestefolkene inde i Køkkenet og sin Hustru i Sovekammeret. Med vældige Eder lovede han dem, at den som prøvede paa at lukke Marianne ind, vilde han slaa fordærvet. De vidste, at han holdt Ord.

Saa vred havde endnu ingen set ham. Værre Sorg var aldrig overgaaet ham. Var hans Datter kommen ham for Øje, havde han maaske dræbt hende.

Han havde givet hende Smykker af Guld og Klæder af Silke; han havde givet hende fin Dannelse og boglig Lærdom. Hun havde været hans Stolt-hed, hans Ære. Han havde gjort sig til af hende, som om hun havde baaret en Krone. Aa, hans Dronning, hans Gudinde, hans tilbedte, skønne, stolte Marianne! Havde han sparet noget, naar det gjaldt hende? Havde han ikke følt sig alt for simpel til at være hendes Fader? Aa, Marianne, Marianne!

Maatte han ikke hade hende, naar hun er forelsket i Gösta Berling og kysser ham! Burde han ikke forstøde hende, stænge sin Dør for hende, naar hun vil krænke sin Højhed ved at elske en saadan Mand! Lad hende blive paa Ekeby, lad hende løbe til Naboerne for at faa Nattelogis, lad hende sove i Snedriverne, det er det samme, hun er alle-

rede slæbt i Smudset, den skønne Marianne. Glansen over hende er borte. Glansen over hans Liv er borte.

Han ligger derinde i sin Seng og hører hende banke paa Forstuedøren. Hvad kommer det ham ved! Han sover. Derude staar en, som vil gifte sig med en afsat Præst; han har intet Hjem for saadanne. Hvis han havde elsket hende mindre, hvis han havde været mindre stolt af hende, saa kunde han have ladet hende komme ind.

Ja, sin Velsignelse kunde han ikke nægte dem. Den havde han spillet bort. Men aabne sin Dør for hende, det vilde han ikke. Aa, Marianne!

Den skønne unge Kvinde stod stadig udenfor Hjemmets Dør. Snart ruskede hun i Laasen i afmægtig Vrede, snart faldt hun paa Knæ, foldede sine sønderflængede Hænder og bad om Tilgivelse.

Men ingen hørte hende, ingen svarede, ingen lukkede op.

Ak, var dette ikke skrækkeligt! Jeg gribes af Rædsel, naar jeg fortæller det. Hun kom fra et Bal, hvis Dronning hun havde været. Hun havde været stolt rig, lykkelig; et Øjeblik — og hun var kastet ned i en saa bundløs Elendighed. Udestængt fra sit Hjem, priggivet til Kulden, ikke haanet, ikke slaaet, ikke forbandet, blot med kold, ubønhørlig Ukærlighed udestængt.

Jeg tænker paa den kolde, stjerneklare Nat, som hvævede sig over og om hende, den store, vide Nat med de tomme, øde Snemarker, med de stille Skove. Alt sov, alt var nedsænket i smertefri Søvn;

kun eet levende Punkt fandtes der i alt dette sovende hvide. Al Sorg og Angst og Rædsel, som ellers er fordelt over Verden, sneg sig frem mod dette ene Punkt. Aa, Gud, at lide alene midt i den sovende, stivfrosne Verden.

For første Gang i sit Liv mødte hun Ubarmhertighed og Haardhed. Hendes Moder vilde ikke engang staa op af sin Seng for at frelse hende. Gamle Tjenestefolk, som havde ledet hendes første Skridt, hørte hende og rørte ikke en Haand for hendes Skyld. Hvilken Forbrydelse blev hun da straffet for? Hvor kunde hun vente Barmhertighed, om ikke her ved denne Dør? Hvis hun havde myrdet et Menneske, vilde hun dog have banket paa den med Tro paa, at de derinde vilde tilgive hende. Var hun sunken ned til det usleste af alle Væsener og var kommen ødelagt og i Pjalter, saa vilde hun dog trygt være gaaet til denne Dør og have ventet en kærlig Velkomst. Denne Dør var Indgangen til hendes Hjem; bag den kunde hun kun møde Kærlighed.

Havde hendes Fader nu ikke prøvet hende nok? Vilde de ikke snart lukke op?

„Fader, Fader,“ raabte hun, „lad mig komme ind! Jeg fryser, jeg ryster. Her er forfærdeligt herude!“

„Moder, Moder, du som har gaaet saa mange Skridt for min Skyld. Du som har vaaget saa mange Nætter over mig, hvorfor sover du nu? Moder, Moder, vaag denne ene Nat endnu, og jeg skal aldrig mere gøre dig Sorg.“

Hun raaber og synker saa hen i aandeløs Tavshed for at lytte efter Svar. Men ingen hørte hende, ingen adlød hende, ingen svarede.

Da vrider hun Hænderne i Angst, men hendes Øjne har ingen Taarer.

Det lange, mørke Hus med sine stængte Døre og uoplyste Vinduer laa uhyggeligt, ubevægeligt i Natten. Hvad skulde der nu blive af hende, hjemløs som hun var. Brændemærket og vanæret var hun, saa længe Jordens Himmel hvælvende sig over hende. Og det var hendes Fader selv, som trykkede det røde Jern ned i hendes Skuldre.

„Fader,“ raaber hun endnu en Gang, „hvad skal der blive af mig? Menneskene vil tro alt ondt om mig.“

Hun græd og vaandede sig, hendes Legeme var stift af Kulde.

O ve, at dog saadan en Jammer kan sænke sig over den, som nylig stod saa højt! At det gaar saa let at blive hensat i den dybeste Elendighed! Maa vi ikke ræddes for Livet! Hvem sejler i et trygt Fartøj? Rundt om os svulmer Sorgen som et bølgende Hav; se, Bølgerne slikke begærligt Skibets Sider, se de bruse op for at overvælde det. O, intet sikkert Fodfæste, ingen fast Jord, intet trygt Fartøj, saa vidt Øjet naar, kun en ukendt Himmel over et Hav af Sorg.

Men tys, endelig, endelig! Der kommer lette Skridt gennem Forstuen.

„Er det Moder?“ spurgte Marianne.

„Ja, mit Barn.“

„Maa jeg nu komme ind?“

„Fader vil ikke lade dig komme ind.“

„Jeg har løbet i Snedriverne i mine tynde Sko fra Ekeby hertil. Jeg har staaet her en Time og banket og raabt. Jeg fryser ihjel herude. Hvorfor kørte I fra mig?“

„Mit Barn, mit Barn, hvorfor kyssede du Gösta Berling?“

„Men saa sig dog til Fader, at jeg ikke bryder mig om ham. Det var jo Leg. Tror han, at jeg vil have Gösta?“

„Gaa ned til Avlsgaarden, Marianne, og bed, om du maa være der i Nat. Fader er fuld. Fader vil ikke tage imod Fornuft. Han har holdt mig fangen deroppe. Jeg sneg mig ud, da jeg troede, han sov. Han slaar dig ihjel, hvis du kommer ind.“

„Moder, Moder, skal jeg gaa til fremmede, naar jeg har et Hjem? Er min Moder ligesaa haard som min Fader? Hvor kan du finde dig i, at jeg lukkes ude? Jeg lægger mig i Snedreven her udenfor, hvis Moder ikke slipper mig ind.“

Da lagde Mariannes Moder sin Haand paa Laasen for at lukke op, men i det samme hørtes der tunge Skridt paa Trappen, og en skarp Stemme kaldte paa hende.

Marianne lyttede; hendes Moder skyndte sig bort, den skarpe Stemme skældte hende ud, og saa . . .

Marianne hørte noget forfærdeligt — kun kunde høre hver Lyd i det stille Hus.

Hun hørte Lyden af et Slag, — et Stokke-

slag eller en Ørefigen, saa hørte hun en svag Lyd og saa igen et Slag.

Han slog hendes Moder, den skrækkelige, den kæmpestore Melchior Sinclaire slog sin Hustru.

Og i bleg Forfærdelse kastede Marianne sig ned paa Dørtærskelen og vred sig i Angst. Nu græd hun, og hendes Taarer frøs til Is paa Hjemmets Tærskel.

Naade, Forbarmelse! Luk op, luk op, saa at hun kan komme til at bøje sin egen Ryg under Slagene! Aa, at han kunde slaa Moder, slaa hende, fordi hun ikke vilde se sin Datter død i Sneen næste Dag, fordi hun havde villet trøste sit Barn.

En stor Fornedrelse overgik den Nat Marianne. Hun havde drømt, at hun var Dronning, og hun laa der, kun lidet bedre end en pisket Trælkvinde.

Men hun rejste sig i kold Vrede. Endnu en Gang slog hun sin blodige Haand mod Døren og raabte:

„Hør, hvad jeg siger dig, du som slaar min Moder. Du skal komme til at græde, Melchior Sinclaire, græde!“

Derpaa gik den skønne Marianne hen og lagde sig til Hvile i Snedriften. Hun kastede Pelsen af sig og laa i sin sorte Fløjlskjole, let at skelne i den hvide Sne. Hun laa og tænkte paa, hvordan hendes Fader vilde komme ud næste Dag paa sin tidlige Morgentur og finde hende der. Hun ønskede blot dette, at han selv maatte finde hende.

*

*

*

O Død, blege Ven, er det ligesaa sandt, som det er trøstende, at jeg aldrig kan undgaa at møde dig? Ogsaa til mig, den sendrægtigste af Jordens Arbejdere, kommer du engang, drager den slidte Lædersko af min Fod, river Grødsleven og Melbøtten ud af min Haand, tager Arbejdsklæderne af min Krop. Med blid Magt henstrækker du mig paa det kniplingsprydede Leje og smykker mig med lange, baldyrede Linklæder. Mine Fødder trænger ikke mere til Sko, men mine Hænder bedækkes med snehvide Handsker, som intet Arbejde skal tilsmudse. Indviet af dig til sød Hvile sover jeg en tusindaarig Søvn. O, Forløser! Den sendrægtigste af Jordens Arbejdere er jeg, og jeg drømmer med en Gysen af Vellyst om den Stund, da jeg skal optages i dit Rige.

Blege Ven, paa mig maa du frit øve dine Kræfter, men jeg siger dig, haardere var Kampen mod de svundne Tiders Kvinder. Livets Kræfter var stærke i deres slanke Legemer, ingen Kulde kunde køle deres varme Blod.

Du havde lagt den skønne Marianne paa dit Leje, o Død, og du sad ved hendes Side, som en gammel Barnepige sidder ved Vuggen for at lulle Barnet til Ro. Du trofaste gamle Amme, som ved, hvad der godt for Menneskenes Børn, hvor maa det ikke harme dig, naar Legekammeraterne kommer og med Støj og Bulder vækker dit halvt slumrende Barn. Hvor kunde du andet end vredes, da Kavallererne løftede den skønne Marianne op fra Lejet,

da en Mand trykkede hende til sit Bryst, og varme Taarer faldt fra hans Øjne ned paa hender Ansigt.

*

*

*

Paa Ekeby var alle Lys slukkede og alle Gæster borte. Kavallererne stod alene tilbage oppe i Kavallerfløjen omkring den sidste halvtømte Bolle.

Da slog Gösta paa Bollen og holdt en Tale for eder, I svundne Tiders Kvinder. At tale om eder, sagde han, var som at tale om Himmerige, idel Skønhed var I, idel Lys. Evig unge, evig skønne var I, og milde som en Moders Øjne, naar hun ser paa sit Barn. Bløde som Egernunger hang I om Mandens Hals. Aldrig hørte man eders Stemme skælve af Vrede, aldrig fik eders Pande Rynker, eders bløde Haand blev aldrig ru og haard. Blide Helgener, smykkede Billeder i Hjemmets Tempel var I. Mændene laa for eders Fod, ofrende eder Røgelse og Bønner. Ved eder udførte Kærligheden sine Undere, om eders Pande fæstede Poesien den guldstraalende Glorie.

Og Kavallererne sprang op, fortumlede af Vin, fortumlede af hans Ord, med Blodet brusende i Festglæde. Den gamle Farbroder Eberhard og den dovne Fætter Kristoffer holdt sig ikke tilbage fra Spøgen. I flyvende Fart spændte Kavallererne Heste for Bredslæde og Spidsslæde og ilede ud i den kolde Nat for at yde endnu en Hyldest til dem, som aldrig kan hyldes nok, for at synge en Sere-nade til hver en af dem, som havde de røde Kinder

og de klare Øjne, der nylig straaede i Ekebys store Sale.

Men Kavallererne naaede ikke langt paa dette Tog; thi allerede da de kom til Bjørne, fandt de den skønne Marianne liggende i Snedreven lige ved Porten til hendes Hjem.

De gøs og harmedes ved at se hende der. Det var som at finde et tilbedt Helgenbillede liggende lemlæstet og plyndret udenfor Kirkeporten, det var, som om en Misdæder havde knækket Stangen og sprængt Strengene paa en Stradivarius.

Gösta truede med sin knyttede Haand ad det mørke Hus. „I Hadets Børn,“ raabte han, „I Haglbyger, I Nordenvinde, I Ødelæggere af Guds Paradis!“

Beerencreutz tændte sin Hornlygte og lyste ned over det blaaablege Ansigt. Da saa Kavallererne Mariannes sønderflængede Hænder og Taarerne, som var frosne til Is i hendes Øjenhaar, og de jamrede som Kvinder; thi hun var dog ikke blot et Helgenbillede og en Strengelig, men en skøn Kvinde, som havde været til Glæde for gamle Hjerter.

Gösta Berling kastede sig ned paa Knæ ved Siden af hende.

„Her ligger hun nu, min Brud,“ sagde han. „Hun gav mig Brudekysset for et Par Timer siden, og hendes Fader har lovet mig sin Velsignelse. Hun ligger og venter, at jeg skal komme og dele hendes hvide Seng.“

Og Gösta løftede den livløse op paa sine stærke Arme.

„Hjem til Ekeby med hende,“ raabte han. „Nu er hun min. I Snedreven har jeg fundet hende, nu skal ingen tage hende fra mig. Vi skal ikke vække dem derinde. Hvad har hun at gøre indenfor de Porte, mod hvilke hun har slaaet sin Haand til Blods?“

Han fik Lov at gøre, som han vilde. Han lagde Marianne i den forreste Slæde og satte sig ved Siden af hende. Beerencrutz stillede sig bag-paa og tog Tømmerne.

„Tag Sne og gnid hende med, Gösta!“ befalede han.

Kulden havde lammet hendes Lemmer, det var ikke andet. Det vildt oprørte Hjerte bankede endnu. Hun havde ikke engang tabt Bevidstheden, hun vidste det hele med Kavallererne, og hvordan de havde fundet hende, men hun kunde ikke røre sig. Saa laa hun stiv og ubevægelig i Slæden, medens Gösta Berling gned hende med Sne og skiftevis græd og kyssede hende, og hun følte en uendelig Trang til at kunne løfte blot en Haand saa meget, at hun kunde gengælde hans Kærtegn.

Hun mindedes alt, laa der stiv og ubevægelig og tænkte saa klart som aldrig før. Elskede hun Gösta Berling? Ja, det gjorde hun. Var det blot et Indfald for den Aften? Nej, det havde varet længe, i mange Aar.

Hun sammenlignede sig selv med ham og de andre Mennesker i Vermland. De var alle umiddelbare som Børn. Hver Lyst, som drev dem, fulgte de. De levede blot det ydre Liv, havde aldrig ran-

saget deres Sjæls Dybder. Men hun var bleven saadan, som man bliver ved at færdes ude mellem Mennesker; hun kunde aldrig hengive sig helt til noget. Naar hun elskede — ja, hvad hun saa gjorde, saa stod ligesom den ene Halvdel af hendes Jeg og saa til med et koldt Haansmil. Hun havde længtes efter en Lidenskab, som kom og rev hende med i vild Sanseløshed. Og nu var han kommen, den vældige. Da hun kyssede Gösta Berling paa Balkonen, da havde hun for første Gang glemt sig selv.

Og nu kom Lidenskaben atter over hende, hendes Hjerter arbejdede, saa hun kunde høre det slaa. Blev hun ikke snart Herre over sine Lemmer? Hun følte en vild Glæde over at være udstødt fra sit Hjem. Nu vilde hun tilhøre Gösta uden Betænkning. Hvor dum hun dog havde været, hvor mange Aar hun dog havde gaaet og betvunget sin Kærlighed. Aa, herligt, herligt er det at give efter for Kærligheden, at føle Blodet bruse. Men skulde hun da aldrig, aldrig blive udfriet af disse Islænker! Hun har været Is i det Indre og Ild udvendig, nu er det omvendt, en Ildsjæl i et Islegeme.

Saa føler Gösta to Arme sagte løftes op omkring hans Hals med et svagt, kraftløst Tryk.

Det var lige netop, han kunde føle det, men Marianne troede, at hun havde givet den sammen-snørede Lidenskab inden i sig Luft i en knugende Omfavnelse.

Men da Beerencreutz saa dette, lod han Hesten løbe, som den vilde, paa den kendte Vej. Han

løftede sit Blik og stirrede haardnakket og ufravendt paa Syvstjærnen.

De gamle Køretøjer.

Venner, Menneskebørn! Skulde det hælde, at I sidder eller ligger og læser dette om Natten, ligesom jeg nu skriver det i de tavse Nattetimer, da skal I ikke drage et Lettelsens Suk og tænke, at de gode Herrer Kavallerer fik en uforstyrret Søvn, efter at de var komne hjem med Marianne og havde skaffet hende en god Seng i det bedste Gæstekammer indenfor den store Sal.

Til Sengs gik de, og i Søvn faldt de, men de fik ikke Lov at sove i Ro lige til Middag.

Thi det maa ikke glemmes, at imidlertid gik den gamle Majorinde omkring i Landet med Tiggerpose og Stav, og at det aldrig var hendes Sag, naar hun havde noget vigtigt for, at tage Hensyn til trætte Synderes Bekvemmelighed. Nu kunde hun saa meget mindre gøre det, som hun havde besluttet i den Nat at fordrive Kavallererne fra Ekeby.

Den Tid, da hun sad i Glans og Herlighed paa Ekeby og strøede Glæde over Jorden, som Gud strør Stjerner over Himlen, den var forbi. Og mens hun drog hjemløs omkring i Landet, var den store Gaards Magt og Ære overladt i Kavallerenes Hænder, for at røgtes af dem, som Vinden røgter Asken, som Vaarsolen røgter Snedreven.

Stundom skete det, at Kavallererne kørte ud i en lang Slæde med klingende Bjælder. Mødte de da Majorinden, der gik paa Landevejen som en Tigger, slog de ikke Øjnene ned. Den larmende Skare strakte deres knyttede Næver imod hende. Med et voldsomt Sving af Slæden tvang de hende op i Snedriverne, og Major Fuchs, Bjørnejægeren, passede altid paa at spytte tre Gange for at betage et saadant Møde dets onde Virkning.

De havde ingen Barmhjertighed med hende. De betragtede hende som en led Heks. Havde en Ulykke truffet hende, vilde de ikke have sørget mere, end den, der en Valborgsaften affyrer en Bøsse, ladet med Messingknapper, sørger over, at han tilfældigvis har truffet en forbiflyvende Troldkælling. Det var dem en Salighedssag, de stakkels Kavallerer, at forfølge Majorinden. Menneskene have ofte pint hinanden paa det haardeste, naar de have været i Angst for deres Sjæles Salighed.

Naar Kavallererne langt ud paa Natten ravede fra Drikkebordet hen til Vinduet for at se, om Natten var rolig og stjerneklar, saa de ofte en mørk Skygge glide over Gaardspladsen, og de forstod, at Majorinden kom for at se til sit elskede Hjem; men da rystede Kavallerfløjen af de gamle Synderes Haanlatter, og Spottegloser fløj gennem de aabne Vinduer ned til hende.

Sandelig — Hjerteløshed og Hovmod havde begyndt at faa Indpas hos de stakkels Eventyrere. Sintram havde saaet Had i deres Hjerter. Hvis Majorinden var bleven i Fred paa Ekeby, kunde

deres Sjæle ikke have været i større Fare. Der falder flere paa Flugten end i Slaget.

Majorinden nærede ikke særlig Vrede mod Kavallererne. Havde hun haft Magten, da havde hun tugtet dem med Ris som uvorne Drenge og derefter skænket dem sin Gunst og Naade igen. Men nu var hun i Bekymring for sin elskede Gaard, der var overladt i Kavallerernes Hænder for at røgtes af dem, som Ulven røgter Faarene.

Der er ikke faa, der har fristet den samme Sorg. Hun er ikke den eneste, der har set Ødelæggelsen brede sig over et elsket Hjem, og følt, hvad det vil sige, naar Barndomshjemmet har set paa en som et saaret Dyr. Mangen en føler sig som en Forbryder, naar han ser Træerne overgroes af Lav og Grusgangene dækkes af Græs. Han kunde gerne kaste sig paa Knæ paa disse Marker, som fordom bugnede af rig Afgrøde, og bede dem ikke anklage ham for den Skam, der overgaar dem. Han vender sig bort fra de stakkels gamle Heste, han mangler Mod til at møde deres Blik. Han tør ikke staa ved Leddet og se Kvæget komme fra Græsgangen. Ingen Plet paa Jorden er det saa bittert at betræde som et forfaldent Hjem.

Ak, jeg beder jer, alle I, som have Marker og Enge og glædebringende Blomsterhaver at drage Omsorg for, vogt dem vel! Vogt dem med Kærlighed, med Arbejde! Det er ikke godt, naar Naturen maa sørge over Menneskene.

Naar jeg tænker paa, hvad det stolte Ekeby maatte lide under Kavallerernes Regimente, da ønsker

jeg, at Majorinden havde naaet sit Maal, og at Ekeby var blevet taget fra Kavallererne.

Det var ikke hendes Tanke selv at komme til Magten igen. Hun havde blot eet Maal: at befri sit Hjem fra disse Galninge, disse Røvere, denne Græshoppesværn, efter hvis Fremfærd der ikke voksede Græs.

Mens hun gik tiggende omkring i Landet og levede af Almisser, maatte hun stadig tænke paa sin Moder, og den Tanke satte sig fast i hendes Hjerte, at der aldrig vilde komme bedre Tider for hende, før hendes Moder havde taget Forbandelsens Aag fra hendes Skuldre. Ingen havde endnu meldt den gamles Død, saa hun maatte endnu leve deroppe paa Gaarden i Elvedalsskovene. Med sine halfem-sindstve Aar levede hun endnu i uafsladeligt Arbejde, passede sine Mælkefade om Sommeren og sine Kulmiler om Vinteren, arbejdende lige til det sidste, længselsfuld efter den Dag, da hendes Livskald var opfyldt.

Og Majorinden tænkte, at naar den gamle levede saa længe, var det, for at hun skulde kunne tage Forbandelsen fra hendes Liv. Den Moder kunde ikke dø, der havde nedkaldt en slig Elendighed over sit Barn.

Saa vilde da Majorinden gaa til den gamle, at de begge kunde faa Ro. Hun vilde vandre op gennem de mørke Skove langs med den lange Elv til sit Barndomshjem. Før kunde hun ikke finde Hvile. Der var mange, som i de Dage bød hende et lunt Hjem og et trofast Venskabs Gaver, men hun havde intet blivende Sted. Barsk og vred gik hun

fra Gaard til Gaard, thi Forbandelsen tyngede hende.

Hun vilde drage til sin Moder, men først vilde hun sørge for sit elskede Ekeby. Hun vilde ikke efterlade det i Hænderne paa letsindige Ødelande, paa uduelige Svirebrødre, paa ligegyldige Forødere af Guds Gaver. Skulde hun gaa for at komme igen og finde sin Arv forødt, sine Smedjer tavse, sine Heste udpinte, sine Tjenestefolk borte? Nej, endnu en Gang vil hun rejse sig i sin Kraft og jage Kavallererne bort.

Vel vidste hun, at hendes Husbond saa med Glæde paa, at hendes Arv blev forødt. Men hun kendte ham nok til at vide, at naar hun blot fordrev hans Græshopper, vilde han være for lad til at skaffe andre. Var Kavallererne først borte, da vilde hendes gamle Forvalter og Avlskarl styre Bedriften paa Ekeby i det vante Spor.

Derfor havde hendes mørke Skygge i mange Nætter sneget sig om paa de sorte Veje omkring Jernværket. Hun havde stjaalet sig ind og ud af Husbandshusene, hun havde hvasket med Mølleren og hans Karle i det nederste Rum i det store Kværnhaus, hun havde lagt Raad op med Smeddene i det mørke Kulhus.

Og alle havde svoret at hjælpe hende. Den store Ejendoms Ære og Anseelse skulde ikke længer lades i Hænderne paa skødesløse Kavallerer for at røgtes af dem som Vinden røgter Asken, som Ulven røgter Hjorden.

Og i denne Nat, som de muntre Herrer har

danset og drukket bort, til de i dødstræt Søvn er sunket ned paa deres Senge, i denne Nat maa de bort. Hun har ladt dem hovmode sig. Barsk har hun siddet i Smedien og ventet, til Festen var forbi. Hun har ventet endnu længere, indtil Kavallererne kom tilbage fra deres natlige Færd, hun har ventet i Tavshed, til det blev meldt hende, at det sidste Lys var slukt i Kavallerfløjen, og at den store Gaard sov. Da hun stod op og gik ud. Klokken var allerede fem om Morgen, men endnu hvælvende den mørke straalende Februarnat sig over Jorden.

Majorinden bød alle Gaardens Folk at samle sig ved Kavallerfløjen; selv gik hun først op til Gaarden. Hun gik hen til Hovedbygningen, bankede paa og blev lukket ind. Brobypræstens Datter, som hun havde oplært til en dygtig Tjenestepige, tog imod hende.

„Fruen er saa hjertelig velkommen!“ sagde Pigen og kyssede hendes Haand.

„Sluk Lyset,“ sagde Majorinden. „Tror du ikke, jeg kan finde Vej her uden Lys?“

Og saa begyndte hun sin Vandring gennem det tavse Hus. Hun gik fra Kælder til Loft for at sige Farvel. Med listende Fjed gik de fra det ene Værelse til det andet.

Majorinden talte med sine Minder. Pigen sukkede og hulkede ikke, men Taare efter Taare trillede ustandselig ned ad hendes Kinder, mens hun fulgte sin Madmoder. Majorinden lod Linnedskabet og Sølvskabet aabne og strøg med Haanden over de fine Damaskes Duge og over de prægtige Sølv-

kander. Hun lod Haanden glide hen over den mægtige Dyng af Dundyner paa Klædekammeret. Alt Husgeraad: Væverstole, Spinderokke, Garnvinder, maatte hun røre ved. Hun stak prøvende sin Haand i Krydderiskuffen, og hun følte paa de Rækker af Tællelys, der hang paa Sped under Loftet.

„Lysene er tørre,“ sagde hun. „Nu kan de tages ned og lægges hen.“

I Kælderens var hun, bankede paa Tønderne og lod Haanden glide hen over Hylderne med Vinflasker. Hun var i Fadebur og Køkken, hun følte paa alt, undersøgte alt. Hun udrakte sin Haand og tog Afsked med alt i sit Hus.

Til sidst gik hun ind i Stuerne. I Spisesalen lod hun Haanden glide hen over det store Fløjbord.

„Mange har spist sig mætte ved dette Bord,“ sagde hun.

Hun gik gennem alle Værelserne. Hun fandt de lange brede Sofaer paa deres Plads, hun klappede det kolde Marmor paa Konsollerne, som, baarne af forgyldte Griffes, understøttede de kostbare Spejle.

„Et rigt Hus,“ sagde hun. „En herlig Mand var han, som gav mig alt dette at raade over.“

I den store Sal, hvor Dansen nylig havde hvirvlet, stod allerede de højryggede Lænestole i stiv Orden langs med Væggene. Hun gik hen til Klaveret og anslog sagte en Tone.

„Heller ikke i min Tid savnedes der Glæde og Munterhed her,“ sagde hun.

Majorinden gik ogsaa ind i Gæsteværelset bag den store Sal. Der var bælmørkt. Majorinden følte

for sig med Haanden og kom til at røre ved Pigens Ansigt.

„Græder du!“ spurgte hun, thi hendes Haand blev vaad af Taarer.

Da hulkede den unge Pige højt. „Ak, Frue, kære Frue!“ udbød hun; „de ødelægger alt. Hvorfor gaar Fruen fra os og lader Kavallererne ødelægge hele Huset?“

Majorinden trak Gardinet til Side og pegede ud i Gaarden. „Har jeg lært dig at græde og jamre?“ spurgte hun. „Se, Gaarden er fuld af Folk; i Morgen findes der ikke een Kavaller mere paa Ekeby.“

„Kommer Fruen saa igen?“ spurgte Pigen.

„Min Tid er endnu ikke kommen,“ sagde Majorinden. „Landevejen er mit Hjem, Grøften min Seng. Men du skal vogte Ekeby for mig, Pige, mens jeg er borte.“

Og de gik videre. Ingen af dem vidste eller tænkte paa, at Marianne sov netop i dette Værelse.

Hun sov heller ikke. Hun var lysvaagen, hørte alt og forstod alt. Hun havde ligget i sin Seng og digtet en Hymne til Kærligheden.

„Du herlige, som har hævet mig op over mig selv,“ sagde hun. „Jeg laa i bundløs Elendighed, og du har forvandlet den til et Paradis. Paa den stængte Ports Jernhaandtag hang mine Hænder fast og sønderflængedes; paa mit Hjems Tærskel ligger mine Taarer frosne til Perler af Is. Vredens Kulde gennemisnede mit Hjerte, da jeg hørte Slagene paa min Moders Ryg. I den kolde Snedrive vilde jeg

sove min Vrede bort; men saa kom du. O, Kærlighed, du Barn af Ild, du kom — til den af Kulden gennemisnede kom du. Naar jeg sammenligner min Elendighed med den Herlighed, jeg derved har vundet, synes den mig intet. Løst er jeg fra alle Baand, hverken Fader eller Moder eller Hjem har jeg. Menneskene vil tro alt ondt om mig og vende sig fra mig. Vel, saa ske din Vilje, o Kærlighed, thi hvorfor skulde jeg staa højere end min elskede? Haand i Haand skal vi vandre ud i Verden. Fattig er Gösta Berlings Brud. I Sne-driven fandt han hende. Saa lad os fæste Bo sammen, ikke i de høje Sale, men i Bondehytten i Skovbrynet. Jeg vil hjælpe ham at passe Milen, jeg vil hjælpe ham at sætte Snarer for Tjur og Hare, jeg vil lave hans Mad og lappe hans Klæder. O, min elskede, tror du, jeg vil savne og sørge, medens jeg sidder alene i Skovbrynet og venter dig? Det vil jeg, det vil jeg, men ikke efter Rigdommens Dage, kun efter dig, kun efter dig vil jeg spejde og længes efter dine Fodtrin paa Skovstien, efter din glade Sang, naar du kommer med Øksen paa Nakken. O, min elskede, min elskede. Saa længe mit Liv varer, kan jeg sidde og vente paa dig.“

Saaledes havde hun ligget og digtet Hymner til Hjertets altbeherskende Gud og havde ikke lukket sine Øjne til Søvn, da Majorinden traadte ind.

Da hun var gaaet, stod Marianne op og klædte sig paa. Endnu en Gang maatte hun iføre sig den sorte Fløjelsdragt og de tynde Balsko. Hun svøbte

Tæppet om sig som et Shawl og skyndte sig endnu en Gang ud i den forfærdelige Nat.

Rolig, stjerneklar og bidende kold hvilede Februarnatten endnu over Jorden; det var, som om den aldrig skulde faa Ende. Og det Mørke og den Kulde, som denne lange Nat spredte, dvælede paa Jorden længe, længe efter, at Solen var staaet op, længe efter, at de Snedriver, som den skønne Marianne var vandret igennem, havde opløst sig til Vand.

Marianne skyndte sig bort fra Ekeby for at skaffe Hjælp. Hun kunde ikke lade det ske, at de Mænd blev forjagede, som havde taget hende op af Sneen og aabnet Hjerter og Hjem for hende. Hun vilde gaa ned til Sjø, til Major Samzelius. Hun maatte skynde sig. Først om en Time kunde hun være tilbage.

Da Majorinden havde sagde Farvel til sit Hjem, gik hun ud paa Gaardspladsen, hvor Folkene ventede hende, og Striden om Kavallerfløjen begynder.

Majorinden stillede Folkene op rundt om den høje smalle Bygning, hvis øverste Etage er Kavallerernes berygtede Hjem. I den store Stue deroppe med de kalkede Vægge, de rødmalede Kister og det store Slagbord, hvor Rambuskortene svømme i det spildte Brændevin, hvor de brede Senge skjules af gultærnede Omhæng, der sove Kavallererne. De sorgløse!

Og i Stalden, foran fyldte Krybber sove Kavallerhestene og drømme om deres Ungdoms Farter. Det er skønt i Hvilens Dage at drømme om Ung-

dommens vilde Bedrifter, om Markedsrejser, hvor de Nætter og Dage maatte staa ude under aaben Himmel, om Kapkørsel hjem fra Julemorgens Froprædiken, om Prøvekørsel før Hestebytningen, naar fulde Kavallerer med Tømmerne løse i Haanden rakte sig ud af Vognen hen over deres Ryg og brølede Eder i deres Øren. Det er skønt at drømme, naar de ved, at de aldrig mere skal forlade Ekebys fulde Krybber. De sorgløse!

I et gammelt forfaldent Vognskur, hvor ubrugelige Vogne og afdankede Slæder pleje at kastes hen, findes der en løjerlig Samling gamle Køretøjer.

Der staar grønmalede Kurveslæder og rød- og gulmalede Pindevogne. Der staar den første Karriol, der saas i Vermland, den Beerencreutz vandt som Krigsbytte Aar 1814. Der staar alle tænkelige Arter af Enspændervogne, Gigger paa gyngende Svane-halsfjedre, og der staar Skydskærrer, løjerlige Pinselsredskaber med Agestolen hvilende paa Træfjedre. Der finder man dem, alle de skumplende Stolkærrer og Triller og Gumpekærrer, som vore Bedsteforældre stødte Peber i paa Landevejene. Og der staar den lange Slæde, som rummer tolv Kavallerer, og den forfrosne Fætter Kristoffers Kalecheslæde og Ørneclous gamle Familieslæde med det mølædte Bjørneskind og det afslidte Familievaaben paa Skærmen, samt Spidsslæder. En ren Uendelighed af Spidsslæder!

Mange ere de Kavallerer, som have levet og døet paa Ekeby. Deres Navne har Verden glemt; og de have ingen Plads mere i Menneskenes Hjerter,

men Majorinden har gemt de Køretøjer, hvori de kom til Gaarden. Hun har samlet dem alle i det gamle Vognskur.

Og derinde staa de og sove og lade Støvet falde i tætte Lag over sig. Skruer og Søm slippe deres Tag i det trøskede Træ. Malingen skaller af, Krølhaaret i Ryg og Hynder stikker ud af de Huller, som Møllene have ædt. „Lad os hvile, lad os falde fra hinanden,“ sige de gamle Køretøjer. Vi har skumplet længe nok paa Vejene; vi har suget Væde nok i os fra Regn og Sne. Lad os hvile! Længe er det, siden vi kørte afsted med de unge Herrer til deres første Bal, længe siden vi drog nyvaskede og skinnende ud paa Kanefartens herlige Eventyr, længe siden vi bragte muntre Helte ad opblødte Vaarveje ned til Trossnæs Lejr. De sover, de fleste af dem, men de sidste og de bedste vil aldrig mer forlade Ekeby, aldrig mer.“

Og saa revner Overlæderet, saa løsnes Hjulringene, saa raadne Eger og Hjulnav; de gamle Køretøjer bryde sig ikke om at leve; de vil dø. Støvet ligger allerede over dem som et Ligklæde, og under dets Beskyttelse lade de Alderdommen faa Magt over sig. I et uforstyrret Driverliv staa de der og forfalde. Ingen bruger dem, og dog ødelægges de. En Gang om Aaret gaar Vognporten op, hvis en ny Kammerat er kommen, der vil slaa sig ned paa Ekeby, og saa snart Porten atter er lukket, lægger Trætheden, Søvnens, Alderdomssvagheden sig ogsaa over den nyankomne. Mus og Bænkebidere og Møl og Træpikkere og hvad de

hedder allesammen, de rovlystne, kaste sig over den, og den ruster og smuldrer hen i stille, drømmeløs Ro.

Men nu i Februarnatten lader Majorinden Vognporten slaa op. Ved Skinnet af Lygter og Lys lader hun de Køretøjer søge ud, som tilhøre Ekebys nuværende Kavallerer: Beerencrutz's gamle Karriol og Ørneclous vaabensmykte Slæde og den smalle Kaleche, hvori Fætter Kristoffer krøb sammen. Om det er Vinter- eller Sommerkøretøj, bryder hun sig ikke om. Hun sørger blot for, at hver faar sit.

Og i Stalden vækkes de nu, alle de gamle Kavallererheste, som nys drømte foran de fyldte Krybber. Drømmen skal blive Sandhed en Gang endnu, I sorgløse. I skal atter tære det mugne Hø i Kroernes Rejsestalde, skælte for de fulde Hestebytteres Knudepisk og vanvittige Kapkørsler paa den skinnende Is, der er saa glat, at I bæve for at betræde den.

Nu kommer der ret Skik paa de gamle Køretøjer, naar de smaa graa Norbagger spændes for en høj benradagtig Gig, eller naar de langbenede, knoklede Rytterheste spændes for lave Spidsslæder. De gamle Dyr pruste og vrinske, naar Bidslet lægges i deres tandløse Mund, de gamle Køretøjer knirke og hvine. Ynkelig Brøstfældighed, som skulde haft Lov at sove i Ro til Verdens Ende, drages nu frem for Dagens Lys; stive Haser, lamme Forben, Spat og Kværke komme for Dagen.

Staldkarlene opnaa dog at faa dem alle spændt for. Derefer gaa de hen til Majorinden og spørge,

hvad Køretøj Gösta Berling skal have; thi som Gud og Hvermand ved, kom han kørende til Ekeby i Majorindens Kulkærre.

„Spænd Don Juan for vor bedste Slæde,“ siger Majorinden, „og bred Bjørneskindet med Sølvkløerne over den.“ Og da Staldkarlen mukker, siger hun: „Der er ikke den Hest paa min Stald, som jeg ikke vilde give for at blive af med den Knægt, skal I vide!“

Saa, nu ere Køretøjerne vækkede og Hestene, men Kavallererne sove endnu. Nu er det deres Tur at føres ud i Vinternatten; men det er en voveligere Gerning at angribe dem i deres Senge end at trække stivbenede Heste og gamle forfaldne Vogne ud. De er dristige, stærke, farlige Mænd, hærdede i hundrede Eventyr. De er rede til at forsvare sig til sidste Blodsdraabe; det er ingen let Sag mod deres Vilje at faa dem ud af deres Senge og ned i Vognene, der skal føre dem bort.

Saa lader Majorinden sætte Ild paa en Stak Halm, der staar saa nær ved Gaarden, at Luen maa lyse ind til de sovende Kavallerer.

„Stakken er min, hele Ekeby er mit“, siger hun. Og da Stakken staar i lys Lue, raaber hun: „Væk dem nu!“

Men Kavallererne sove bag vel stængte Døre. Folkeskaren udenfor opløfter dette forfærdelige, skrækindjagende Raab: „Brand, Brand!“ Men Kavallererne sove.

Smedens tunge Hammer dundrer mod Døren, men Kavallererne sove.

En vel knuget Snebold knuser Ruden, farer ind i Værelset og preller af mod Sengeomhænget, men Kavallererne sove.

De drømme, at en smuk Pige kaster Lomme-tørklædet til dem, de drømme om Bifaldssalver bag det nedrullede Fortæppe, de drømme om munter Latter og Midnatsfesters buldrende Larm. Et Kanon-skud ved deres Øre, et Hav af iskoldt Vand maatte der til for at vække dem. De har danset, musiceret, sunget og spillet Komædie. De ere tunge af Vin, dødtrætte, og sove en Søvn saa dyb som Dødens.

Denne velsignede Søvn er lige ved at redde dem. Karlene begynde at tro, at denne Stilhed skjuler en Fare. Hvad om det betyder, at de staa vaagne med Haanden paa Aftrækkeren, paa Vagt bag Vinduer og Døre, rede til at fælde den første, der træder ind! De er snu og stridbare, disse Mænd; noget naa de mene med deres Tavshed. Hvem kan tro om dem, at de vil lade sig overrumple som en Bjørn i sit Hi?

Folkene brøle: „Brand, Brand!“ Gang efter Gang, men intet hjælper.

Da, mens alle andre skælve, griber Majorinden selv en Øxe og sprænger Yderdøren. Saa løber hun alene op ad Trappen, river Døren op til Kavallerstuen og brøler: „Brand!“

Det er en Stemme, der finder bedre Genklang i Kavallerernes Øren end Karlens Skraal. Vante til at lyste den Stemme styrte paa een Gang tolv Mænd op af Sengene, se Skæret af Ilden, rive

Klæderne til sig og styrte ned ad Trappen ud i Gaarden.

Men i Porten staar Gaardens store Smed og to haandfaste Møllerkarle, og nu overgaar der Kavallererne en stor Skam. Efterhaanden som de komme ned, gribes de, kastes omkuld, bindes paa Hænder og Fødder og bæres derpaa uden videre hen til det Køretøj, som var bestemt for hver enkelt af dem. Ingen undkom; de fangedes alle. Beerencrutz, den barske Oberst, blev bunden og ført bort, ligesaa Kristian Berg, den stærke Kaptajn, og Farbroder Eberhard, Filosofen. Selv den uovervindelige Gösta Berling blev fangen. Majorindens Anslag var lykkedes, hun er dog større end alle Kavallerer.

Ynkelige er de at se til, som de sidde der med bundne Lemmer i de leddeløse gamle Køretøjer. Med hængende Hoveder og skulende Øjekast sidde de, og Gaarden genlyder af Eder og vilde Udbrud af afmægtig Vrede.

Men Majorinden gaar fra den ene til den anden. „Sværg,“ siger hun, „at du aldrig vil komme tilbage til Ekeby.“

„Rid til Bloksbjerg, din Hex!“

„Sværg,“ siger hun, „eller jeg kaster dig ind i Kavallerfløjen igen, bunden som du er, saa kan du brænde op med den, for i Nat brænder jeg Kavallerfløjen af, kan jeg fortælle dig.“

„Det tør Majorinden ikke.“

„Tør ikke! Er Ekeby ikke mit? Din Kæltring! Tror du ikke, jeg husker, du spyttede efter

mig paa Landevejen? Gjorde jeg Dig Din Ret, saa lod jeg Dig og Jer alle brænde inde med det samme! Løftede Du Din Haand til mit Forsvar, da jeg blev jaget ud af mit Hjem? Sværg!“

Og Majorinden staar der saa skrækindjagende, skønt hun maaske lader vredere, end hun er, og der staar saa mange Mænd med store Øxer om hende, at de er nødt til at sværge, for at der ikke skal ske en stor Ulykke.

Saa lader Majorinden deres Klæder og Kister hente ned fra Kavallerfløjen, løser deres Hænder og lægger Tømmerne i dem.

Men under alt dette er Tiden gaaet, og Marianne er naaet til Sjø. Majoren var en morgenduelig Herre, hun traf ham i Gaarden, hvor han havde givet sine Bjørne Frokost. Han sagde ikke mange Ord, men lagde straks Grime paa sine Bjørne, førte dem ud og skyndte sig til Ekeby.

Marianne fulgte ham. Hun var nærvæd at styrte af Træthed, men da saa hun et Ildskær paa Himlen, og en dødelig Angst greb hende.

Hvad var dog dette for en Nat? En Mand slaar sin Hustru og lader sit Barn fryse ihjel udenfor sin Dør. Vilde nu en Kvinde brænde sine Fjender inde, og vilde den gamle Major slippe Bjørnene løs mod sine egne Tjenestefolk?

Hun betvang sin Træthed, ilede forbi Majoren og kom før ham til Ekeby, hvor Majorinden stod midt iblandt sine Folk ved Karriolerne med de bundne Kavallerer. Aandeløs raabte hun: „Majoren! Majoren kommer med Bjørnene!“

Der blev stor Bestyrtelse. Alles Blikke rettedes mod Majorinden.

„Du har hentet ham,“ sagde hun til Marianne.

„Fly, for Guds Skyld,“ raabte denne endnu ivrigere. „Jeg ved ikke, hvad Majoren tænker paa, men han har Bjørnene med sig.

Alle stod stille med Øjnene fæstede paa Majorinden.

„Tak for Hjælpen, kære Børn,“ sagde hun roligt til sine Folk. „Alt, hvad der er sket i Nat, har været ordnet saaledes, at ingen af Jer kan komme i Ulykke for det. Gaa nu hjem. Jeg vil ikke se nogen af mine Folk dræbe eller blive dræbt. Gaa nu!“

Men Folkene blev staaende.

Majorinden vendte sig til Marianne. „Jeg ved, at du elsker,“ sagde hun, „du handler i Kærlighedens Vanvid. Gid den Dag aldrig maa komme, da du magtesløs maa se dit Hjem blive ødelagt. Gid du altid maa være Herre over din Tunge og din Haand, naar Vrede fylder Sjælen.“

„Men kom nu, kære Børn, kom nu“, vedblev hun, henvendt til Folkene. „Nu maa Gud beskytte Ekeby; jeg gaar til min Moder. Ak, Marianne, naar du faar din Forstand igen og Ekeby er hærget og Landet sukker i Nød, da tænk paa, hvad du har gjort i Nat, og tag dig af de stakkels Mennesker.“

Saa gik hun, og Folkene fulgte hende.

Da Majoren kom til Gaarden, fandt han ikke en levende Sjæl der uden Marianne og en lang

Række Heste og Vogne, en lang bedrøvelig Række, hvor Hest og Vogn og Ejer alle var lige ringe, lige medtagne af Livet.

Marianne gik om og løste de bundne. De bed Læberne sammen og saa til Siden. De skammede sig som aldrig før. Større Skændsel var aldrig overgaaet dem.

„Jeg havde det ikke bedre, da jeg laa paa Knæ paa Trappen op til Bjørne for et Par Timer siden,“ sagde Marianne.

Og saa, kære Læser, hvad der videre hændte den Nat, hvorledes de gamle Køretøjer igen kom ind i Skuret, Hestene i Stalden og Kavallererne i Kavallerfløjen, det skal jeg ikke indlade mig paa at fortælle. Morgenrøden begyndte at vise sig over Bjergene i Øst, og Dagen kom med Klarhed og Fred. Hvor langt fredeligere er ikke de klare, sollyse Dage end de mørke Nætter, under hvis beskyttende Vinger Rovdyrene jage og Uglerne tude.

Kun dette vil jeg sige, at da Kavallererne igen var komne ind og i Punchebollen havde fundet nogle Draaber at fylde i deres Glas, da kom der en pludselig Begejstring over dem.

„Skaal for Majorinden!“ raabte de.

Hun er dog en Kvinde uden Lige! Hvad bedre kunde de forlange end at tjene hende og tilbede hende?

Er det dog ikke sørgeligt, at Djævelen har faaet Magt over hende, og at al hendes Tragten gaar ud paa at sende Kavallerernes Sjæle til Helvede!

Den store Bjørn i Gurlitafjeldet.

I Skovenes Mørke bo fredløse Dyr, hvis Kæber er væbnede med uhyggeligt skinnende Tænder, og hvis Fødder bære skarpe Klør, som hige efter at bide sig fast i en blodfyldt Hals, og hvis Øjne skinne af Mordlyst.

Der bo Ulvene, som komme frem om Natten, og jage efter Bondens Slæde, lige til Moderen maa tage det lille Barn, hun har paa sit Skød, og kaste det ud til dem for at frelse sit eget og sin Mands Liv.

Der bor Lossen, som Bønderne kalder „Göpa“; thi i Skoven er det farligt at nævne dens rette Navn. Den, der har nævnt det om Dagen, maa se godt efter Faarehusets Døre og Glugger om Aftenen; thi ellers kommer den. Den klatrer lige op ad Væggen, thi dens Klør er som stærke Staalhager, lister sig ind gennem den trangeste Gang og kaster sig over Faarene. Og Göpa hænger sig ved deres Strube og drikker Blod af Halsaaen og myrder og sønderriver, lige til hvert eneste Faar er dødt. Den standser ikke sin vilde Dødedans blandt de forskræmte Dyr, saalænge et eneste af dem giver Tegn til Liv. Og om Morgenen finder Bonden alle Faarene liggende døde med sønderrevne Struber; thi Göpa lader intet levende efter sig, hvor den hærger.

Der bor Uglen, som tuder i Skumringen. Tudet

man da efter den, kommer den susende ned over en paa brede Vinger og hugger ens Øjne ud, thi den er ingen rigtig Fugl, den er en fordømt Aand.

Og der bor den forfærdeligste af dem alle, Bjørnen, som har tolv Mands Styrke, og som, naar den er bleven „Mandbjørn“, kun kan fældes med en Sølvkugle. Kan noget i den Grad omgive et Dyr med Rædslens Nimbus som dette, at det kun kan fældes med en Sølvkugle? Hvad er det for frygtelige skjulte Kræfter, der bo i det og gøre det saa haardt, at almindeligt Bly ikke kan bide paa det? Maa ikke Børnene ligge vaagne i mange Timer og gyse for dette gruelige Dyr, som de onde Magter beskytte?

Og skulde man engang møde Mandbjørnen i Skoven, stor og høj som en vandrende Klippe, da skal man ikke løbe, heller ikke forsvare sig, men kaste sig ned paa Jorden og lade, som man er død. Mange smaa Børn har i Tankerne ligget paa Jorden og haft Bjørnen over sig. Han har trillet dem rundt med sin Lab, og de har følt hans hede hvæsende Aande i deres Ansigt; men de har ligget stille, til han er gaaet bort for at grave et Hul at gemme dem i. Da har de sagte rejst sig og listet sig bort, først sagte, men siden i aandeløs Hast.

Men tænk, tænk om Bjørnen skulde synes, de ikke var rigtig døde, men prøvede at bide i dem, eller om han var meget sulten, eller om han saa dem, naar de rørte sig, og løb efter dem. Aa Gud!

Rædslen er en Heks, der sidder i Skovenes Mørke, og fylder Menneskenes Øren med Troldkvad

og deres Hjerter med uhyggelige Tanker. Deraf kommer lammende Frygt, som tynger Livet og formørker smilende Egnes Skønhed. Naturen er ond og grum, lumsk som en sovende Slange, intet kan man tro. Der ligger Løfvensøen i straalende Skønhed, men tro den ikke, den lurder paa Rov: hvert Aar kræver den sin Skat af druknede. Der ligger Skoven fredelig lokkende, men tro den ikke! Skoven er fuld af fredløse Dyr, der er besatte af onde Hekses og mordlystne Røvers Sjæle.

Tro ikke Bækken med det rislende Vand! Det bringer Sygdom og Død at vade i den efter Solnedgang. Tro ikke Gøgen, der kukker saa lystig om Vaaren! Naar Sommeren er forbi, bliver den en Høg med hvasse Øjne og frygtelige Kløer! Tro ej Mosset, ej Lyngen, ej Bjerget; Naturen er ond, besat af usynlige Magter, som hade Menneskene. Der findes ikke det Sted, du kan sætte din Fod med Tryghed, det er ubegribeligt, at den svage Menneskeslægt kan slippe fra al denne Forfølgelse.

Rædslen er en Heks. Sidder hun endnu i de vermlandske Skoves Mørke og synger Troldkvad? Fordunkler hun endnu smilende Egnes Skønhed, lammer hun endnu Glæden over at leve? Hendes Magt har været stor, det ved jeg, som har haft Staal liggende i Vuggen og Kulgløder i Badevandet; jeg ved det, jeg, der har følt hendes Jernhaand om mit Hjerte.

Men ellers skal ingen tro, at jeg nu vil fortælle om noget uhyggeligt og rædselsfuldt. Det er bare en gammel Historie om den store Bjørn i

Gurlitafjeldet, jeg nu vil fortælle, og det skal staa enhver frit for at tro den eller lade være at tro den, som det sig hør og bør med alle rigtige Jagthistorier.

*

*

*

Den store Bjørn har sit Hjem paa den prægtige Bjergtop, der kaldes Gurlita Klint, og som hæver sig stejl og utilgængelig ved Bredden af den øvre Løfvensø. Roden af en omblæst Gran, som Græstørven endnu hænger ved, danner Væg og Tag om hans Bolig; Grene og Krat beskytte den, Sneen gør den tæt. Han kan ligge der inde og sove en god, rolig Søvn fra Sommer til Sommer.

Er han da en Poet, en sygelig Drømmer, denne Skovens lodne Konge, denne skævvøjede Røver? Vil han sove Vinterens kolde Nætter og farveløse Dage bort for at vækkes af brusende Bække og Fuglesang? Vil han ligge der og drømme om rødmende Jordbærbakker og om Myretuer, fulde af lækre brune Smaavæsener, og om de hvide Lam, som græsse paa Skraaningerne? Vil han undgaa Livets Vinter, den lykkelige?

Sneen fyger og knyger ind imellem Fyrretræerne udenfor; der ude strejfer Ulv og Ræv omkring, vanvittige af Sult. Hvorfor skal Bjørnen alene have Lov at sove? Lad ham staa op og føle, hvor Kulden bider, hvor tungt det er at vade i den dybe Sne. Lad ham komme ud!

Han har redt saa godt om sig, han ligner den

sovende Prinsesse i Æventyret: ligesom hun vækkes af Kærligheden, saaledes vil han vækkes af Vaaren. Af en Solstraale, der lister sig ind gennem Krattet og varmer hans Snude, af nogle Draaber fra den smeltende Sne, der trænger gennem hans Pels, vil han vækkes. Ve den, der vækker ham i Utide!

Men sæt nu, ingen spørger, hvorledes Skovens Konge vil have det; sæt nu pludselig en hel Sværm Hagl kom susende ind og stak ham som ondsksfulde Myg!

Han hører pludselig Raab, Larm og Skud. Han ryster Søvnens af sine Ledemod og skyder Krattet til Side for at se, hvad det er. Her er Arbejde for den gamle Slagsbroder. Det er ikke Vaaren, som larmer og buldrer udenfor dens Hi, det er ikke Vinden, der vælter Graner og hvirvler Sneen op, det er Kavallererne — Kavallererne fra Ekeby.

Det er gamle Bekendte af Skovens Konge. Han husker nok den Nat, da Fuchs og Beerencrutz sad paa Lur i en Nygaardsbondes Lade, hvor man ventede Besøg af ham. De var netop falden i Søvn over Snapseglasset, da han svingede sig ind gennem Tørvetaget, men de vaagnede, da han skulde til at løfte den dræbte Ko ud af Baasen, og faldt over ham med Bøsse og Kniv. Koen tog de fra ham og det ene Øje med, men Livet bjergede han da.

Jo — han og Kavallererne er gamle Bekendte. Skovens Konge husker nok en anden Gang, de kom over ham, just som han og hans høje Gemalinde havde lagt sig til Vinterhvile i den gamle Kongeborg her paa Gurlita Klint med deres Unger. Han

husker, hvor uforvarende de kom over ham. Vel slap han fra dem, han rev alt til Side, der standse ham, og for afsted uden at agte paa Kuglerne, men halt blev han for hele sin Livstid af et Skud, han fik i Laaret; og da han om Natten vendte tilbage til sin Kongeborg, var Sneen rød af hans høje Gemalindes Blod, og de kongelige Børn var ført bort til Menneskers Bolig for at vokse op der og blive Menneskenes Tjenere og Venner.

Ja, nu ryster Jorden, nu spredes Snedreven, som dækker Hiet, nu bryder han ud, den store Bjørn, den gamle Kavallerfjende. Giv nu Agt, Fuchs, gamle Bjørnejæger, giv nu Agt, Beerencreutz, Oberst og Rambusspiller, giv nu Agt, Gösta Berling, du Helt i hundrede Eventyr!

Ve over alle Poeter, alle Drømmere, alle Elskovshelte! Der staar nu Gösta Berling med Fingeren paa Aftrækkeren, og Bjørnen kommer lige imod ham. Hvorfor skyder han ikke? hvad tænker han paa? Hvorfor sender han ikke strax en Kugle ind i den brede Bringe? Han staar just paa den rette Plads til at gøre det. De andre kan ikke komme til at skyde netop i det rette Øjeblik. Tror han maaske, han staar paa Parade for Skovmajestæten?

Gösta har naturligvis staaet og drømt om den skønne Marianne, som i disse Dage ligger alvorlig syg paa Ekeby, syg efter den Nat, da hun sov i Snedreven. Han tænker paa hende, som nu ogsaa er bleven et Offer for den Hadets Forbandelse, der hviler over Jorden, og han gyser over sig selv, at han er gaaet ud for at forfølge og dræbe.

Og der kommer den store Bjørn lige imod ham. Blind paa det ene Øje af et Stik fra en Kavallers Kniv, halt paa det ene Ben af en Kugle fra en Kavallers Bøsse. Bister og stridhaaret, ensom fra den Tid, de dræbte hans Hustru og bortførte hans Børn. Og Gösta ser ham, saadan som han er: et fattigt, forfulgt Dyr, som han ikke vil berøve Livet, det sidste, han har tilbage, efter at Menneskene har taget alt andet fra ham.

„Lad ham kun dræbe mig,“ tænkte Gösta, „men jeg skyder ikke.“

Og medens Bjørnen bryder frem imod ham, staar han stille som paa Parade, og da Skovens Konge staar lige foran ham, gør han et Skridt til Siden og skuldrer Geværet.

Da fortsætter Bjørnen sin Vej, vel vidende, at han har ingen Tid at spille, bryder ind i Skoven, baner sig Vej gennem mandshøje Snedriver, ruller ned ad bratte Skraaninger og er saa haabløst forsvunden, medens alle de, som have staaet med spændt Hane og ventet paa Göstas Skud, skyde deres Bøsser af efter ham.

Men det er forgæves, Ringen er brudt og Bjørnen borte. Fuchs skænder, og Beerencrutz bander, men Gösta ler bare. Hvor kan de dog forlange, at et Menneske, der er saa lykkelig som han, skal gøre nogen af Guds Skabninger ondt?

Den store Bjørn i Gurlitafjeldet slap saaledes med Livet fra den Historie, og vækket af Vintersøvnen er han, det faar Bønderne at mærke. Ingen Bjørn har større Færdighed i at rive Taget paa

deres lave kælderagtige Fæhuse itu; ingen ved bedre at liste sig fra et Baghold.

Folk deroppe ved øvre Løvven vidste snart ikke deres levende Raad med ham. Der gik Bud paa Bud ned efter Kavallererne, at de endelig maatte komme derop igen og dræbe Bjørnen.

Dag efter Dag, Nat efter Nat, hele Februar Maaned, drage nu Kavallererne op til Øvre Løvven for at finde Bjørnen, men han undgaar dem. Har han lært Snedighed af Ræven og Hurtighed af Ulven? Ligger de paa Vagt i den ene Gaard, da hærger han i den anden. Søger de ham i Skoven, da forfølger han Bonden, som kommer kørende over Isen. Han er bleven den frækkeste Røver: han kryber ind paa Loftet og tømmer vor Mors Honningkrukke. Han slaar Hesten ihjel for vor Fars Slæde.

Men saa lidt efter lidt begynder man at forstaa, hvad det er for en Bjørn, og hvorfor Gösta ikke kunde skyde paa ham. Det er uhyggeligt at tale om, forfærdeligt at tro; men det *er* ingen almindelig Bjørn. Ingen kan tænke paa at fælde ham, medmindre han har en Sølvkugle i Bøssen. En Kugle af Sølv og Klokkemalm, støbt en Torsdag Aften ved Nymaane i Kirketaarnet, uden at Præst eller Klokker eller noget Menneske ved af det, den vilde kunne dræbe ham; men saadan en er nok ikke let at skaffe til Veje.

*

*

*

Paa Ekeby er der en Mand, som mer end nogen anden maa græmme sig over alt dette. Det er,

som man vel kan vide, Anders Fuchs, Bjørnejægeren. Han sætter baade Madlyst og Søvn til af Harme over ikke at kunne fælde den store Bjørn i Gurlitafjeldet. Til sidst indser ogsaa han, at Bjørnen kun kan fældes med en Sølvkugle.

Den barske Major, Anders Fuchs, var ingen smuk Mand. Han havde en tung, klodset Krop og et bredt, rødt Ansigt med hængende Kinder og en mangedobbelt Hage. Stive som Børster sad de smaa sorte Knebelsbarter over hans tykke Læber, og det sorte Haar stod stift og tæt ud fra Hovedet. Derhos var han en Mand af faa Ord, men af en veldig Appetit. Han var ikke en af dem, hvem Kvinder hilse med Solskinssmil, heller ikke sendte han dem blide Øjekast. Man troede aldrig, han vilde træffe nogen Kvinde, han kunde finde Behag i, og alt, hvad der havde med Kærlighed og Sværmeri at gøre, var langt fra ham. Naar han altsaa gik og ventede paa Maaneskin, maa man ikke tro, at han vilde vælge den gode Fru Luna til sin fortrolige i Hjerteanliggender. Nej, han tænkte blot paa Sølvkuglen, der maatte støbes ved Nymaane.

Saa kommer der en Torsdag Aften, da Maanen netop er to Fingre bred, og dvæler over Horisonten et Par Timer efter, at Solen er gaaet ned; da begiver Major Fuchs sig bort fra Ekeby uden at sige noget om, hvor han agter sig hen. Han har Fyrstaal og Kugleform i Jagttasken og Bøssen paa Ryggen, og gaar op imod Bro Kirke for at se, hvad Lykken vil gøre for en ærlig Mand.

Kirken ligger paa den østre Bred af det smalle

Sund mellem den øvre og den nedre Løfvensø, og Major Fuchs maa gaa over Broen for at komme derhen. Altsaa gaar han ned mod Broen i dybe Tanker uden at se op mod Broby Bakker, hvor Husene tegne sig skarpt mod den klare Aftenhimmel, eller mod Gurlita Klint, der hæver sin runde Isse op i Aftenskæret. Han ser blot mod Jorden og grubler over, hvordan han skal faa fat i Kirkenøglen, uden at nogen mærker det.

Da han kommer ned paa Broen, hører han en skrige saa fortvivlet, at han er nødt til at løfte Øjnene fra Jorden.

Paa den Tid var Faber, den lille Tysker, Organist i Bro. Han var en lille spinkel Fyr, ringe baade paa den ene og den anden Maade. Klokker var Jan Larsen, en dygtig Bonde, men fattig; thi Brobypræsten havde snydt ham for hans Fædre-arv, hele fem hundrede Rigsdaler.

Klokkeren vilde gerne giftes med Organistens Søster, den lille fine Jomfru Faber, men Organisten vilde ikke lade ham faa hende; derfor var de to ikke gode Venner. Denne Aften mødte Klokkeren Organisten nede paa Broen og for lige ind paa ham. Han griber ham i Brystet og holder ham i stiv Arm ud over Broens Rækværk, mens han sværger højt og dyrt, at han vil kaste ham i Vandet, hvis han ikke maa faa den lille fine Jomfru. Men den lille Tysker vil ikke give sig; han spræller og skriger, men siger Nej i eet væk, endskønt han dybt under sig ser den sorte Fure af det aabne Vand bruse frem mellem hvide Iskanter.

„Nej, nej,“ skriger han, „nej, nej.“

Uvist er det, om Klokkeren ikke til sidst i sit Raseri havde ladet ham danse ned i det kolde sorte Vand, hvis ikke Major Fuchs netop var kommen over Broen. Nu bliver Klokkeren bange, sætter igen Faber ned paa Broen og løber sin Vej, det bedste han har lært.

Den lille Faber falder nu Majoren om Halsen og takker ham for sit Liv; men Majoren ryster ham af sig og siger, at det er ikke noget at takke for. Majoren har ikke noget tilovers for Tyskere fra den Tid, han laa i Kvarter i Pultusk paa Rügen under den pommerske Krig. Han havde aldrig i sit Liv været saa nær ved at sulte ihjel som den Gang.

Saa vil den lille Faber løbe op til Lensmand Scharling og anklage Klokkeren for Mordforsøg, men Majoren lader ham vide, at det er ikke Umagen værd, for her i Landet koster det ingenting at slaa en Tysker ihjel, ikke en rød Øre. Og for at bevise Sandheden af sine Ord tilbyder han selv at kaste ham ned i Strømmen.

Da slaar den lille Faber sig til Ro og byder Majoren med hjem at spise Medisterpølse og drikke Gammeløl.

Majoren følger ham, for han er kommen i Tanker om, at Organisten vist maa have en Kirkenøgle derhjemme, og saa gaar de op ad Bakken, hvor Bro Kirke ligger med Provstegaard, Klokkegaard og Organistbolig rundt om sig.

„Undskyld, undskyld,“ siger den lille Faber,

da han og Majoren træder ind i hans Hjem. „Her er ikke rigtig pænt herinde i Dag. Vi har haft saa meget for, min Søster og jeg; vi har slagtet en Hane.“

„Det var som tusend . . .“ udbryder Majoren.

Saa kom den lille fine Jomfru Faber ind med Gammeløl i store Lerkrus. Nu ved enhver, at Majoren ikke saa paa Kvinder med milde Øjne, men paa den lille Jomfru Faber maatte han dog se med en vis Fornøjelse, saa net som hun stod der i Bul og Hue. Det lyse Haar laa strøget glat ned om Panden, den hjemmegjorte Kjole var saa net og saa blændende ren; hendes smaa Hænder var saa geskæftige og flinke, og hendes lille Ansigt saa rosenrødt og rundt, at han ikke kunde lade være at tænke paa, at havde han set saadan et lille Stykke Kvindfolk for fem og tyve Aar siden, saa havde han vist maattet ud at fri. Men saa net og rød-musset og behændig hun er, er hendes Øjne dog helt forgrædte. Det er netop det, der indgiver ham saa milde Tanker om hende.

Mens Mændene spiser og drikker, har hun sin Gang ud og ind i Stuen. En Gang kommer hun hen til sin Broder, nejer og siger: „Hvordan befaler min Broder, at vi skal stille Køerne i Skuret?“

„Stil tolv til højre og elleve til venstre; saa stanges de ikke,“ siger den lille Faber.

„Det var som Pokker, har Faber saa mange Køer?“ udbryder Majoren.

Men det hang saadan sammen, at Organisten kun havde to Køer, men han kaldte den ene Elleve

og den anden Tolv, for at det skulde lyde stort, naar han talte om dem. Og saa faar Majoren at vide, at Faber er ved at bygge sin Lade om, saa Køerne maa gaa ude om Dagen og om Natten staa i Brændeskuret.

Den lille Jomfru Faber har sin Gang ud og ind i Stuen; hun kommer igen hen til sin Broder, nejer for ham og siger, at Tømmermanden spørger, hvor høj Laden skal være.

„Maal paa Koen,“ siger Organist Faber, „maal paa Koen!“

Det synes Major Fuchs er godt svaret.

Som de saadan sidder, begynder Majoren at spørge Organisten, hvorfor hans Søsters Øjne er saa røde, og da faar han at vide, at hun græder, fordi han ikke vil give hende Lov til at gifte sig med den fattige Klokke, gældbunden og arveløs som han er.

Se, ved alt dette falder Major Fuchs mer og mer i Tanker. Han tømmer den ene Kande Øl efter den anden og spiser den ene Pølse efter den anden, uden at tænke over det. Den lille Faber bliver rent forfærdet over en saadan Appetit og Tørst, men jo mere Majoren spiser og drikker, jo klarere bliver han i Hjernen og jo mere resolut i Hjertet. Des fastere bliver ogsaa hans Beslutning at gøre noget for den lille Jomfru Faber.

Det var Major Fuchs, den mærkelige Mand, der paa een Aften spiste en hel Pressesylte op for Lagmandsfruen i Munkerud, som hun havde tænkt skulde vare Julen ud. Han blev saa glad i Hu ved

at tænke paa, hvad dette dog var for en dejlig Medisterpølse. Ja, han vilde sandelig sørge for, at Jomfru Fabers Øjne ikke behøvede at græde mere.

Han har imidlertid holdt Øjnene fæstede paa den store Nøgle med den krusede Kam, der hænger paa en Krog ved Døren, og aldrig saa snart har den lille Faber, der har maattet gøre Majoren Besked ved Gammelølskruset, lagt Hovedet paa Bordet og begyndt at snorke, før Major Fuchs faar fat i Nøglen, tager Kasketten paa og skynder sig afsted.

Et Minut senere famler han sig op ad Taarntrapperne ved Skinnet af sin lille Hornlygte og kommer saa endelig op til Klokkerummet, hvor Klokkerne spærre deres vældige Gab op over ham. Der oppe skraber han først med en Fil lidt Klokkemalm af og skal netop til at tage Kugleform og Fyrtønde frem af Jagttasken, da han mærker, at han savner det allervigtigste: han har intet Sølv faaet med sig. Skal der være nogen Kraft i Kuglen, *maa* den jo støbes der i Taarnet. Alting er i Orden: det er Torsdagaften og Nymaane, og ingen har en Anelse om, at han er der, og nu kan han ingenting gøre. I Nattens Stilhed bander hen en Ed med saadan Fynd og Klem, at det runger i Klokkerne.

Straks efter hører han en svag Støj nede fra Kirken og synes, han mærker Trin paa Trappen. Ja, saa sandelig kommer der tunge Trin op ad Trappen!

Major Fuchs, som staar der oppe og bander, saa Klokkerne give Genlyd, bliver lidt betænkelig ved dette. Han kan ikke lade være at tænke paa,

hvem det er, der kommer for at hjælpe ham at støbe Kuglen. Trinene komme nærmere og nærmere. Den kommende vil nok helt op til Klokkerummet.

Majoren lister sig til Side helt ind mellem Bjælker og Sparrer og slukker Hornlygten. Bange er han just ikke, men hele Historien vilde jo være spoleret, hvis nogen fik ham at se der oppe. Ikke saa snart har han skjult sig, før den ny ankomne stikker Hovedet op ad Trappehullet.

Majoren kender ham straks, det er den gerrige Brobypræst. Han, der er næsten gal af Gerrighed, plejer at gemme sine Skatte paa de underligste Steder. Han kommer nu med en Pakke Sedler, som han vil gemme i Taarnet. Da han ikke ved, at nogen ser ham, løfter han en Planke i Gulvet op, lægger Pengene ned og begiver sig derpaa bort igen.

Men Majoren er ikke sen, han løfter den samme Planke op. Nej, hvilken Masse Penge! Den ene Seddelpakke ved Siden af den anden og imellem dem brune Læderposer fulde af Sølvpenge. Majoren tager akkurat saa meget Sølv, som der behøves til en Kugle; det øvrige lader han ligge.

Da han kommer ned til Jorden igen, har han Sølvkuglen i Bøssen. Han gaar og tænker paa, om Lykken skulde have tiltænkt ham flere gode Ting i denne Nat; i Torsdagsnætterne kan der jo ske de underligste Ting. For det første gør han en Vending op ad Organistboligen til. Hvad om den Pokkers Bjørn vidste, at Fabers Køer staar i et usselt Skur, saa godt som under aaben Himmel.

Ja sandelig! ser han ikke noget stort, sort noget komme over Marken hen imod Bræddeskuret? Det maa være Bjørnen.

Han lægger Bøssen til Kinden og skal lige til at skyde, men saa betænker han sig.

Jomfru Fabers forgrædte Øjne vise sig for ham i Mørket; han tænker paa, at han vil hjælpe hende og Klokkeren, men det koster ham nogen Overvindelse ikke selv at skulle dræbe den store Gurlitabjørn. Han sagde selv bag efter, at intet i Verden havde kostet ham saa megen Overvindelse, men da den lille Jomfru var saadan en pæn og fin lille en, saa maatte det gøres.

Han gaar hen til Klokkergaarden, vækker Klokkeren, trækker ham ud halv paaklædt og halv nøgen og siger, at han skal skyde paa Bjørnen, der lister om uden for Fabers Bræddesknr.

„Skyder du den Bjørn, saa giver han dig nok sin Søster,“ siger han, „for da bliver du paa en Gang en respekteret Mand. Det er ingen almindelig Bjørn, er det, og de bedste Mænd i Landet vilde sætte en Ære i at have nedlagt den.“

Og han stikker ham sin egen Bøsse i Haanden, ladet med en Kugle af Sølv og Klokkemalm, støbt i et Kirketaarn en Torsdagaften ved Nymaane, men han ikke kan lade være at dirre af Misundelse over, at en anden end han selv skal nedlægge Skovens Konge, den gamle Bjørn i Gurlitafjeldet.

Klokkeren sigter — ja Gud hjælpe os, han sigter, som om han vilde skylde *den* store Bjørn, der ellers hedder Karlsvognen, som højt oppe paa

Himlen gaar i Kreds om Polarstjernen, og ikke en Bjørn, der spadserer om paa Broby Marker; og Skuddet gaar af med et Knald, der kan høres lige op til Gurlita Klint.

Men hvordan han saa sigter: Bjørnen falder. Saadan er det, naar man skyder med Sølvkugle. Man træffer Bjørnen i Hjertet, selv om man har sigtet paa Karlsvognen.

Folk kommer straks styrtende ud af alle Gaarde og Huse og spørger, hvad der er paa Færde, thi aldrig har et Skud skraldet værre og vækket flere sovende Egern end dette; og Klokkeren bliver højlig rost, thi Bjørnen har været en rigtig Landeplage.

Den lille Faber kommer ogsaa ud, men nu bliver Major Fuchs slemt narret. Der staar Klokkeren æret og hædret, og oven i Købet har han frelst Fabers Køer, men den lille Organist er hverken rørt eller taknemmelig. Han aabner ikke sin Favn for ham og hilser ham ikke som Helt og Svoger.

Majoren rynker sine Øjenbryn og stamper i Jorden af Harme over en saadan Skammelighed. Han vil tale og forklare den gerrige, snæverhjertede lille Karl, hvilken Heltegerning det er, men da begynder han at stamme, saa han ikke kan faa et Ord frem. Og han bliver mere og mere harmfuld ved Tanken om, at han til ingen Nytte har givet Atkald paa den Ære at fælde den store Bjørn. Det er ham ikke muligt at begribe, at den, der har udført en saadan Bedrift, ikke skulde være værdig at vinde den stolteste Brud.

Klokkeren og nogle unge Karle skulle til at flaa Bjørnen; de gaa hen til Slibestenen at hvæsse deres Knive, de andre gaa hjem i Seng, og Majoren staar alene tilbage hos den døde Bjørn.

Da gaar han op til Kirken en Gang til, stikker atter Kirkenøglen i Laasen, klatrer op ad de smalle Trapper og stejle Stiger, vækker de sovende Duer og kommer igen op til Klokkerummet.

Lidt efter, da Bjørnen flaaes under Majorens eget Tilsyn, finder man mellem dens Kæber en Pakke Sedler paa femhundrede Rigsdaler. Det er umuligt at sige, hvordan den er kommen der, men det er jo en mærkelig Bjørn, og da Klokkeren har fældet Bjørnen, saa er Pengene hans, det er jo klart nok.

Da dette bliver bekendt, forstaar ogsaa den lille Faber, hvilken ærefuld Bedrift Klokkeren har udført, og han erklærer, at han vil være stolt af at faa Klokkeren til Svoger.

Fredag Aften vender Major Anders Fuchs hjem til Ekeby, efter at have været med til Bjørnegilde i Klokkegaarden og Forlovelsesgilde i Organistboligen. Han vandrer af Sted med tungt Hjerte, ingen Glæde føler han over, at Fjenden er falden, og ingen Stolthed over det prægtige Bjørneskind, som Klokkeren har foræret ham.

Nu er der kanske dem, der vil tro, at han sørger over, at den lille fine Jomfru skal tilhøre en anden. Aa nej, det volder ham ingen Sorg. Men hvad der gaar ham til Hjertet er, at Skovens gamle

enøjede Konge er falden, uden han er kommen til at skyde en Sølvkugle imod den.

Saa kommer han op i Kavallerfløjen, hvor Kavallererne sidde rundt omkring Ilden, og kaster uden at sige et Ord, Bjørneskindet midt iblandt dem. Ingen maa tro, at han fortalte noget om sin Færd; det var først længe efter, at man fik lokket Sagens rette Sammenhæng ud af ham. Heller ikke forraadte han Brobypræstens Gemmested, og denne opdagede maaske aldrig Tyveriet.

Kavallererne undersøge Skindet.

„Det var en prægtig Bælg,“ siger Beerencreutz. „Jeg gad vidst, hvordan den Fyr er kommen op af Vintersøvn, eller skød du ham kanske i Hiet?“

„Han blev skudt i Bro.“

„Ja, saa stor som Gurlitabjørnen var han da ikke,“ siger Gösta, „men et svært Dyr har det været.“

„Havde han været enøj,“ siger Kevenhüller, „saa vilde jeg have troet, at du havde skudt den gamle selv, saa stor er han; men denne her har hverken Saar eller Ar ved ved Øjet, saa ham kan det ikke være.“

Fuchs giver sig til at bande og sværge over sin Dumhed, men lidt efter lyser det saadan op i hans Ansigt, at han bliver formelig smuk. Saa er den store Bjørn altsaa dog ikke falden for en anden Mands Skud.

„Herre Gud, hvor du er god!“ siger han og folder Hænderne.

Auktionen paa Bjørne.

Ofte maatte vi unge undre os over de gamles Fortællinger. „Var der da Bal hver Dag, saa længe som eders straalende Ungdom varede?“ spurgte vi dem. „Var Livet da et eneste langt Eventyr? Var alle unge Damer smukke og elskværdige paa den Tid, og endte hver Fest med, at Gösta Berling bortførte en af dem?“

Da rystede de gamle paa deres ærværdige Hoveder og begyndte at fortælle om Spiderokkens Snurren og Væverstolens Klapren, om Travlhed i Køkkenet, om Plejlens Slag paa Loen, og Øksens Hug i Skoven; men det varede ikke længe, inden de igen var inde paa den gamle Tone. Da svingede Slæderne op for Stentrappen, da ilede Hestene afsted gennem mørke Skove med de glade unge Mennesker, da hvirvlede Dansen, og Fiolens Streng sprang. Med Larm og Bulder susede Eventyrets vilde Jagt rundt om den lange Løfvensø. Langt borte hørtes Drønet af den; Skovens Træer vaklede og faldt, alle Ødelæggelsens Magter slap løs: Ildebranden flammede, Fossen hærgede, de vilde Dyr sneg sig sultne omkring Gaardene. Under de ottefodede Hestes Hove trampedes al stille Lykke i Støvet. Hvor Jagten susede forbi, der flammede Mændenes Hjerter op i Vildhed, og Kvinderne maatte i bleg Forfærdelse fly fra deres Hjem.

Og vi unge sad undrende, tavse, uhyggeligt til

Mode og dog lyksalige. „Hvilke Mennesker!“ tænkte vi. „Mage til dem faar vi aldrig at se.“

„*Tænkte* den Tids Mennesker aldrig paa hvad de gjorde?“ spurgte vi.

„Vist tænkte de, Børn!“ svarede de gamle.

„Men ikke som vi tænker!“ paastod vi. Og saa forstod de gamle ikke hvad vi mente.

Men *vi* tænkte paa Selviagttagelsens underlige Aand, som allerede havde holdt sit Indtog i vort Hjerte. Vi tænkte paa ham med Isøjnene og de lange krogede Fingre, han, som sidder derinde i Sjælens mørkeste Krog og piller vort Væsen til Trevler, som gamle Koner piller Lapper af Uld og Silke i Stykker.

Stykke for Stykke havde de lange, haarde, krogede Fingre pillet, til vort hele Jeg laa der som en Bunke Pjalter, og saa var vore bedste Følelser, vore mest umiddelbare Tanker, alt hvad vi havde gjort og sagt, blevet undersøgt, gennemforsket, pillet itu, og Isøjnene havde set til, og den tandløse Mund havde haanlét og hvisket: Se, det er Pjalter, bare Pjalter.

Der var vel ogsaa dem blandt de Tidets Mennesker, der havde opladt sin Sjæl for Aanden med Isøjnene. Hos en af dem sad han iagttagende ved Handlingernes Kilde, haanleende ad ondt og godt, forstaaende alt, fordømmende intet, undersøgende, forskende, sønderplukkende, lammende Hjertets Bevægelser og Tankens Kraft ved at haanlé uden Afladelse.

Den smukke Marianne bar Selviagttagelsens Aand

i sig. Hun følte, at hans Isøjne og Haansmil fulgte hvert Skridt, hvert Ord. Hendes Liv var blevet til et Skuespil, hvor han var den eneste Tilskuer. Hun var ikke Menneske mer, hun led ikke, glædedes ikke, elskede ikke; hun udførte den smukke Marianne Sinclaires Rolle, og Selviagttagelsen sad med stirrende Isøjne og flittige, plukkende Fingre og saa hende træde op.

Hun var delt i to Halvdele. Bleg, usympatetisk og haanende sad den ene Halvdel af hendes Jeg og saa spodsk paa, at den anden handlede, og aldrig havde den underlige Aand, som pillede hendes Væsen i Stumper, et eneste medfølelse Ord.

Men hvor havde han da været, den blege Bevogter af Handlingernes Kilde, hin Nat, da hun havde lært Livets Fylde at kende? Hvor var han, da hun, den kloge Marianne, kyssede Gösta Berling i hundrede Par Øjnes Paasyn, og da hun i Harme havde kastet sig ned i Snedreven for at dø? Da var Isøjnene blindede, da var Haansmilet lammet, thi Lidenskab havde stormfyldt hendes Sjæl. Larmen af Eventyrets vilde Jagt havde suset for hendes Øren. Hun havde været et helt Menneske i denne ene forfærdelige Nat.

O, du Selvforhaanelsens Gud! Da Marianne med uendelig Anstrengelse opnaaede at løfte sine stivnede Arme og slaa dem om Göstas Hals, da maatte du som gamle Beerencrutz vende dine Øjne bort fra Jorden og se paa Stjernerne. I den Nat havde du ingen Magt. Død var du, mens hun digtede sine Kærlighedshymner, den smukke Marianne, død, mens

hun ilede til Sjö efter Majoren, død, da hun saa Luerne farve Himlen rød over Skovens Toppe.

Se, de var kommen, de stærke Stormfugle, de dæmoniske Lidenskabers Ørne. Med Ildvinger og Staalkløer var de kommen susende ned over dig, du Aand med Isøjnene; de havde slaaet deres Kløer i din Nakke og slængt dig hen i det ukendte. Død og knust var du. Men nu var de faret videre, de stolte, de vældige, de, hvis Vej ingen Beregning kender, og som ingen Iagttager har fulgt; og fra det ukendtes Dyb var Selviagttagelsens underlige Aand genopstanden og havde atter slaaet sig ned i den smukke Mariannes Sjæl.

Hele Februar Maaned laa Marianne syg paa Ekeby. Paa Sjö var hun bleven smittet af Kopperne. Den gruelige Sygdom havde med hele sin Voldsomhed kaster sig over hende, forkølet og udmattet som hun var; Døden havde været hende nær, men sidst paa Maaneden kom hun sig. Svag var hun dog stadig og meget skæmmet. Hun vilde aldrig mere blive kaldt den smukke Marianne.

Dette Tab, som skulde bringe Sorg over hele Vermland, som om en af Landets kosteligste Skatte var tabt, var dog endnu ikke kendt af nogen uden af Marianne og hendes Sygeplejerske. Ikke engang Kavallererne vidste det. Det Sygeværrelse, hvor Kopperne herskede, stod ikke aabent for alle og enhver.

Men naar er Selviagttagelsens Magt større end i Helbredelsens lange Timer? Da sidder den og stirrer og stirrer med sine Isøjne, og piller og

plukker med sine haarde, knoglede Fingre. Og ser man rigtig til, saa sidder der bag den et andet gulblegt Væsen, som stirrer og lammer med sit Haansmil, og bag det igen nok et og nok et — alle haanleende ad hverandre og ad hele Verden.

Og medens Marianne laa og saa paa sig selv med alle de stirrende Isøjne, døde alle oprindelige Følelser i hende.

Hun laa der og spillede syg, hun laa der og spillede ulykkelig, spillede forelsket, spillede hævnlysten. Hun var alt dette, og dog var det kun Spil. Alt blev til Spil og Uvirkelighed under Isøjnene, som vogtede paa hende, mens de atter iagttoges af et Par bag dem, som iagttoges af et andet Par i endeløst Perspektiv.

Alle Livets stærke Kræfter laa i Dvale. Hun havde haft Evne til glødende Had og hengiven Kærlighed een eneste Nat, ikke mere. Hun vidste ikke engang, om hun elskede Gösta Berling. Hun længtes efter at se ham for at prøve, om han kunde bringe hende ud af sig selv.

Saalænge Sygdommens Magt varede, havde hun kun haft een klar Tanke: hun havde sørget for, at hendes Sygdom ikke skulde blive kendt. Hun vilde ikke se sine Forældre, hun vilde ingen Forsoning med sin Fader, hun vidste, han vilde fortryde, hvad han havde gjort, hvis han vidste, hvor syg hun var. Derfor befalede hun, at til hendes Forældre og alle andre skulde der kun siges, at den Øjensygdom, som hun jævnlig fik, naar hun besøgte sit Hjem, tvang hende til at sidde bag nedrullede Gardiner.

Hun forbød sin Plejerske at tale om, hvor syg hun var; hun forbød Kavallererne at hente Læge fra Karlstad. Hun havde nok Kopper, men i en ganske let Grad; i Husapotheket paa Ekeby var der nok til at frelse hendes Liv.

Hun tænke aldrig paa at dø; hun laa blot og ventede paa at komme sig for at tage til Præsten med Gösta og bestille Lysning.

Men nu var Sygdommeren og Feberen borte. Hun var igen kold og klog. Det var hende, som om hun alene var klog i denne Verden af Daarer. Hun hverken hadede eller elskede. Hun forstod sin Fader, hun forstod dem alle. Den, som forstaar, hader ikke.

Hun havde faaet at vide, at Melchior Sinclair havde i Sinde at holde Auktion paa Bjørne og ødelægge alt, hvad han ejede og havde, for at hun ikke skulde faa nogen Arv efter ham. Man sagde, at han vilde gøre Ødelæggelsen saa grundig som muligt: først vilde han sælge Møbler og Husgeraad, saa Besætning og Avlsredskaber og tilsidst hele Gaarden; og alle Pengene vilde han komme i en Sæk og sænke ned i Löfvensøens Dyb. Adsplittelse, Ødelæggelse og Tilintetgørelse skulde være hendes Arv. Marianne smilede bifaldende, da hun hørte det: saadan var hans Karakter, saadan maatte han handle.

Sælsomt syntes det hende, at hun nogensinde havde sunget Kærlighedens Pris. Hun havde drømt om en Hytte og hans Hjerte; nu kunde hun ikke

forstaa, at hun nogensinde havde haft en saadan Drøm.

Hun sukkede efter Natur. Hun var træt af dette evige Spil. Aldrig havde hun en stærk Følelse. Hun sørgede knap over sin Skønhed, men hun gyste for fremmedes Medynk.

O, blot eet Sekunds Selvforglemmelse! Eet Ord, een Bevægelse, een Handling, som ikke var beregnet!

En Dag, da Værelset var blevet rensat for Smitten, og hun laa paaklædt paa en Sofa, lod hun Gösta Berling kalde. Der blev svaret, at han var rejst til Auktion paa Bjørne.

*

*

*

Der var sandelig stor Auktion paa Bjørne. Det var et gammelt rigt Hjem. Folk var kommet langvejs fra for at byde.

Den store Melchior Sinclair havde dynget alt, hvad Huset ejede, sammen i den store Sal. Tusender af Ting laa der, rodede sammen i store Bunker, som naaede fra Gulv til Loft. Han havde selv gaaet omkring i hele Huset som en Ødelæggelsens Engel paa Dommens Dag og slæbt sammen, hvad han vilde sælge. Køkkentøjet: de sorte Gryder, Træstolene, Tinkrusene, Kobberkarrene, alt det kunde være i Fred for ham, thi ved dem var der intet, som mindede om Marianne; men dette var ogsaa det eneste, der undgik hans Vrede.

I Mariannes Værelse brød han ind og ødelagde

alt. Hendes Dukkeskab stod der, og hendes Boghylde, den lille Stol, han havde ladet lave til hende, hendes Smykker og hendes Klæder, hendes Sofa og hendes Seng, alt dette maatte bort.

Derefter gik han fra det ene Værelse til det andet. Han rev alt til sig, som mishagede ham, og bar store Byrder ned i Auktionssalen. Han stønnede under de tunge Sofaer og Marmorborde, men han holdt ud. Og han rodede det hele sammen i et forfærdeligt Virvar. Han slog Skabene op og tog det prægtige Familiesølv frem. Væk med det! Marianne havde rørt ved det. Han tog Favnen fuld af snehvidt Damask, solidt hjemmegjort Arbejde, Frugterne af mange Aars Flid, og slængte det hele paa Dyngen. Væk med det! Marianne var ikke værd at eje det. Han stormede gennem Værelserne med Stabler af Porcellæn, uden at bryde sig om, at han knuste Tallerkener i Dusinvis, og han greb de gamle Sèvreskopper, hvorpaa Familievaabnet var indbrændt. Væk med dem! Lad hvem der vil tage dem! Han væltede Bjerge af Sengklæder ned fra Loftet: Puder og Dynner saa bløde, at man sank ned i dem som i en Bølge. Væk med dem! Marianne havde sovet paa dem.

Han kastede forbitrede Blikke paa de gamle, velbekendte Møbler. Fandtes der en Stol eller en Sofa, som hun ikke havde siddet paa, et Maleri, som hun ikke havde betragtet, en Lysekrone, som ikke havde lyst for hende, et Spejl, som ikke havde gengivet hendes Træk? Han knyttede mørk sin Haand mod denne Verden af Minder. Helst var han faret

løs paa dem med en Kølle og havde knust det hele i Stumper og Stykker.

Dog syntes han, det var en endnu grundigere Hævn at holde Auktion over det hele. Ud til fremmede skulde det! Ned at tilsøles i Husmandsstuer, at forfalde under ligegyldige fremmedes Hænder. Kendte han ikke nok disse afgnavede Auktionsmøbler i Bondestuerne, foragtede og vanærede ligesom hans smukke Datter. Væk med dem! Lad dem staa med Krølhaaret strittende ud, med afslidt Forgylldning, med brækkede Ben og revnede Bordplader og længes efter deres gamle Hjem. Væk med dem til alle Verdens Hjørner, saa intet Øje kan finde dem igen, ingen Haand samle dem!

Da Auktionen begyndte, havde han fyldt den halve Sal med et utroligt Virvar af opstablet Husgeraad.

Tværs igennem Salen havde han stillet en lang Disk. Bag den stod Auktionenholderen og raabte op, der sad Skrivelserne og skrev op, og der havde Melchior Sindlaire et Brændevinsanker staaende. I Salens anden halve Del, i Forstuen og Gaarden var Køberne. Der var mange Folk, megen Støj og Munterhed. Buddene faldt hurtigt og Auktionen gik livligt. Men ved Brændevinsankeret, med hele sin Ejendom i et grænseløst Virvar bag sig, sad Melchior Sinclair, halv fuld og halv gal. Haaret stod i stride Totter om hans røde Ansigt, de blodunderløbne, bistre Øjne rullede. Han raabte og lo, som om han var i det bedste Humør, og hver Gang en

gjorde et godt Bud, kaldte han ham hen og bød ham en Snaps.

Blandt dem, der saa ham der, var ogsaa Gösta Berling, der havde blandet sig mellem Køberne, men undgik at komme for Melchior Sinclaires Øjne. Han blev uhyggelig ved hvad han saa, og hans Hjerte sammensnøredes som i Forudfølelsen af en Ulykke.

Han undrede sig meget over, hvor Mariannes Moder kunde være under alt dette. Og nu gik han, halvt mod sin Vilje, men dreven af Skæbnen, ud at lede efter Fru Gustava Sinclair.

Han gik gennem mange Døre, inden han fandt hende. Den store Brugspatron havde en kort Taalmodighed og holdt ikke af Klager og Kvindegraad. Han var bleven træt af at se hendes Taarer flyde ved den Skæbne, der overgik hendes Hjems Skatte. Han blev rasende over, at hun kunde græde over Linned og Sengklæder, naar det, som var mere, hans smukke Datter, selv var tabt; og saa havde han med knyttede Næver drevet hende foran sig hele Huset igennem, ud i Køkkenet og lige ind i Spisekammeret.

Længere kunde hun ikke komme, og han havde ladet sig nøje med at se hende der, sammenkrøben bag Trappen, vente haarde Slag, maaske Døden. Han lod hende blive der, men Døren laasede han og stak Nøglen i Lommen. Saa kunde hun sidde der, saa længe Auktionen varede. Sulte kunde hun ikke, og hans Øre var i Fred for hendes Klager.

Der sad hun endnu som en Fange i sit eget Spisekammer, da Gösta kom gaaende ad Gangen til Køkkenet. Der saa han Fru Gustavas Ansigt i et

lille Vindue højt oppe paa Væggen; hun var krøben op og kiggede ud af sit Fængsel.

„Hvad vil Tante*) Gustava deroppe?“ spurgte Gösta.

„Han har lukket mig inde,“ hviskede hun.

„Brugspatronen?“

„Ja, jeg troede, han havde slaaet mig helt ihjel. Men hør nu, Gösta, tag Nøglen til Salsdøren og gaa ind i Køkkenet og luk Spisekammerdøren op med den, saa kommer jeg ud. Den Nøgle kan lukke op her.“

Gösta gjorde det, og et Par Minuter efter stod den lille Kone ude i Køkkenet, som var ganske folketomt.

„Tante skulde have ladet en af Pigerne lukke op med Salsnøglen,“ sagde Gösta.

„Tror du, jeg vilde lære dem det Kneb? Saa havde jeg nok aldrig mer mit Spisekammer i Fred. Og for Resten tog jeg mig over at rydde op paa de øverste Hylder. Det trængte der min Sandten til. Jeg begriber ikke, at jeg har kunnet lade saa meget dynte sig op der.“

„Tante har saa meget at sørge for,“ sagde Gösta undskyldende.

„Ja det kan du tro. Naar jeg ikke selv er med alle Vegne, saa kommer hverken Rok eller Væv i ordentlig Gang. Og naar . . .“

Her standsede hun og tørrede en Taare af Øjet.

*) I Sverig er det Brug, at yngre Mennesker tiltale ældre Venner med Navnene „Farbroder“ og „Tante“.

„Gud hjælpe mig, som jeg snakker,“ sagde hun;
„jeg faar nok aldrig noget at se efter mere. Han
sælger jo alt, hvad vi ejer og har.“

„Ja, det er jo en Elendighed,“ sagde Gösta.

„Du ved, det store Spejl i Salen. Det var
saadan et dejligt Stykke, for hele Glasset var ud i
et Stykke, og ikke en Plet var der i Forgyldningen.
Jeg havde faaet det af min Moder, og nu vil han
sælge det.“

„Han er jo gal.“

„Det maa du nok sige. Det er han. Han
holder saamænd ikke op, førend vi kommer til at
gaa og tigge paa Landevejen ligesom Majorinden.“

„Saa vidt gaar det vel ikke,“ svarede Gösta.

„Jo, Gösta. Da Majorinden gik bort fra Ekeby,
spaaede hun os Ulykke, og nu kommer den. Hun
vilde aldrig have tilladt, at han solgte Bjørne. Og
tænk dog, hans eget Porcellæn, de gamle Kopper fra
hans eget Hjem, dem sælger han. Det havde Major-
inden aldrig fundet sig i.“

„Men hvad gaar der af ham?“ spurgte han.

„Aa, det er bare det, at Marianne ikke er
kommen igen. Han har gaaet her og ventet og
ventet. Han har gaaet hele Dage op og ned i
Alléen og ventet paa hende. Han længes, saa jeg
tror, han gaar fra Forstanden; men jeg tør jo ingen-
ting sige.“

„Marianne tror, han er vred paa hende.“

„Det tror hun ikke, du. Hun kender ham
nok; men hun er stolt og vil ikke gøre det første
Skridt. De er stive og haarde begge to, og det

gaar ud over mig, som maa sidde mellem to haarde Stene.“

„Tante ved vel, at Marianne vil gifte sig med mig?“

„Ak, Gösta, det gør hun aldrig. Hun siger det bare for at drille ham. Hun er altfor forvænt til at gifte sig med en fattig Mand, og altfor stolt ogsaa. Gaa du hjem og sig hende, at kommer hun ikke snart, gaar hele hendes Arv i Løbet. Aa, han lader vel det hele gaa uden at faa noget ordenligt for det.“

Gösta blev vred paa hende. Der sad hun paa et stort Køkkenbord og havde ikke Hjerter for noget andet end sine Spejle og sit Porcellæn.

„Tante skulde skamme sig!“ udbrød han. „Der kaster De Deres Datter ud i Snedreven, og saa tror De, at det er bare Ondskab, at hun ikke kommer tilbage. Og De tror, at hun ikke er bedre, end at hun forlader den, hun holder af, bare for at hun ikke skal blive arveløs.“

„Kære Gösta, bliv nu ikke ogsaa du vred. Jeg ved jo ikke, hvad jeg siger. Jeg prøvede paa at lukke op for Marianne, men han trak mig bort. De siger altid her hjemme, at jeg ingenting forstaar. Jeg under dig gerne Marianne, Gösta, hvis du kan gøre hende lykkelig. Det er ikke saa let at gøre en Kvinde lykkelig, Gösta.“

Gösta saa paa hende. Hvor kunde han tale vredt til et Menneske som hende! Forskræmt og forjaget var hun, men saadan et godt Hjerter.

„Tante spørger ikke, hvordan Marianne har det,“ sagde han sagte.

Hun brast i Graad. „Bliver du ikke vred, hvis jeg spørger dig?“ sagde hun. „Jeg har længtes efter at spørge dig hele Tiden. Jeg ved jo ikke mere om hende, end at hun lever. Ikke en Hilsen har jeg faaet fra hende hele denne Tid, ikke engang da jeg sendte hende Klæder, og saa tænkte jeg, at du og hun ikke vilde lade mig vide noget om hende.“

Gösta kunde ikke udholde det længer. Han var et vildt og galt Menneske — stundom maatte vor Herre sende sine Ulve efter ham for at tvinge ham til Lydighed — men den gamle Kones Taarer var værre for ham end Ulvenes Hyl. Han fortalte hende Sandheden.

„Marianne har været syg hele Tiden,“ sagde han. „Hun har haft Kopper. I Dag skulde hun op og ligge paa Sofaen. Jeg har ikke set hende siden den første Nat.“

Med et Spring stod Fru Gustava paa Gulvet. Hun lod Gösta staa og for uden at sige et Ord ind til sin Mand.

Folk i Auktionssalen saa hende løbe hen til ham og ivrigt hviske ham noget i Øret. De saa, at hans Ansigt blev endnu rødere, og hans Haand, der hvilede paa Hanen, drejede denne rundt, saa Brændevinen strømmede ud paa Gulvet.

Det saa ud for alle, som om Fru Gustava var kommen med saa vigtige Nyheder, at Auktionen straks maatte standse. Auktionsholderens Hammer

faldt ikke, Skrivernes Penne standsede, ingen ny Bud hørtes.

Melchior Sinclair for op af sine Tanker.

„Naa,“ raabte han, „hvad bliver det til?“

Og Auktionen var igen i fuld Gang.

Gösta sad og ventede i Køkkenet, og Fru Gustava kom grædende ud til ham.

„Det hjalp ingenting,“ sagde hun. „Jeg tænkte, han vilde holde op, naar han fik at vide, at Marianne havde været syg, men nu lader han dem blive ved. Han vilde nok holde op, naar det ikke var for Skams Skyld.“

Gösta trak paa Skuldrene og sagde hende Farvel. I Forstuen mødte han Sintram.

„En Fandens morsom Historie,“ raabte Sintram og gned sig i Hænderne. „Du er en Mester, Gösta. Hvad du dog kan sætte i Gang!“

„Om lidt bliver det endnu morsommere,“ hvi-skede Gösta. „Brobypræsten er her med Slæden fuld af Penge. De siger, han vil købe hele Bjørne og betale kontant. Da vil jeg nok se, hvad for et Ansigt den store Brugspatron sætter op.“

Sintram trak Hovedet ned mellem Skuldrene og lo en lang indvendig Latter. Saa gik han ind i Auktionssalen og lige hen til Melchior Sinclair.

„Vil du have en Snaps, Sintram, saa faar du S annamme mig gøre et Bud først.“

„Du har da ogsaa altid Held med dig, min Broder,“ sagde Sintram. „Her er kommen En kørende med en Slæde fuld af Penge. Han vil købe Bjørne med Indbo, Besætning og det hele. Han har aftalt

med en hel Mængde, at de skal byde for ham; han viser sig nok ikke selv saa længe.“

„Du kan vel sige, hvem det er, naar jeg byder dig en Saps for Ulejligheden?“

Sintram tog Sapsen og gik et Par Skridt tilbage inden han svarede.

„Det skal nok være Brobypræsten, Broder Melchior!“

Melchior Sinclaire havde bedre Venner end Brobypræsten. Der havde været en aarelang Fejde imellem dem. Der gik Sagn om, at den store Brugspatron havde ligget paa Lur i mørke Nætter paa de Veje, Præsten skulde komme ad, og givet ham mangt et ærligt Livfuld Hug, den Sledskeper og Bondeplager.

Vel havde Sintram trukket sig et Skridt tilbage, dog undgik han ikke helt den store Mands Vrede. Et Sapseglas fik han mellem Øjnene og hele Brændevinsankeret over Fødderne. Men saa fulgte der ogsaa en Scene, som glædede hans Hjerter for lange Tider.

„Vil Brobypræsten have *min Gaard*?“ brølte Patron Sinclaire. „Staar I her og tilslaa Brobypræsten min Gaard? I skulde skamme jer som Hunde, skulde I!“

Han fik fat i en Lysestage og et Blækhus og slyngede det imod Folket. Det var al hans stakkels Hjertes Bitterhed, der endelig fik Luft. Brølende som et vildt Dyr knyttede han Næven mod de omkringstaaende og slyngede alt, hvad han kunde faa fat paa, som Kastevaaben imod dem. Sapse-

flasker og Glas fløj igennem Salen. Han vidste ikke selv, hvad han gjorde.

„Auktionen er færdig,“ brølede han. „Ud med jer! Aldrig saa længe jeg lever, skal Brobypræsten faa Bjørne. Ud med jer! Jeg skal lære jer at raabe op for Brobypræsten!“

Han gik løs paa Auktionsholderen og Skriverne. De for til Side. I Forvirringen væltede de Disken, og Brugspatronen for som en rasende ind blandt den store Skare fredelige Mennesker.

Der blev Flugt og vild Forvirring. Et Par Hundrede Mennesker trængte sig mod Døren af Skræk for een Mand. Og han stod stille, brølede sit: „Ud med jer!“ Han sendte Forbandelser efter dem, idet han svingede en Stol over sit Hoved som en Kølle.

Han forfulgte dem ud i Forstuen, men ikke længer. Da den sidste fremmede var nede af Trappen, gik han tilbage til Salen og laasede Døren efter sig. Saa trak han en Madras og et Par Puder frem af Bunken, lagde sig ned paa dem og sov ind midt i Ødelæggelsen; han vaagnede ikke før næste Dag. —

Da Gösta kom hjem, fik han at vide, at Marianne vilde tale med ham. Det traf sig godt; han havde netop tænkt paa, hvordan han skulde faa hende i Tale.

Da han kom ind i det mørke Værelse, hvor hun laa, blev han først staaende inden for Døren. Han kunde ikke se, hvor hun var.

„Bliv, hvor du er, Gösta,“ sagde Marianne.
„Det kan være farligt at komme mig nær.“

Men Gösta var kommen farende op ad Trappen i et Par Spring, skælvende af Iver og Længsel. Hvad brød han sig om Smitten? Han vilde nyde den Salighed at se hende.

Thi hun var skøn, hans Hjertes elskede. Ingen havde saa blødt et Haar, saa klar og straalende en Pande. Hele hendes Ansigt var et Spil af skønt svungne Linjer.

Han tænkte paa Øjenbrynene, tegnede skarpt og klart som Honningvejen paa en Lilje, og paa Næsens kækt buede Linje, paa Læberne, fint krusede som en rullende Bølge, paa Kindens Oval og Hagens udsøgt fine Form. Han tænkte paa Hudens skære Farve, paa de natsorte Øjenbryn under det lyse Haar, paa de blaa Øjestene i det klare hvide, og paa Lysglimtet i Øjekrogene.

Dejlig var hun, hans elskede. Han tænkte paa, hvilket varmt Hjerter hun skjulte under det stolte Ydre. Hun havde Kraft til Hengivenhed og Opofrelse dulgt under det elegante Væsen og de stolte Ord. Det var Salighed at se hende.

I to Spring var han kommen op ad Trappen, og saa troede hun, at han vilde blive staaende ved Døren! Han stormede gennem Værelset og kastede sig paa Knæ ved hendes Hovedgærde.

Han vilde se hende, kysse hende og sige hende Farvel. Han elskede hende; han vilde aldrig op-høre at elske hende, men hans Hjerter var vant til at trædes i Støvet.

O, hvor skulde han finde hende, denne Rose uden Støtte og Rod, som han kunde tage til sig og kalde sin? Ikke engang hende, som han havde fundet forkastet og halvdød ved Vejkanten, kunde han faa Lov at beholde. Naar skulde vel hans Kærlighed istemme sin Sang, saa høj og saa ren, at ingen Mislyd skar igennem? Naar skulde hans Lykkes Slot bygges paa en Grund, som intet andet Hjerte med Uro og Savn længtes efter?

Han tænkte paa, hvordan han skulde sige hende Farvel.

„Der er stor Jammer i dit Hjem,“ vilde han sige. „Mit Hjerte sønderrives ved at tænke derpaa. Du maa tage hjem og give din Fader hans Forstand igen. Din Moder lever i bestandig Livsfare. Du maa hjem, min elskede.“

Se, saadanne Forsagelsens Ord havde han paa Læberne, men de blev ikke udtalte.

Han faldt paa Knæ ved hendes Hovedgærde, og han tog hendes Hoved mellem sine Hænder og kyssede hende, men saa fandt han ingen Ord. Hans Hjerte begyndte at banke saa voldsomt, som om det skulde sprænge Brystet.

Kopperne havde hærget det skønne Ansigt. Huden var bleven grov og arret. Aldrig mere skulde det røde Blod skinne frem i Kinderne eller de fine blaa Aarer komme til Syne i Tindingen. Øjnene laa matte under ophovnede Øjenlaag. Øjenbrynene var faldne af, og Øjnenes hvide Emaille havde et gult Skær.

Alt var ødelagt. De kække Linjer var blevet grove og tunge.

De var ikke faa, som senere begræd Marianne Sinclaires svundne Skønhed. Men den første Mand, som saa hende, efterat hun havde mistet sin Skønhed, hengav sig ikke til Sorg. Uudsigelige Følelser fyldte hans Sjæl. Jo længer han saa paa hende desto varmere blev det indeni ham. Kærligheden voksede og voksede som en Flod om Foraaret. Som Ildbølger vældede den frem af hans Hjærte, den fyldte hele hans Væsen, den steg ham op i Øjnene som Taarer, sukkede paa hans Læber, dirrede i hans Hænder, i hele hans Legeme.

O, at elske hende, forsvare hende, holde hende skadesløs, skadesløs! At være hendes Slave, hendes Skytsaand!

Stærk er Kærligheden, naar den har faaet Smertens Ilddaab. Han kunde ikke tale med Marianne om Skilsmisse og Forsagelse. Han kunde ikke forlade hende. Han skyldte hende sit Liv. Han kunde begaa Dødssynder for hendes Skyld.

Han sagde ikke et fornuftigt Ord, græd blot og kyssede hende, lige til den gamle Sygplejerske fandt, at det var paa Tide, han gik.

Da han var gaaet, laa Marianne og tænkte paa ham og hans Bevægelse. „Det er godt at være saa elsket,“ tænkte hun.

Ja, det var godt at være elsket, men hvorledes var det med hende selv? Hvad følte hun? Aa, intet, mindre end intet.

Var den død, hendes Kærlighed, eller hvor

var den flyet hen? Hvor dulgte det sig, hendes Hjertes Barn? Levede det endnu, var det krøbet ind i Hjertets mørkeste Krog og sad der og frøs under Isblikkene, skræmt af Haanlatteren, halvkvalt af de knoklede Fingre.

„Aa, min Kærlighed,“ sukkede hun, „mit Hjertes Barn! Lever du, eller er du død, død som min Skønhed?“

*

*

*

Næste Morgen tidlig kom den store Brugs- patron ind til sin Kone. „Se til, at Huset kommer i Orden igen, Gustava,“ sagde han. „Jeg kører over og henter Marianne hjem.“

„Ja, kære Melchior, det skal nok komme i Orden igen,“ svarede hun.

Dermed var alting klart imellem dem. En Time senere var den store Brugspatron paa Vej til Ekeby.

Man kunde ikke se en noblere og mere velvillig gammel Herre end Brugspatronen, som han sad der i den nedslaaede Kalecheslæde, i sin bedste Pels og med sit bedste Halstørklæde paa. Nu laa hans Haar glatkæmmet over Issen, men Ansigtet var blegt, og Øjnene var sunkne i deres Huler.

Og der var heller ikke Maade med den Glans, som fra den klare Himmel strømmede ned over Februardagen. Sneen funkledede som unge Pigers Øjne, naar der spilles op til første Dans. Birkene strakte deres Kniplingsværk af fine brunrøde Kviste

op imod Himlen, og paa nogle af dem sad en Frynse af smaa funklende Istappe.

Der var Festglans over Dagen. Hestene kastede dansende Forbenene i Vejret, og Kusken maatte knalde med Pisken af bare Fornøjelse.

Efter en kort Rejse holdt den store Brugspatrons Slæde udenfor Ekeby. Tjeneren kom ud.

„Hvor har du Herskabet?“ spurgte Brugspatronen.

„De er paa Jagt efter den store Bjørn i Gur-lita Fjeldet.“

„Allesammen?“

„Allesammen, Patron! Den, der ikke gaar med for Bjørnens Skyld, gaar nok med for Madposens.“

Brugspatronen lo, saa det genlød over hele den stille Gaard. Han gav Tjeneren en Daler for Svaret.

„Sig til min Datter, at jeg er her for at hente hende. Hun skal ikke være bange for at fryse. Jeg har Kalecheslæde og en Ulveskindspels at svøbe hende i.“

„Vil Patronen ikke træde indenfor?“

„Nej, Tak, jeg sidder godt, hvor jeg sidder.“

Tjeneren forsvandt, og Brugspatronen satte sig til at vente. Han var den Dag i saa straalende Humør, at intet kunde forstyrre det. Han havde nok tænkt, at han blev nødt til at vente lidt paa Marianne; maaske hun ikke engang var staaet op. Han kunde more sig med at se sig om imens.

Der hang ved Tagskægget en lang Istap, som Solen havde et grueligt Besvær med. Den begyndte

paa den fra oven, smeltede en Draabe løs og vilde have den til at løbe langs ned ad Istappen og saa falde. Men inden Draaben naaede halvvejs, var den stivnet paany. Solen gjorde stadig ny Forsøg, men havde aldrig Held med sig. Men endelig var der en Fribytter af en Straale, som hængte sig fast i Istappens Spids, en lille en, som skinnede og gni-strede af Ivrighed, og inden man saa sig for, havde den naaet sit Maal: en Draabe faldt plaskende til Jorden.

Brugspatronen saa paa det og lo: „Du var ikke saa dum, du!“ sagde han til Solstraalen.

Gaarden var stille og tom. Ikke en Lyd hørt fra det store Hus. Men Brugspatronen blev ikke utaalmodig. Han vidste, at Fruentimmer behøver megen Tid, inden de kan blive færdige.

Han sad og saa paa Dueslaget. Det var tilgitret. Duerne var lukket inde, saa længe Vinteren varede, for at Høgen ikke skulde tage dem. Af og til kom en Due og stak sit hvide Hoved ud gennem Staaltraadsnettet.

„Den venter paa Foraaret,“ sagde Melchior Sinclair. „Men den kommer til at have Taalmodighed.“

Duen kom saa regelmæssig, at han tog sit Uhr op og passede paa den. Præcis hvert tredje Minut stak den Hovedet ud.

„Nej, min lille Ven,“ sagde han, „tror du, Foraaret bliver færdigt paa tre Minutter? Du maa lære at vente.“

Og han maatte selv vente, men han havde god Tid.

Hestene skrabede først utaalmødt i Sneen; men saa blev de søvnige af at staa og blinke mod Solen. De stak Hovederne sammen og sov. Kusken sad stiv paa Bukken med Pisk og Tømme i Haanden og Ansigtet vendt lige mod Solen og sov, saa han snorkede.

Men Brugspatronen sov ikke. Han havde aldrig været mindre oplagt til at sove. Sjælden havde han haft fornøjeligere Timer end denne glade Ventetid. Marianne havde været syg. Hun havde ikke kunnet komme før, men nu kom hun nok. Ja naturligvis kom hun. Og alt skulde blive godt igen.

Nu maatte hun jo kunne se, at han ikke var vred paa hende. Han var jo kommen selv med Kalechen med to Heste for.

Henne paa Brættet udenfor Bikubens Flyvehul havde en Mejse fundet paa et rigtig djævelsk Kneb. Han skulde nu have Middagsmad, og saa bankede han paa Brættet med sit lille skarpe Næb. Men inde i Kuben hang Bierne i en stor mørk Pung. Alt er i den strengeste Orden; Skafterne dele Madportionerne ud, Mundskænken løber fra Mund til Mund med Nektar og Ambrosia. De som hænge inderst, bytte i et evigt Mylr Plads med de yderste, at Varme og Bekvemmelighed kan fordeles ligeligt.

Da høre de Mejsens Banken, og hele Kuben bliver et Surr af Nysgerrighed. Er det Ven, eller er det Fjende? Er det en Fare for Samfundet? Dronningen har en daarlig Samvittighed; hun kan ikke

vente i Fred og Ro. Er det de myrdede Droners Genfærd, der spøge derude? „Gaa ud og se, hvad det er!“ befaler hun Portnersken. Denne gaar. Med et „Dronningen leve!“ styrter hun ud, og vips! falder Mejsen over hende. Med fremstrakt Hals og Vinger, der dirre af Ivrighed, griber han hende, knuser hende, æder hende — og ingen bærer Bud om hendes Død til Herskerinden. Men Mejsen begynder igen at banke, og Bidronningen bliver ved at sende sine Dørvogtersker ud, og alle forsvinde. Ikke een kommer tilbage med Melding om, hvem det var, der bankede. Hu, der bliver uhyggeligt i den mørke Kube. Det er Hævnens Aander, der drive deres Spil udenfor. Hvem der bare ikke havde Øren! Hvem der bare kunde lade være at være nysgerrig! Hvem der bare kunde vente i Ro!

Den store Brugspatron lo, saa han fik Taarer i Øjnene, ad de dumme Fruentimmer inde i Kuben og den snedige gulgrønne Kavaller udenfor.

Det er ingen Kunst at vente, naar man er sikker i sin Sag, og naar der er saa meget at adsprede Tankerne med.

Solen begyndte at synke ned mod Bjergene i Vest. Melchior Sinclaire saa paa sit Uhr. Det var tre. Og Moder, som havde haft Middagen parat Kl. tolv!

I det samme kom Tjeneren og meldte, at Frøken Marianne ønskede at tale med ham. Brugspatronen lagde Ulveskindspelsen over Armen og gik i straalende Humør op ad Trappen.

Da Marianne hørte hans tunge Trin paa Trappen, vidste hun endnu ikke, om hun vilde tage

hjem med ham eller ej. Hun vidste kun, at hun maatte have en Ende paa denne lange Ventetid.

Hun havde haabet, at Kavallererne skulde komme hjem; men de kom ikke. Saa maatte hun selv sørge for, at der blev en Ende paa det. Hun holdt det ikke ud længer.

Hun havde tænkt, at han vilde køre bort igen i Vrede, saa snart han havde ventet i fem Minutter, eller at han vilde slaa Dørene ind eller prøve paa at stikke Huset i Brand.

Men der sad han rolig og smilende og ventede. Hun følte hverken Had eller Kærlighed for ham. Men der var en indre Røst, der advarede hende mod at give sig i hans Vold en Gang til. Og desuden vilde hun holde sit Ord til Gösta.

Var han blot falden i Søvn, eller bleven urolig, eller havde vist noget Tegn til Tvivl, eller havde ladet Slæden køre hen i Skyggen! Men han var lutter Taalmodighed og Vished. Saa sikker, saa smittende sikker paa, at hun kom nok, bare han ventede!

Det værkede i hendes Hoved. Det dirrede i hver en Nerve. Hun kunde ikke faa Ro, saa længe hun vidste, at han sad der. Det var, som om hans Vilje slæbte hende bunden ned ad Trapperne.

Hun vilde i det mindste tale med ham.

Inden han kom, lod hun Gardinerne trække fra, og hun lagde sig saaledes, at hendes Ansigt kom i fuldt Dagslys. Hun havde haft i Sinde at stille ham paa en Slags Prøve dermed; men Melchior Sinclair var en mærkelig Mand den Dag.

Da han saa hende, forandrede han ikke en Mine, kom ikke med et Udbrud. Det var, som om han ikke kunde se nogen Forandring paa hende. Hun vidste, hvor stolt han havde været af hendes Skønhed. Men han lod sig ikke mærke med nogen Sorg. Han beherskede sit hele Væsen for ikke at bedrøve hende. Dette greb hende. Hun begyndte at forstaa, at hendes Moder blev ved at holde af ham.

Han viste ingen Tvivl. Han kom hverken med Bebrejdelser eller Undskyldninger.

„Jeg svøber dig ind i Ulveskindspelsen, Marianne, Den er ikke kold. Den har ligget paa mit Skød hele Tiden.“

Alligevel gik han hen til Kaminen og varmede den. Derpaa hjalp han hende at staa op fra Sofaen, svøbte Pelsen om hende, slog et Shawl om hendes Hoved, lagde det overkors paa Brystet og bandt det paa Ryggen.

Hun lod det ske. Hun var viljeløs. Det gjorde godt at blive hæget om; det var dejligt ikke at behøve at *ville*. Det gjorde godt for en, der var saa oprevet som hun, for en, der ikke ejede en Tanke eller en Følelse, der var hendes egen.

Hun lukkede Øjnene og sukkede, dels af Velbehag, dels af Savn. Hun sagde Farvel til Livet, det virkelige Liv; men det kunde jo ogsaa være det samme for hende, som ikke kunde leve, men kun spille Komædie.

*

*

*

Et Par Dage senere sørgede hendes Moder for, at hun fik Gösta i Tale. Hun sendte Bud efter ham, mens Brugspatronen gik sin lange Tur op til Tømmerkørerne, og førte ham ind til Marianne.

Gösta kom ind, men han hverken hilste eller talte. Han blev staaende ved Døren og stirrede ned for sig som en trodsig Dreng.

„Men Gösta!“ udbrød Marianne. Hun sad i en Lænestol.

„Ja, det hedder jeg.“

„Kom herhen, helt hen til mig, Gösta!“

Han gik stille hen til hende, men løftede ikke Øjnene.

„Kom nærmere! Fald paa Knæ her!“

„Herregud, hvad skal alt dette til?“ udbrød han, men adlød.

„Gösta, jeg vil sige dig, at jeg tror, det var bedst, at jeg kom hjem igen.“

„Lad os haabe, at de ikke mere kaster Frøken Marianne ud i Snedriverne.“

„O Gösta, bryder du dig ikke om mig mere? Synes du, jeg er for styg?“

Han trak hendes Hoved ned og kyssede hende, men saa lige kold ud.

Det morede hende egentlig. Hvis han fandt for godt at være skinsyg paa hendes Forældre, hvad saa! Det maatte vel gaa over. Nu morede det hende at prøve paa at vinde ham tilbage. Hun vidste knap, hvorfor hun vilde holde ham fast, men det vilde hun. Hun tænkte paa, at det dog een Gang var lykkedes ham at befri hende for sig selv.

Han var vel den eneste, som kunde gøre det en Gang til.

Og nu begyndte hun at tale, ivrig efter at vinde ham tilbage. Hun sagde, at det havde ikke været hendes Mening at forlade ham for bestandig, men en Tid maatte de for et Syns Skyld bryde deres Forbindelse. Han havde jo selv set, at hendes Fader stod paa Vanviddets Tærskel, og at hendes Moder gik i stadig Livsfare. Han maatte jo kunne indse, at hun var nødt til at tage hjem.

Da brød hans Vrede ud i Ord. Hun behøvede ikke at spille den Komædie. Han vilde ikke længer være Kastekæp for hende. Hun havde forladt ham, saa snart hun havde faaet Lov at komme hjem, og han kunde ikke elske hende mere. Da han i Forgaars kom hjem fra Jagten og fandt hende borte uden en Hilsen, uden et Ord, da var hans Blod stivnet i Aarerne; han havde været nær ved at dø af Sorg. Men han kunde ikke elske den, der havde tilføjet ham saa stor en Smerte. Hun havde for Resten aldrig elsket ham. Hun var en Kokette, der vilde have nogen, som kunde kysse og kærtegne hende ogsaa her paa Egnen, det var det hele.

Troede han da, at hun brugte at lade unge Herrer kysse sig?

Aa jo, det troede han nok. Kvinderne var ikke saa hellige, som de saa ud til. Egenkærlighed og Koketteri fra først til sidst! Hun skulde blot vide, hvad han følte, da han kom hjem fra Jagten! Det var, som om han havde vadet i Isvand. Han vilde aldrig forvinde den Smerte. Den vilde følge

ham gennem hele Livet. Han vilde aldrig blive Menneske mere.

Hun prøvede paa at forklare ham, hvordan det hele var gaaet til. Hun søgte at bevise ham, at hun stadig var ham tro.

Ja, det kunde være det samme, thi nu elskede han hende ikke mere. Nu havde han gennemskuet hende. Hun var en Egoist. Hun elskede ham ikke. Hun var rejst fra ham uden et Ord til Hilsen.

Beständig kom han tilbage til dette. Hun morede sig næsten derover. Vred kunde hun ikke blive. Hun forstod saa godt hans Vrede. Et virkeligt Brud frygtede hun heller ikke. Tilsidst blev hun dog urolig. Var der virkelig indtraadt et saadant Omslag hos ham, at han ikke mere kunde holde af hende?

„Gösta, var jeg egenkærlig, da jeg gik til Sjö efter Majoren? Jeg vidste godt, at der var Kopper. Det er heller ikke rart at gaa i Sne og Kulde med tynde Sko.“

„Kærligheden lever af Kærlighed og ikke af Tjenester og Velgerninger,“ sagde Gösta.

„Du vil altsaa, at vi herefter skal være fremmede for hinanden, Gösta?“

„Det vil jeg.“

„Gösta Berling er meget lunefuld.“

„Det beskylder man mig for.“

Han var kold, ikke til at tø op, og egentlig var hun selv endnu koldere. Selviagttagelsen sad og haanlo ad hendes Forsøg paa at spille den forelskede.

„Gösta,“ sagde hun og gjorde endnu en Anstrengelse. „Jeg har aldrig med min Vilje forurettet dig, om det end kan se saadan ud. Jeg beder dig: tilgiv mig.“

„Jeg kan ikke tilgive dig.“

Hun vidste, at havde hun blot ejet een hel Følelse, kunde hun have vundet ham tilbage. Og hun søgte at spille den lidenskabelige. Isøjnene haanede hende, men hun prøvede det i hvert Fald. Hun vilde ikke miste ham.

„Gaa ikke, Gösta! gaa ikke i Vrede! Tænk paa, hvor styg jeg er bleven. Ingen kan elske mig mere.“

„Jeg gør det heller ikke,“ sagde han. „Du maa finde dig i, at der bliver traadt paa dit Hjerte som paa andres.“

„Gösta, jeg har aldrig formaaet at elske nogen anden end dig. Tilgiv mig! forlad mig ikke! Du er den eneste, der kan frelse mig fra mig selv.“

Han skød hende fra sig. „Du taler ikke Sandhed,“ sagde han med iskold Ro. „Jeg ved ikke, hvad det er, du vil mig, men jeg ser, at du lyver. Hvorfor vil du holde mig fast? Du er saa rig, at du aldrig vil mangle Friere.“

Dermed gik han.

Og ikke saa snart havde han lukket Døren efter sig, før Savnet og Smerten i hele sin Majestæt holdt sit Indtog i Mariannes Hjerte.

Det var Kærligheden, hendes eget Hjertes Barn, der kom frem fra den Krog, som Isøjnene havde forvist den til. Den kom, den længselsfuldt ventede,

nu, da det var for sent. Nu traadte den frem, alvorlig og almægtig — og Savn og Smerte bar Slæbet af dens Kongekaabe.

Da Marianne med Vished kunde sige sig selv, at Gösta Berling havde forladt hende, følte hun en ligefrem legemlig Smerte, saa voldsom, at hun næsten bedøvedes af den. Hun trykkede sine Hænder mod Hjertet og sad i Timevis paa samme Sted, kæmpende med taareløs Sorg.

Og det var hende selv, der led, ikke en fremmed, ikke en Skuespillerinde. Hende selv var det.

Hvorfor kom hendes Fader og skilte dem? Hendes Kærlighed var jo ikke død; det var blot i hendes Svaghedstilstand efter Sygdommen, at hun ikke kunde føle dens Magt.

O Gud, o Gud, at hun havde mistet ham! O Gud, at hun var vaagnet saa sent!

Ak, han var den eneste, han var hendes Hjertes Behersker! Af ham kunde hun taale alt. Haardhed og onde Ord fra ham bøjede hende blot til ydmyg Kærlighed. Havde han slaaet hende, vilde hun være krøbet hen til ham som en Hund og have kysset hans Haand.

Hun vidste ikke, hvad hun skulde gøre for at skaffe sig Lindring i denne gruelige Smerte.

Hun greb Pen og Papir og skrev med feberagtig Hast. Først skrev hun om sin Kærlighed og sit Savn; derefter bad hun om hans Kærlighed, blot hans Barmhjertighed. Det var en Slags Vers hun skrev.

Da hun var færdig, tænkte hun, at hvis han

fik dette at se, maatte han dog tro, at hun havde elsket ham. Og hvorfor skulde hun ikke sende ham, hvad hun havde skrevet? Hun vilde sende det næste Dag, og hun troede nok, det vilde bringe ham tilbage til hende.

Næste Dag gik hun i Angst og Kamp med sig selv. Hvad hun havde skrevet, forekom hende saa ynkeligt og dumt. Det havde hverken Rim eller Rytme. Det var ren og skær Prosa. Han vilde vel blot le ad saadanne Vers. Hendes Stolthed vaagnede ogsaa. Elskede han hende ikke mere, da var det en gruelig Nedværdigelse at tigge om hans Kærlighed.

Stundom meldte Klogskaben sig og sagde, at hun kunde være glad, hun var sluppen ud af Forbindelsen med Gösta og alle de bedrøvelige Forhold, den vilde have draget med sig.

Men hendes Hjertes Kval var dog saa voldsom, at Følelsen tilsidst fik Lov at raade. Tre Dage efter den, da hun var bleven sig sin Kærlighed bevidst, var Versene lagt i Omslag, og Göstas Navn skrevet uden paa. Men de blev aldrig afsendt. Thi inden hun havde faaet en passende Budbringer, hørte hun saadant Nyt om Gösta Berling, at hun indsaa, det allerede var for sent at vinde ham tilbage.

Men det blev hendes Livs Sorg, at hun ikke havde sendt de Vers afsted i rette Tid, mens hun endnu havde kunnet vinde ham. Al hendes Smerte knyttede sig til dette ene: „Havde jeg blot ikke ventet saa længe, havde jeg blot ikke ventet saa mange Dage!“

Livets Lykke eller i det mindste Livets Virkelighed skulde disse skrevne Ord have erobret til hende. Hun var vis paa, de vilde have bragt ham tilbage.

Dog, Sorgen gjorde hende samme Tjeneste som Kærligheden. Den gjorde hende til et helt Menneske med Evne til at give sig hen i godt som i ondt. Brændende Følelser strømmede frit gennem hendes Sjæl uden at hemmes af Selviagttagelsens Iskulde. Saa blev hun da ogsaa, trods sin Grimhed, meget elsket.

Dog siger man, at hun aldrig glemte Gösta Berling. Hun sørgede over ham, som man sørger over et forspildt Liv.

Og hendes stakkels Vers, som en Tid blev læst meget, er for længe siden glemte. Dog er der noget underlig rørende ved dem, som jeg ser dem her for mig, paa gulnet Papir med afbleget Blæk, skrevne med en fin, pyntelig Haandskrift. Der er et helt Livs Savn knyttet til disse fattige Ord, og jeg skriver dem af med en vis hemmelig Bæven, som om der boede mystiske Kræfter i dem.

Jeg beder Eder læse dem og tænke paa dem. Hvem ved dog, hvad Magt de kunde haft, hvis de var blevet afsendte? De er dog lidenskabelige nok til at vidne om en sand Følelse. Maaske de kunde have ført ham tilbage til hende.

De er gribende nok, ømme nok i deres kejtede Formløshed. Ingen kan ønske dem anderledes. Ingen kan ønske at se dem snærede i Rimets og Rytmens Lænker, og dog er det saa vemodigt at

tænke paa, at maaske netop denne Ufuldkommenhed hindrede hende i at sende dem i Tide.

Jeg beder Eder læse dem og holde af dem. Det er et Menneske, stedt i stor Nød, der har skrevet dem.

Barn, du har elsket; men aldrig mer
skal du smage Elskovens Fryd.
Lidenskabs Storm har rystet din Sjæl.
Vær glad, du er gangen til Ro!
Ej mer skal du løftes til himmelhøj Fryd.
Vær glad, du er gangen til Ro!
Ej mer skal du sænkes i Smertens Dyb,
ak, aldrig mer!

Barn, du har elsket, men aldrig mer
luer i Flamme din Sjæl.
Du var som en Eng med fortorret Græs —
Du fyldtes af Ild for et kort Sekund.
For kvælende Røgskyer, for Flager af Ild
flyede Himlens Fugle med høje Skrig.
Lad dem nu vende hjem! Du brænder ej mer,
kan ej brænde mer.

Barn, du har elsket, men aldrig mer
skal du høre Elskovens Røst.
Dit Hjertes Kræfter som trætte Børn,
der sidde paa Skolens haarde Bænk,
længes ud til Frihed og Lege;
men ingen kalder dem mer.
De sidde som Vagter, glemt paa Post:
Ingen kalder dem mer.

Barn, *han* er nu borte
og med ham al Elskov og Elskovs Fryd.
Han, som du elsked, som havde han lært dig
at flyve med Vinger i Luftens Hvælv.

Han, som du elsked, som havde han budt dig
den eneste sikre Plads i en oversvømmet By:
han er borte, han, som ene forstod
at aabne Dit Hjertes Dør.

*

*

*

Jeg vil bede dig om en eneste Ting, du min elskede:
„O, læg aldrig Hadets Byrde paa mig!“
Det svageste af alt svagt, er det ej et Menneskehjerte?
Hvor kunde det leve under den nagende Tanke,
at det var en anden til Plage.

O, min elskede, om du vil dræbe mig,
da skaf dig ingen Dolk, køb ej Gift eller Reb.
Men lad mig blot vide, at du gad se mig forsvinde
fra Jordens blomstrende Enge, fra Livets Rige —
og jeg vil synke i Graven.

Du gav mig Livets Liv. Du mig Kærlighed gav.
Og du tager din Gave igen. O, jeg ved det vel.
Men giv mig ikke Had i Stedet!
Jeg elsker jo dog at leve. O tænk paa det!
Men jeg ved, jeg maa dø under Hadets Byrde.

Den unge Grevinde.

Den unge Grevinde sover til Klokken ti om
Morgenen og vil hver Dag have frisk Brød paa
Frokostbordet. Den unge Grevinde syr fransk
Broderi og læser Poesi. Madlavning og Vævning
forstaar hun sig ikke paa. Den unge Grevinde er
forkælet.

Men hun er glad og lader sin Munterhed straaale over alt og alle. Man tilgiver hende gerne den lange Morgensøvn og det friske Brød, thi hun ødsler med Velgerninger mod de fattige og er venlig mod alle.

Den unge Grevindes Fader er en svensk Adelsmand, som hele sit Liv har boet i Italien, fordi det skønne Land og en af dets skønne Døtre har holdt ham fast der. Da Grev Henrik Dohna rejste i Italien, var han bleven optagen i Adelsmandens Hjem, havde gjort Bekendtskab med hans Døtre, giftet sig med en af dem og ført hende med hjem til Sverige.

Hun, som altid havde kunnet Svensk og var bleven opdraget til at elske alt svensk, befinder sig vel oppe i Bjørnelandet. Hun svinger sig saa glad i den Ringdans af Fornøjelser, der hvirvler rundt om den lange Löfvensø, at man skulde tro, hun altid havde levet deroppe. Men at være Grevinde forstaar hun sig ikke meget paa. Der er ingen Stivhed, ingen nedladende Værdighed ved denne glade unge Kvinde.

Det var især de gamle Herrer, der var indtaget i den unge Grevinde. Det var rent mærkværdigt, hvad for en høj Stjerne hun havde hos de gamle Herrer. Naar de havde truffet hende paa et Bal, kunde man være vis paa, at de allesammen, baade Lagmanden i Munkerud og Provsten i Bro og Melchior Sinclair og Kaptajnen paa Berga, bagefter fortalte deres Koner i dybeste Fortrolighed, at havde

de truffet den unge Grevinde for tredive eller fyrretyve Aar siden, da . . .

„Ja, da var hun nok ikke født,“ siger de gamle Fruer. Og næste Gang, de træffer den unge Grevinde, driller de hende med, at hun tager de gamle Herrers Hjerte fra dem.

De gamle Fruer ser paa hende med en vis Belymring. De husker godt Grevinde Märta. Hun var lige saa glad og god og elsket, da hun første Gang kom til Borg; og af hende var der blevet en forføngelig, nydelsessyg Kokette, som nu aldrig tænkte paa andet, end hvordan hun skulde more sig. „Havde hun bare en Mand, som kunde holde hende til Arbejde!“ siger de gamle Fruer. „Kunde hun blot slaa en Væv op!“ Thi at slaa Væven, det trøster for al Sorg, det sluger alle Interesser, det har været mange Kvinders Redning.

Den unge Grevinde vil gerne være en dygtig Husmoder. Hun ved ikke noget bedre end at leve som en lykkelig Hustru i et godt Hjem; og i de store Selskaber sætter hun sig ofte hen til de gamle.

„Henrik vil saa gerne have, at jeg skal lære at blive en dygtig Husmoder,“ siger hun, „som hans egen Moder er. Lær mig, hvordan man slaar en Væv op!“

Da drage de gamle et dobbelt Suk; først over Grev Henrik, som kan tro, at hans Moder var en dygtig Husmoder, og dernæst over Vanskeligheden ved at sætte dette unge ukyndige Barn ind i saa indviklede Sager. Man behøvede blot at nævne Fed og Søller, at tale om Vinkler og Skaft, Toskaft eller

Firskift, for at det skulde løbe rundt for hende, endsige da naar der blev Tale om „Bygkorn“, „Gaaseøje“ eller „Kastekæp“!

Ingen, som ser den unge Grevinde, kan lade være at undre sig over, hvor hun har kunnet gifte sig med den dumme Grev Henrik.

De Stakler, som er dumme! Det er haardt for dem, hvor de saa er. Men værst er det for den, der er dum og bor i Vermland.

Der var allerede mange Historier om Grev Henriks Dumhed, og han er endnu ikke mere end nogle og tyve Aar gammel. Man fortæller, hvordan han underholdt Anna Stjernhök paa en Kanetur.

„Du er smuk, Anna!“ sagde han.

„Aa Snak, Henrik!“

„Du er den smukkeste i hele Vermland.“

„Nej vist er jeg ikke.“

„Den smukkeste her paa Kaneturen er du da.“

„Nej, Henrik, det er jeg heller ikke.“

„Jamen den smukkeste i denne Kane er du da. Det kan du ikke nægte!“

Nej, det kunde hun ikke. For Grev Henrik er *ikke* smuk; han er lige saa grim som han er dum. Man plejer at sige om ham, at det Hoved, der sidder paa hans Skuldre, er gaaet i Arv i Slægten i et Par hundrede Aar; det er derfor, Hjernen er saa udslidt hos den sidste Arving. „Hovedet har været i Brug baade hos hans Fader og hans Farfader; hvorfor skulde ellers Haaret være saa tyndt, Læberne saa blodløse og Hagen saa spids?“

Han har altid Spasmagere om sig, der narrer ham til at sige Dumheder og saa udspreder dem og forbedrer dem. En Lykke er det for ham, at han ikke mærker noget. Han er selv højtidelig og værdig i hele sin Optræden; han kan ikke tænke sig andet, end at andre ogsaa er det. Værdigheden har sat sig i Kroppen paa ham; han bevæger sig afmaalt, gaar stift og drejer aldrig Hovedet, uden at hele Legemet følger med.

Men den unge Grevinde holder alligevel af ham, til Trods for hans Gammelmandshoved. Hun vidste jo ikke, da hun saa ham der nede i Rom, at han i sit eget Land var omgivet af en saadan Dumhedens Martyrglorie. Der nede havde der været noget af Ungdommens Glans over ham, og de var blevet forenede under saa højst romantiske Omstændigheder. Man skulde blot høre Grevinden fortælle, hvordan Grev Henrik maatte bortføre hende. Munke og Kardinaler var rasende over, at hun vilde forlade sin Moders Religion, som hun var opvokset i, og blive Protestant. Hele Pøblen havde været i Oprør, hendes Faders Palads blev belejret. Henrik blev forfulgt af Banditer, hendes Moder og Søstre bønfuldt hende om at opgive dette Giftermaal. Men hendes Fader var bleven rasende over, at det italienske Pak vilde forbyde ham at give sin Datter til hvem han vilde. Han befalede Grev Henrik at bortføre hende. Og saa, da det var umuligt for dem at blive viet hjemme, saa listede hun og Henrik sig ad alle Slags Baggyder til det svenske Konsulat. Og da hun der havde frasagt sig sin kathol-

ske Tro og var bleven Protestant, saa blev de øjeblikkelig viede og sendt afsted nord paa i en lukket Vogn med et Par raske Heste for, „Der var ikke Tid til Lysning, ser I,“ plejer den unge Grevinde at sige. „Og det var jo uhyggeligt at blive viet paa et Kontor i Stedet for i en af de smukke Kirker, men ellers havde Henrik slet ikke faaet mig. Der nede ere de alle saa hidsige; baade Papa og Mama og Kardinaler og Munke, alle er saa hidsige. Derfor maatte alt gaa saa hemmeligt til, for hvis Folk havde set os liste bort, havde de vist slaaget os ihjel begge to, bare for at redde min Sjæl. Henrik var naturligvis allerede fortabt.“

Men den unge Grevinde holder af sin Mand, ogsaa efter at de er kommen hjem til det roligere Liv paa Borg. Hun elsker hos ham Glansen af det gamle Navn og de berømmelige Forfædre. Hun holder af at se, hvorledes hendes Nærværelse mildner Stivheden i hans Væsen, at høre, hvorledes hans Røst bliver blød, naar han taler med hende. Og desuden holder han af hende og forkæler hende, og saa er hun nu engang gift med ham. Den unge Grevinde kan ikke tænke sig andet, end at en gift Kone maa holde af sin Mand.

Paa en vis Maade svarer han ogsaa til hendes Ideal af Mandighed. Han er retskaffen og sandhedskærlig. Han har aldrig svigtet sit givne Ord. Hun anser ham for en ægte Adelsmand.

*

*

*

Den ottende Marts holder Lensmand Scharling Fødselsdag og da vrimler det med Gæster op ad Broby Bakker. Fra Øst og Vest kommer de, kendte og ukendte, indbudne og uindbudne, til Lensmandsgaarden. Alle er velkomne. Der er Mad og Drikke nok til alle, og i Dansesalen er der Plads til de danselystne fra syv Kirkesogne.

Den unge Grevinde kommer ogsaa; hun kommer overalt, hvor man kan vente sig Dans og Lystighed.

Men hun er ikke *saa* glad som ellers. Det er, som om hun har en Forudfølelse af, at nu er det hendes Tur at blive revet med i Eventyrets vilde Jagt.

Paa Vejen har hun siddet og betragtet den synkende Sol. Den gik ned fra en Himmel, hvor den ikke efterlod Guldstriber paa lette Skyer. Graa-bleg Skumring med jagende kolde Vindstød hang over Egnen. Den unge Grevinde saa, hvorledes Dagen og Natten kæmpede, og hvorledes alt levende blev grebet af Angst ved de vældiges Strid. Hestene for afsted med det sidste Læs for snart at komme under Tag. Tømmerhuggerne skyndte sig hjem fra Skoven, Pigerne fra Udhusene. De vilde Dyr hylede i Skovbrynet. Dagen, Menneskenes Lyst og Glæde, bukkede under.

Farverne forsvandt, Lyset slukkedes. Kulde og Grimhed var alt, hvad hun saa. Hvad hun havde haabet, elsket og virket, syntes hun ogsaa at se indhyllet i Skumringens Graalys. Det var Træthedens, Nederlagets, Afmagtens Time for hende som for hele Naturen. Hun tænkte paa, at hendes eget

Hjerte, som nu i sprudlende Glæde indhyllede Tilværelsen i Purpur og Guld, at dette Hjerte maaske engang skulde miste sin Kraft til at oplyse hendes Verden.

„O, Afmagt, mit eget Hjertes Afmagt!“ sagde hun til sig selv. „Du kvælende graa Skumring, du skal engang blive Hersker i min Sjæl. Da skal jeg se Livet grimt og graat, som det maaske er, da skal mit Haar graane, og min Ryg bøjes, og min Hjerne lammes.“

I det samme svingede Slæden ind i Lensmandsgaarden, og da den unge Grevinde netop saa op, fik hun Øje paa et tilgitret Vindue i en Sidebygning, og bag dette saa hun et Ansigt med et Par bistre Øjne.

Det Ansigt tilhørte Majorinden paa Ekeby, og den unge Frue følte, at nu var det forbi med hendes Glæde for den Aften. Man kan nok være glad, naar man ikke ser Sorgen men kun hører den omtale som en, der er langt borte. Værre er det at bevare Hjertets Glæde, naar man staar Ansigt til Ansigt med den bitre Nød.

Grevinden ved nok, at Lensmanden har arresteret Majorinden, at hun skal anklages for den Voldsgerning, hun øvede hin Nat, da det store Bal var paa Ekeby. Men hun har ikke tænkt paa, at hun holdes i Forvaring der paa Lensmandsgaarden, saa nær ved Balsalen, at man derfra kan se ind i hendes Værelse, saa nær, at hun kan høre Dansemusiken og den muntre Larm. Og Tanken paa hende røver Grevinden hele hendes Glæde.

Grevinden danser vel baade Vals og Kvadrille, hun er med baade i Menuetten og i Anglaisen, men mellem hver Dans maa hun liste sig hen til Vinduet og se over til Sidebygningen. Der er Lys i Majorindens Vindue, og hun kan se hende gaa frem og tilbage i Værelset. Det ser ud, som om hun aldrig hviler, men gaar og gaar uden Ophør. Men for hver Gang, Grevinden har set ud, bevæger hendes Fødder sig tungere i Dansen og Latteren bliver hende siddende i Halsen.

Lensmandens Frue lægger Mærke til, at hun tørrer Duggen af Vinduerne for at se ud, og kommer hen til hende.

„Ak, hvilken Elendighed, hvilken Elendighed,“ hvisker hun til Grevinden.

„Jeg synes næsten ikke, det er muligt at danse i Aften,“ hvisker Grevinden igen.

„Det er ikke med min gode Vilje, at vi holder Bal her, mens hun sidder der,“ svarer Fru Scharling. „Hun har siddet i Arresten i Karlstad hele Tiden, men nu skal Sagen snart for, og derfor er hun kommen hertil i Dag. Vi kunde ikke sætte hende i den usle Arrest i Tinghuset, saa satte vi hende i Væverstuen derovre. Hun skulde have boet i mit Værelse, Grevinde, hvis ikke alle disse Menne-sker just var komne i Dag. Ja, Grevinden har jo knap kendt hende, men hun har været som en Moder og en Dronning for os alle. Hvad maa hun tænke om os, som danser her, mens hun er i saadan Nød? Det er godt, at de fleste ikke ved, hun sidder der.“

„Hun burde aldrig have været arresteret,“ siger den unge Grevinde strengt.

„Nej, det er et sandt Ord, Grevinde, men der var ikke andet for, om ikke værre Ulykker skulde ske. Der var ingen, der kunde forbyde hende at stikke Ild paa sine egne Halmstakke og jage Kavallererne bort, men Majoren for jo om paa Jagt efter hende. Gud ved, hvad han havde gjort, om hun ikke var bleven taget i Forvaring. Scharling har haft megen Ærgrelse af, at han satte hende fast. Om det saa var i Karlstad, var de misfornøjede, fordi han ikke saa igennem Fingre med, hvad der skete paa Ekeby; men han gjorde jo, hvad han troede var bedst.“

„Nu bliver hun vel dømt!“ siger Grevinden.

„Aa nej, dømt bliver hun ikke; Majorinden paa Ekeby bliver nok frikendt, men det er alligevel for meget for hende, alt det, hun har maattet udholde i disse Dage. Bare hun ikke gaar fra Forstanden. Tænk dog, saadan en stolt Frue, at blive behandlet som en Forbryderske! Jeg tror, det havde været bedst, om hun havde faaet Lov at gaa; da var hun maaske undsluppen paa egen Haand.“

„Slip hende fri,“ siger Grevinden.

„Det kan alle andre gøre end Lensmanden og hans Hustru,“ hvisker Fru Scharling. „Vi maa jo passe paa hende. Især i Nat, da saa mange af hendes Venner er her; derfor sidder der to Karle paa Vagt udenfor Døren, og der er baade laaset og stængt, saa ingen kan komme til hende.“

Men dersom nogen vilde hjælpe hende ud, Grevinde, vilde baade Scharling og jeg blive saa glade.“

„Kan jeg ikke faa Lov at gaa til hende?“ spørger den unge Grevinde.

Fru Scharling griber hende ivrigt om Haandleddet og trækker hende med ud. I Forstuen kaster de et Par Shawler om sig og skynder sig saa over Gaarden.

„Det kan godt være, hun ikke engang vil tale til os,“ siger Fru Scharling. „Men saa kan hun da se, at vi ikke har glemt hende.“

De gaar gennem det første Værelse, hvor de to Mænd sidder og holder Vagt ved den laasede Dør, og kommer uhindret ind til Majorinden. Hun var indelukket i et stort Værelse, der var fuldt af Væverstole og lignende Sager. Det blev egentlig brugt til Væverstue, men der var Jernstænger for Vinduerne og svære Laase for Døren, for at det i Nødsfald kunde bruges som Fængsel.

Majorinden bliver ved at gaa uden at agte synderlig paa dem. Hun har en lang Vandring for i de Dage. Hun kan ikke tænke paa andet, end at hun maa gaa de tredive Mil op til sin Moder, som sidder deroppe i Elvedalsskovene og venter paa hende. Hun har ikke Tid at hvile. Hun maa gaa. Der er en rastløs Travlhed over hende. Hendes Moder er over halvfems. Hun kan ikke leve længe.

Hun har maalt Gulvets Længde i Alenvis, og nu tæller hun Omgangene, lægger Alenerne sammen til Favne, Favnene til Mil.

Tung og lang forekommer Vejen hende, og

dog tør hun ikke hvile. Hun vader gennem dybe Snedriver. Hun hører de evige Skove suse, hvor hun gaar. Hun hviler sig i Finnernes Røgstuer og i Kulsviernes Rishytter. Stundom, naar der ikke findes Mennesker paa flere Miles Vej, maa hun bryde Grene af til et Leje og sove under Roden af en omblæst Gran.

Og endelig har hun naaet Maalet, de tredive Mil er til Ende, Skoven aabner sig, røde Huse viser sig paa en snedækt Gaardsplads. Klarelven bruser skummende frem i en Række smaa Vandfald, og paa den velkendte Brusen hører hun, at hun er hjemme.

Og hendes Moder, der ser hende komme, tiggende som hun har villet, gaar hende i Møde...

Naar Majorinden er kommen saa langt, løfter hun Hovedet, ser sig omkring, faar Øje paa den tillaasede Dør, og saa ved hun, hvor hun er.

Da spørger hun sig selv, om hun er ved at blive gal, og hun sætter sig til at tænke og hvile. Men et Øjeblik efter er hun igen paa Vej, tæller Alen og Favne sammen til Mil, holder Rast i Rishytterne og sover hverken Nat eller Dag, før hun igen har tilbagelagt de tredive Mil. I hele den Tid, hun har siddet arresteret, har hun næsten aldrig sovet.

Og de to Kvinder, som kommer for at se til hende, ser paa hende med Angst. Den unge Grevinde kan siden aldrig glemme hende, som hun gik der. Hun ser hende tit i sine Drømme og vaagner

da op med Øjnene vaade af Taarer og med en Klage paa Læberne.

Den gamle har skæmmet sig sørgeligt; Haaret ser saa tyndt ud, og løse Tjavser stritter ud af den tynde Fletning. Ansigtet er skarpt og indsun-
ket, Klæderne uordentlige og forrevne. Men med alt det har hun dog saa meget tilbage af den fornemme Dame, af Herskerinden, at hun ikke blot indgyder Medlidenhed men ogsaa Ærbødighed.

Men hvad Grevinden sidst glemte, var Øjnene, indsinkne, indadvendte, endnu ikke berøvede Forstandens Lys, men næsten lige ved at slukkes, og med en Gnist af Vildhed lurende i Dybet, saa man maatte ræddes og frygte for i næste Øjeblik at have den gamle over sig, med Tænderne rede til at bide, Neglerne til at kradse.

De har staaet der en god Stund, da Majorinden pludselig standser foran den unge Kvinde og ser paa hende med et strengt Blik. Grevinden viger et Skridt tilbage og griber Fru Scharlings Arm.

Majorindens Træk faar paa een Gang Liv og Udtryk, hendes Øjne ser atter ud i Verden med fuld Klarhed.

„Aa nej, aa nej,“ siger hun og smiler, „saa slemt er det endnu ikke, min kære unge Dame.“

Hun byder dem til Sæde og sætter sig selv. Hun faar en Air af gammeldags Fornemhed, velkendt fra de store Fester paa Ekeby og Kongeballerne i Landshøvdingspalæet i Karlstad. De glemmer Pjalterne og Fængslet og ser kun den stolteste og rigeste Frue i Vermland.

„Min kære Grevinde,“ siger hun, „hvad bringer Dem til at gaa fra Ballet for at opsøge en ensom gammel Kone som mig? De er altfor god.“

Grevinde Elisabet kan ikke svare; hendes Stemme er kvalt af Bevægelse. Fru Scharling svarer i hendes Sted, at hun ikke kunde danse, fordi hun tænkte paa Majorinden.

„Kære Fru Scharling,“ svarer Majorinden, „er det nu kommet saa vidt med mig, at jeg forstyrrer de unge i deres Glæde? Græd ikke over mig, min kære unge Grevende,“ vedblev hun. „Jeg er en gammel ond Kvinde, som fortjener sin Skæbne. De holder det jo ikke for rigtigt at slaa sin Moder?“

„Nej, men . . .“

Majorinden afbryder hende og stryger det lyse krusede Haar fra hendes Pande. „Barn, Barn,“ siger hun, „hvor kunde De gaa hen og gifte Dem med den dumme Henrik Dohna?“

„Men jeg elsker ham.“

„Jeg ser det hele, jeg ser det hele,“ siger Majorinden. „Et godt Barn og ikke andet, græder med de bedrøvede og ler med de glade. Og nødt til at sige „Ja“ til den første, der siger: „Jeg elsker dig.“ Ja vist, ja. — Gaa De nu ind og dans, min kære unge Grevinde. Dans og vær glad. I Dem er der intet ondt.“

„Men jeg vilde saa gerne gøre noget for Majorinden.“

„Barn,“ siger Majorinden højtideligt, „der boede en gammel Kvinde paa Ekeby, som holdt Himlens Vinde fangne. Nu er hun selv en Fange, og

Vindene er frie. Er det da underligt, at der gaar en Storm over Landet?

Jeg, som er gammel, har set den før, Grevinde. Jeg kender den. Jeg ved, at Guds vældige Stormvejr kommer over os. Snart bruser det hen over de store Riger, snart over de smaa glemte Samfund. Guds Storm glemmer ingen. Den kommer over store som over smaa. Det er stort at se Guds Storm komme.

Guds Storm, du Herrens velsignede Vejr, blæs over Jorden! I Stemmer fra Luften og fra Vandet, lyder og forfærder! Gør Guds Storm vældig, gør Guds Storm skrækkindjagende! Lad Stormbygerne suse over Landet, fare løs mod de vaklende Vægge, bryde de rustne Laase og omstyrte de heldende Huse!

Angst skal brede sig over Landet. De smaa Fuglereder skal rystes fra Grenene. Høgereden i Fyrrens Top skal falde til Jorden med Brag, og lige ind til Uglereden i Bjergkløften skal Vinden hvæse med sin Dragetunge.

Vi syntes, alt var saa godt hos os; men det var det ikke. Guds Stormvejr kan der nok trænges til. Jeg forstaar det og klager ikke. Jeg ønsker blot, at jeg maa naa hjem til min Moder.“

Hun falder paa een Gang sammen.

„Gaa nu, unge Kvinde,“ siger hun. „Jeg har ikke Tid længer. Jeg maa gaa. Gaa nu, men vogt dig for dem, som kommer paa Stormens Vinger.“

Saa begynder hun igen sin Vandring. Trækkene slappes, Blikket bliver indadvendt. Grevinden og Fru Scharling maa forlade hende.

Saasnart de er kommen tilbage til de dansende, gaar den unge Grevinde lige hen til Gösta Berling.

„Jeg skal hilse Hr. Berling fra Majorinden,“ siger hun. „Hun venter, at Hr. Berling vil hjælpe hende ud af Fængslet.“

„Da kommer hun til at vente længe, Grevinde!“

„Aa, hjælp hende, Hr. Berling!“

Gösta ser mørkt ned for sig. „Nej,“ siger han, „hvorfor skulde jeg hjælpe hende? Hvad skylder jeg hende Tak for? Alt, hvad hun har gjort, har været til min Ulykke.“

„Men, Hr. Berling . . .“

„Havde hun ikke været,“ svarer han heftig, „saa sov jeg nu deroppe i de evige Skove. Er jeg pligtig at vove Livet hende, fordi hun har gjort mig til Kavaller paa Ekeby? Tror Grevinden, at der følger megen Ære med det Embede?“

Den unge Grevinde vender sig fra ham uden at svare. Hun er vred.

Hun gaar til sin Plads med bitre Tanker om Kavallererne. Her er de komne med Valdhorn og Violiner og vil lade Buerne fare over Strengene, til Haarene slides itu, uden at tænke paa, at de lystige Toner klinger over til den fangnes elendige Stue. Her er de komne for at danse, til Skosaalerne slides til Pjalter, og tænker ikke paa, at deres gamle Velgørerinde kan se deres Skygger svinge forbi indenfor de duggede Ruder. Ak, hvor Verden blev graa og grim! Ak, hvilken Skygge Nøden og Haardheden kastede over den unge Grevindes Sjæl!

Lidt efter kommer Gösta og byder hende op til en Dans.

Hun siger Nej — rentud Nej.

„Vil Grevinden ikke danse med mig?“ spørger han og bliver meget rød.

„Hverken med Dem eller med nogen anden af Kavallererne,“ siger hun.

„Er vi ikke værdige en saadan Ære?“

„Det er ingen Ære, Hr. Berling. Men jeg finder ingen Fornøjelse i at danse med dem, som glemmer Taknemlighedens Bud.“

Gösta har allerede drejet sig om paa Hælen.

Denne Seene høres og ses af mange. Alle giver Grevinden Ret. Kavallerernes Utaknemmelighed og Hjerteløshed mod Majorinden har vakt almindelig Harme.

Men i de Dage er Gösta Berling farligere end et vildt Dyr i Skoven. Lige siden han kom hjem fra Jagten og fandt Marianne borte, har hans Hjerte været som et aabent Saar. Han har den inderligste Lyst til at tilføje en eller anden en blodig Uret og at sprede Sorg og Kvide i vide Kredse.

Vil hun have det saadan, siger han til sig selv, da skal hun faa det saadan. Men hun faar ikke Lov at spare sit eget Skind. Grevinden holder jo af Bortførelser. Hun skal faa sin Lyst styret. Han har ikke noget mod et Eventyr. I otte Dage har han gaaet og sørget for en Kvindes Skyld. Det er længe nok. Han kalder paa Beerencrutz, Obersten, paa Kristian Bergh, den stærke Kaptajn, og paa den sendrægtige Fætter Kristoffer, som aldrig betænker

sig paa et vanvittigt Eventyr, og lægger Raad op med dem om, hvordan man skal hævne Kavallerfløjens krænkede Ære.

*

*

*

Saa kommer Slutningen paa Gæstebudet. En lang Række Slæder kører op i Gaarden. Herrerne tager deres Pelse paa. Damerne leder efter deres Overtøj i Paaklædningsværelsets fortvivlede Uorden.

Den unge Grevinde har skyndt sig at komme hjem fra dette afskyelige Bal. Hun er først færdig af alle Damerne. Hun staar smilende midt paa Gulvet og ser paa Forvirringen, da Døren bliver revent, og Gösta Berling viser sig paa Tærsklen.

Ingen Mand har ellers Ret til at trænge ind i dette Værelse. Gamle Damer staa der med deres tynde Haar, nu da de har taget de fine Kapper af. Og de unge har trukket deres Kjoler op under Pelsene, for at de stive Garneringer ikke skal blive trykkede under Kørselen.

Men uden at bryde sig om de advarende Raab styrter Gösta Berling hen til Grevinden og griber hende. Han løfter hende op i sine Arme og styrter ud af Værelset, ud i Forstuen og derfra ud paa Trappen med hende.

De overraskede Kvinders Skrig kan ikke standse ham. Da de skynder sig efter ham, ser de blot, at han kaster sig i en Slæde med Grevinden i Favnen. De hører Kusken knalde med Pisken og ser Hesten fare afsted. De kender Kusken; det er

Beerencreutz. De kender Hesten; det er Don Juan. Og i dyb Bekymring for Grevindens Skæbne kalder de paa Mændene.

Og disse spilder ikke Tiden med mange Spørgsmaal, men styrter hen til Slæderne. Med Greven i Spidsen gør de Jagt paa Kvinderøveren.

Men han ligger i Slæden og holder den unge Grevinde fast. Al Sorg er glemt, og betagen af Eventyrets berusende Glæde synger han af fuld Hals en Vise om Kærlighed og Roser. Han holder hende trykket tæt ind til sig, men hun gør ikke noget Forsøg paa at undfly. Hendes Ansigt ligger hvidt og forstenet ved hans Bryst.

Ak, hvad skal en Mand gøre, naar han har et blegt, hjælpeløst Ansigt saa nær ved sig, naar han ser det lyse Haar, som ellers skygger over den skinnende hvide Pande, strøget til Side, og naar Øjenlaagene har lukket sig tungt over de graa, skælmsk straalende Øjne?

Kysse, naturligvis, kysse de blege Læber, de lukkede Øjne, den hvide Pande.

Men da vaagner den unge Kvinde op. Hun kaster sig til Siden. Hun er som en spændt Staal-fjeder. Og han maa kæmpe med hende af alle Kræfter, for at hun ikke skal kaste sig ud af Slæden, inden han faar hende tvunget ned i Slædens ene Hjørne, kuert og dirrende.

„Se,“ siger Gösta da ganske roligt til Beerencreutz. „Grevinden er den tredje, som Don Juan og jeg bortfører i Vinter. Men de andre hang mig om Halsen og kyssede mig, og hun vil hverken

kysses af mig eller danse med mig. Kan du blive klog paa disse Kvinder, Beerencreutz?"

Men da Gösta kørte ud af Gaarden, da Kvinderne skreg og Mændene bandede, da Bjælderne klang, og Piskene knaldede, og alt var Støj og Forvirring, da blev de Mænd, som bevogtede Majorinden, underlig til Mode.

„Hvad er der i Vejen?“ tænkte de. „Hvad skriger de for?“

Paa engang bliver Døren revet op, og en Stemme raaber til dem:

„Hun er borte. Nu kører han med hende.“

De afsted over Hals og Hoved som gale Mennesker uden at se efter, om det var Majorinden eller hvem det var, som var borte. De havde Held med sig, saa de endog kom op at køre i en Slæde. Og de kørte baade langt og længe, inden de fik at vide, hvem det var, de forfulgte.

Men Berg og Fætter Kristoffer gik i al Ro og Mag hen til Døren, sprængte Laasen og lukkede op for Majorinden.

Hun kom ud. De stod saa stive som Støtter paa hver sin Side af Døren og saa ikke til hende.

„Der holder en forspændt Slæde her udenfor.“

Hun gik da ud, satte sig i Køretøjet og kørte bort. Hende forfulgte ingen. Der var heller ingen, der vidste, hvor hun kørte hen.

Don Juan iler ned ad Broby Bakker, ned mod Søens isbelagte Flade. Den stolte Ganger flyver afsted. Styrkende, iskold Luft hviner om de kørendes Kinder. Bjælderne klinger. Stjerner og Maane

blinker. Sneen ligger blaa-hvid og lyser med sin egen Glans.

Gösta føler poetiske Tanker vaagne i sig. „Beerencrutz,“ siger han. „Dette er Livet. Liger-vis som Don Juan iler bort med denne unge Kvinde, saaledes iler Tiden bort med Menneskene. Du er Nødvendigheden, som styrer Farten. Jeg er Attraaen, som holder Viljen fangen. Og saaledes drages den magtesløse dybere og dybere nedad.“

„Snak nu ikke,“ brøler Beerencrutz. „Nu er de efter os.“ Og med susende Piskeslag ægger han Don Juan til bestandig videre Fart.

„Der er Ulvene, her er Byttet,“ raaber Gösta. „Don Juan, min Dreng, tænk dig, at du er en ung Elg. Styrt frem gennem Krattet, vad gennem Mosen, spring fra Fjeldryggen ned i den klare Sø, svøm over den med kækt løftet Hoved og forsvind, forsvind i den tætte Granskovs frelsende Mørke. Løb, Don Juan, gamle Kvinderøver! Løb som en ung Elg!“

Hans vilde Hjerte fyldes af Glæde ved den lynsnare Fart. Forfølgernes Skrig er for ham en Jubelsang. Hans vilde Hjerte fyldes af Glæde, da han mærker, at Grevindens Legeme ryster af Skræk, da han hører hendes Tænder klapre.

Pludselig løsnes det Jerngreb, hvormed han har holdt hende fast. Han rejser sig op i Slæden og svinger med Huen.

„Jeg er Gösta Berling,“ raaber han, „Herre til titusinde Kys og trettentusinde Kærlighedsbreve. Hurra for Gösta Berling! Tag ham, hvem der kan!“

Og i næste Øjeblik hvisker han Grevinden i Øret: „Er dette ikke en herlig Fart? Er det ikke en kongelig Færd? Bagved Löfven ligger Venern. Bagved Venern ligger Havet, overalt uendelige Flader af klar, blaasort Is og bagved dem igen en straalende Verden. Rullende Torden i den knagende Is, skingrende Raab bagved os, Stjernes kud i Luften og klingende Bjælder foran os. Fremad! Beständig fremad! Har I Lyst at prøve den Rejse, min unge, skønne Frue?“

Han har sluppet hende. Hun støder ham heftigt fra sig.

I næste Øjeblik ligger han paa Knæ ved hendes Fødder.

„Jeg er en Usling, en Usling. Grevinden skulde ikke have tirret mig. De stod der saa stolt og fin og troede, at en Kavallernæve aldrig kunde naa Dem. Himmel og Jord elsker Dem. De skulde ikke lægge Sten til Byrden for den, som er foragtet af Himmel og Jord.“

Han griber hendes Hænder og fører dem op til sit Ansigt.

„Dersom De blot vidste,“ siger han, „hvad det vil sige at vide, man er et Udskud. Man bryder sig ikke om, hvad man gør. Nej, man gør ikke.“

I samme Øjeblik mærker han, at hun ikke har noget paa Hænderne. Han trækker et Par store laadne Vanter op af Lommen og giver hende dem paa. Og saa er han paa engang bleven ganske rolig. Han sætter sig til Rette i Slæden, saa langt som muligt fra den unge Grevinde.

„Grevinden behøver ikke at være bange,“ siger han. „Ser Grevinden ikke, hvor vi kører hen? De kan jo nok begribe, at vi ikke tør gøre Dem Fortræd.“

Hun har næsten været fra Sans og Samling af Skræk, men nu ser hun, at de allerede er kørt over Søen, og at Don Juan nu strider sig op ad de stejle Bakker ved Borg. De holder Hesten an ved Trappen op til Hovedbygningen og lader den unge Grevinde staa af Slæden ved Porten til hendes eget Hjem.

Men da hun ser sig omringet af Tjenestefolkene, der kommer løbende ud, vender hendes Mod og Aandsnærværelse tilbage.

„Vil De tage Dem af Hesten, Andersson,“ siger hun til Kusken. „Disse Herrer, som har kørt mig hjem, er nok saa venlige at gaa lidt med ind. Greven kommer straks.“

„Som Grevinden ønsker,“ siger Gösta og staar straks ud af Slæden. Beerencrutz kaster Tømmerne fra sig uden et Øjeblikks Betænkning. Men den unge Grevinde gaar i Forvejen og viser dem med slet skjult Skadefryd ind i Salen.

Grevinden havde sikkert ventet, at Kavallererne havde betænkt sig paa at efterkomme Forslaget om at vente paa hendes Mand. De vidste altsaa ikke, hvilken streng og retfærdig Mand han var. De frygtede ikke for den Straf, han vilde give dem, der med Vold havde grebet hende og tvunget hende til at køre med dem. Hun vilde høre ham forbyde dem nogen Sinde mere at sætte sine Fødder i

hendes Hjem. Hun vilde se ham kalde Tjenestefolkene ind for at udpege Kavallererne som Mænd, hvem de for Fremtiden aldrig maatte lade komme indenfor Borgs Porte. Hun vilde høre ham udtale sin Foragt ikke blot for det, de havde gjort imod hende, men ogsaa for deres Opførsel mod den gamle Majorinde, deres Velgører.

Ja, han som overfor hende var lutter Æmhed og Hensynsfuldhed, han vilde rejse sig i retfærdig Harme mod hendes Forfølgere. Kærligheden vilde give hans Ord Ild. Han, som beskyttede og vaagede over hende som et Væsen af finere Art end enhver anden, han vilde ikke taale, at saa Mænd slog ned og greb hende, som Rovfuglen slaar ned paa Spurven. Hele den lille Kvinde glødede af Hævntørst fra Hoved til Fod. Hendes Mand skulde hjælpe hende i hendes Afmagt og fordrive de mørke Skygger.

Beerencrutz, Obersten med den tykke hvide Knebelbart, gik dog uforfærdet ind i Spisesalen og gik hen til Kaminen, hvor der altid skulde være tændt et Baal, naar Grevinden kom hjem fra Selskab.

Gösta blev i Mørket nede ved Døren og betragtede tavs Grevinden, medens Tjeneren hjalp hende Overtøjet af. Som han sad der og saa paa denne unge Kvinde, blev han saa glad, som han ikke havde været i mange Aar. Det gik saa klart op for ham, det var ham saa sikkert som en Aabenbaring, at der i hendes Indre boede den skønneste Sjæl.

Længe havde den ligget bunden og slumret, men den vilde nok komme frem. Han blev saa glad over at have opdaget al den Renhed og Fromhed og Uskyld, som boede inderst inde i hende. Han var nær ved at le ad hende, fordi hun saa saa vred ud og stod med blussende Kinder og rynkede Bryn.

„Du ved ikke selv, hvor mild og god du er,“ tænkte han.

Den Side af hendes Væsen, som var vendt mod Yderverdenen, vilde aldrig lade hendes indre Jeg vederfares fuld Retfærdighed, tænkte han. Men Gösta Berling maatte fra dette Øjeblik af være hendes Tjener, som man maa tjene alt skønt og guddommeligt. Ja, det var ham umuligt at fortryde, at han nylig havde faret saa voldsomt frem imod hende. Hvis hun ikke havde været saa bange, hvis hun ikke havde stødt ham saa heftigt fra sig, hvis han ikke havde følt, hvordan hele hendes Væsen oprørtes ved hans Raahed, saa havde han aldrig faaet at vide, hvilken fin, hvilken ædel Aand der boede i hende.

Han havde ikke haft Grund til at tro det før. Hun havde jo været lutter Danselyst og Munterhed. Og saa havde hun jo kunnet gøre saadant noget som at gifte sig med den dumme Grev Henrik.

Ja, nu vilde han være hendes Slave til sin Død: Hund og Træl, som Kaptajn Kristian plejede at sige, og ikke andet.

Han sad dernede ved Døren, gjorde Gösta Berling, med foldede Hænder og holdt en Slags

Gudstjeneste. Siden den Dag, da han første Gang følte Inspirationens Ildtunge flamme over sig, havde han ikke følt en saadan Højtid i sin Sjæl. Han lod sig ikke forstyrre, skønt Grev Dohna kom ind med en Mængde Mennesker, som bandede og tordnede over Kavallerernes tusinde Spilopper.

Han lod Beerencreutz ride Stormen af. Han selv havde andet at tænke paa. Ganske rolig stod Ridderen af de mange Eventyr henne ved Kaminen, satte Foden op paa Kamingitteret, støttede Albuen mod Knæet og Hagen i Haanden og saa paa de indstormende.

„Hvad skal alt dette betyde?“ brølede den lille Greve til ham.

„Det betyder,“ sagde han, „at saa længe der er Fruentimmer til, saa længe er der ogsaa Tosser, som danser efter deres Pibe.“

Den unge Greve blev rød i Hovedet. „Jeg spørger, hvad det skal sige?“ gentog han.

„Ja, det spørger jeg med,“ spottede Beerencreutz. „Maa jeg spørge, hvad det skal sige, at Henrik Dohnas Gemalinde ikke vil danse med Gösta Berling.“

Greven vendte sig spørgende til sin Hustru.

„Jeg kunde ikke, Henrik,“ udbrød hun. „Jeg kunde ikke danse med ham eller med nogen af dem. Jeg tænkte paa Majorinden, som de lod vansmægte i Fængsel.“

Den lille Greve rettede sin stive Krop og knejste med sit Gammelmandshoved.

„Vi Kavallerer,“ sagde Beerencreutz, „tillader

ingen at forhaane os. Den, som ikke vil danse med os, maa køre med os. Der er ikke sket Grevinden nogen Skade, og dermed kan den Ting være forbi.,

„Nej,“ sagde Greven, „dermed kan den ikke være forbi. Det er mig som maa svare for min Hustrus Handlinger. Nu spørger jeg, hvorfor Gösta Berling ikke henvendte sig til mig for at faa Op-
rejsning, da min Hustru havde fornærmet ham.“

Beerencrutz smilede.

„Jeg spørger —“ gentog Greven.

„Man spørger ikke Ræven om Forlov, naar man trækker Bælgen af den,“ sagde Beerencrutz.

Greven lagde Haanden paa sit smalle Bryst.

„Jeg har Ord for at være en retfærdig Mand,“ sagde han. „Jeg kan holde Dom over mine Tjenestefolk. Hvorfor skulde jeg ikke kunne holde Dom over min Hustru? Kavallererne har ikke Ret til at dømme hende. Den Straf, de har anvendt overfor hende, ophæver jeg. Den har aldrig fundet Sted. Forstaar De, mine Herrer? den har aldrig fundet Sted.“

Greven skreg Ordene ud med sin højeste Falset.

Beerencrutz kastede et hurtigt Blik paa Selskabet. Der var ikke en af de tilstedeværende — Sintram og Daniel Bendix og Dalberg og hvem det nu ellers var, der var fulgt med ind — som ikke stod og lo i Skægget, fordi han saadan drev Gæk med den dumme Henrik Dohna.

Den unge Grevinde forstod det ikke strax. Hvad var det, som skulde regnes for ingen Ting?

Hendes Angst, Kavallerernes haarde Tag om hendes fine Legeme, den vilde Sang, de vilde Ord, de vilde Kys, skulde dette være som intet? Var der da denne Aftenstund intet, som den graa Skumringsgudinde ikke herskede over?

„Men, Henrik . . .“

„Ti stille,“ sagde han. Og han rettede sig for at holde Straffetalen til hende. „Ve dig, at du, som er Kvinde, har villet gøre dig til Dommer over Mænd,“ siger han. „Ve dig, at du, som er min Hustru, vover at fornærme nogen, hvis Haand jeg trykker. Hvad vedkommer det dig, at Kavallererne har sat Majorinden i Fængsel? Havde de ikke Ret? Du vil aldrig kunne forstaa, hvor en Mand maa harmes i sin Sjæls Inderste, naar han hører tale om Kvinders Utroskab. Agter du selv at vandre den onde Vej, siden du tager en saadan Kvinde i Forsvar?“

„Men, Henrik . . .“

Hun klagede som et Barn og strakte Armene ud, som for at afværge de onde Ord. Hun havde maaske aldrig før hørt saa haarde Ord rettede til sig. Hun var saa hjælpeløs blandt disse haarde Mænd, og nu vendte hendes eneste Forsvarer sig imod hende. Aldrig mere skulde hendes Hjerte have Kraft til at gøre Verden lys.

„Men Henrik, det var jo dig, som skulde beskytte mig.“

Gösta Berling var bleven opmærksom nu, da det var for sent. Han vidste ikke, hvad han skulde gøre. Han mente hende det saa godt.

Men han vovede ikke at kaste sig imellem Mand og Hustru.

„Hvor er Gösta Berling?“ spurgte Greven.

„Her,“ sagde Gösta. Og han gjorde et ynkeligt Forsøg paa at slaa det hele hen i Spøg. „Greven var vist i Færd med at holde en Tale, og jeg faldt i Søvn. Hvad mener Greven om, at vi tog hjem, saa De kunde faa Lov at komme i Seng.“

„Gösta Berling, eftersom min Gemalinde har nægtet at danse med dig, befaler jeg, at hun skal kysse din Haand og bede dig om Forladelse.“

„Min kære Grev Henrik,“ siger Gösta smilende, „det er ikke en Haand, som det passer sig for en ung Kvinde at kysse. I Gaar var den rød af Blodet fra et skudt Elsdyr, i Morgen er den sort af Sod efter et Slagsmaal med en Kulsvier. Greven har fældet en ædel og højsindet Dom. Det er Oprejsning nok. Kom, Beerencrutz!“

Greven stillede sig i Vejen for ham. „Gaa ikke,“ sagde han. „Min Hustru maa adlyde mig. Jeg vil have, at min Gemalinde skal vide, hvad det fører til at handle egenraadigt.“

Gösta blev raadvild staaende. Grevinden stod ganske bleg, men hun rørte sig ikke.

„Gaa,“ sagde Greven.

„Henrik, jeg kan ikke.“

„Du kan,“ sagde Greven haardt. „Du kan. Men jeg ved, hvad du vil. Du vil tvinge mig til at slaas med den Mand, fordi du i din Lunefuldhed ikke synes om ham. Nuvel da, naar du ikke vil give ham Oprejsning, saa vil jeg. Det er altid

Kvinder kært, naar Mænd bliver dræbt for deres Skyld. Du har begaaet Fejlen, men vil ikke afsone den. Jeg vil duellere, min Gemalinde. Om nogle Timer vil jeg være et blodigt Lig.“

Hun saa paa ham med et langt Blik. Og hun saa ham, saadan som han var: dum, fej, opblæst af Hovmod og Forfængelighed, det ynkeligste Menneske, man kunde se.

„Berolige dig,“ sagde hun. Og hun var bleven kold som Is. „Jeg skal gøre det.“

Men nu blev Gösta Berling helt ude af sig selv.

„Grevinden maa ikke! Nej, De maa ikke! De er jo kun et Barn, et svagt, uskyldigt Barn, og De skulde kysse min Haand. De har saa ren og skøn en Sjæl. Jeg skal aldrig mer komme Dem nær, aa, aldrig mer. Jeg bringer Død og Fordærvelse over alt, hvad der er godt og uskyldigt. De skal ikke røre ved mig. Jeg gyser tilbage for Dem som Ild for Vand. De maa ikke!“

Han holdt Hænderne paa Ryggen.

„Det gør mig ikke noget, Hr. Berling. Nu gør det mig ikke noget mere. Jeg beder Dem om Forladelse. Jeg beder Dem, lad mig kysse Deres Haand!“

Gösta blev ved at holde Hænderne paa Ryggen. Han lod Blikket glide hen over Salen og nærmede sig Døren.

„Hvis du ikke modtager den Oprejsning, min Hustru tilbyder dig, maa jeg slaas med dig, Gösta Berling, og maa desuden paalægge hende en anden, haardere Straf.“

Grevinden trak paa Skuldrene. „Han er jo rent forstyrret af Fejhed,“ hviskede hun. „Lad det ske! Det har ingen Ting at sige, at jeg bliver ydmyget. Det er jo det, De har villet hele Tiden.“

„Har jeg villet det? Tror De, jeg har villet det? Nu, naar jeg ikke mere har Hænder, som De kan kysse, vil De vel forstaa, at jeg ikke har villet det,“ udbrød han.

Han løb hen til Kaminen og stak sine Hænder ind i den. Flammen slog op om dem, Huden skrumpede ind, Neglene knitrede. Men i samme Øjeblik tog Beerencreutz ham i Nakken og slængte ham voldsomt hen ad Gulvet. Han tumlede over mod en Stol og blev siddende der. Han sad næsten og skammede sig over sin Opførsel. Vilde hun tro, at han kun havde gjort det af Praleri? At bære sig saadan ad i en Stue fuld af Mennesker maatte jo tage sig ud som dumt Praleri. Der havde ikke været Gnist af Fare.

Inden han havde rejst sig fra Stolen, laa Grevinden paa Knæ ved Siden af ham. Hun greb de røde, sværtede Hænder og betragtede dem.

„Jeg vil kysse dem, kysse dem,“ udbrød hun, „saasnart de ikke er for ømme og syge!“ Og Taarerne styrtede hende ud af Øjnene, mens hun saa Vablerne hæve sig under den afsvedne Hud.

Saaledes blev han for hende som en Aabenbaring af en ukendt Herlighed. At der dog endnu kunde ske saadanne Ting paa Jorden, at noget saadant kunde gøres for hendes Skyld! Hvad var han dog ikke for en Mand, i Stand til alt, vældig i godt

som i ondt, Stordaadens Mand, de stærke Ords, de glimrende Bedrifters Mand! En Helt, en Helt! Skabt af andet Stof end andre. Slave af et Lune, af Øjeblikkets Lyst, vild og forfærdelig, men i Besiddelse af en vældig Kraft, ikke bange for noget i Verden.

Hun havde følt sig saa trykket hele Aftenen, ikke set andet end Sorg og Grusomhed og Fejhed. Nu var al Ting glemt. Den unge Grevinde var atter glad over at være Menneske. Skumringsgudinden var besejret. Den unge Grevinde saa Lys og Farver oplyse Verden.

*

*

*

Da Grevinden kort efter fik at vide, at Majorinden var befriet, gjorde hun Middagsselskab for Kavallererne. Dermed begyndte hendes og Gösta Berlings lange Venskab.

Spøgelsehistorier.

I Børn af sene Tider! Jeg har intet nyt at fortælle jer, kun det, som er gammelt og næsten glemt. Eventyr har jeg, fra Barnekammeret, hvor de smaa sad paa lave Skamler omkring den hvidhaarede Eventyrfortællerske, fra Brændebaalet i Hytten, hvor

Karle og Husmænd sad og pratede, mens Dampen røg af deres vaade Klæder, og de trak Knive ud af Læderskeden ved Halsen for at smøre Smør paa tykt, blødt Brød; eller fra Salen, hvor gamle Herrer sad i vuggende Gyngestole og talte, oplivede af den dampende Toddy, om gamle Tider.

Stod saa et Barn, der havde lyttet til Eventyrfortællersken, til Daglejerne, til de gamle Herrer, ved Vinduet om Vinteraftnerne, da var det ikke Skyer, det saa i Horisonten, men Skyerne var Kavallerer, der jog over Synskredsen i ledeløse Karrioler, Stjernerne var Vokslysene, som tændtes i den gamle Grevegaard paa Borgs Odde, og Spinderokken, som snurrede i Stuen ved Siden af, traadtes af gamle Ulrika Dillner. Thi Barnets Hoved var fuldt af de gamle Tidens Mennesker; for dem levede og sværmede det.

Men blev et saadant Barn, hvis hele Sjæl var mættet med Eventyr, sendt over det mørke Loft ind paa Pulterkammeret efter Linnedklude eller Tvebakker, da for de smaa Fødder afsted, da gik det i flyvende Fart ned ad Trappen, gennem Forstuen og ud i Køkkenet. Thi deroppe i Mørket var Barnet kommet i Tanke om alle de gamle Historier, det havde hørt om den onde Brugspatron paa Fors, om ham, som havde forskrevet sig til Fanden.

Den onde Sintrams Støv hviler forlængst paa Svartsjö Kirkegaard, men ingen tror, at hans Sjæl hviler i Gud, som der staar paa Gravstenen.

Mens han levede, var han en af dem, til hvis Hjem der paa lange, regnfulde Søndageftermiddage plejede at komme kørende en tung Karosse, for-

spændt med sorte Heste. En elegant, sortklædt Herre staar ud af Vognen og hjælper Husets Herre til med Kort og Tærninger at fordrive de sendrægtige Timer, der i deres Ensformighed har bragt ham til Fortvivelse. Spillepartiet fortsættes til efter Midnat, og naar den fremmede i Morgendæmringen rejser bort, efterlader han altid en eller anden uheldvarslende Afskedsgave.

Ja, saalænge Sintram var her paa Jorden, var han en af dem, hvis Komme bebudes af Aanderne. Der gaar Varsler forud for dem; deres Vogn ruller ind paa Gaarden, deres Pisk knalder, deres Stemme høres paa Trappen, Husdøren slaas op og i. Hunde og Mennesker vaagne ved Larmen, saa stærk er den, men der er ingen, der kommer, det er bare Forvarsler.

Hu, disse forfærdelige Mennesker, som hjem-søges af onde Aander! Hvad kunde det nu være for en stor Hund, som viste sig paa Fors i Sintrams Tid? Den havde forfærdelige, gnistrende Øjne og en lang ildrød Tunge, som hang langt ud af den gispende Flab. En Dag, netop mens Karlene var inde i Køkkenet at spise til Middag, havde den kradset paa Køkkendøren, og alle Pigerne havde skreget af Forfærdelse, men den største og stærkeste af Karlene havde taget en flammende Brand fra Skorstenen, revet Døren op og slynget Branden i Gabet paa Hunden. Da var den flygtet med et forfærdeligt Vræl, Ild og Røg havde staaet ud af Munden paa den, Gnister hvirvlede om den, og dens Fodspor paa Vejen skinnede som Ild.

Og var det ikke skrækkeligt, dette, naar Brugs-
patronen var ude at rejse: han kørte hjemmefra med
Heste, men naar han kom tilbage sent om Natten,
havde han altid sorte Tyre for Vognen. Folk, som
boede ved Landevejen, kunde se de store sorte
Horn aftegne sig mod Nattehimlen, naar han kørte
forbi; de hørte Dyrene brøle og forfærdedes over
den Stribe af Gnister, som Vognhjul og Klove slog
af det tørre Grus.

Ja, de smaa Fødder maatte nok skynde sig for
at komme over det store, mørke Loft. Tænk, om
noget forfærdeligt, om han, hvis Navn man ikke kan
nævne, var kommet frem af en mørk Krog deroppe!
Hvem kunde være sikker? Det var ikke blot de
onde, han viste sig for. Havde ikke Ulrika Dillner
set ham! Baade hun og Anna Stjernhök kunde for-
tælle om, hvordan de havde set ham.

*

*

*

Venner, Menneskebørn! I som danser og ler!
Jeg beder jer saa bønligt, dans varlig, le stille, thi
det kan afstedkomme saa megen Ulykke, naar eders
tyndsaaalede Silkesko træde paa Menneskehjerter i
Stedet for paa Brædder, og eders sølvklare Latter
kan jage en Sjæl til Fortvivlelse.

Det var sikkert fordi de unges Fødder havde
traadt for haardt paa gamle Ulrikas Hjerter, og de
unges Latter havde lydt for overmodigt i hendes
Øre, at der pludselig kom over hende en uimod-
staaelig Længsel efter en gift Kones Navn og Vær-

dighed. Hun sagde endelig Ja til den onde Sintrams langvarige Frieri, fulgte ham til Fors som hans Hustru og var saaledes skilt fra de gamle Venner paa Berga, de gamle, kære Sysler og den gamle Bekymring for det daglige Brød.

Det gik i en Fart med det Giftermaal. Sintram friede ved Juletid, og i Februar stod Brylluppet. Anna Stjernhök boede nu i Kaptajn Ugglas Hjem. Hun var en god Erstatning for gamle Ulrika, saa denne kunde uden Samvittighedsnag drage ud og erobre sig Fruetitlen.

Uden Samvittighedsnag, men ikke uden Anger. Det var ikke et godt Sted, hun flyttede til; de store, tomme Værelser var fyldte med Skræmmebilleder. Saa snart det blev mørkt, begyndte hun at gyse og blive bange. Hun var nærved at forgaa af Hjemve.

De lange Søndageftermiddage var værre end alt andet. Der blev aldrig Ende paa dem, saa lidt som paa de nagende Tanker, der slæbte sig gennem hendes Hjerne.

Saa skete det en Dag, da Sintram ikke var kommen hjem fra Kirke til Middag, at hun gik ind i Salen og satte sig til Klaveret. Det var hendes sidste Trøst. Klaveret, med en Fløjtespiller og en Hyrdinde malet paa det hvide Laag, var hendes eget, arvet efter hendes Forældre. For det kunde hun klage sin Nød, det forstod hende.

Men ved I, hvad hun spiller? Kun en *Polska* — og hun som er saa uendelig bedrøvet.

Ak, hun kan ikke andet end den. Inden hendes Fingre krummedes stive om Sleven og Forskærer-

kniven, havde hun lært den ene *Polska*. Den sidder endnu i Fingrene paa hende, men hun kan ikke et eneste Stykke foruden den, ingen Sørgemarche, ingen lidenskabelig Sonate, ikke engang en vemodig Folkevise, kun en *Polska*.

Den spiller hun, hver Gang hun har noget at betro det gamle Klavér. Hun spiller den baade naar hun trænger til at le og til at græde. Da hun fejrede sit Bryllup, spillede hun den, og da hun for første Gang kom til sit eget Hjem, og ligesaa nu.

De gamle Strengte forstaar hende nok; hun er ulykkelig, ulykkelig.

En vejfarende, som drager forbi og hører Tonerne af *Polskan*, kunde tro, at den onde Brugspatron holdt Bal for Venner og Naboer, saa muntert lyder den. Det er en rask og munter Melodi. Med den har hun i gamle Dage spillet Sorgløsheden ind og Sulten ud paa Berga; naar den lød, maatte alle op til Dans. Den sprængte Gigtens Baand om Ledemodene og lokkede firsindstyveaarige Kavallerer ud paa Gulvet. Hele Verden kunde faa Lyst til at danse efter den *Polska*, saa muntert lyder den — men gamle Ulrika græder.

Hun har uvillige Tjenestefolk om sig og arrige Dyr. Hun længes efter at se et venligt Ansigt og en smilende Mund. Det er denne fortvivlede Længsel, den muntre *Polska* skal tolke.

Folk har saa ondt ved at huske, at hun er Fru Sintram. Alle kalder hende Jomfru Dillner. Se, det er Meningen, at *Polskan* skal tolke hendes Anger

over den Forfængelighed, som lokkede hende til at jage efter Fruetitlen.

Gamle Ulrika spiller, som om hun vil sprænge Strengene. Der er saa meget at overdøve: Veraab af forarmede Bønder, Forbandelser af udpinte Arbejdere, Haanlatter af trodsige Tjenestefolk og først og sidst Skammen, Skammen over at være en ond Mands Hustru.

Til disse Toner har Gösta Berling ført Dansen op med den unge Grevinde Dohna. Marianne Sinclair og hendes mange Beundrere har danset efter dem, og Majorinden paa Ekeby har bevæget sig i Takt med dem, da den smukke Altringer endnu levede. Hun ser dem hvirvle forbi, Par efter Par, forenede i Ungdom og Skønhed. Der gik en Strøm af Munterhed fra dem til hende, fra hende til dem. Det var hendes *Polska*, som fik deres Kinder til at gløde, deres Øjne til at straale. Hun er skilt fra alt det nu. Lad *Polskan* klinge — der er saa mange Minder at overdøve!

Hun spiller for at døve sin Angst. Hendes Hjerter er nær ved at briste af Rædsel, naar hun ser den sorte Hund, naar hun hører Tjenestefolkene hviske om de sorte Tyre. Hun spiller *Polskan* om og om igen for at døve sin Angst.

Da mærker hun, at hendes Mand er kommen hjem. Hun hører, at han kommer ind i Værelset og sætter sig i Gyngestolen. Hun kender saa godt den Lyd, naar Gængerne knirker mod Gulvet, at hun ikke engang ser sig om.

Alt imedens hun spiller, bliver Gynngningen ved; nu høres ikke mere Tonerne, kun Gynngningen.

Stakkels gamle Ulrika, udpint, ensom, hjælpeløs, vildfarende i Fjendeland, uden en Ven at klage sig for, uden anden Trøster end et skrattende Klaver, som svarer hende med en *Polska*. Det er som en Skoggerlatter ved en Begravelse, en Drikkesang i en Kirke.

Men medens Gyngestolen bliver ved at gynge, hører hun pludselig, at Klaveret spotter hendes Klage, og hun standser midt i en Takt. Hun rejser sig og ser hen til Gyngestolen.

Men i næste Øjeblik ligger hun besvimet paa Gulvet. Det var ikke hendes Mand, der sad i Gyngestolen, men en anden — han, hvis Navn Børn ikke tør nævne, han, der vilde have skræmt Livet af dem, hvis de mødte ham paa det ensomme Loft.

*

*

*

Mon den, hvis Sjæl er bleven fyldt med Eventyr, nogensinde kan frigøre sig for deres Magt? Nattevinden tuder derude, et Gummitræ og en Nerium pisker Altanens Rækværk med deres stive Blade, Himlen hvælver sig mørk over de langstrakte Bjerger, og jeg, som sidder alene ved Nattetide og skriver med Lampen tændt og Gardinerne oprullede, jeg som nu er gammel og burde være klog, jeg føler den samme Gysen krybe ned ad Rygraden, som da jeg hørte denne Historie første Gang, og jeg maa hvert Øjeblik løfte Øjnene fra Arbejdet for at se

efter, om nogen har gemt sig derhenne i Krogen; jeg maa ud paa Altanen for at se, om ikke et sort Hoved kigger op over Rækværket. Den forlader mig aldrig, denne Skræk, som vækkes af de gamle Historier, naar Natten er mørk og Ensomheden dyb, og den bliver mig tilsidst saa overmægtig, at jeg maa krybe ned i min Seng og trække Tæppet over Hovedet.

Det var min Barndoms store hemmelige Forundring, at Ulrika Dillner overlevede den Eftermiddag. Jeg havde ikke gjort det.

En Lykke var det, at Anna Stjernhök straks efter kom kørende til Fors, at hun fandt hende paa Gulvet i Salen og fik hende bragt til Live igen. Med mig var det ikke gaaet saa godt. Jeg havde forlængst været død.

Jeg vil ønske jer, kære Venner, at I maa slippe for at se gamle Øjnes Taarer. At I ikke maa staa hjælpeløse, naar et graat Hoved helder sig til eders Bryst for at faa Støtte, eller gamle Hænder folder sig om eders i tavs Bøn. Gid I maa slippe for at se de gamle nedsænkede i Sorg, som I ikke kan husvale.

Hvad er de unges Klager? De har Styrke, de har Haab. Men hvilken Elendighed er det ikke, naar de gamle græder, naar de, som har været eders unge Dages Støtte, synker hen i magtesløs Klage.

Der sad Anna Stjernhök og hørte paa gamle Ulrika, og hun saa ingen Udvej for hende. Den gamle græd og rystede. Hendes Øjne var vilde, hun talte undertiden saa forvirret, som om hun ikke

mere vidste, hvor hun var. De tusinde Rynker, der gennemfurede hendes Ansigt, var dobbelt saa dybe som sædvanlig, Hængekrøllerne, der hang ned over hendes Øjne, faldt ud ved Taarerne, og hele den lange magre Skikkelse rystedes af Hulken.

Endelig maatte Anna gøre en Ende paa Jammeren. Hun havde taget sin Beslutning; hun vilde tage hende med tilbage til Berga. Vel var hun Sintrams Hustru, men paa Fors kunde hun ikke blive. Hun vilde jo gaa fra Forstanden, hvis hun blev hos den onde Mand. Anna besluttede at tage gamle Ulrika med sig.

Ak, hvor den gamle blev glad og forskrækket over denne Beslutning! Men hun turde bestemt ikke tage bort fra sin Mand og sit Hus. Han var i Stand til at sende den store sorte Hund efter hende.

Men Anna Stjernhök overvandt hendes Modstand, dels med Spøg, dels med Trusler, og inden en halv Time var gaaet, havde hun hende hos sig i Slæden. Anna kørte selv, og det var gamle Disa, hun kørte med. Føret var slemt, thi man var langt henne i Marts, men det gjorde gamle Ulrika godt atter at sidde i den velkendte Slæde, med den gamle Hest foran, som i saa mange Aar havde været en tro Tjener paa Berga — mindst lige saa længe som hun.

Da hun nu havde et godt Humør og et frejdigt Sind, denne gamle Arbejdstræl, holdt hun op at græde, da hun kom forbi Arvidstorp; ved Högberg lo hun allerede, og da de kørte forbi Munkeby, var hun ved at fortælle om, hvordan det gik til i

hendes unge Dage, dengang hun var hos Grevinden paa Svaneholm.

De kørte nu ind i de ensomme, folketomme Strækninger norden for Munkeby paa en bakket og stenet Vej. Vejen slæbte sig op ad alle de Bakker, den kunde komme til, krøb op ad dem i langsomme Bugter, styrtede hovedkulds ned ad dem igen og skyndte sig saa over den jævne Dalbund i saa lige Linje som muligt for straks igen at finde en ny Skrænt at klatre op ad.

De var netop ved at køre ned ad Vestratorpsbakken, da gamle Ulrika pludselig blev tavs og greb Anna haardt i Armen. Hun stirrede paa en stor sort Hund ved Vejkanten.

„Se!“ sagde hun.

Hunden for afsted ind i Skoven. Anna fik ikke set den rigtig.

„Kør,“ sagde gamle Ulrika, „kør, saa hurtig du kan! Nu faar Sintram Bud om, at jeg er her.“

Anna prøvede paa at le ad hendes Angst, men hun blev ved.

„Vi faar snart hans Bjælder at høre, skal du se. Vi faar dem at høre, inden vi kommer op paa næste Bakke.“

Og mens gamle Disa pustede et Øjeblik paa Toppen af Elofsbakken, hørtes der Bjældeklang nedenfor den.

Nu blev gamle Ulrika helt ude af sig selv af Angst. Hun rystede, hulkede og jamrede sig ganske som nylig i Salen paa Fors. Anna vilde skynde paa Disa, men den vendte blot Hovedet og sendte

hende et højst forbavset Blik. Troede hun, Disa ikke vidste, naar det var Tid at løbe, og naar det var Tid at gaa? Vilde hun lære den at trække en Slæde, den, som i mer end tyve Aar havde kendt hver en Sten, hver en Bro, hvert et Led og hver en Bakke paa disse Kanter?

Imidlertid kom Bjældeklangen stadig nærmere.

„Det er ham, det er ham, jeg kender hans Bjælder,“ jamrer gamle Ulrika.

Lyden kommer stadig nærmere. Af og til er den saa unaturlig stærk, at Anna vender sig om for at se, om Sintrams Hest har sit Hoved ind paa hendes Slæde, snart dør den hen. De hører den snart til højre, snart til venstre for Vejen, men ser ingen. Det er, som det blot var Bjældeklangen, der forfulgte dem.

Som om Natten, naar man kører hjem fra et Gæstebud, saadan er det nu: Bjælderne klinger i Melodier, synger, taler, svarer. Skoven genlyder af dem. Anna længes næsten efter, at de forfølgende omsider skal komme saa nær, at hun kan se Sintram selv og hans røde Hest. Hun bliver uhyggelig til Mode under denne forfærdelige Bjældeklang. Hun er ikke bange, har aldrig været det, men disse Bjælder piner og plager hende.

„De Bjælder piner mig,“ siger hun. Og straks fanger Bjælderne Ordet. „Pine mig,“ ringer de, „pine mig, pine, pine, pine mig,“ synger de paa alle mulige Melodier.

Det var ikke længe siden, hun var kørt denne samme Vej, forfulgt af Ulve. Hun havde i Mørket

set hvide Tænder skinne i aabne Gab, hun havde tænkt, at hun vilde blive sønderslidt af Skovens vilde Dyr, men da havde hun ikke været bange. En herligere Nat havde hun aldrig oplevet. Skøn og kraftig havde Hesten været, som trak hende, skøn og kraftig var Manden, som delte Eventyrets Glæde med hende.

Aa, denne gamle Hest, denne gamle skælvende Rejsefælle! Hun føler sig saa magtesløs, at hun gerne kunde græde. Hun kan ikke slippe bort fra denne forfærdelige, ophidsende Bjældeklang.

Hun holder stille og staar af Slæden. Dette maa have en Ende. Hvorfor skal hun flygte, som om hun var bange for den onde foragtelige Usling?

Endelig ser hun et Hestehoved komme frem af den tiltagende Skumring og efter Hovedet en hel Hest, en Slæde — og i den sidder Sintram selv. Hun lægger imidlertid Mærke til, at det ikke er, som om de var kommen ad Landevejen, denne Hest, denne Slæde og denne Mand, men snarere, som om de var blevet til der for hendes Øjne, og var traadt frem af Mørket, efterhaanden som de var blevet færdige.

Anna kaster Tømmerne til Ulrika og gaar Sintram i Møde. Han holder Hesten an.

„Se, se,“ siger han, „hvilket heldigt Træf! Kære Frøken Stjernhök, lad mig flytte min Rejsefælle over i Deres Slæde. Han skal til Berga i Aften, og jeg har travlt med at komme hjem.“

„Hvor er den Rejsefælle?“

Sintram knapper Fodposen op og viser Anna

en Mand, som ligger sovende paa Bunden af Slæden. „Han er lidt fuld,“ siger han, „men hvad gør det? Han sover nok. Det er for Resten en god Bekendt, Frøken Stjernhök, det er Gösta Berling.“

Anna gyser.

„For jeg skal sige os,“ vedbliver Sintram, „at den som forlader sin elskede, sælger ham til Djævelen. Saadan var det, jeg kom i hans Klør. Man tror naturligvis, at man bærer sig saa rigtigt ad; at forsage, det er af det gode, og elske, det er af det onde.“

„Hvad mener Brugspatronen? hvad taler De om?“ spørger Anna rystet.

„Jeg mener, at Frøken Anna skulde ikke have ladet Gösta Berling rejse fra sig.“

„Det var Guds Vilje.“

„Javist, saadan er det; Forsagelsen er af det gode, og Kærligheden er af det onde. Den gode Gud holder ikke af at se Menneskene lykkelige. Han sender Ulve efter dem; men sæt nu, det ikke var Gud, som gjorde det, Frøken Anna? Kunde det ikke lige saa godt have været mig, som hentede mine smaa graa Lam fra Dovrefjeld og sendte dem efter den unge Mand og den unge Pige? Hvad om det var mig, der sendte Ulvene, fordi jeg ikke vilde miste en af dem, der hørte mig til? Hvad om det ikke var Gud, der gjorde det?“

„Brugspatronen skal ikke lokke mig til at tvivle paa den Ting,“ siger Anna med svag Stemme, „thi da er jeg fortabt.“

„Se nu her,“ siger Sintram og bøjer sig ned over den sovende Gösta Berling, „se paa hans lille

Finger! Det Saar her læges aldrig. Der tog vi Blod, da han skrev Kontrakten under. Han hører mig til. Der er en stor Kraft i Blod. Han er min; det er kun Kærligheden, der kan løse ham, men hvis jeg faar Lov at beholde ham, skal han nok blive god.“

Anna Stjernhök kæmper og kæmper for at blive fri for den Fortryllelse, der har grebet hende. Dette er jo Vanvid, det rene Vanvid. Ingen *kan* forskrive sin Sjæl til den Onde. Men hun har ikke Magt over sine egne Tanker, Skumringen ligger tungt over hende, Skoven staar saa mørk og tavs. Hun kan ikke frigøre sig for Øjeblikkets uhyggelige Rædsel.

„Mener Frøken Anna maaske,“ vedbliver Brugspatronen, „at der ikke er meget tilbage at fordærve hos ham? Tro ikke det! Har han pint Bønder, har han sveget fattige Venner, har han spillet falsk? Har han, Frøken Anna, har han været en gift Kones Elsker?“

„Jeg tror, Brugspatronen er den Onde selv!“

„Lad os bytte, Frøken Anna. Tag hun Gösta Berling, og gift sig med ham. Behold ham og giv dem paa Berga Pengene. Jeg afstaar ham til hende, og hun ved jo, han er min. Tænk at det ikke var Gud, der sendte Ulvene den Nat, og lad os bytte.“

„Hvad vil Patronen have til Gengæld?“

Sintram grinede.

„Hvad jeg vil have? Aa, jeg er fornøjet med lidt. Jeg vil bare have det gamle Fruentimmer der henne i hendes Slæde, Frøken Anna.“

„Satan, Frister,“ raaber Anna, „vig fra mig! Skal jeg svigte en gammel Ven, der stoler paa mig! Skal jeg give hende i din Vold, for at du kan pine Forstanden ud af hende!“

„Se, se, vær rolig, Frøken Anna! Tænk over Sagen! Her en ung smuk Mand, og der er en gammel udslidt Kælling. En af dem maa jeg have. Hvem af dem vil hun lade mig faa?“

Anna lo; en fortvivlet Latter. „Skal Brugs-patronen og jeg staa her og bytte Sjæle, som man bytter Heste paa Broby Marked?“

„Akkurat, ja! — Men, om Frøken Anna saa vil, kan vi ogsaa tage det paa en anden Maade. Vi kan tænke paa den Stjernhökske Ære.“

Saa begynder han med høj Stemme at kalde paa sin Kone, som sidder foran i Annas Slæde, og til den unge Piges usigelige Skræk lyster denne straks, staar ud af Slæden og kommer skælvende og gysende hen til dem.

„Se, se, en lydig Hustru!“ siger Sintram. „Frøken Anna kan ikke gøre for, at hun kommer naar hendes Mand kalder. Nu løfter jeg Gösta ud af min Slæde og lader ham blive her. Jeg forlader ham for *bestandig*, Frøken Anna. Hvem der vil, kan saa tage ham.“

Han bøjer sig ned for at løfte Gösta op, men da bøjer Anna sig helt ned til hans Ansigt, gennem-borer ham med sit Blik og hvæser som et tirret Dyr:

„I Guds Navn, kør til dit Hjem! Ved du ikke, hvem der sidder i Gyngestolen i Salen og venter paa dig? Tør du lade ham vente?“

Det er for Anna næsten Højdepunktet af Dagens Rædsler at se, hvorledes disse Ord virker paa den onde Mand. Han rykker i Tømmerne, vender Slæden og kører hjemefter, idet han driver Hesten i Galop med Piskeslag og vilde Raab. Ned ad den skrækkelige Skrænt gaar den livsfarlige Fart, medens en lang Strime af Gnister spruder frem under Meder og Hestehove i den tynde Martssne.

Anna Stjernhök og Ulrika Dillner staar alene tilbage paa Vejen, men de taler ikke et eneste Ord. Ulrika gyser for Annas vilde Blikke, og Anna har intet at sige til den gamle Stakkel, for hvis Skyld hun har ofret den elskede.

Hun kunde have grædt, raset, væltet sig paa Vejen og strøet Sne og Sand paa sit Hoved. Før havde hun følt Forsagelsens Liflighed, nu følte hun dens Bitterhed. Hvad var det at ofre sin Kærlighed mod det at ofre sin elskede?

De kørte ind paa Berga, stadig tavse, men da de var der, og Døren til Stuen gik op, da besvimed Anna Stjernhök for første og eneste Gang i sit Liv. Derinde sad Sintram og Gösta Berling og passiarede i Ro og Mag. Toddybakken stod allerede foran dem; de havde vel været der mindst en Time.

Anna Stjernhök besvimed, men gamle Ulrika stod rolig. Hun havde nok mærket, at det hang ikke rigtigt sammen med ham, der forfulgte dem paa Landevejen.

Siden fik Kaptajnen og hans Frue det ordnet

saaledes med Brugspatronen, at gamle Ulrika blev paa Berga.

Han vilde sandelig ikke gøre hende forrykt, sagde han.

* * *

I Børn af sene Tider! Jeg forlanger jo ikke, at nogen skal tro paa disse gamle Historier. De kan jo ikke være andet end Løgn og Opspind. Men Angeren, som vugger frem og tilbage over Hjertet, til det jamrer sig som Gulvbrædderne i Sintrams Sal under Gængerne, og Tvivlen, som ringer for Ørerne, som Bjælderne ringede for Anna Stjernhök i den ensomme Skov, naar bliver de til Løgn og Opspind?

O, at de kunde blive det!

Ebba Dohnas Historie.

Den smukke Odde paa Løfvens østlige Bred, som Bugterne omslutter med blide Bølger, den stolte Odde, hvor Herregaarden Borg ligger, den maa du vogte dig for at betræde.

Aldrig saa man Løfven skønnere end fra dens Top. Ingen ved, hvor skøn mine Drømmes Sø er, førend han fra Borgs Odde har set Morgentaagerne

glide bort fra dens glatte Flade, inden han fra Vinduet i det lille blaa Kabinet, hvor der bor saa mange Minder, har set den afspejle en bleg rød Solnedgang.

Men jeg siger dog: Gaa ikke derhen!

Thi maaske bliver du greben af Ønsket om at dvæle i det gamle Herresædes sorgfyldte Sale, maaske gør du dig til Ejer af denne skønne Plet, og hvis du er ung, rig og lykkelig, opslaar du maaske dit Hjem der med en ung Hustru.

Nej, det er bedre ikke at se den smukke Odde; thi paa Borg kan ingen Lykke bo. Det maa du vide: hvor rig, hvor lykkelig end du mon være, som flytter derind, saa vil disse gamle taarevædede Gulve snart vædes ogsaa af dine Taarer, og disse Vægge, som kunde give saa mange Klagelyd fra sig, vil ogsaa gemme dine Suk.

Der hviler en ublid Skæbne over denne skønne Gaard. Det er, som om Ulykken laa begravet der, men ikke kunde finde Ro i sin Grav: bestandig staar den op igen for at skræmme de levende. Hvis jeg var Herre paa Borg, da vilde jeg gennemrode Jorden, baade Granskovens Stengrund og Kældergulvet i Stuehuset og Muldjorden ude paa Markerne, lige til jeg fandt det ormædte Lig af den Heks, og saa vilde jeg give hende en Grav i indviet Jord paa Svartsjø Kirkegaard. Og ved Begravelsen vilde jeg ikke spare paa Betaling til Klokkeren, men Kirkeklokkerne skulde ringe længe og stærkt over hende, og jeg vilde sende rige Gaver til Præst og Degn, for at de med dobbelt Kraft

skulde indvie hende til den evige Hvile med Tale og Sang.

Hjalp dette ikke, da vilde jeg en stormfuld Nat sætte Ild paa de gamle Trævægge og lade Flammerne hæрге alt, saa at Mennesker ikke mere skulde lokkes til at bo i Ulykkens Hjem. Saa skulde ingen mere betræde dette fordømte Sted; kun de sorte Alliker i Kirketaarnet skulde faa Lov at grundlægge en Nybygd i den vældige Skorstensmur, som sodet og uhyggelig hævede sig over den sorte Brandtomt.

Dog vilde jeg sikkert blive underlig beklemmt, naar jeg saa Flammerne slaa sammen over Taget, naar tykke Røgskyer, røde af Ildskæret og fulde af Gnister, væltede frem fra den gamle Grevegaard. I Ildens Knitren og Hvæsen vilde jeg tro at høre hjemløse Minders Klage, paa Flammernes blaa Spidser vilde jeg tro at se Husets forjagede Aander svæve. Jeg vilde tænke paa, hvor Sorgen forskønner, hvor Ulykken kaster Glans, og græde, som om et Tempel for gamle Guder var dømt til Undergang.

Dog, stille, du Ravn, som skriger om Ulykker. Vent, til Natten er kommen, hvis du vil tude omkap med Skovens Ugle. Endnu ligger Borg og straaler i Solen højt oppe paa Odden, beskyttet af sin Park af vældige Graner, og de snedækte Marker nedenfor glitre i Martsdagens stikkende Solskin; endnu høres indenfor dens Vægge den glade Grevinde Elisabets muntre Latter.

Om Søndagen gaar hun i Svartsjö Kirke, som

ligger nær ved Borg, og beder derefter et helt lille Middagsselskab med hjem. Lagmandens fra Munkerud plejer at komme og Kaptajnens fra Berga og Kapellanen og den onde Sintram. Og er Gösta Berling kommen gaaende til Svartsjø over Isen, saa indbyder hun ogsaa ham. Hvorfor skulde hun ikke indbyde Gösta Berling?

Hun ved jo ikke, at Sladdereren begynder at hviske om, at Gösta saa ofte kommer over til den østlige Bred for at træffe Grevinden. Maaske han ogsaa kommer for at drikke og spille med Sintram, men det taler man ikke saa meget om; alle ved, at hans Legeme er af Jern, men med hans Hjerte er det en anden Sag. Der er ingen, der tror, at han kan se et Par straalende Øjne og lyst Haar, som kruser sig om en hvid Pande, uden at blive forelsket.

Den unge Grevinde er god imod ham. Der er ikke noget mærkeligt i det, hun er god imod alle. Hun tager pjaltede Tiggerbørn paa Skødet, og naar hun paa Landevejen kører forbi en gammel Stakkel, lader hun Kusken holde og tager den fattige Fodgænger op i sin Slæde.

Gösta sidder gerne i det lille blaa Kabinet, hvor man har den dejlige Udsigt imod Nord over Søen, og læser Digte for hende. Det kan der da ikke være noget ondt i. Han glemmer ikke, at hun er Grevinde og han en hjemløs Eventyrer, og det er godt for ham at omgaas med en, som staar høj og hellig for ham. Han kunde lige saa gerne tænke paa at forelske sig i Dronningen af Saba,

hvis Billede pryder Pulpituren i Svartsjø Kirke, som i hende.

Han ønsker blot at faa Lov til at tjene hende, som en Page tjener sin høje Herskerinde, at faa Lov at spænde hendes Skøjter paa, holde Garn for hende og styre hendes Kælke. Der kan ikke være Tale om Kærlighed imellem de to; men han er netop Mand for at føle sig lykkelig i et romantisk, uskyldigt Sværmeri.

Den unge Greve er stille og rolig, og Gösta er sprudlende munter. Han er netop det Selskab, som den unge Grevinde ønsker sig. Ingen, som ser hende, tror, at hun gaar og bærer paa forbuden Kærlighed. Paa Dans og Munterhed tænker hun. Hun saa helst, at Jorden var hel glat, uden Stene, Klipper og Søer, saa man kunde danse over det hele. I smalle, tyndsaalede Silkesko vilde hun danse fra Vuggen til Graven.

Men Rygtet er ikke skaansomt mod de unge Kvinder.

Naar disse Gæster kommer til Borg og spiser til Middag, plejer Herrerne efter Bordet at gaa ind i Grevens Værelse for at sove og ryge, og de gamle Damer plejer at synke ned i Lænestolene i Salen og læne deres ærværdige Hoveder mod den høje Stoleryg, men Grevinden og Anna Stjernhök gaar ind i det blaa Kabinet og udveksler fortrolige Meddelelser i det uendelige.

Her sidder de ogsaa Søndagen efter, at Anna Stjernhök hentede Ulrika Dillner tilbage til Berga.

Ingen paa Jorden er ulykkeligere end den unge

Pige. Al hendes Munterhed er borte, og det er forbi med den glade Trods, som hun satte imod alt og alle, der kom hende for nær.

Alt hvad der var hændt hende paa Hjemvejen, er for hendes Bevidsthed sunket ned i det Halvmørke, hvoraf det blev tryllet frem; hun har ikke et eneste klart Indtryk tilbage.

Jo, eet, som forgifter hendes Sjæl.

„Hvis det nu ikke var Gud, som gjorde det,“ hvisker hun atter og atter til sig selv, „hvis det nu ikke var Gud, som sendte Ulvene!“

Hun begærer Tegn, hun begærer Undere. Hun spejder paa Himmel og Jord. Men hun ser ingen Finger udrakt af Skyerne for at vise hende Vej. Ingen Skystøtte eller Ildstøtte gaar foran hende.

Som hun nu sidder lige over for Grevinden i det lille blaa Kabinet, falder hendes Blik paa en lille Buket blaa Anemoner, som Grevinden har i Haanden. Som et Lyn slaar det ned i hende, at hun ved, hvor de Anemoner er groet, at hun ved, hvem der har plukket dem.

Hun behøver ikke at spørge. Hvor i hele Egnen vokser der blaa Anemoner allerede i Begyndelsen af April uden i Birkelunden paa Strandbakken ved Ekeby?

Hun sidder og stirrer paa de smaa, blaa Stjerner, disse lykkelige, som alle Mennesker elsker, disse smaa Profeter, som, skønne i sig selv, tillige omstraales af Glansen af alt det skønne, de bebuder, af alt det skønne, der skal komme. Og mens hun sidder og ser paa dem, samler der sig i hendes

Sjæl en Vrede, dump som Tordenen, lammende som Lynet.

„Med hvad Ret,“ tænker hun, „bærer Grevinde Dohna denne Buket blaa Anemoner, som er plukket paa Strandbakken ved Ekeby?“

De var Fristere allesammen: Sintram, Grevinden, alle Mennesker vilde lokke Gösta Berling til det, som var ondt, men hun vilde forsvare ham, forsvare ham mod alle. Om det saa skulde koste hendes Hjerteblod, vilde hun gøre det.

Hun føler, at hun maa se de Blomster blive revet ud af Grevindens Haand og kastet paa Jorden, trampet paa, knuste, inden hun gaar ud af det lille blaa Kabinet.

Det føler hun, og hun begynder en Kamp mod de smaa blaa Stjerner. Ude i Salen støtter de gamle Fruer deres ærværdige Hoveder mod Stole-ryggen og aner ingen Ting, Herrerne damper i Ro og Mag paa deres Piber inde i Grevens Værelse, alt er Fred, kun i det lille blaa Kabinet raser en fortvivlet Kamp.

Ak, hvor *de* gør Ret, som holder deres Hænder fra Sværdet, de som forstaar at tie og bie, at lægge deres Hjerter til Ro og lade Gud raade! Altid farer det urolige Hjerte vild. Altid gør ondt det onde værre.

Men Anna Stjernhök tror, at hun nu endelig har set en Finger i Skyen.

„Anna,“ siger Grevinden, „fortæl en Historie.“

„Om hvad?“

„Aa,“ siger Grevinden og kærtegner Buketten

med sin hvide Haand. „Kan du ikke noget om Kærlighed, noget om at elske?“

„Nej, jeg ved ingenting om Kærlighed.“

„Hvor du snakker! Er der ikke et Sted, der hedder Ekeby, og er der ikke fuldt af Kavallerer?“

„Jo,“ siger Anna, „der er et Sted, som hedder Ekeby, og der er der Mænd, som udsuger Landets Marv, som gør os uskikkede til alvorligt Arbejde, som forfører vor opvoksende Ungdom og leder vore bedste Hoveder paa Afveje. Vil du høre om dem? vil du høre Kærlighedshistorier om dem?“

„Det vil jeg. Jeg kan godt lide Kavallererne.“

Da taler Anna Stjernhök, taler i korte Strofer som en gammel Psalmebog, thi hun er nærvædt at kvæles af stormende Følelser. Hemmelig Lidenskab bæver under hvert Ord, og Grevinden maa lytte til hende paa engang angst og interesseret.

„Hvad er en Kavallers Kærlighed, hvad er en Kavallers Troskab? En Kæreste i Dag, en i Morgen, en i Øster, en i Vester. Intet er ham for højt, intet for lavt: den ene Dag en Grevinde, den næste en Tiggertøs. Intet i Verden er saa rummeligt som hans Hjerte. Men ve den Stakkel, der elsker en Kavaller! Hun maa lede efter ham, naar han ligger fuld ved Vejkanten. Hun maa se til i Tavshed, naar han bortspiller hendes Børns Hjem. Hun maa taale, at han sværmer omkring fremmede Kvinder. Ak, Elisabet, beder en Kavaller en hæderlig Kvinde om en Dans, burde hun nægte ham den, giver han hende en Buket Blomster, burde hun kaste den til Jorden og træde den under Fødder, elsker

hun ham, burde hun hellere dø end gifte sig med ham. — Der var blandt Kavallererne en, der havde været Præst. Han havde mistet sit Embede for Drik. Han var fuld i Kirken. Han drak Altervinen. Har du hørt om ham?”

„Nej.“

„Straks efter at han havde mistet Embedet, strejfede han om i Landet som en Tigger. Han drak som et galt Menneske. Han kunde stjæle for at faa Brændevin.“

„Hvad hedder han?”

„Han er ikke mere paa Ekeby. — — Majorinden paa Ekeby tog sig af ham, gav ham Klæder og overtalte din Svigermoder, Grevinde Dohna, til at tage ham til Huslærer for din Mand, den unge Grev Henrik.“

„En afsat Præst!”

„Aa, han var en ung kraftig Mand og havde gode Kundskaber. Der var ikke noget i Vejen med ham, naar han blot ikke drak. Grevinde Märta var ikke nøjeregnende. Det morede hende at drille Provsten og Kapellanen. Dog befalede hun, at ingen maatte omtale hans tidligere Liv for hendes Børn, thi da vilde hendes Søn have tabt Respekten for ham, og hendes Datter vilde ikke have taalt ham; thi hun var en Helgen.

Saa kom han her til Borg. Han blev staaende ved Døren, han satte sig paa en Kant af Stolen, han tav ved Bordet og flygtede ned i Parken, naar der kom fremmede.

Men derude paa de ensomme Veje mødte han

ofte den unge Ebba Dohna. Hun var ikke af dem, der elskede de larmende Fester, som buldrede gennem Salene paa Borg, efter at Grevinden var bleven Enke; hun var ikke af dem, der sender trodsige Blikke ud i Verden. Hun var saa blid, saa bly. Selv efter at hun havde fyldt sytten Aar, var hun som et Barn, men dejlig var hun med sine brune Øjne og den svage, fine Rødme paa Kinderne. Hendes slanke Legeme var lidt bøjet. Hendes smalle Haand listede sig ind i ens med et svagt Tryk. Hendes lille Mund var den tavseste og tillige den alvorligste af alle Munde. Og saa hendes Stemme, hendes lille bløde Stemme, som udtalte Ordene saa langsomt og saa smukt, men aldrig klang ungdomsfrisk, ungdomsvarm, men lød dvælende med et mat Tonefald, som en træt Kunstners Slutningsakkord.

Hun var ikke som andre. Hendes Fod traadte saa let paa Jorden, som om hun havde været en bange Flygtning. Hun holdt sine Øjne sænkede for ikke at forstyrres i Beskuelsen af de indre Syners Herlighed. Hendes Sjæl havde vendt sig fra Jorden, allerede mens hun var Barn.

Da hun var lille, plejede hendes Farmoder at fortælle hende Eventyr; og en Aften sad de begge ved Kaminen, men Eventyrene var de færdige med. *Carsus* og *Moderus* og *Lunkentus* og den skønne *Melusina* havde levet deres Tid; de havde som Ildens Flammer tumlet sig i Glans og Herlighed; men nu laa Heltene slagne, og de skønne Prinsesser var forkullede — indtil det næste Baal vakte dem

paany. Men den lilles Haand laa stadig paa den gamles Knæ, og hun strøg henover Silketøjet, dette morsomme Tøj, der skreg som en lille Fugl. Og denne lille Bevægelse var hendes Bøn, thi hun var af de Børn, der aldrig beder med Ord.

Da begyndte den gamle ganske stille at fortælle hende om et lille Barn i Jødeland, et lille Barn, som fødtes til at være en stor Konge. Englene havde fyldt Jorden med Lovsange, da det blev født. Vise Mænd fra Østerland kom, vejlede af Himlens Stjerne, og bragte det Guld og Røgelse, og gamle Mænd og Kvinder spaaede om dets Herlighed. Dette Barn voksede op til større Skønhed og Visdom end alle andre Børn. Allerede da det var tolv Aar, var dets Visdom større end Ypperstepræsternes og de skriftkloges.

Saa fortalte den gamle hende om det skønneste, Jorden har set, om dette Barns Liv, mens det var blandt Menneskene, de onde Mennesker, der ikke vilde erkende det for deres Konge.

Hun fortalte hende, hvorledes Barnet voksede op til Mand, men Underne omstraalede ham fremdeles. Alting paa Jorden tjente og elskede ham undtagen Menneskene. Fiskene lod sig fange i hans Net, Brødet fyldte hans Kurve, Vandet forvandlede sig til Vin, naar han vilde det.

Men Menneskene satte ikke den store Konge paa Tronen, gav ham ikke nogen Guldkrone. Han havde ingen bukkende Hofmænd om sig. De lod ham gaa om iblandt dem som en Tigger.

Og den store Konge var dog saa god imod

dem. Han helbredede deres syge, gav de blinde deres Syn igen og opvakte de døde.

„Men,“ sagde den gamle, „Menneskene vilde ikke have den gode Konge til deres Herre. De sendte Krigsmænd imod ham og fangede ham, de smykkede ham spottende med Krone og Scepter og gav ham en lang Kappe paa og lod ham vandre til Retterstedet med et tungt Kors paa Ryggen. O, mit Barn, den gode Konge elskede de høje Bjerge. Om Natten steg han ofte op paa dem for at tale med Himlens Beboere, og om Dagen holdt han af at sidde paa Bjergskraaningene og tale til lyttende Mennesker. Men nu førte de ham op paa et Bjerg for at korsfæste ham. De slog Nagler gennem hans Hænder og Fødder og hængte den gode Konge paa et Kors, som om han havde været en Røver og en Misdæder.

Og Folket spottede ham. Kun hans Moder og hans Venner græd, fordi han maatte dø, inden han havde naaet at blive Konge.

O, hvor de døde Ting sørgede ved hans Død! Solen mistede sit Skin, Bjergene skjalv, Forhængen i Templet revnede, og Graven aabnede sig for de døde, at de kunde gaa ud og vise deres Sorg.“

Da laa den lille med Hovedet i sin Farmoders Skød og hulkede, som om hendes Hjerte skulde briste.

„Græd ikke, Barnlille, den gode Konge stod op af sin Grav og for op til sin Fader i Himlen.“

„Farmoder,“ hulkede den lille Stakkel, „fik han da aldrig noget Rige?“

„Han sidder ved Guds højre Haand i Himlen.“

Men det trøstede hende ikke. Hun græd saa fortvivlet og ustandseligt, som et Barn kan græde.

„Hvorfor var de saa onde imod ham? Hvorfor fik de Lov til at være saa onde imod ham?“

Den gamle blev næsten bange for denne overvældende Sorg.

„Farmoder, Farmoder, sig, at du ikke har fortalt rigtigt! Sig, at det ikke endte saadan! Sig, at de ikke var saa onde mod den gode Konge. Sig, at han fik et Rige her paa Jorden.“

Hun slog sine Arme om den gamles Hals og bad og græd ustandseligt.

„Barn, Barn,“ sagde da Farmoderen for at trøste hende, „der er dem, som tror, at han kommer tilbage. Da skal han underlægge sig Jorden og styre den, og da bliver den skønne Jord til et dejligt Rige. Det skal staa i tusind Aar. Da skal de onde Dyr blive gode: smaa Børn skal lege ved Hugormens Rede, Bjørne og Køer skal græsse sammen. Menneskene skal ikke mere gøre hinanden Fortræd; Spydene skal smedes om til Leer og Sværdene til Plovjern. Og alt skal være Lyst og Glæde, thi de gode skal arve Jorden.“

Da klaredes den lilles Ansigt bag Taarerne.

„Faar den gode Konge saa en Trone, Farmoder?“

„En Trone af Guld.“

„Og Tjenere og Hofmænd og en Guldkrone?“

„Det faar han.“

„Kommer han snart, Farmoder?“

„Ingen ved, naar han kommer.“

„Faar jeg Lov til at sidde paa en Skammel ved hans Fødder?“

„Det faar du.“

„Farmoder, jeg er saa glad,“ siger den lille.

Aften efter Aften, mange Vintre igennem, sad disse to ved Ilden og talte om den gode Konge og hans Rige. Den lille drømte om Tusindaarsriget baade Nat og Dag; hun blev aldrig træt af at smykke det med al den Skønhed, hun kunde forestille sig.

Det er saa med mange af de tavse Børn, vi ser om os, at de bærer paa en hemmelig Drøm, som de ikke vover at nævne. Der rører sig underlige Tanker under det bløde Haar, de milde brune Øjne ser underlige Ting bag de sænkede Øjenlaag. Mer end een Skønjomfru har sin Brudgom i Himlen; mer end een ønsker at salve den gode Konges Fødder og tørre dem med sit Hovedhaar.

Ebba Dohna vovede ikke at nævne det for nogen, men siden hin Aften levede hun blot for Herrens Genkomst og hans Tusindaarsrige.

Naar om Aftenen Slottet i Vesterled aabnede sin gyldne Port, tænkte hun paa, om han ikke nu vilde træde ud af den i sin straalende Glans, fulgt af en Hærskare af Engle, drage forbi hende og tillade hende at røre ved Fligen af hans Klædebon. Hun tænkte ogsaa gerne paa de fromme Kvinder, der sikkert havde elsket ham lige saa højt som hun, og som havde hængt Nonnesløret over deres Hoved og aldrig løftet Øjnene fra Jorden, men lukket sig

inde i de graa Klostres Ro, i de smaa Cellers Mørke, for altid at kunne se de straalende Syner, der træde frem for Sjælens Nat.

Saadan var hun vokset op, saadan var hun, da hun og den ny Huslærer mødtes i Parkens ensomme Gange.

Jeg vil ikke sige mere ondt om ham, end jeg er nødt til. Jeg vil gerne tro, at han elskede dette Barn, der snart valgte ham til Ledsager paa sine ensomme Vandringer. Jeg tror, at hans Sjæl fik sine Vinger igen, naar han gik ved Siden af dette tavse Barn, som aldrig havde betroet sig til nogen anden; jeg tror, at han da selv følte sig som et Barn, from og god.

Men elskede han hende virkelig, hvorfor tænkte han da ikke paa, at han ikke kunde give hende en ringere Gave end sin Kærlighed? Han, en af denne Verden forkastet, hvad vilde han, hvad tænkte han paa, som han gik der ved Grevedatterens Side? Hvad tænkte den afsatte Præst paa, mens hun betroede ham sine fromme Drømme? Han, der havde været en Dranker og en Slagsbroder og vilde blive det igen, naar Lejlighed gaves, hvad vilde han ved Siden af hende, der drømte om en Brudgom i Himlen? Hvorfor flygtede han ikke langt bort fra hende? Havde det ikke været bedre for ham at vanke om i Landet som en Tigger og en Tyv, end at gaa der i de tavse Alleer og atter blive from og god, naar det Liv, han havde ført, dog ikke kunde leves om igen, og det ikke kunde undgaas, at Ebba Dohna maatte elske ham?

Tro ikke, at han saa ud som en fortrukken Stakkel, med blege Kinder og røde Øjne. Han var endnu en statelig Mand, smuk og kraftig, med en Holdning som en Konge og et Jernlegeme, der kunde udholde det vildeste Liv.“

„Lever han endnu?“ spørger Grevinden.

„Aa nej, nu er han vel død. Det er saa længe siden alt dette skete.“

Der er noget i Anna Stjernhök, som begynder at ængstes for det, hun gør. Hun tænker paa, at hun aldrig vil sige Grevinden, hvem den Mand er, hun taler om, men lade hende tro, at han er død.

„Den Gang var han endnu ung,“ fortæller hun videre. „Glæden over Livet tændtes atter i hans Sjæl. Han ejede Ordets Gave og et ildfuldt, let begejstret Hjerte.

Der kom en Aftenstund, da han talte til Ebba Dohna om Kærlighed. Hun svarede ikke, hun sagde ham kun, hvad hendes Farmoder havde fortalt hende om Vinteraftenerne, og beskrev sine Drømmes Land for ham. Og derpaa tog hun et Løfte af ham. Hun lod ham sværge, at han vilde blive en Ordets Forkynder, en af dem, som berede Herrens Vej, at hans Genkomst maa fremskyndes.

Hvad skulde han gøre? Han var en afsat Præst, og ingen Vej var saa afgjort stængt for ham som den, hun forlangte, at han skulde betræde. Men han vovede ikke at sige hende Sandheden. Han nænnede ikke at bedrøve dette yndige Barn, som han elskede. Han lovede alt, hvad hun vilde.

Flere Ord behøvedes ikke mellem dem. Det

var sikkert, at hun engang vilde blive hans Hustru. Det var ikke en Kærlighed med Kys og Kærtegn. Han vovede næppe at nærme sig til hende; hun var ømtaalig som en fin Blomst. Men stundom løftede hun sine brune Øjne fra Jorden for at søge hans. Naar de i maanelyse Aftener sad paa Verandaen, hældede hun sig op til ham, og da kyssede han hendes Haar, uden at hun mærkede det.

Du ser, at hans Synd var den: han glemte baade Fortid og Fremtid. At han var fattig og ringe, maatte han gerne glemme, men han burde have husket, at den Dag maatte komme, da i hendes Hjerter Kærlighed rejste sig mod Kærlighed, Jord mod Himmel, og da hun blev nødt til at vælge mellem ham og Tusindaarsrigets straalende Hersker. Men hun var ikke den, der kunde udholde en saadan Kamp.

Der gik en Sommer, et Efteraar, en Vinter. Da Foraaret kom og Isen smeltede, blev Ebba Dohna syg. Der var Tøbrud i Dalene, Is paa Bakkerne, Søerne var usikre, Vejene umulige at befærde baade med Slæde og med Vogn.

Da vilde Grevinde Dohna have Lægen hentet fra Karlstad. Der fandtes ingen nærmere. Men hendes Befalinger var forgæves. Hun kunde hverken med Bønner eller Trusler formaa nogen af sine Tjenestefolk til at tage afsted. Hun kastede sig paa Knæ for Kusken, men han sagde Nej. Hun laa i Krampe og hysteriske Anfald af Sorg over sin Datter — Grevinde Märta er vild i Sorg som i Glæde.

Ebba Dohna havde Lungebetændelse, og hendes Liv var i Fare, men der kunde ikke blive hentet nogen Læge.

Da kørte Huslæreren til Karlstad. At gøre den Tur, saadan som Vejene var, var at lege med Livet, men han gjorde den. Den gik over bølgende Is og halsbrækkende glatte Bakker, stundom maatte han hugge Trappetrin til Hesten i Isen, stundom trække den op af Vejens dybe Ler. Man sagde, at Doktoren nægtede at følge ham, men at han med Pistolen i Haanden tvang ham til at køre med.

Da han kom igen, var Grevinden nær ved at kaste sig for hans Fødder. „Tag alt,“ sagde hun. „Sig, hvad De ønsker, hvad De forlanger, min Datter, mit Gods, mine Penge!“

„Deres Datter,“ svarede Huslæreren.

Anna Stjernhök tier pludselig.

„Naa, og saa, hvad saa?“ spørger Grevinde Elisabet.

„Nu kan det være nok,“ svarer Anna; thi hun er et af de ulykkelige Mennesker, som lever i Tvivlens Angst og Bæven. Det har hun gjort nu i en hel Uge. Hun ved ikke, hvad hun vil. Hvad hun den ene Time synes er rigtigt, er blevet Uret den næste. Nu ønsker hun, at hun aldrig havde begyndt paa denne Historie.

„Jeg begynder at tro, at du vil gøre Nar ad mig, Anna. Forstaar du ikke, at jeg *maa* høre Slutningen paa denne Historie.“

„Der er ikke meget tilbage at fortælle. — Stridens Time var kommen for den unge Ebba

Dohna. Kærlighed rejste sig mod Kærlighed, Jord mod Himmel.

Grevinde Märta fortalte hende om den livsfarlige Rejse, som den unge Mand havde gjort for hendes Skyld, og hun sagde hende, at hun til Løn derfor havde skænket ham hendes Haand.

Den unge Frøken Ebba var da saa meget i Bedring, at hun laa paaklædt paa en Sofa. Hun var mat og bleg og endnu mere stille, end hun plejede.

Da hun hørte disse Ord, løftede hun, klagende og bebrejdende, sine brune Øjne mod sin Moder og sagde til hende:

„Moder, har du givet mig til en afsat Præst, til en, som har forskertset sin Ret til at være Guds Tjener, til en Mand, som har været en Tyv og en Tigger?“

„Men Barn, hvem har fortalt dig det? Jeg troede ikke, du vidste noget om det.“

„Jeg fik det at vide. Jeg hørte dine Gæster tale om ham samme Dag, jeg blev syg.“

„Men Barn, tænk paa, at han har reddet dit Liv.“

„Jeg tænker kun paa, at han har bedraget mig. Han skulde have sagt mig, hvem han var.“

„Han siger, at du elsker ham.“

„Det har jeg gjort. Jeg kan ikke elske den, som har bedraget mig.“

„Hvordan har han bedraget dig?“

„Det kan du ikke forstaa, Moder.“

Hun vilde ikke tale med sin Moder om sine

Drømmes Tusindaarsrige, som hendes elskede skulde hjulpet hende med at gøre til Virkelighed.

„Ebba,“ sagde Grevinden, „hvis du elsker ham, saa skal du ikke spørge, hvad han har været, men gifte dig med ham. Den, der er gift med Grevinde Dohna, bliver saa rig og saa mægtig, at hans Ungdomssynder nok kan tilgives ham.“

„Jeg bryder mig ikke om hans Ungdomssynder, Moder. Det er, fordi han har bedraget mig og aldrig kan blive, hvad jeg vilde, han skulde blive, at jeg ikke kan gifte mig med ham.“

„Husk, at jeg har givet ham mit Ord, Ebba.“
Den unge Pige blev ligbleg.

„Moder, jeg siger dig, at hvis du gifter mig med ham, skiller du mig fra Gud.“

„Jeg har besluttet at gøre din Lykke,“ siger Grevinden. „Jeg er vis paa, at du bliver lykkelig med denne Mand. Det er jo allerede lykkedes dig at gøre ham til en Helgen, Jeg har besluttet at overse Standsforskellen og glemme, at han er fattig og foragtet, for at sætte dig i Stand til at frelse ham. Jeg føler, at jeg gør, hvad Ret er. Du ved, at jeg foragter alle gamle Fordomme.“

Men alt det siger hun blot, fordi hun ikke kan taale, at nogen modsætter sig hendes Vilje. Maaske mente hun det ogsaa, dengang hun sagde det. Grevinde Märta er ikke let at blive klog paa.

Den unge Pige blev liggende længe paa sin Sofa, efter at Grevinden havde forladt hende. Hun stred sin Strid. Jord rejste sig imod Himmel, Kærlighed mod Kærlighed; men hendes Barndoms

elskede vandt Sejr. Der, hvor hun laa — det var netop her paa Sofaen — saa hun Vestens Himmel gløde i en herlig Solnedgang. Hun tænkte, at dette var en Hilsen fra den gode Konge, og da hun ikke havde Kraft til at blive ham tro, dersom hun skulde leve, saa besluttede hun at dø. Hun kunde ikke gøre andet, da hendes Moder vilde, at hun skulde tilhøre en Mand, som ikke kunde blive den gode Konges Tjener.

Hun gik hen til Vinduet, lukkede det op, og lod den kolde fugtige Aftenluft gennemisne hendes stakkels svage Legeme. Det var en let Sag for hende at paadrage sig Døden. Den var hende vis, dersom Sygdommen begyndte paa ny, og det gjorde den.

Ingen uden jeg ved, at hun søgte Døden, Elisabet. Jeg fandt hende ved Vinduet. Jeg hørte hendes Feberfantasier. Hun vilde gerne have mig ved sin Side i sine sidste Dage.

Det var mig, som saa hende dø, som saa hende en Aftenstund strække Armene ud mod den glødende Aftenhimmel og dø med et Smil, som om hun havde set nogen træde frem af Solnedgangens Glans og gaa hende i Møde. Det var ogsaa mig, som maatte bringe hendes sidste Hilsen til ham, hun havde elsket. Jeg skulde bede ham tilgive, at hun ikke kunde blive hans Hustru. Den gode Konge vilde ikke tillade det.

Men jeg har ikke haft Mod til at sige den Mand, at han var hendes Morder. Jeg har ikke haft Mod til at lægge Byrden af en saadan Kval

paa hans Skuldre. Og dog — han, som løj sig hendes Kærlighed til, var han ikke hendes Morder? Var han ikke, Elisabet?”

Grevinde Dohna har for længe siden holdt op at lege med de blaa Blomster. Nu rejser hun sig op, og Buketten falder paa Gulvet.

„Anna, du fører mig hele Tiden bag Lyset. Du siger, at det er en gammel Historie, og at Manden for længe siden er død. Men jeg ved jo, at det er knap fem Aar, siden Ebba Dohna døde, og du siger jo, at du selv har oplevet det altsammen. Du er ikke gammel. Sig mig nu, hvem Manden er.“

Anna Stjernhök giver sig til at le.

„Du vilde jo have en Kærlighedshistorie. Nu har du faaet en, som har kostet dig baade Taarer og Uro.“

„Er den da ikke sand?”

„Ikke andet end Digt og Opspind altsammen!”

„Du er styg, Anna.“

„Det kan gerne være. Jeg er heller ikke videre lykkelig, skal jeg sige dig. — Men Fruerne er vaagnede, og Herrerne er komne ind i Salen. Lad os gaa derind.“

I Døren bliver hun standset af Gösta Berling, som kommer for at se efter de unge Damer.

„De maa have Taalmodighed med mig,” siger han han leende. „Jeg skal ikke plage Dem mere end i ti Minutter, men nu maa De høre nogle Vers.“

Han fortæller dem, at han den Nat havde

drømt saa levende, som aldrig før, drømt, at han havde skrevet Vers. Han, hvem Folk kaldte „Poeten“, skønt han hidtil uforskyldt havde maattet bære dette Øgenavn, var da staaet op midt om Natten og halvt i Søvn, halvt vaagen, havde han sat sig til at skrive. Og om Morgenens havde han fundet et helt Digt paa sit Skrivebord. Han havde aldrig tiltroet sig selv noget saadant. Nu skulde Damerne høre det.

Og han læser:

Nu stod Maanen op, og med den kom Døgnet's lifligste Stund.
 Fra det klare, blegblaa, høje Hvalv
 gød den sit Lysskær ned paa vinløvomranket Veranda,
 ved hvis Fod i sin Urne skjalv
 en gulrød Lilje, hvis Kalk af gyldne Striber var bræmmet.
 Paa de brede Trappetrins haarde Grund
 havde vi samlet os baade gamle og unge.
 Stille først lod vi Følelsen sjunge
 Hjertets gamle Sange i Døgnet's lifligste Stund.

Fra Resedabeddet vifted' til os en yndig Duft,
 og fra Buskadsernes mørke Krat
 listede Skygger ud paa det skinnende, dugsprængte Grønne.
 Saaledes glider fra Legemets Nat
 Aanden til Lysets Hjem, til de Egne, den knap kan skønne,
 til den lyse, blegblaa høje Luft,
 i hvis Klarhed knap man øjner en Stjerne.
 O, hvem kan for Følelsens Leg sig værne
 ved Nattens Skyggers Spil, ved Resedaens sorgfyldte Duft?

En Provinsrose fældede tavs sit sidste blegnede Blad,
 uden at Vindens Leg Offeret fra den tvang.
 Saa — tænkte vi — ville vort Liv vi give,
 svinde i Rummet som Toners Klang,
 som Høstens gulnede Blad uden Klager til intet blive.

Ej ønske vi øget Aarenes Rad
 ej krænke Naturens Fred for at vandre ad Livsstier vilde.
 Døden er Livets Løn; thi vil vi forlade det stille,
 som en Provinsrose tavs fælder sit sidste, blegnede Blad.

Paa sin lydløse Vinge fløj en Flagermus os forbi,
 svandt og blev synlig igen, hvor Maanen skinnede klar.
 Men da steg frem fra det beklemte Hjerte
 Gaaden som ingen gættet har,
 Gaaden, som Sorgen tung, gammel som Livets Smerte:
 „O, hvor gaa vi hen, hvor gaar vor Vej og vor Sti,
 naar vi ej mer paa Jordens grønnende Enge vandre?“
 Kan nogen vel vise Aandens Vej for de andre?
 Lettere viser han Vej for det Dyr, som nys flagrede os forbi.

Saa lagde hun mod min Skulder sit Hoved, sit bløde Haar,
 hun, som elskede mig, og hviskede blidt til mig:
 „Tro ej, at Sjælene sig til fjerne Verdener hæve,
 naar jeg er død, tro ikke, jeg da er fjern.
 Ind i et elsket Menneskes Sjæl min hjemløse Aand vil svæve
 og jeg vil komme og bo hos dig.“
 O, hvilken Kval! Af Sorg var mit Hjerte nær ved at briste,
 hun skulde da dø, dø snart. Var denne Nat hendes sidste?
 Kyssed' jeg sidste Gang min elskedes bølgende Haar?

Aar ere svundne hen. End sidder jeg mangel Gang
 paa den gamle Plads, naar Natten er mørk og tyst.
 Men jeg bærer for Maanens Skin paa vinløvomranket Veranda,
 den, som alene ved, hvor ofte jeg der har min elskte kyst,
 den, som ofte sin sitrende Glans i de Taarer har blandet,
 som faldt ned paa min elskedes Haar.
 Ve over Mindets Kval! Ve min arme, syndige Sjæl for Kvide,
 at den er hendes Hjem. Hvad Straf skal *han* vel lide,
 som knyttet' til sig en Sjæl saa ren, saa syndfri en Gang?

„Gösta,“ siger Anna i en spøgende Tone, medens
 hendes Strube sammensnøres af Angst, „de siger,
 om dig, at du har oplevet flere Digte, end andre

har skrevet, der ikke har bestilt andet hele deres Liv; men du gør bestemt bedst i at digte paa din egen Maade: det Digt er Nattearbejde.“

„Du er ingen mild Dommer.“

„At komme og læse saadant noget om Død og Elendighed! Skammer du dig ikke?“

Gösta hører ikke mere paa hende; han ser ufravendt paa den unge Grevinde. Hun sidder stiv og ubevægelig som en Billedstøtte. Han tror, hun er nær ved at besvime.

Men med uendeligt Besvær presser hun et Ord frem:

„Gaa,“ siger hun.

„Hvem skal gaa? Skal *jeg* gaa?“

„Præsten skal gaa,“ fremstammer hun.

„Elisabet, ti dog stille!“

„Den fordrukne Præst skal ud af mit Hus!“

„Anna, Anna,“ spørger Gösta, „hvad mener hun?“

„Det er bedst, du gaar, Gösta.“

„Hvorfor skal jeg gaa? Hvad betyder alt dette?“

„Anna,“ siger Grevinde Elisabet, „sig ham, sig ham . . .“

„Nej, Grevinde, sig ham det selv.“

Grevinden bider Tænderne sammen og faar Bugt med sin Bevægelse.

„Hr. Berling,“ siger hun og gaar hen imod ham, „De har en mærkelig Evne til at faa Folk til at glemme, hvem De er. Jeg har ikke vidst det før i Dag. Jeg har nylig hørt Fortællingen om Ebba

Dohnas Død, og at det var Visheden om, at den Mand, hun elskede, ikke var hende værdig, som dræbte hende. Af Deres Digt forstaar jeg, at De var denne Mand. Jeg forstaar ikke, hvor en Mand med Deres Fortid kan faa Lov til at vise sig i en hæderlig Kvindes Selskab. Jeg forstaar det ikke, Hr. Berling. Er jeg nu tydelig nok?"

„Grevinden er tydelig nok. Jeg vil kun sige et eneste Ord til mit Forsvar. Jeg har hele Tiden været overbevist om, at De vidste alt om mig. Jeg har aldrig forsøgt at skjule noget; men det er ikke fornøjeligt at faa sit Livs bitreste Ulykker raabt ud paa Gader og Stræder, allermindst at gøre det selv.“

Han gaar. Og i samme Øjeblik sætter Grevinde Dohna sin smalle Fod paa Buketten med de blaa Stjerner.

„Nu har du gjort, hvad jeg vilde,“ siger Anna Stjernhök haardt til Grevinden, „men nu er det ogsaa forbi med vort Venskab. Du maa ikke tro, jeg kan tilgive, at du har været grusom imod ham. Du har vist ham bort, haanet og saaret ham, ham, hvem jeg gerne fulgte i Fængsel, til Stodderbænken, om saa skulde være. Det er mig, der skal vogte ham og bevare ham. Du har gjort, hvad jeg vilde, men jeg tilgiver dig aldrig.“

„Men, Anna, Anna!“

„Naar jeg fortalte dig dette, tror du saa, jeg gjorde det med et glad Sind? Har jeg ikke siddet her og Stykke for Stykke revet Hjertet ud af Brystet paa mig?“

„Hvorfor gjorde du det da?“

„Hvorfor? Fordi jeg ikke vilde have — ikke vilde have, at han skulde blive en gift Kones Elsker.“

Mamsell Marie.

Aa, stille, tys!

Det summer over mit Hoved. Det maa være en Humlebi, som kommer flyvende.

Aa, nej, vær stille! Hvilken Duft! Saa sandt jeg lever, er det ikke Hjertensfryd og Lavendler og Syrener og Pintselliljer! Det er en ren Velsignelse i den graa Efteraarsaften midt inde i Byen. Naar blot jeg tænker paa den velsignede lille Stump Jord, straks begynder det at summe og dufte rundt om mig, og inden jeg ved af det, er jeg midt i en lille firkantet Rosenhave, fuld af Blomster og hegnet af en Ligusterhæk. I Hjørnerne er der Syrenlysthuse med smalle Træbænke, og rundt omkring Blomsterbedene, der er formede som Hjerter og Stjerner, gaar der smalle Gange, belagte med hvidt Strand-sand. Paa de tre Sider om Rosenhaven staar Skoven. Røn og Hæggebær, som er halv civiliserede og har smukke Blomster, staar nærmest og blander deres Duft med Syrenerne. Bag dem kommer der Birke, og derefter begynder Granskoven, den rigtige Skov, stille og mørk og strittende og skægget.

Og paa den fjerde Side ligger et lille graat Hus.

Den Rosenhave, jeg nu tænker paa, ejedes for tresindstyve Aar siden af gamle Fru Moræus, som

levede af at brodere og lave Mad for Bønderne til deres Gilder.

Kære Venner! Af alt, hvad godt jeg ønsker eder, vil jeg først og fremmest nævne en Brodereramme og en Rosenhave. En stor gammeldags Brodereramme af den Slags, som fem, seks Personer kan sy ved paa een Gang, hvor man kappes om, hvem der kan sy hurtigst og faa de smukkeste Sting paa Undersiden, hvor man spiser stegte Æbler og passiarer og leger „Skibet er ladet med . . .“ eller „Fruens Penge“, og ler, saa de smaa Egern falder ned af Træerne af Forskrækkelse. En Brodereramme til Vinteren og en Rosenhave til Sommeren! Ikke en stor Have, hvor man maa grave flere Penge ned, end der kommer Fornøjelse op for, nej en lille Rosenhave, som man kan passe med sine egne Hænder. Der skulde staa smaa Rosenbuske midt i de smaa Bede, og en Krans af Forglemmigej slynge sig om deres Fod; den storblomstrede Valmue, som saar sig selv, skulde komme op alle Vegne, baade i Græskanten og i Grusgangen, og der skulde være en brunsveden Græsbænk, hvor der skulde vokse Akkelejer og Kejserkrøner baade paa Sædet og paa Ryggen.

Gamle Fru Moræus ejede mange Ting. Hun ejede tre muntre, flittige Døtre og et lille Hus ved Vejkanten. Hun havde en Nødskilling paa Kistebunden, tykke Silkeshawler, højryggede Lænestole og Kundskab i mange Ting, som er nyttige for den, der selv maa fortjene sit Brød. Men det bedste, hun ejede, var Brodererammen, som gav hende Ar-

bejde Aaret om, og Rosenhaven, som gav hende Glæde, saa længe Sommeren varede.

Dernæst er at melde, at i Fru Moræus's lille Hus var der en Logerende, en lille tør Jomfru paa omkring de fyrretyve, som boede i et Gavlværelse paa Loftet. Mamsell Marie, som hun altid blev kaldt, havde sine egne Anskuelser om mange Ting, som *den* gerne faar, der sidder meget alene og lader sine Tanker dreje sig om alt, hvad ens Øjne har set.

Mamsell Marie troede, at Kærligheden var Roden og Ophavet til alt ondt i denne sørgelige Verden.

Hver Aften, inden hun faldt i Søvn, foldede hun sine Hænder og læste sin Aftenbøn. Naar hun da havde læst „Fadervor“, endte hun altid med at bede Gud bevare hende for Kærligheden.

„Det blev jo den rene Elendighed,“ sagde hun. „Jeg er gammel og grim og fattig. Nej, gid jeg bare maa slippe for at blive forelsket!“

Hun sad Dag ud og Dag ind oppe paa Loftskamret i Madam Moræus's lille Hus og filerede Gardiner og Tæpper. Dem solgte hun siden til Bønderne og paa Herregaardene. Hun havde snart fileret sig et helt lille Hus til. Thi et lille Hus paa Udsigtsbakken over for Svartsjø Kirke, det var, hvad hun ønskede sig, et Hus, som laa højt oppe paa en Bakke, saa man kunde se langt bort, det var hendes Drøm. Men Kærligheden vilde hun ikke høre Tale om.

Naar hun om Sommeraftenerne hørte Violinen lyde fra Korsvejen, hvor Spillemanden sad paa

Stenten, og de unge svingede sig i Polskdansen, saa Støvet røg om Ørene, da gik hun en lang Omvej gennem Skoven for at slippe for at høre og se.

Anden Juledag, naar Bondebrudene kom, fem seks Stykker, for at blive klædt af Madam Moræus og hendes Døtre, naar de blev pyntede med Myrtekranse og høje Kroner med Glasperler, med Livbælter af Silke og Brystbuketter af hjemmegjorte Roser, og Kjolen blev kantet med Guirlander af Tøjblomster, da lukkede hun sig inde paa sit Værelse for at blive fri for at se, hvordan de blev pyntet til Ære for Kærligheden.

Naar Jomfruerne Moræus sad ved Brodererammen om Vinteraftenerne, og den store Stue straaled af Hyggelighed, naar de stegte Æbler snurrede paa Kakkelovnen, og naar den smukke Gösta Berling eller den rare Ferdinand, som var kommen paa Besøg, drillede Pigebørnene med at trække Traaden ud af Naalen for dem eller narrede dem til at sy skæve Sting, og Værelset genlød af Latter, Passiar og Gækkeri, og Hænder mødte hinanden under Brodererammen, da rullede hun ærgerlig sit Filertøj sammen og gik sin Vej, thi hun hadede Kærligheden og Kærlighedens Veje.

Men Kærlighedens Misgeringer kendte hun, og dem vidste hun at fortælle om. Hun kunde ikke begribe, at Gud Amor endnu vovede at vise sig paa Jorden, at han ikke var skræmmet bort af de forladtes Klager, af Forbandelser fra dem, han havde gjort til Forbrydere, af Veraab fra dem, han havde smeddet i forhadte Lænker. Hun kunde ikke be-

gribe, at hans Vinger kunde bære ham saa let og frit, at han ikke var sunken ned i et uendeligt Dyb, tynget af Sorg og Skam.

Nej, hun havde vel været ung som andre, men Kærligheden havde hun aldrig elsket. Aldrig havde hun ladet sig lokke til Dans og Kærtegn. Hendes Moders Guitar hang støvet og strengeløs paa Loftet. Aldrig sang hun Kærlighedsviser til dens Toner.

Hendes Moders Rosentræer stod i hendes Vindue. Det var knap nok, hun gav dem Vand. Hun elskede ikke Blomsterne, disse Kærlighedens Børn. Bladene hang støvede, Edderkopper spandt mellem Grenene, og Knopperne sprang aldrig ud. Og i Madam Moræus's Rosenhave, hvor Sommerfugle flagrede og Fugle sang, hvor duftende Blomster sendte Kærlighedsbud til sværmende Bier, hvor alting talte om den forhadte, der satte hun sjældent sin Fod.

Saa skete det engang, at Svartsjø Menighed lod sætte Orgel i sin Kirke. Det var Sommeren før det Aar, da Kavallererne regerede. En ung Orgelbygger kom til Sognet. Han blev ogsaa Løgerende hos Madam Moræus og kom til at bo i det andet lille Gavlværelse paa Loftet.

Saa satte han dette Orgel op, som har saadanne underlige Toner, hvis vældige Basunstemme pludselig bryder frem, ingen ved hvorfor eller hvordan, midt i en fredelig Salme, saa Børn i Kirken giver sig til at græde.

At den unge Orgelbygger ikke var nogen Mester

i Kunsten, kan saamænd gerne være. Men en munter Fyr var han med Solskin i Øjnene. Han havde venlige Ord til Enhver, rig og fattig, gammel og ung. Han blev snart gode Venner med sine Husfæller, ak, mere end Ven.

Naar han om Aftenen kom hjem fra sit Arbejde, holdt han Garn for Madam Moræus og arbejdede ved de unge Pigers Side i Rosenhaven. Da deklamerede han „Axel“ og sang „Frithiof“. Da tog han Mamsell Maries Nøgle op, hvor tit hun saa tabte det, ja fik endog hendes gamle Taffeluhr til at gaa.

Han gik aldrig fra et Bal, inden han havde danset med alle, fra den ældste Frue til den yngste lille Pige; og naar en Modgang ramte ham, satte han sig ved Siden af den første Kvinde, han traf paa, og gjorde hende til sin fortrolige. Jo, han var en Mand af dem, som Kvinderne skaber i deres Drømme! Det skal ikke siges om ham, at han talte til nogen om Kærlighed. Men da han havde boet nogle Uger i Madam Moræus's lille Gavlværelse, var alle Døtrene forelskede i ham, og om det saa var den stakkels Mamsell Marie, saa vidste hun, at hun havde bedt sine Bønner forgæves.

Det var en Sorgens Tid og en Glædens Tid. Taarer faldt paa Bordererammen og slettede Kridtstregerne ud. Ved Aftentide sad ofte en bleg Drømmerske i Syrenlysthuset, og oppe i Mamsell Maries lille Kammer blev der sat nye Strenge paa Guitaren, og til dens Toner blev der sunget gammel-

dags Kærlighedsviser, som hun havde lært af sin Moder.

Men den unge Orgelbygger gik lige sorgløs og glad om og udstrøede Smil og Tjenester blandt disse længselsfulde Kvinder, der stredes om ham, naar han var borte ved sit Arbejde. Og endelig kom den Dag, da han maatte rejse.

Skydskærren stod for Døren. Vadsækken var bunden fast bag paa, og den unge Mand sagde Farvel. Han kyssede Madam Moræus paa Haanden, omfavnede de grædende Piger og kyssede dem paa Kinden. Han græd selv over at være nødt til at rejse, thi han havde haft en solglad Sommer i det lille graa Hus. Tilsidt saa han sig om efter Mamsell Marie.

Da kom hun ned ad den smalle Loftstrappe i sin bedste Stads. Guitaren hang om hendes Hals i et bredt grønt Silkebaand, og i Haanden holdt hun en Buket Maanedsroser, thi i Aar var hendes Moders Rosentræ sprunget ud. Hun standsede foran den unge Mand, klimprede paa Guitaren og sang:

„Du rejser nu fra os. Velkommen igen!
Hør Venskabet's Stemme tale!
Vær lykkelig! Glem ej en elskende Ven
i Vermelands Skove og Dale!“

Derpaa satte hun Blomsterne i hans Knaphul og kyssede ham midt paa Munden. Ja, og saa forsvandt hun op ad Loftstrappen igen, det gamle Spektakel.

Kærligheden havde hævnnet sig paa hende og

gjort hende til Latter for alle og enhver. Men hun skændte aldrig mere over den. Hun lagde aldrig mere Guitaren bort og glemte aldrig mere at passe sin Moders Rosentræer.

Hun havde lært at elske Kærligheden med al dens Sorg, dens Taarer, dens Længsel.

„Hellere sorgfuld med den end glad uden den,“ sagde hun.

*

*

*

Tiden gik. Majorinden blev jaget bort fra Ekeby, Kavallererne kom til Magten, og det skete, som nys er fortalt, at Gösta Berling en Søndag Aften læste et Digt op for Grevinden paa Borg, og at hun derefter viste ham Døren.

Der siges, at da Gösta lukkede Døren efter sig, saa han nogle Slæder køre op for Døren. Han kastede et Blik paa den lille Dame, som sad i den forreste. Hvor mørk end den Stund var for ham, blev den dog mørkere ved Synet af hende. Han skyndte sig bort for ikke at blive genkendt, men en Anelse om Ulykker fyldte hans Sind. Havde Samtalen derinde tryllet denne Kvinde frem? En Ulykke føder altid en anden.

Tjenere kom ilende, Fodposer knappedes op, Tæpper kastedes til Side. Hvem var kommen? Var det virkelig selve Märta Dohna, den vidtberømte Grevinde?

Hun var den muntreste og letsindigste af alle Kvinder. Verdens Glæde havde løftet hende op paa sin Trone og gjort hende til sin Dronning. Leg

og Løjer var hendes Undersaatter. Spil og Dans og Eventyr var blevet hende til Del, da Livets Lodder udskiftedes. Hun var nu ikke langt fra de halvtreds, men hun hørte til de vise Mennesker, som ikke tæller Aarenes Tal. „Den som ikke kan bevæge Foden til Dans eller Munden til Smil,“ sagde hun, „han er gammel. *Han* kender Aarenes tunge Byrde, ikke jeg.“

Glæden sad ikke uforstyrret paa sin Trone i hendes Ungdoms Dage, men Usikkerheden og Omskifteligheden gjorde blot hans lystige Tilværelse endnu lystigere. Hans Majestæt med Sommerfuglevingerne holdt den ene Dag Kaffeselskab i Hofdameværelserne paa Stockholm Slot og dansede den næste i Kjole og med Knortestok i selve Paris. Han besøgte Napoleons Feltlejr, han sejlede paa Nelsons Flaade over det blaa Middelhav, han overværede en Kongres i Wien, han vovede sig til Bryssel paa Bal Natten før et berømt Slag. Og hvorsomhelst Glæden var, der var Märta Dohna hans udvalgte Dronning. Dansende, spillende, spøgende jog Grevende Märta Verden rundt. Hvad havde hun ikke set, hvad havde hun ikke oplevet? Danset Troner omkuld, spillet Ecarté om Fyrstendømmer, været med til at le, saa ødelæggende Krige var faret hen over Evropa.

Naar Glæden stundom var hjemløs i den til en Slagmark forvandlede Verden, plejede hun for længere eller kortere Tid at drage op til den gamle Grevegaard ved Løfvensøen. Der var hun ogsaa draget op, da Fyrsterne og deres Hof blev hende for triste i den hellige Alliances Tid. Det var

under et saadant Besøg, hun havde fundet for godt at gøre Gösta Berling til sin Søns Huslærer. Hun plejede at befinde sig vel deroppe. Aldrig havde Glæden et herligere Rige. Der var Sang og Spil, eventyrelskende Mænd og skønne, glade Kvinder. Der var hverken Mangel paa Gæstebud eller Baller, paa Sejlture over maanebelyste Søer eller Kanefarter gennem mørke Skove eller hjerterystende Hændelser eller Kærlighedens Sorg og Glæde. Men efter sin Datters Død havde hun holdt op at besøge Borg; hun havde ikke set det i fem Aar. Nu kom hun for at se, hvordan hendes Svigerdatter holdt Livet ud deroppe blandt Granskove, Snedriver og Bjørne. Hun holder det for sin Pligt at se efter, om ikke den dumme Henrik havde pint hende ihjel med sin Kedsommelighed. Nu vilde hun være Hjemmets milde Engel. Solskinnet og Lykken laa indpakkede i hendes fyrretyve Læderkufferter, Lystighed hed hendes Kammerpige, Spøg hendes Kusk, Leg hendes Selskabsdame.

Og da hun løb op ad Trappen, mødtes hun af aabne Arme. Hendes gamle Lejlighed i nederste Etage stod rede til hende. Hendes Tjener, hendes Selskabsdame og Kammerjomfru, hendes fyrretyve Læderkufferter, hendes tredive Hatteæsker, hendes Necessairer og Shawler og Peltse, alt kom lidt efter lidt ind i Huset. Der var Larm og Travlhed allevegne. Der blev slaaet med Døre og rendt op og ned ad Trapper. Det var at let mærke, at Grevinde Märta var kommen.

*

*

*

Det var en Foraarsaften, en rigtig dejlig Aften, skønt man endnu ikke var naaet længer end til April, og Isen ikke var brudt op. Mamsell Marie sad oppe paa sit Værelse for aabent Vindue, klimprede paa Guitaren og sang.

Hun var saa optaget af Guitaren og Minderne, saa hun ikke mærkede, at en Vogn kom kørende og holdt foran det lille Hus. I Vognen sad Grevinde Märta, og hun havde sin Fornøjelse af at se paa Mamsell Marie, som sad i Vinduet med Guitaren om Halsen og, med Øjnene vendt mod Himlen, sang gamle længst forslidte Kærlighedsviser. Tilslidst stod Grevinden af Vognen og gik ind i Stuen, hvor de unge Piger sad omkring Brodererammen. Hovmodig var hun ikke; Revolutionens Vind havde omsuset hende og blæst frisk Luft ind i hendes Lunger.

Hun bestilte Broderier hos Madam Moræus og roste Døtrene. Hun saa sig om i Rosenhaven og fortalte om sine Rejseeventyr. For hun oplevede altid Eventyr. Tilslidst vovede hun sig op ad Loftstrappen, som var gruelig stejl og smal, og opsøgte Mamsell Marie paa hendes Gavlværelse.

Der lod hun sin sorte Øjne lyne over det ensomme lille Menneske, og sin melodiske Stemme fryde hendes Øren. Hun købte Gardiner af hende. Hun kunde ikke leve deroppe paa Borg uden at have flerede Gardiner for alle sine Vinduer, og paa alle Borde maatte hun have nogle af Mamsell Maries flerede Tæpper.

Saa laante hun hendes Guitar og sang for hende om Glæde og Kærlighed. Hun fortalte hende

Historier, saa Mamsell Marie følte sig flyttet midt ud i den glade, brusende Verden. Og Grevindens Latter var en saadan Musik, at de forfrosne Fugle i Rosenhaven begyndte at synge, da de hørte den, og hendes Ansigt, som knap var kønt mere — thi Teinten var ødelagt af Sminke, og der laa Træk af raa Sanselighed om Munden — forekom Mamsell Marie saa dejligt, at hun ikke begreb, hvor det lille Spejl kunde lade det forsvinde, naar det engang havde opfanget det paa sin blanke Flade. Da hun gik, kyssede hun Mamsell Marie og bad hende komme op til Borg.

Mamsell Maries Hjerte stod tomt, som Svale-rederne ved Juletid. Hun var fri, men hun sukkede efter Lænker som en gammel frigiven Slave.

Nu begyndte atter en Glædens Tid og en Sorgens Tid for Mamsell Marie; men ingen lang Tid, kun otte korte Dage. Grevinden hentede hende hvert Øjeblik op til Borg. Hun spillede Komedie for hende og fortalte om sin Friere, og Mamsell Marie lo, som hun aldrig havde let i sit Liv. De blev de bedste Venner af Verden. Grevinden vidste snart alting om den unge Orgelbygger og om Afskeden. Og i Mørkningen fik hun Mamsell Marie til at sætte sig i Vinduesfordybningen i det lille blaa Kabinet, hængte Guitaren om Halsen paa hende og fik hende til at synge Kærlighedsviser. Saa sad Grevinden og saa paa, hvorledes den gamle Jomfrues tørre magre Figur og grimme lille Hoved tegnede sig mod det røde Aftenskær, og hun sagde, at den stakkels Mamselle lignede en smæg-

tende Borgfrøken. Men alle Viserne handlede om ømme Hyrder og grusomme Hyrdinder, og Mamsell Maries Stemme var saa tynd, saa tynd, og enhver kan begribe, at en saadan Komædie maatte være til mageløs Fornøjelse for Grevinden.

Saa var der Selskab paa Borg, som rimeligt var, da Grevens Moder var kommet hjem. Det gik som sædvanligt muntert til. Selskabet var dog ikke stort; der var kun Folk fra Sognet.

Spisesalen laa i nederste Etage, og efter Maaltidet gik Gæsterne ikke ovenpaa igen, men slog sig ned i Grevinde Märtas Værelser i Stueetagen. Saa fik Grevinden fat i Mamsell Maries Guitar og gav sig til at synge for Selskabet. Hun var en munter Dame, Grevinde Märta, og hun kunde tale og gaa efter alle Mennesker. Nu fik hun den Ide at spille Mamsell Marie. Hun vendte Øjnene mod Himlen og sang med en tynd skrigende Barnestemme.

„Aa nej, aa nej, Grevinde,“ bad Mamsell Marie.

Men Grevinden morede sig, og de fleste af Gæsterne kunde heller ikke lade være med at le, skønt de nok syntes, det var Synd for Mamsell Marie.

Grevinden tog en Haandfuld tørre Rosenblade af en Potpourrikrukke, gik under tragiske Gebærder hen foran Mamsell Marie og sang dybt rørt:

„Du rejser nu fra os. Velkommen igen!
Hør Venskabet's Stemme tale!
Vær lykkelig! Glem ej en elskende Ven
i Vermelands Skove og Dale!“

og strøede saa Rosenbladene paa hendes Hoved. Gæsterne lo, men Mamsell Marie blev ude af sig selv af Vrede. Hun saa ud, som hun vilde rive Øjnene ud af Hovedet paa Grevinden.

„Du er et slet Menneske, Märta Dohna,“ sagde hun. „Ingen hæderlig Kvinde burde omgaas dig.“

Men nu blev Grevinda Märta ogsaa vred. „Ud med sig, Mamsell,“ sagde hun, „jeg har haft nok af hendes Galskaber.“

„Ja, jeg skal nok gaa,“ sagde Mamsell Marie, „men først skal jeg have Betaling for mine Gardiner.“

„Det gamle Snavs!“ raabte Grevinden. „Vil hun have Betaling for det gamle Snavs? Tag det med sig! Jeg vil aldrig se det mere! Tag det straks med sig!“

Og Grevinden river Gardinerne ned og kaster dem til hende, thi nu er hun i fuldt Raseri.

Næste Dag bad den unge Grevinde sin Svigermoder om at forsone sig med Mamsell Marie; men Grevinden vilde ikke. Hun var ked af hende. Grevinde Elisabet kørte da hen og afkøbte Mamsell Marie hele hendes Lager af Gardiner og hængte dem op i den øverste Etage. Saa syntes Mamsell Marie, at hun havde faaet Oprejsning.

Grevinde Märta spøjte meget med sin Svigerdatter over hendes Kærlighed til filerede Gardiner. Men hun kunde ogsaa gemme sin Vrede og bevare den frisk og ny i Aarevis. Thi Grevinde Märta var en begavet Dame.

INDHOLD

	Side
Fætter Kristoffer	1
Livets Veje	8
Bod	26
Jernet fra Ekeby	41
Lilliecronas Hjem	59
Heksen fra Dovre	66
Midsommer	73
Fru Musica	78
Brobypræsten	89
Patron Julius	97
Lerhelgenerne	107
Guds Sendebud	117
Kirkegaarden	134
Gamle Viser	139
Døden, Befrieren	154
Tørken	156
Barnets Moder	183
Amor vincit omnia	195
Nygaardspigen	203
Kevenhüller	222
Broby Marked	239
Brobypræstens Skat	250
Margareta Celsing	276

INDEX

Fætter Kristoffer.

De havde en gammel Rovfugl oppe i Kavallerfløjen. Han sad altid i Kakkelovnskrogen og passede paa, at Ilden ikke gik ud. Pjusket og graa var han. Det lille Hoved med det store Næb og de halvt udslukte Øjne sad og ludede tungsindigt paa den lange magre Hals over en brusende Pelskrave. Thi Rovfuglen gik i Pelsværk baade Vinter og Sommer.

Han havde været med i den Sværm, som i den store Kejsers Følge jog hen over Evropa, men hvad Navn og Titel han den Gang bar, tør nu ingen sige. I Vermland vidste man ikke andet, end at han havde været med i de store Krige, havde faret vældigt frem i buldrende Slag, og at han efter 1815 havde maattet styre sin Vingers Kurs bort fra et utaknemligt Fædreland. Han havde fundet Beskyttelse hos den svenske Kronprins, og denne havde raadet ham til at forsvinde i det fjerne Vermland. Tiden var nu saadan, at den, hvis Navn havde bragt Verden til at skælve, maatte være glad over, at ingen kendte hans engang saa frygtede Navn.

Han havde givet Kronprinsen sit Æresord paa ikke at forlade Vermland og ikke uden Nødvendighed omtale, hvem han var. Og saa kom han til Ekeby med en Haandskrivelse til Majoren fra Kronprinsen, som anbefalede ham paa det bedste. Da aabnede Kavallerfløjen sine Døre for ham.

I Begyndelsen spekulerede man meget over, hvem den navnkundige kunde være, som skjulte sig under hans paatagne Navn. Men lidt efter lidt blev han forvandlet til Kavaller og Vermlænding. Alle Menneſker kaldte ham Fætter Kristoffer uden rigtig at vide, hvorfor han havde faaet netop det Navn.

Men det er ikke godt for en Rovfugl at leve i Bur. Den er jo vant til andet end at hoppe fra Pind til Pind og blive madet af sin Vogters Haand. Slagteriets og Dødsfarens Purring satte engang hans Blod i Brand; han væmmes ved den dorske Fred.

Sandt nok, heller ikke de andre Kavallerer var lutter tamme Fugle; men hos ingen af dem brændte Blodet saa hedt som hos Fætter Kristoffer. En Bjørnejagt var det eneste, der kunde oplive hans slappede Livslyst, en Bjørnejagt eller en Kvinde, en eneste Kvinde.

Han var levet op igen, da han for ti Aar siden for første Gang saa Grevinde Märta, som allerede den Gang var Enke. En Kvinde lunefuld som Krigen, pirrende som Faren, et sprudlende, kækt Væsen — han elskede hende.

Og nu sad han der og blev gammel og graa uden at kunne begære hende til Hustru. Nu havde han ikke set hende i fem Aar. Han visnede og døde hen lidt efter lidt, som en Ørn gør i Fangen-

skab. Med hvert Aar blev han tørrere og mere forfrossen. Han maatte krybe bedre ind i Pelsen og nærmere til Ilden.

*

*

*

Saa sidder han da der, forfrossen, forpjusket og graa, Morgenen til den Dag, da man om Aftenen skal affyre Paaskeskuddene og brænde „Paaskeskællingen“. Kavallererne er allesammen ude; men han sidder inde, i Arnekrogen.

Aa, Fætter Kristoffer, Fætter Kristoffer, ved du det ikke?

Den smilende Vaar er kommen. Naturen farer op af sin dorske Søvn, og i de blaa Skyer tumle sommerfuglvingede Aander sig i vilter Leg. Tætte som Roser paa den vilde Rosenbusk skinne deres Ansigter oppe mellem Skyerne. De ringe det ud som med tusinde Stormklokker: „Lyst og Glæde, Lyst og Glæde! Den er kommen, den sprudlende Vaar!“

Men Fætter Kristoffer sidder stille og forstaar ingenting. Han bøjer sit Hoved ned mod de stive Fingre og drømmer om Kugleregn og om Ærens Træ, der gror paa Slagmarken. For sit indre Øje fremtryller han Lavrbær og Roser, som ikke behøve Vaarens blide Skønhed for at blomstre.

Det er dog Synd for ham, den ensomme gamle fremmede, som sidder deroppe i Kavallerfløjen uden Folk, uden Land, han, som aldrig hører en Lyd af sit Hjemlands Sprog, han, som engang faar en navnløs Grav paa Bro Kirkegaard. Kan han gøre ved, at han er en Ørn og født til at forfølge og dræbe?

O, Fætter Kristoffer, længe nok har du siddet og drømt i Kavallerfløjen! Op og drik Livets sprudlende Vin i de høje Slotte! Vid, Fætter Kristoffer, at der i Dag er kommet et Brev til Majoren, et kongeligt Brev, forsynet med det svenske Rigssegl. Det er stilet til Majoren, men Indholdet angaar dig. Du er underlig at se paa, mens du læser Brevet, du gamle Rovfugl. Øjet faar Glans, og Hovedet hæver sig. Du ser Burets Dør aaben og hele Verdensrummet opladt for dine længselsfulde Vinger.

*

*

*

Fætter Kristoffer graver dybt ned paa Bunden af sin Klædekiste. Saa trækker han den omhyggelig gemte guldbroderede Uniform frem og ifører sig den. Han sætter den fjersmykkede Hat paa Hovedet, og snart sprænger han bort fra Ekeby paa sin prægtige hvide Ridehest.

Det er noget andet end at sidde i Kakkelovnskrogen. Nu ser ogsaa han, at Vaaren er kommen.

Han løfter sig i Sadlen og sætter Hesten i Galop. Dolmanen med Pelsværksforet flagrer; Fjerbusken paa Hatten vajer. Manden er forynget som Jorden selv; han er vaagnet efter en lang Vinter. Det gamle Guld kan endnu glimre. Det kække Krigeransigt under den trekantede Hat er et stolt Syn.

Et mærkeligt Ridt! Bække sprudle frem af Jorden, og Anemoner spire, hvor han rider. Trækfuglene skrige og juble omkring den befriede Fange. Hele Naturen tager Del i hans Glæde.

Herlig som en Sejrrherre kommer han. Vaaren selv rider foran paa en svævende Sky. Den er let og luftig, den lyse Aand, blæser i Skovhornet og hopper sprudlende glad op og ned i Sadlen. Og rundt omkring Fætter Kristoffer tumler en Stab af gamle Vaabenbrødre deres Heste: der er Lykken, som staar paa Taaspidsen i Sadlen, og Æren paa sin statelige Ganger, og Kærligheden paa sin fyrige Araber. Et mærkeligt Ridt, en mærkelig Rytter. Maaltrosten raaber ham an.

„Fætter Kristoffer, Fætter Kristoffer! Hvor skal du hen? Hvor skal du hen?“

„Til Borg for at fri, til Borg for at fri,“ svarer Fætter Kristoffer.

„Rid ikke til Borg, rid ikke til Borg! Ugift Mand har ingen Sorg,“ skriger Maaltrosten efter ham.

Men han lytter ikke til Advarslen. Bakke op og Bakke ned rider han, til han endelig er der. Han springer af Sadlen og føres ind til Grevinderne.

Alt gaar godt. Grevinde Märta er naadig imod ham. Fætter Kristoffer ser, at hun ikke vil afslaa at bære hans berømte Navn og herske paa hans Slot. Han sidder og opsætter det lykkelige Øjeblik, da han skal vise hende Kongens Brev. Han nyder denne Venten.

Hun passiarer og underholder ham med tusinde Historier. Han ler ad alt og beundrer alt. Men da de netop sidder i et af de Værelser, hvor Grevinde Elisabet har hængt Mamsell Maries Gardiner op, giver Grevinden sig ogsaa til at fortælle Historien om dem. Og hun gør den saa morsom, hun kan.

„Se,“ siger hun tilsidst, „se, saa slem er jeg. Her hænger nu disse Gardiner, for at jeg hver Dag og hver Time skal tænke paa min Synd. Det er en Bod uden Lige. Uh, dette væmmelige Filerarbejde!“

Den store Krigsmand, Fætter Kristoffer, ser paa hende med lynende Øjne.

„Jeg er ogsaa gammel og fattig,“ siger han, „og jeg har i ti Aar siddet i Arnekrogen og længtes efter min elskede. Ler Deres Naade ogsaa ad det?“

„Aa, det er en anden Sag,“ udbryder Grevinden.

„Gud har taget Lykke og Fædreland fra mig og nødt mig til at spise andres Brød,“ siger Fætter Kristoffer alvorligt. „Jeg har lært at have Respekt for Fattigdommen.“

„De ogsaa,“ raaber Grevinden og løfter Hænderne i Vejret. „Hvor Menneskene dog er dydige! Gud, hvor de er blevet dydige!“

„Ja,“ siger han, „mærk det, Grevinde, at hvis Gud engang i Fremtiden skulde give mig min Magt og Rigdom igen, saa vil jeg gøre bedre Brug af dem end at dele dem med en Verdensdame, en sminket, hjerteløs Abekat, som gør Nar ad Fattigdommen.“

„Det gør De Ret i, Fætter Kristoffer.“

Og saa marcherer Fætter Kristoffer ud af Stuen og rider hjem til Ekeby igen; men Aanderne følge ham ikke, Maaltrosten raaber ikke til ham, og han ser ikke mere den smilende Vaar.

Han kom til Ekeby, netop som Paasceskuddene skulde affyres og „Paaskekællingen“ brændes. Paaskekællingen er en stor Dukke af Straa, med et Ansigt

af Klude, hvorpaa der er malet Øjne, Næse og Mund med Kul. Hun har et Fattiglems aflagte Klæder paa, den langskafte Ildrage og Koteskaftet ved Siden og Smørehornet*) om Halsen. Hun er fuldt færdig til at fare til Blåkulla.

Major Fuchs lader sin Bøsse og skyder den af op i Luften den ene Gang efter den anden. Saa tændes der et Baal af Riskviste, Troldkællingen kastes paa det og brænder snart lystig. Ja, Kavallererne gør sandelig, hvad de kan, for paa gammel prøvet Vis at tilintetgøre det ondes Magt.

Fætter Kristoffer staar og ser til med mørke Miner. Pludselig river han det store kongelige Brev ud af sit Ærmeopslag og kaster det paa Ilden. Gud alene ved, hvad han tænkte. Maaske bildte han sig ind, at det var Grevinde Märta selv, som brændte derhenne paa Baalet. Maaske syntes han, at eftersom den Kvinde, naar alt kom til alt, kun bestod af Pjalter og Straa, saa fandtes der ikke mere noget, der duede paa Jorden.

Han gaar atter ind i Kavallerfløjen, tænder Ilden paa Arnen og gemmer Uniformen. Atter sætter han sig til Ro i Arnekrogen, og med hver Dag bliver han mere og mere pjusket og graa. Han dør lidt efter lidt, som gamle Ørne gør i Fangenskab.

Han er ingen Fange længer, men han bryder

*) Smørehornet med Heksesalven hører i Følge svensk Folketro med til Heksenes Udstyr, naar de ride til Blåkulla (det svenske Bloksbjerg). Se f. Eks. Hyllén Cavallius: Wärend og Wirdarne S. 116. O. A.

sig ikke om at bruge sin Frihed. Verden staar ham aaben. Valpladserne, Æren, Livet venter ham. Men han har ikke mere Kraft til at strække sine Vinger til Flugt.

Livets Veje.

Tunge ere de Veje, som Menneskene have at vandre paa Jorden.

Ørkenstier, Sumpstier, Bjergstier.

Hvorfor faar saa megen Sorg Lov til at gaa sin Gang, til den gaar vild i Ørkenen eller synker ned i Sumpen eller styrter ned af Bjerget? Hvor er de smaa Blomsterpiger, hvor er de smaa Eventyrprinsesser, i hvis Spor der vokser Roser, hvor er de, som skal strø Blomster paa de tunge Veje?

Nu har Gösta Berling, Poeten, besluttet af gifte sig. Han leder blot efter en Brud, der er fattig nok, ringe nok, for en gal Præst. Skønne og ædle Kvinder har elsket ham, men de skal ikke staa frem og bejle til hans Haand. Den forskudte vælger blandt de forskudte. Hvem skal han vælge, hvem skal han finde?

Der kommer stundom til Ekeby en fattig ung Pige fra en ensom Skovbygd højt oppe mellem Bjergene og sælger Koste. I den Bygd, hvor der hersker evig Fattigdom og stor Elendighed, er der mange, som ikke er ved deres fulde Forstand, og Pigen med Kostene er en af dem.

Men smuk er hun. Hendes store, sorte Haar er flettet i saa tykke Fletninger, at de knap kan faa Plads paa hendes Hoved, hendes Kinder er fint rundede, Næsen lige og ikke meget stor, Øjnene blaa. Hun tilhører en melankolsk, madonnalignende Skønhedstype, som man endnu kan finde hos smukke Piger ved Bredderne af den lange Løfvensø.

Naa, der havde jo Gösta en Brud — en halvgal Kostepige er en god Hustru for en gal Præst. Ingenting kan passe bedre. Han har kun at rejse til Karlstad efter Ringe, saa kan de igen faa sig en glad Dag ved Løfvens Bred. De skal endnu en Gang le ad Gösta Berling, naar han forlover sig med Kostepigen og holder Bryllup med hende. Ja, le skal de! Har han nogen Sinde haft en morsommere Streg for?

Tunge ere de Veje, Menneskene vandre: Ørkestier, Sumpstier, Bjergstier.

Maa ikke den forskudte gaa den forskudtes Vej? Vredens Vej, Sorgens Vej, Ulykkens Vej. Hvad gør det, om han styrter, om han gaar til Grunde? Er der nogen, som bryder sig om at standse ham? Er der nogen, som rækker ham en støttende Haand eller en læskende Drik? Hvor er de smaa Blomsterpiger, hvor er de smaa Eventyrprinsesser, hvor er de, som skulde strø Roser paa de tunge Veje?

Nej, nej, den unge, blide Grevinde paa Borg vil ikke forstyrre Gösta Berling i hans Planer. Hun vil tænke paa sit Rygte, hun vil tænke paa sin

Mands Vrede og sin Svigermoders Had, hun vil ikke gøre noget for at holde ham tilbage.

Under den lange Gudstjeneste i Svartsjö Kirke vil hun bøje sit Hoved, folde sine Hænder og bede for ham. I søvnløse Nætter kan hun græde over ham og ængstes for ham, men hun har ingen Blomster at strø paa den forskudtes Vej, ingen Draabe Vand at give den, som tørster, intet let Haandtryk, der kunde havde ført ham tilbage fra Afgrundens Rand.

Gösta Berling bryder sig ikke om at klæde sin udkaarede i Silke og Smykker. Han lader hende gaa fra Gaard til Gaard med Koste, som hun plejer, men naar han har samlet alle Egnens fornemme Mænd og Kvinder til et stort Gilde paa Ekeby, vil han kundgøre sin Trolovelse. Da vil han kalde hende ind fra Køkkenet, saadan som hun er kommen fra sine lange Vandringer, med Vejens Støv og Smuds paa Klæderne, maaske pjaltet, maaske uredt, med forvildede Øjne, med en forvirret Ordstrøm paa Læberne. Og saa vil han spørge Gæsterne, om han nu ikke har valgt en passende Brud, om ikke den gale Præst maa være stolt af saa skøn en Brud, af dette blide Madonna-Ansigt, af disse blaa, sværmeriske Øjne.

Det var hans Mening, at ingen skulde vide noget i Forvejen, men det lykkedes ham ikke at bevare Hemmeligheden, og en af dem, der fik den at vide, var den unge Grevinde Dohna.

Men hvad kunde hun gøre for at hindre ham? Forlovelsesdagen er kommen, Skumringen er falden

paa. Grevinden staar ved Vinduet i det blaa Kabinet og ser imod Nord. Hun tror næsten, at hun kan se Ekeby, skønt Taarer og Taage er i Vejen. Hun ser saa tydeligt det store Treetageshus straalet med tre Rækker oplyste Vinduer, hun tænker sig Champagnen blive skænket i Glassene, Skaaltalen lyde, og Gösta Berling kundgøre sin Trolovelse med Kostepigen.

Hvis hun nu var ham nær og ganske sagte lagde Haanden paa hans Arm eller blot gav ham et venligt Blik, vilde han da ikke vende om fra de forskudtes onde Vej? Hvis et Ord fra hende havde drevet ham til en saadan fortvivlet Handling, vilde da ikke et Ord fra hende kunne standse ham?

Hun gøs for den Synd, han vilde begaa mod dette stakkels ulykkelige Barn, som nu skulde lokkes til at elske ham, maaske blot for en Dags Morskab. Maaske ogsaa — og da gøs hun endnu mere over den Synd, han begik mod sig selv — for som en trykkende Byrde at lænkes til ham for Livet og for bestandig berøve hans Aand Kraften til at naa opad.

Og naar alt kommer til alt, var Skylden hendes. Hun havde med et Fordømmelsens Ord stødt ham ud paa den onde Vej. Hun, som var kommen for at velsigne, for at mildne, hvorfor havde hun flettet endnu en Torn ind i Synderens Tornekrone?

Ja, nu ved hun, hvad hun vil gøre. Hun vil lade de sorte Heste spænde for Slæden, fare hen over Löfvensøen, storme ind paa Ekeby og stille sig lige overfor Gösta Berling og sige ham, at hun ikke

foragter ham, at hun ikke vidste, hvad hun sagde, da hun forjog ham fra sit Hjem . . . Nej, hun kunde dog ikke gøre noget saadant; hun vilde blues og ikke have Mod til at sige et Ord. Hun var jo gift og maatte være forsigtig. Det vilde give Anledning til saa megen Sladder, hvis hun gjorde saadan noget. Men hvis hun ikke gjorde det, hvordan skulde det saa gaa med ham?

Hun maatte afsted.

Saa tænker hun paa, at det er umuligt at komme derover. Paa denne Tid af Aaret kan ingen Hest mere færdes paa Løfvensøen. Isen er ved at smelte; den har allerede løsnet sig inde ved Land. Den ligger løs, sprukken og fæl at se til, Vandet pibler op igennem den, paa nogle Steder har det samlet sig i sorte Pytter, paa andre Steder er Isen blændende hvid. For Størstedelen er den dog graa, smudsig af smeltende Sne, og Vejene gaa som lange sorte Striber over dens Flade.

Hvor kan hun tænke paa at tage afsted? Hendes Svigermoder, den gamle Grevinde Märta, vilde aldrig tillade hende noget saadant. Hele Aftenen maa hun sidde ved Siden af hende i den store Dagligstue og høre paa disse gamle Hofhistorier, som er den gamles Glæde.

Dog, Natten kommer, og hendes Mand er borte; nu er hun fri.

Køre kan hun ikke, hun tør ikke kalde paa Tjenestefolkene, men Angsten driver hende ud af hendes Hjem. Hun kan ikke andet.

Tunge ere de Veje, som Menneskene vandre paa Jorden: Ørkenstier, Sumpstier, Bjergstier.

Men denne natlige Vej over den smeltende Is, hvad skal jeg ligne den ved? Er det ikke den Vej, som de smaa Blomsterpiger selv har at gaa, en usikker, gyngende, slibrig Vej, deres Vej, som vil læge de slagne Saar, deres Vej, som vil oprejse, den lette Fods, det hurtige Øjes og det modige, kærlighedsfulde Hjertes Vej?

Det var over Midnat, da Grevinden naaede Bredden ved Ekeby. Hun var falden paa Isen, hun havde sprunget over brede Revner, hun havde løbet let hen over Steder, hvor Fodsporene fyldtes med pibende Vand, hun var gledet, hun havde krøbet. Det havde været en tung Vandring; hun havde grædt, mens hun gik. Hun var bleven vaad og træt, og derude paa Isen havde Mørket, Ensomheden og Tomheden gjort hendes Tanker bange. Nu, lige ved Ekeby, havde hun maattet vade i foddybte Vand for at naa Land. Og da hun var kommen op paa Bredden, havde hun ikke haft Mod til andet end til at sætte sig ned paa en Sten og græde af Træthed og Hjælpeløshed.

Tunge Veje vandre Menneskenes Børn, og de smaa Blomsterpiger segne stundom ved Siden af deres Kurv, netop naar de have naaet den, hvis Vej de vilde strø med Blomster.

Denne unge fornemme Dame var dog en elskelig lille Heltinde. Saadanne Veje havde hun ikke gaaet i sit lyse Hjemland. Intet Under, at hun

sidder ved Bredden af denne uhyggelige, forfærdelige Sø, vaad, træt og ulykkelig, som hun er, og tænker paa sit sydlige Fædrelands blide, blomsterbræmmede Stier.

Ak, for hende er der ikke mere Spørgsmaal om Syd og Nord. Hun staar midt inde i Livet. Hun græder ikke af Hjemve. Hun græder, den lille Blomsterpige, den lille Heltinde, fordi hun er saa træt, at hun ikke kan naa den, hvis Vej hun vilde strø med Blomster. Hun græder, fordi hun tror, hun er kommen for sent.

Da kommer nogle Mennesker løbende langs med Stranden. De iler forbi hende uden at se hende, men hun hører deres Ord:

„Styrter Dæmningen, saa gaar Smedjen,“ siger en. „Og Møllen og Værkstederne og Smedenes Huse,“ tilføjer en anden.

Da faar hun nyt Mod, rejser sig op og følger dem.

*

*

*

Ekeby Mølle og Smedje laa paa et smalt Næs, omkring hvilket Björksøelven brusede. Den kom susende ned imod Næset, pisket hvid i det vældige Fald ovenfor, og for at beskytte den bebyggede Strækning for Vandet laa der dengang en vældig Bølgebryder foran Næset. Men Dæmningen var gammel nu, og Kavallererne regerede. De lod Dansen gaa over Stok og Sten, men hvordan Strømmen og Frosten og Tiden havde arbejdet paa den gamle Stendæmning, gav ingen sig Tid til at se efter.

Saa kommer Vaarflommen, og Dæmningen begynder at give efter.

Vandfaldet ved Ekeby er en vældig Kampestens-trappe, som Björksøelvns Bølger kommer brusende nedover. De bliver svimle af Farten, tumler over Ende og tørner sammen. De farer op i Vrede og sprøjter Skum paa hverandre, falder atter over en Sten, over en Tømmerstok, og saa op igen for at falde atter og atter under Skummen og Prusten og Brølen.

Og disse vilde, ophidsede Bølger, berusede af Vaarløft, svimle af den nyvundne Frihed, løber nu Storm imod den gamle Stenmur. De kommer, pustende og arbejdende, stormer højt op paa den og trækker sig igen tilbage, som om de havde stødt deres hvidlokkede Hoveder. Det er et Stormløb saa godt som noget; de bruger store Isstykker til Skjoldtag, de tager Tømmerstokke til Murbrækkere, de styrter, bryder, bruser imod denne stakkels Mur, indtil det paa engang ser ud, som om en havde tilraabt dem et: Varsko! Da styrter de tilbage, og efter dem kommer en stor Sten, som løsner sig fra Dæmningen og buldrende synker ned i Strømmen.

Det ser ud, som om dette havde gjort dem forskrækkede; de standser, de jubler, de raadslaar . . . og saa afsted paa ny. Der er de igen med Isstykker og Tømmerstokke, fulde af Spilopper, ubarmhjertige, vilde, gale af Ødelæggelseslyst.

Var bare Dæmningen borte — siger Bølgerne — var bare Dæmningen borte, da skulde Turen snart komme til Smedjen og til Møllen.

Frihedens Dag er kommen . . . bort med Mennesker og Menneskeværk! De har sodet os til med Kul, de har støvet os til med Mel, de har lagt Arbejdsaaget paa os som paa Okser, kørt i Ring med os, lukket os inde, hæmmet os med Stigbord, tvunget os til at trække de tunge Hjul, bære de klodsede Tømmerstokke. Men nu vil vi gøre os fri!

Frihedens Dag er kommen! Hør det, I Bølger oppe i Bjørksø, hør det, I Brødre og Søstre i Mose og Sump, i Bjergelv og Skovbæk! Kom, kom! Styrt eder ned i Bjørksøelven, kom med friske Kræfter, buldrende, hvæsende, rede til at bryde Aarhundreders Aag, kom! Tyranniets Bolværk skal falde. Død over Ekeby!

Og de kommer — Bølge efter Bølge styrter ned ad Faldet for at støde Hovedet mod Dæmningen, for at hjælpe det store Værk frem. Berusede af den nyvundne vaarlige Frihed, mandstærke, enige kommer de og løsner Sten paa Sten, Tue paa Tue fra den vaklende Bølgebryder.

Men hvorfor lader da Menneskene de vilde Bølger rase uden at gøre Modstand? Er Ekeby uddød?

Nej, Mennesker er der, en forvirret, raadvild, hjælpeløs Menneskeskare. Natten er mørk, de kan ikke se hverandre, kan ikke se, hvor de selv træder. Vandfaldet bruser stærkt, der er et forfærdeligt Bulder af bristende Is og sammentørnende Tømmerstokke; de kan ikke høre, hvad de selv siger. Den Svimmel, som har grebet de brusende Bølger, fylder ogsaa Menneskenes Hjerner, de har ikke en Tanke i deres Hoveder, de er helt uden Besindelse.

Fabriksklokken klemter; den som har Øren at høre med, han høre! Vi hernede ved Ekeby Smedje er ved at forgaa. Elven er over os. Dæmningen vakler, Smedjen er i Fare, Møllen er i Fare og vore egne fattige Boliger, elskede i al deres Ringhed.

Bølgerne tror vel, at Klokkeringningen kalder paa deres Venner; thi der viser sig ikke et Menneske. Men ude i Skove og Moser bliver der Travlhed. „Send Hjælp, send Hjælp“, ringer Klokken. „Efter Aarhundreders Slaveri har vi endelig gjort os fri. Kom, kom!“ De brusende Bølger og den klemtende Fabriksklokke synger Dødssangen over al Ekebys Ære og Glans.

Og imidlertid gaar der Bud paa Bud op paa Herregaarden efter Kavallererne.

Er de i Humør til at tænke paa Smedje og Mølle? De hundrede Gæster er samlede i Ekebys store Sale. Kostepigen venter ude i Køkkenet. Overraskelsens spændende Øjeblik er kommet. Champagnen perler i Glassene; Julius rejser sig for at holde Festtalen. Alle de gamle Æventyrere paa Ekeby glæder sig til den stumme Forbavselse, som vil gribe Forsamlingen.

Ude paa Löfvensøens Is vandrer den unge Grevinde Dohna en uhyggelig, livsfarlig Vej for at komme til at hviske et Advarslens Ord til Gösta Berling. Nede ved Fossen løber Bølgerne Storm mod al Ekebys Ære og Magt, men i de store Sale hersker der kun Glæde og spændt Forventning, Vokslensene straalere, og Vinen strømmer; derinde tænker

ingen paa, hvad der gaar for sig ude i den mørke, stormfulde Foraarsnat.

Netop nu er Øjeblikket kommet. Gösta rejser sig og gaar ud for at hente sin Brud. Han maa gaa igennem Forstuen; de store Døre staar vidt-aabne, — han bliver staaende, han ser ud i den bælgmørke Nat . . . og han hører, han hører.

Han hører Klokken klemte, Fossen bruse. Han hører Drønet af den bristende Is, Larmen af de sammentørnende Tømmerstokke, de oprørske Bølgers brusende, haanende, sejrige Frihedshymne.

Da glemmer han alt og styrter ud i Natten. For ham kan de derinde blive staaende med løftede Glas og vente lige til den yderste Dag; han bryder sig ikke mere om dem. Hans Brud maa vente. Patron Julius's Tale kan faa Lov at dø paa hans Læber. I Nat bliver der ingen Ringe vekslet, ingen stum Forbavselse skal gribe den glimrende Forsamling.

Ve eder nu, I oprørske Bølger! Nu gælder det i Sandhed at kæmpe for Friheden, nu er Gösta Berling kommen ned til Fossen, nu har Folkene faaet en Fører, nu staar Forsvarere op paa Murene, nu begynder en vældig Kamp.

Hør, hvor han raaber til Mængden, han befaler, han sætter alle i Virksomhed.

„Lys maa vi have, Lys fremfor alt; her kan Møllerens Hornlygte ikke forslaa. Se, de Risbunker der; bær dem op paa Brinken og stik Ild paa dem. Det er Arbejde for Kvinder og Børn. Blot hurtigt,

lav et stort Baal af Kviste! Det skal lyse ved vort Arbejde, det skal ses langt bort og kalde Hjælp til. Og sørg for, at det ikke slukkes, hent Halm og Kvas, og lad de klare Flamme lue op imod Skyerne“.

„Se, I voksne Mænd, her er Arbejde for Jer. Her er Tømmer, her er Planker, tøm nu en Nøddæmning sammen, som vi kan sænke ned foran denne vaklende Mur. Hurtigt, hurtigt til Arbejdet, gør den stærk og sikker. Hold Stene og Sandposer parat til at sænke den ned med. Hurtigt, sving Jeres Økser, lad Hammerslagene drøne, lad Boret gnave sig ind i Træet og Saven hvine i de tørre Planker.“

„Og hvor er Drengene; frem med Jer, frem, I vilde Krabater. Hent Stænger, hent Baadshager, og kom her midt ind i Kamptumlen. Ud paa Dæmningen med Jer, Dreng, midt iblandt Bølger, som skummer og fraader og oversprøjter os med hvidt Skum. Afværg dem og svæk dem og vis dem tilbage, disse Angreb, som bringer Murene til at revne. Skub Tømmerstokkene og Isstykkerne til Side, kast Jer ned, hvis ikke andet hjælper, og hold fast paa de løsrevne Stene med Jeres Hænder, bid i dem, grib om dem med Jærnkloer. Kæmp, Dreng, Døgnigter, Vildkatte! Her ud paa Muren med Jer! Vi skal kæmpe om hver Tomme Jord!“

Selv stiller Gösta sig yderst ude paa Dæmningen og staar der oversprøjtet af Skum, mens Grunden ryster under ham; Bølgen brøler og raser, men hans vilde Hjerte glæder sig over Faren, Uroen,

Striden. Han ler, han har muntre Indfald tilovers til Drengene omkring sig paa Volden; aldrig har han været med til en lystigere Nat.

Redningsværket skrider hurtigt fremad, Baalene blusser, Tømmermændenes Økser drøner, Dæmningen staar endnu.

Ogsaa de andre Kavallerer og de hundrede Gæster er komne ned til Vandfaldet. Folk kommer løbende fra nær og fjern, alle arbejder, ved Baalene, ved Nøddæmningen, ved Sandposerne, ude paa den vaklende, rystende Stendæmning.

Saa, nu har Tømmermændene faaet Nøddæmningen færdig, nu skal den sænkes ned foran den vaklende Bølgebryder. Hold Stene og Sandposer rede, og Baadshager og Reb, saa den ikke skal rives bort, at Menneskene kan gaa af med Sejren og de kuede Bølger vende tilbage til Slaveriet!

Da sker det, lige inden det afgørende Øjeblik, at Gösta faar Øje paa en Kvinde, som sidder paa en Sten ved Elven. Flammerne fra Baalet kaster Lys paa hende, som hun sidder der og stirrer ud i Bølgerne; han kan ikke se hende klart og tydeligt gennem Taage og Skum, men hans Øjne drages uophørligt til hende. Atter og atter maa han se paa hende; det er, som om den Kvinde havde et Ærinde netop til ham.

Blandt alle de Hundreder, som arbejder og bevæger sig paa Elvebredden, er hun den eneste, som sidder stille, og hans Blik søger hende uophørligt; han ser ingen andre end hende.

Hun sidder saa langt ude, at Bølgerne slaar

op imod hendes Fødder, og Skummet stænker over hende. Hun maa være drivvaad. Hun er mørkt klædt, har et sort Shawl om Hovedet, sidder og kryber sammen og støtter Hagen i Hænderne og stirrer uophørligt over til ham derude paa Bølgebryderen. Han føler, at disse stirrende Øjne drager og lokker, skønt han ikke engang kan skelne hendes Ansigt, han tænker ikke paa andet end paa hende, som sidder ved Bredden af de hvide Bølger.

„Det er Havfruen fra Løfvensøen, som er kommen her op i Elven for at lokke mig i Ulykke,“ tænker han. „Hun sidder der og lokker og lokker; jeg bliver nødt til at jage hende bort.“

Han synes, at alle disse Bølger med de hvide Toppe er den sorte Kvindes Hære; det var hende, som ophidsede dem, hende, som førte dem frem til Angreb mod ham.

„Jeg er jo nødt til at jage hende bort,“ siger han.

Han griber en Baadshage, springer i Land og iler hen til Kvinden. Han forlader sin Plads paa Bølgebryderens yderste Spids for at jage Havfruen bort. Det var ham i dette Ophidselsens Øjeblik, som om Dybets onde Magter kæmpede imod ham. Han vidste ikke, hvad han tænkte, hvad han troede, men han maatte jage den sorte bort fra Stenen ved Elvebredden.

Ak, Gösta, hvorfor staar din Plads tom i det afgørende Øjeblik? Nu kommer de med Nøddæmningen; en lang Række Mænd stiller sig op paa Bølgebryderen; de har Reb og Stene og Sandposser

rede for at tynge den ned og holde den fast; de staar rede, de venter, de lytter. Hvor er Befalingsmanden? Hører man ikke den Stemme, som skal byde og ordne?

Nej, Gösta Berling jager efter Havfruen, hans Stemme høres ikke, hans Befalinger leder ingen.

Da maa Nøddæmningen sænkes ned uden ham. Bølgerne farer til Side; den styrter ned i Dybet og efter den Stene og Sandposer. Men hvordan bliver Værket udført uden Lederen? Ingen Omtanke, ingen Orden. Bølgerne bruser frem paa ny; de kæmper med fornyet Raseri mod denne ny Hindring, de giver sig til at rulle Sandposerne til Side, slide Rebene itu og løsne Stenene, og det lykkes, det lykkes! Haanende, jublende løfter de hele Volden paa deres stærke Skuldre, river og slider i den, og saa har de den i deres Magt. Bort med det usle Forsvarsværk, ned i Løfven med det! Og saa frem paa ny mod den vaklende, hjælpeløse Stendæmning.

Men Gösta Berling jager efter Havfruen. Hun ser ham, da han kommer hen imod hende med Baadshagen. Hun bliver bange. Det ser ud, som om hun vilde styrte sig i Vaedet, men hun betænker sig og springer i Land.

„Havfrue,“ raaber Gösta og svinger Baadshagen over hende. Hun løber ind imellem Breddens Ellebuske, hænger fast i de tætte Grene og bliver staaende.

Da kaster Gösta Berling Baadshagen fra sig og gaar hen og lægger sin Haand paa hendes Skulder.

„De er sent ude i Nat, Grevinde Elisabet,“ siger han.

„Lad mig være, Hr. Berling, lad mig gaa hjem.“

Han adlyder øjeblikkelig og vender sig bort fra hende.

Men eftersom hun ikke blot er en fornem Dame, men egentlig et godt lille Menneske, som ikke kan udholde den Tanke, at hun har bragt en anden til Fortvivlelse, eftersom hun er en lille Blomsterpige, der altid har Roser nok i sin Kurv til at smykke den mest ensomme Vej med, fortryder hun det straks, gaar efter ham og griber hans Haand.

„Jeg kom,“ siger hun og stammer . . . „jeg kom for at . . . Aa, Hr. Berling, De har jo ikke gjort det? Sig, at De ikke har gjort det. Jeg blev saa bange, da De kom løbende efter mig, men det var netop Dem, jeg søgte. Jeg vilde bede Dem om ikke at tænke paa det, jeg sagde sidst, men blive ved at komme til os som sædvanligt.“

„Hvordan er Grevinden kommen herhen?“

Hun ler nervøst. „Jeg vidste nok, at jeg vilde komme for sent, men jeg vilde ikke sige til nogen, at jeg gik, og for Resten, ved De nok, kan man ikke mere køre over Søen.“

„Er Grevinden gaaet over Søen?“

„Ja, ja, jeg er, men, Hr. Berling, sig mig det nu. Er De forlovet? De forstaar nok, jeg vilde saa gerne have, at De ikke var det. Det er jo dog Uret, og det er, ligesom det var mig, der var Skyld i det hele. De skulde ikke have lagt saa megen Vægt paa et Ord af mig. Jeg er en fremmed,

som ikke kender Landets Skik. Der har været saa tomt paa Borg, siden De har holdt op at komme der, Hr. Berling.“

Som Gösta Berling staar der mellem de vaade Ellebuske paa den sumpede Jord, er det for ham, som om en kastede en hel Favnfuld Roser over ham. Han vader i Roser lige op til Knæet, de skinner for hans Øjne i Mørket, han indaander begærlig deres Duft.

„Er det sket?“ gentager hun.

Han *maa* bestemme sig til at svare hende og gøre Ende paa hendes Angst, skønt han føler sig saa lykkelig over den. Hvor varmt der dog bliver indeni ham og hvor lyst, naar han tænker paa, hvilken Vej hun er gaaet, hvor vaad hun er, hvor forkommen, hvor ængstelig hun maa være, og hvor forgrædt hendes Stemme lyder.

„Nej,“ siger han, „jeg er ikke forlovet.“

Da griber hun endnu en Gang hans Haand og klapper den. „Jeg er saa glad, jeg er saa glad,“ siger hun, og hendes Bryst, som har været sammenpresset af Angst, ryster nu af Hulken.

Da er der Blomster nok paa Poetens Vej; alt mørkt og ondt og hadefuldt smelter bort af hans Hjerte.

„Hvor De er god, hvor De er god,“ siger han.

Tæt ved dem løber Bølgerne Storm mod al Ekebys Ære og Herlighed. Nu har Folkene ikke mere nogen Leder, ingen indgyder dem Mod og Haab, nu styrter Bølgebryderen, Bølgerne slaar sam-

men over den og styrter saa sejrstolte frem mod Næsset, hvor Møllen og Smedjen ligger. Ingen arbejder mere for at modstaa Bølgerne, ingen tænker nu paa andet end at redde Liv og Bohave.

De to unge Mennesker synes, det er saa naturligt, at Gösta maa følge Grevinden hjem; han kan jo ikke lade hende være alene i den mørke Nat, ikke lade hende vandre alene endnu en Gang over den smeltende Is. De tænker ikke engang paa, at man trænger til ham oppe ved Smedjen, de er saa lykkelige over igen at være Venner.

Det ligger saa nær at tro, at disse unge Mennesker nærer en varm Kærlighed til hinanden, men hvem kan vide det sikkert? I afbrudte og spredte Stumper er deres Livs straalende Eventyr naaet til mig. Jeg ved jo intet, saa godt som intet om, hvad der boede inderst inde i deres Sjæl. Hvad kan jeg sige om Bevæggrunden til deres Handlinger? Jeg ved blot, at den Nat vovede en ung smuk Kvinde sit Liv, sin Ære, sit Rygte, sit Helbred for at føre en elendig Stakkel tilbage til den rette Vej. Jeg ved blot, at den Nat lod Gösta Berling den elskede Gaards Magt og Glans falde for at følge hende, som for hans Skyld havde overvundet Frygten for Døden, Frygten for Skammen, Frygten for Straffen.

Ofte har jeg i mine Tanker fulgt dem over Isen denne forfærdelige Nat, som dog for dem fik saa god en Slutning. Jeg tror ikke, at der i deres Sjæl findes noget dulgt og forbudent, som maa kues

og undertrykkes netop nu, medens de vandrer over Isen, muntre og talende om alt, hvad der var hændt i denne Adskillelsens Tid.

Han er atter hendes Slave, hendes Page, som ligger for hendes Fødder, og hun er hans Dame. De er kun glade, kun lykkelige. Ingen af dem siger et Ord, som kan betyde Kærlighed. Leende plasker de gennem Vandet paa Bredden. Le gør de, naar de finder Vejen, naar de gaar vild, naar de glider, naar de falder, naar de rejser sig igen, stadig ler de.

Det er igen en lystig Leg, dette velsignede Liv, og de er Børn, som har været uartige og skændtes. Aa, hvor det er godt at være Venner igen og begynde Legen forfra.

Rygtet kom, og Rygtet gik. I Tidens Løb naaede Fortællingen om Grevindens Vandring ogsaa over til Anna Stjernhök.

„Saa ser jeg da,“ sagde hun, „at Gud har mere end een Streng til sin Bue. Jeg skal bringe mit Hjerte til Ro og blive, hvor man trænger til mig. Han kan gøre en Mand af Gösta Berling uden min Hjælp.“

B o d.

Kære Venner, hvis det skulde hænde eder, at I møder en ynkelig Stakkel paa eders Vej, et lille bedrøvet Væsen, som lader sin Hat hænge paa

Ryggen og bærer sine Sko i Haanden for ikke at have nogensomhelst Beskyttelse mod Solens Brand og Vejens Stene, en forsvarsløs, som af fri Vilje nedkalder alt ondt over sit Hoved, saa gaa ham forbi med stille Bæven. Det er den bodfærdige, forstaar I, den bodfærdige paa Vej til de hellige Grave.

Den bodfærdige maa gaa med en grov Kappe og leve af Vand og tørt Brød, selv om han er en Konge. Han maa gaa og ikke køre. Han maa tigge, ikke eje noget. Han maa sove mellem Tidsler. Han maa slide de haarde Gravstene med sine Knæ. Han maa svinge den knudrede Svøbe over sin Ryg. Han kan ikke finde Sødme i andet end Lidelsen, ikke Glæde i andet end Sorgen.

Den unge Grevinde Elisabet var engang blandt dem, som bar den grove Kappe og traadte de tornefulde Veje. Hendes Hjerter anklagede hende for Synd. Det tragtede efter Smerte som den trætte efter et varmt Bad. Nød og Elendighed bragte hun over sig, idet hun jublende steg ned i Lidelsens Nat.

Hendes Mand, den unge Greve med det gamle Hoved, kom hjem til Borg Morgenen efter den Nat, da Ekebys Mølle og Smedje blev ødelagt af Vaarflommen. Han var næppe kommen, før Grevinde Märta lod ham kalde ind til sig og fortalte ham underlige Ting.

„Din Hustru var ude i Nat, Henrik. Hun var borte i mange Timer. Hun kom hjem i Selskab med en Mand. Jeg hørte ham sige Godnat til

hende. Jeg ved ogsaa, hvem han er. Jeg hørte baade da hun gik og da hun kom, skønt det vel ikke var Meningen. Hun bedrager dig, Henrik, Hun bedrager dig, det skinhellige Væsen, som hænger filerede Gardiner for alle Vinduer blot for at ærgre mig. Hun har aldrig elsket dig, min stakkels Dreng. Hendes Fader vilde blot have hende godt gift. Hun tog dig for at blive forsørget.“

Hun talte sin Sag saa godt, at Grev Henrik blev som ude af sig selv. Han vilde søge Skilsmisse. Han vilde sende sin Hustru hjem til hendes Fader.

„Nej, min Ven,“ sagde Grevinde Märta, „paa den Maade vilde hun gaa helt til Grunde. Hun er forkælet og har faaet en daarlig Opdragelse. Men lad mig tage mig af hende, lad mig føre hende tilbage til Pligtens Vej.“

Og Greven kaldte Grevinden ind for at sige hende, at hun herefter skulde staa under hans Moder. Aa, hvilken Scene der nu fulgte; en sørgeligere Komedie var vel aldrig bleven spillet i dette til Sorgen indviede Hus.

Mange onde Ord lod han hende høre. Han løftede sine Hænder mod Himlen og anklagede den, fordi den havde tilladt, at hans Navn blev slæbt i Snavset af en skamløs Kvinde. Han truede ad hende med sin knyttede Haand og spurgte, hvad Straf hun troede var stor nok for en Forbrydelse som hendes.

Hun var slet ikke bange for sin Mand. Hun troede stadig, at hun havde handlet ret. Hun sagde

til ham, at hun allerede havde faaet en skrækkelig Snue, og at det kunde være Straf nok.

„Elisabet,“ siger Grevinde Märta, „dette er ikke noget at spøge med.“

„Vi to,“ svarer den unge Kvinde, „har aldrig kunnet blive enige om den rette Tid til Spøg og til Alvor.“

„Men du maa dog forstaa, Elisabet, at ingen ærbar Kvinde forlader sit Hjem for midt om Natten at strejfe omkring med en berygtet Eventyrer.“

Da indsaa Elisabet Dohna, at hendes Svigermoder havde besluttet at gøre hende ulykkelig. Hun indsaa, at hun maatte kæmpe til det yderste, for at det ikke skulde lykkes denne at bringe en frygtelig Ulykke over hende.

„Henrik,“ beder hun, „lad ikke din Moder stille sig imellem os. Lad mig fortælle dig, hvordan det hele er gaaet til. Du er retfærdig, du vil ikke dømme mig uhørt. Lad mig fortælle dig alting, og du skal se, at jeg kun har handlet saadan, som du har lært mig.“

Greven nikkede tavs til Tegn paa Samtykke, og Grevinde Elisabet fortalte nu, hvordan hun var kommen til at drive Gösta Berling ud paa de onde Veje. Hun fortalte alt, hvad der var foregaaet i det lille blaa Kabinet, og hvorledes hun havde følt sig dreven af sin Samvittighed til at gaa ud at frelse den, hun havde gjort Uret. „Jeg havde jo ingen Ret til at dømme ham,“ sagde hun, „og min Mand har selv lært mig, at intet Offer er for stort, naar man vil gøre en Uret god igen. Ikke sandt, Henrik?“

Grev Henrik vendte sig til sin Moder.

„Hvad siger Moder hertil?“ spurgte han. Hans lille Krop var nu ganske stiv af Værdighed, og hans høje, smalle Pande fuld af majestætiske Rynker.

„Jeg,“ svarede Grevinden, „jeg siger, at Anna Stjernhök er en klog Pige, og at hun nok vidste, hvad hun gjorde, da hun fortalte Elisabet den Historie.“

„Moder behager at misforstaa mig,“ sagde Greven. „Jeg spørger, hvad Moder siger til denne Historie. Har Grevinde Märta Dohna prøvet paa at overtale sin Datter, min Søster, til at gifte sig med en afsat Præst?“

Grevinde Märta tav et Øjeblik. Aa, hvor den Henrik dog var dum. Nu jagede han jo paa det gale Spor. Hendes Jagthund forfulgte Jægeren selv og lod Haren løbe. Men om Märta Dohna manglede Svar eet Øjeblik, saa varede det heller ikke længer.

„Kære Ven,“ sagde hun med et Skuldertræk, „der er en Grund til at lade alle disse gamle Historier om den ulykkelige Mand hvile, den samme Grund, som gør, at jeg nu beder dig undgaa al offentlig Skandale. Det er nemlig højst sandsynligt, at han er omkommen i Nat“

Hun talte i en blid, beklagende Tone, men der var ikke eet sandt Ord i det, hun sagde.

„Elisabet har sovet længe i Dag og har derfor ikke hørt, at der allerede er sendt Folk ud rundt om Søen for at søge efter Hr. Berling. Han er ikke kommen tilbage til Ekeby, og man frygter for,

at han er druknet. Isen brød op i Morges. Se, Stormen har splintret den i tusinde Stykker.“

Grevinde Elisabeth saa ud. Søen var næsten isfri.

Da skammede hun sig over sig selv. Hun havde villet undgaa Guds Retfærdighed. Hun havde løjet og hyklet. Hun havde kastet Uskyldighedens hvide Kappe over sig.

Den fortvivlede kastede sig paa Knæ for sin Mand, og Bekendelsen brød frem.

„Døm mig, forstød mig! Jeg har elsket ham. Tvivl ikke om, at jeg har elsket ham. Jeg river mit Haar af, jeg sønderriver mine Klæder af Sorg. Jeg bryder mig ikke om noget nu, da han er død. Jeg bryder mig ikke om at forsvare mig. Du skal faa hele Sandheden at vide. Jeg har taget mit Hjertes Kærlighed fra min Mand og skænket den til en fremmed. Aa, jeg ulyksalige, jeg har ladet mig lokke til forbuden Kærlighed.“

Du unge fortvivlede, lig der ved dine Dommers Fødder, og sig dem alt! Velkommen, Martyrium, velkommen, Vanære, velkommen! Aa, hvorledes skal du kunne tvinge Himlens Lyn til at slaa ned i dit unge Hoved!

Sig din Mand, hvor du forfærdedes, da Liden-skaben kom over dig, vældig og uimodstaaelig, hvor du bævede over dit Hjertes Usselhed. Hellere havde du mødt Kirkegaardens Genfærd end Dæmonerne i din egen Sjæl.

Sig dem, hvordan du, som var forvist fra Guds Ansigt, følte dig uværdig til at gaa paa Jordens

Overflade. I Bøn og Taarer har du kæmpet. „O Gud, frels mig! O, Guds Søn, du som uddriver Dæmoner, frels mig!“ har du bedt.

Sig dem, at du har fundet, det var bedst at dølge alt. Ingen skulde lære din Slethed at kende. Du troede, at det var Gud behageligt at handle saadan. Du troede ogsaa, at du gik Guds Veje, da du vilde frelse den Mand, du elskede. Han vidste intet om din Kærlighed. Han skulde ikke fortabes for din Skyld. Vidste du, hvad der var Ret? Vidste du, hvad der var Uret? Gud alene vidste det, og han havde dømt dig. Han havde ramt dit Hjertes Afgud. Han havde ført dig ind paa den store frelsende Bodsvej.

Sig dem, at du ved, der findes ikke Frelse i at dølge. Dæmonerne elske Mørket. Lad dine Dommeres Hænder kun knytte sig om Svøben! Straffen skal falde som lindrende Balsam paa Syndens Saar. Dit Hjerte længes efter Lidelsen.

Sig dem alt dette, medens du ligger paa Knæ paa Gulvet og vrider Hænderne i voldsom Sorg, taler med Fortvivlelsens vilde Tonefald og med vild Latter hilser Tanken om Straf og Vanære, lige til din Mand tager fat i dig og rejser dig op fra Gulvet.

„Opfør dig, som det sømmer sig en Grevinde Dohna, ellers maa jeg bede min Moder tugte dig som et Barn.“

„Gør med mig, hvad du vil!“

Da faldt Grevens Dom: „Min Moder har bedt for dig. Derfor kan du blive boende her i mit

Hjem. Men for Fremtiden er det hende, som befaler, og dig, som adlyder.“

*

*

*

Se Bodens Vej! Den unge Grevinde er bleven den ringeste af Tjenestekvinderne. Hvor længe, o hvor længe?

Hvor længe vil et stolt Hjerte kunne bøje sig? Hvor længe vil utaalmodige Læber kunne tie, hvor længe vil en heftig Haand kunne holdes tilbage?

Velgørende er Fornedrelsens Elendighed. Medens Ryggen værker af det tunge Arbejde, er Hjertet stille. Til den, som kun sover nogle korte Timer paa et haardt Straaleje, kommer Sønnen ukaldet.

Selv om den gamle Kvinde forvandler sig til en ond Aand for at kunne pine den unge nok, saa takker hun sin Velgørerske. Endnu er det onde ikke dødt i hende. Jag den dødstrætte op Klokken fire hver Morgen. Læg et urimeligt Dagværk ved den tunge Drejlsvæv paa den uvante Arbejderske! Det er godt. Den bodfærdige har maaske ikke Kraft nok til selv at svinge Svøben med tilstrækkelig Styrke.

Da den store Foraarsvask kommer, lader Grevinde Märta hende staa ved Baljen i Vaskerhuset. Hun kommer selv for at se paa hendes Arbejde. „Vandet er for koldt i din Balje,“ siger hun og tager kogende Vand af en Gryde og hælder det over hendes bare Arme.

Det er en kold Dag, da Vaskerkonerne maa

staa ved Søen og skylle Tøjet. Byger farer hen over dem og gennembløder dem med sneblandet Regn. Vaskerkonernes Kjoler bliver vaade og tunge som Bly. Arbejdet med Banketræet er haardt. Blodet springer frem under de fine Negle.

Men Grevinde Elisabet klager ikke. Lovet være Guds Godhed! Hvor er der Lise for den bodfærdige uden i Lidelsen? Svøbens skarpe Knuder falder blødt som Rosenblade paa den bodfærdiges Ryg.

Den unge Kvinde faar snart at vide, at Gösta Berling lever. Den gamle har blot villet narre hende til at gaa til Bekendelse. Ja, hvad saa! Det er Guds Vej. Det er Guds Styrelse. Saaledes har han lokket Synderinden ind paa Forsoningens gode Vej.

Der er kun een Ting, der ængster hende. Hvorledes skal det gaa hendes Svigermoder, hvis Hjerte Gud for hendes Skyld har forhærdet? O, han vil dømme hende med Mildhed. Hun maa være ond for at hjælpe Synderinden at genvinde Guds Kærlighed.

Hun vidste ikke, hvor ofte en Sjæl, som har prøvet al anden Vellyst, gaar over til at søge sin Glæde i Grusomhed. Naar den utaalmodige, formørkede Sjæl savner Smiger og Kærtegn og Dansens Beruselse og Spillets Spænding, da dukker den ned i sit mørke Dyb og henter Grusomheden op. Der findes endnu en Kilde til Glæde for de slappede Følelser i at pine Dyr og Mennesker.

Den gamle er sig ingen Ondskab bevidst. Hun tror blot, at hun revser en letfærdig Hustru. Saa ligger

hun stundom vaagen om Natten og grubler paa ny Pinsler. Ve hende, hvilken Helligbrøde hun begaar. Arbejdet selv, den store Velgører, forvandler hun til en Pine og en Straf.

En Aften gaar hun igennem Huset og lader Grevinden lyse for hende med et Lys. Hun bærer det i Haanden uden Stage.

„Lyset er brændt ned,“ siger den unge.

„Er Lyset brændt ned, saa lad Stagen brænde,“ svarer Grevinde Märta.

Og de gaar videre, indtil den rygende Tande slukkes paa den forbrændte Haand.

Men dette er kun Smaating. Der gives Pinsler for Sjælen, som overgaar alle Legemets Lidelser. Grevinde Märta gør Selskab og lader Husfruen selv gaa ved sit eget Bord og varte op.

Se, dette er den bodfærdiges store Dag. Fremmede Mennesker skal se hende i hendes Fornedrelse. De skal se, at hun ikke mere er værdig til at sidde ved sin Mands Bord. O, med hvilken Haan skal deres kolde Blikke ikke hvile paa hende!

Værre, mangefold værre bliver det. Ikke et Blik møder hendes. Alle ved Bordet sidder stille og nedslaaede, Mænd og Kvinder lige forstemte.

Men hun samler det altsammen op som gloende Kul til at lægge paa sit Hoved. Er hendes Synd da saa forfærdelig? Er det en Skam at være i hendes Nærhed?

Saa kommer Fristelsen: Anna Stjernhök, som har været hendes Veninde, og Lagmanden i Munke-rud, Annas Sidemand ved Bordet, tager hende om

Livet, da hun kommer til dem, tager Stegefadet fra hende, skyder en Stol hen til hende og vil ikke lade hende slippe.

„Sid der, mit Barn, sid der,“ siger Lagmanden, „Du har ikke gjort noget ondt!“

Og som med een Mund erklærer alle Middagsgæsterne, at hvis hun ikke bliver siddende ved Bordet, vil de alle gaa. De er ikke Bødler. De gaar ikke Märta Dohnas Ærinder. De lader sig ikke narre saa let som et Faarehoved af en Greve.

„Aa, I gode Herrer! Aa, I kære Venner! Vær ikke saa barmhjertige! I tvinger mig til selv at raabe min Synd ud. Der er en, som jeg har holdt for meget af.“

„Barn, du ved jo ikke, hvad Synd er. Du ved ikke, hvor uskyldig du er. Gösta Berling vidste jo ikke engang, at du holdt af ham. Indtag nu atter din Plads i dit Hjem! Du har ikke gjort noget ondt.“

De holder hendes Mod oppe for en Tid og er selv paa engang muntre som Børn. Latter og Spøg lyder rundt om Bordet. De hidsige, letrørte Menne-sker, de er saa gode; men dog er de sendte af Fristeren. De vil indbilde hende, at hun er en Martyr, og haaner aabenlyst Grevinde Märta, som om hun var en Heks. Men de forstaar det ikke. De ved ikke, hvor Sjælen længes efter Renhed, de ved ikke, hvorledes den bodfærdige af sit Hjerte tvinges til at udsætte sig for Vejens Stene og Solens Brand.

Stundom tvinger Grevinde Märta hende til hele

Dage igennem at sidde stille ved Syrammen, og da fortæller hun hende uendelige Historier om Gösta Berling, denne Præst og Eventyrer. Strækker hendes Hukommelse ikke til, saa digter hun noget, sørger blot for, at hans Navn hele Dagen igennem lyder i den unge Kvindes Øren. Det er det, hun frygter mest. Paa saadanne Dage indser hun, at hendes Bod aldrig vil faa Ende. Hendes Kærlighed vil ikke dø. Hun tror, hun selv dør før den. Hendes legemlige Kræfter begynder at svigte hende. Hun er ofte meget syg.

„Men hvor bliver din Ridder af?“ spørger Grevinden haanligt. „Dag efter Dag har jeg ventet ham i Spidsen for Kavallererne. Hvorfor stormer han ikke Borg, sætter dig paa Tronen og kaster mig og din Mand bundne i Taarnet? Er du allerede glemt?“

Hun føler næsten Trang til at forsvare ham og fortælle, at hun selv har forbudt ham at yde hende nogensomhelst Hjælp. Men nej, det er bedst at tie, tie og lide.

Dag for Dag tæres hun mere og mere hen af Overanstrengelsens Ild. Hun gaar i bestandig Feber og er saa mat, at hun knap kan holde sig oppe. Hun ønsker blot at dø. Livets stærke Kræfter er kuede. Kærligheden og Glæden vover ikke at røre sig. Hun nærer ikke mere nogen Frygt for Lidelsen.

*

*

*

Det er, som hendes Mand ikke mere ved, at hun er til. Han sidder indelukket i sit Værelse næsten hele Dagen og studerer halvt ulæselige Haandskrifter og gammelt klattet Tryk.

Han læser Adelsbreve paa Pergament med det svenske Rigssegl ved, stort og vældigt, formet i rødt Voks og gemt i en drejet Trækapsel. Han studerer gamle Skjoldmærker med Liljer i hvidt Felt og Griffen i blaåt. Saadanne Sager forstaar han, dem tolker han med Lethed. Og han læser om og om igen gamle Ligtaler og Personalia over de ædle Grever Dohna, hvori deres Bedrifter sammenstilles med Israels Heltes og Hellas's Guders.

Disse gamle Ting har altid voldt ham Glæde. Men sin unge Hustru bryder han sig ikke om at tænke mere paa.

Grevinde Märta har sagt et Ord, som har dræbt al Kærlighed i ham: „Hun har taget dig for Pengenes Skyld.“ Sligt kan vist ingen Mand taale at høre. Det slukker al Kærlighed. Nu var det ham ligegyldigt, hvordan det gik den unge Kvinde. Hvis hans Moder førte hende tilbage til Pligtens Vej, var det godt. Grev Henrik nærede stor Beundring for sin Moder.

Denne Elendighed varede i en Maanedes Tid. Men hele Tiden var jo ikke saa stormfuld og oprørt, som det kan lade, naar Begivenhederne sammentrænges paa nogle skrevne Sider. Grevinde Elisabet skal altid have været rolig at se til. Blot den ene Gang, da hun fik at høre, at Gösta Berling skulde være død, var hun bleven overvældet af

Sindsbevægelse. Men saa stor var hendes Anger over, at hun ikke havde kunnet bevare Kærligheden til sin Mand, at hun rimeligvis havde ladet Grevinde Märta pine sig til Døde, hvis ikke en Aftenstund hendes gamle Husholderske havde talt til hende.

„Grevinden *maa* tale med Greven,“ sagde denne. „Herregud, Grevinden er saadan et Barn. Grevinden ved maaske ikke engang selv, hvad De har i Vente; men jeg ser nok, hvordan det er fat.“

Men det var jo netop dette, hun ikke kunde sige sin Mand, medens han gik og nærede saadan en sort Mistanke til hende.

Den Nat klædte hun sig stille paa og gik ud. Hun bar en almindelig Bondepigedragt og en Bylt i Haanden. Hun havde i Sinde at flygte bort fra sit Hjem og aldrig vende tilbage. Hun gik ikke sin Vej for at undgaa Pine og Lidelse. Men nu troede hun, at Gud havde givet hende et Tegn, at hun havde Lov til at gaa, at hun maatte bevare sit Legemes Sundhed og Kræfter.

Hun drog ikke imod Vest over Søen, thi der boede den, som hun holdt meget af. Hun gik heller ikke mod Nord, thi der boede mange af hendes Venner, og heller ikke mod Syd, thi langt, langt imod Syd var hendes Faders Hjem, og hun vilde ikke komme det et Skridt nærmere. Men hun gik imod Øst; thi der vidste hun, at hun ikke havde Hjem, ikke nogen elsket Ven, ikke noget Menneske, hun kendte, ikke Hjælp eller Trøst.

Hun gik ikke med lette Skridt, thi hun troede

sig ikke forsonet med Gud. Men dog var hun glad over, at hun for Fremtiden skulde bære Byrden af sin Synd blandt fremmede. Deres ligegyldige Blikke skulde hvile paa hende, lindrende som koldt Staal paa et ophovnet Lem.

Hun vilde gaa, til hun fandt et fattigt Hus i Skovbrynet, hvor ingen kendte hende. „I ser, hvordan det er fat mig, og mine Forældre har jaget mig bort,“ vilde hun sige. „Giv mig Føde og Klæder og Tag over Hovedet, til jeg selv kan fortjene mit Brød. Jeg er ikke helt uden Penge.“

Saa gik hun hen ad Vejen i den lyse Juninat, thi Maj Maaned var gaaet under hendes tunge Lidelser. Ak, Maj Maaned, den skønne Tid, da Birketræerne blander deres lyse Grønne med Granskovenes Mørke, og da Søndenvinden kommer igen langt sydfra, mættet af Varme.

Jeg maa synes mere utaknemlig end andre, som har frydet sig ved dine Gaver, du skønne Maaned. Ikke med et Ord har jeg prist din Skønhed.

Ak, Maj, du kære lyse Maaned, har du nogensinde lagt Mærke til et Barn, som sidder paa sin Moders Skød og hører Eventyr? Saa længe Barnet hører om grusomme Kæmper og om skønne Prinses-sers bitre Lidelser, holder det Hoved og Øjne oppe, men hvis Moderen giver sig til at tale om Lykken og Solskinnet, lukker den lille sine Øjne og slumrer stille ind med Hovedet mod hendes Bryst.

Se, du skønne Maaned, saadant et Barn er ogsaa jeg. Lad andre lytte til Fortællinger om Blomster og Solskin; jeg for min Part vælger de

mørke Nætter, fulde af Syner og Eventyr, jeg vælger de tunge Skæbner, de forvildede Hjerters sorgfyldte Lidenskaber.

Jernet fra Ekeby.

Det var Foraar, og Jernet fra alle Vermlands Jernværker skulde sendes til Gøteborg.

Men paa Ekeby havde de intet Jern at sende. Om Efteraaret havde der en Tid været Vandmangel, om Foraaret havde Kavallererne regeret.

Paa deres Tid skummede stærkt besk Øl ned ad Björksøfaldets brede Kampestenstrappe, og den lange Løvensø var ikke fyldt med Vand, men med Brændevin. Paa deres Tid lagdes der intet Raa-jern i Essen, men Smedene stod i Skjorte og Træsko foran Ilden og drejede umaadelige Stege paa lange Spid, medens Smededrengene med lange Tænger holdt spækkede Kapuner over Ilden. I de Dage gik Dansen over Bakkerne. Man sov paa Høvlebænken og spillede Kort paa Ambolten. I de Dage blev der intet Jern smeddet.

Men Foraaret kom, og nede paa Grossererkontorerne i Gøteborg begyndte man at vente paa Jernet fra Ekeby. Man tog de Kontrakter frem, som var afsluttede med Majoren og Majorinden, og hvori der stod nævnt Leverancer paa mange hundrede Skippund.

Men hvad brød Kavallererne sig om Majorindens

Kontrakter? De holdt Glæden og Violinspillet og Gæstereringen i Gang. De sørgede for, at Dansen gik over Bakkerne.

Der kom Jern fra Stømne, og der kom Jern fra Sølje. Jernet fra Kymsberg fandt Vej over Hederne ned til Venern. Fra Uddeholm kom der Jern og fra Munkefors og fra alle de mange Gaarde. Men hvor er Jernet fra Ekeby?

Er Ekeby ikke mere det vigtigste af Vermlands Jernværker? Vaager ingen over den gamle Gaards Ære? Den er overladt til ligegyldige Kavallerer, der lader Dansen gaa over Bakkerne. Hvad andet mægter deres usle Hjerner at have Omsorg for.

Men Fosse og Elve, Skuder og Pramme, Havne og Sluser undrer sig og spørger: „Kommer Jernet fra Ekeby ikke?“

Og det hvisker og spørger fra Skov til Sø, fra Bjerg til Dal: „Kommer Jernet fra Ekeby ikke? Kommer der aldrig mere Jern fra Ekeby?“

Og dybt inde i Skoven giver Kulmilen sig til at le, og det er, som om Hovederne paa de store Hammere i de mørke Smedjer ler haanligt, Gruberne slaar deres brede Gab op og skoggerler, Pultene paa Grosserernes Kontorer, hvor Majorindens Kontrakter ligger gemte, vrider sig af Latter. „Har I hørt saa galt? De har intet Jern paa Ekeby, paa det bedste af Vermlands Jernbrug har de intet Jern.“

Op, I sorgløse, op, I hjemløse! Taaler I, at en saadan Skændsel skal overgaa Ekeby? Saa

sandt I elsker det skønneste Sted paa Guds grønne Jord, saa sandt det er eders Længsels Maal paa fjerne Veje, saa sandt I ikke kan nævne dets Navn ude blandt fremmede, uden at I faar Taarer i Øjnene, saa staa op, Kavallerer, red Ekebys Ære!

Naa, men selv om Ekebys Hammere har hvilet, saa er der vel arbejdet ved de seks Brug, der ligger under os. Der maa findes Jern nok og mere end nok.

Saa drager Gösta Berling afsted for at tale med Forvalterne paa de seks Gaarde.

Paa Høgfors, som ligger ved Björksøelven lidt ovenfor Ekeby, syntes han ikke, der var Grund til at spørge. Det laa altfor nær ved Ekeby, havde været saa godt som under Kavallerernes Regimente. Men han kørte et Par Mil nordpaa, til han kom til Løtafors. Det var et smukt Sted, det var der ingen Tvivl om. Øvre Løfven udbredte sig lige for, og tæt bagved laa Gurlita Klint med sin stejle Top og sit vilde og romantiske Udseende, som passer godt for et gammelt Bjerg. Men Smedjen, den er ikke, som den skal være: Drivhjulet er itu, og det har det været hele Aaret.

„Men hvorfor er det ikke blevet gjort i Stand?“

„Snedkeren, kære Ven, Snedkeren, der var den eneste i hele Herredet, som kunde gøre det i Stand, har været optagen andre Steder. Vi har ikke kunnet smedde et eneste Skippund.“

„Men hvorfor sendte I ikke Bud efter Snedkeren?“

„Sendte Bud! Som om vi ikke har sendt Bud

efter ham hver eneste Dag, men han kunde jo aldrig komme. Han har haft travlt med at bygge Kaglebaner og Lysthuse paa Ekeby.“

Da gaar det pludselig op for Gösta, hvordan det vil gaa ham paa denne Rejse.

Han drager videre nordpaa op til Björnidet. Ogsaa det er et herligt Sted med en Belliggenhed, der kunde passe for et Slot. Det store Vaaningshus skuer ud over en halvcirkelformet Dal, paa tre Sider omgiven af vældige Højder og paa den fjerde af Løfvensøen. Og Gösta ved, at der gives ikke bedre Sted for Maaneskinsture og Sværmeri end Stien langs Elvebredderne forbi Fossen og ned til Smedjen, som har faaet en Plads i vældige ind i selve Bjergvæggen sprængte Hvælvinger. Men Jern, er her noget Jern?

Nej selvfølgelig ikke. De havde jo ikke haft Kul, og fra Ekeby havde de hverken kunnet faa Penge til at betale Kulsviere eller Folk til at køre Kullene. Hele Driften har været nedlagt denne Vinter.

Saa styrer Gösta igen mod Syd. Han kommer til Hån paa Løfvens østre Bred, og til Løfstafors, langt inde i Skovene, til Elgfors, — men det gaar ham ikke bedre der. Ingen Steder har de Jern, og alle Steder lader det til, at det er Kavallerernes egen Skyld, at det forholder sig saaledes.

Til sidst kommer han til Elgfors, et lille Jernværk langt inde mellem de østre Højder, et af disse velsignede Steder, som altid have haft en dragende Magt over Menneskene. Der findes prægtig Jagt i Skoven og rigt Fiskeri i Søen. Der findes Odder

med Birkeskove, hvor man har Lyst til at dvæle i stille Grublerier, saa lang Dagen er, og der er en saadan Stilhed og Fred, at man ikke mere synes at tilhøre den bekymrede og urolige Verden.

Men de Fredens Magter, som herske der, have altid indrettet det saadan, at Vejen derop er ufremkommelig eller næsten ufremkommelig. Det fik Gösta at mærke, da han og Don Juan omsider naaede op til Bruget.

Paa Elgfors er Gustav Bendix Bestyrer. Han lægger sit lange Ansigt i de alvorligste Folder, da han hører Göstas Ærinde.

„De havde vel ikke noget paa de andre Brug?“ spørger han.

„Nej, slet intet.“

„De Kanaljer!“ udbryder han, „at komme med saadanne Historier! Vil du tro, jeg har mødt deres Jernkærrer her i Skoven i Vinter. Tro du mig, Gösta, de har allerede deres Jern i Gøteborg!“

Da faar Gösta Haab. Han havde ikke ventet sig meget af Gustav Bendix, men nu begynder han at tro, at her er der Jern.

Gustav Bendix tager ham ved Haanden og fører ham ind paa Kontoret.

„Nu skal jeg vise dig noget mærkeligt, min Broder,“ siger den gamle Spasmager og tager et Par smaa Staalfile ud af en Skuffe.

„Kan du gætte, hvor jeg har fundet dem,“ siger Gustav Bendix og ser ham frygtelig alvorlig ind i Ansigtet.

Nej, det kan Gösta ikke.

„Ser du her,“ siger han og tager en stor død Rotte op af den samme Skuffe; og saa viser han Gösta, at den Rotte ikke har haft almindelige Fortænder, men et Par Staalfile i Munden.

„Hvad siger du til det, min Bror?“ vedbliver Gustav Bendix. „Se, det synes jeg er uretfærdigt af Vorherre. En saadan Rotte kan jo æde Jern, og det er det, de gør, de smaa Sataner. Alt vort Stangjern har de hugget i sig. Der er ikke saa meget som et Skippund tilbage. Da jeg igaar kommer ind i Pakhuset, er hele Oplaget borte; Magasinet er som fejet. Der var ikke andet tilbage end disse Par Spaaner og en død Rotte; men i dens Mund sad disse to File, og saa begreb jeg jo, hvordan det hele hang sammen. Vil du have Filene? De er dog ret interessante.“

Og han vender sig med sit bekymrede Ansigt til Gösta, som synker ned paa Kontorstolen og er nær ved at omkomme af Latter, skønt det nok ikke er første Gang, han hører, at Brugsrotterne æde Jern.

Saa vender Gösta hjem til Ekeby, og Kavallererne ser med mørke Miner paa de halvhundrede Skippund eller saa, som findes paa Oplaget, og de bøjer deres Hoveder i Sorg og Skam, thi de hører, hvordan hele Naturen haanler ad Ekeby, og de synes, at Jorden dirrer af Hulken, og Træerne truer ad dem med vrede Fagter, og Græs og Urter klager over, at det er fordi med Ekebys Ære.

*

*

*

Men hvortil saa mange Ord og saa megen Forundring? Der har vi jo Jernet fra Ekeby!

Der er det, læsset paa Pramme ved Klarelvens Bred, færdigt til at sejle ned ad Elven, færdigt til vejes paa Jernvægten i Karlstad, færdigt til paa en Venerskude at føres til Gøteborg. Saa er altsaa Ekebys Ære reddet.

Men hvorledes er det muligt? Paa Ekeby fandtes der jo ikke mere end halvtredsindstyve Skippund Jern, paa de seks andre Gaarde var der slet intet. Hvor er det muligt, at fuldtlastede Pramme nu kan føre en uhørt Mængde Jern til Vægten i Karlstad? Ja, det maa man spørge Kavallererne om.

Kavallererne er selv om Bord paa de tunge, grimme Fartøjer; de agter selv at følge med Jernet fra Ekeby til Gøteborg. Ingen almindelig Færgekarr faar Lov at følge med Jernet. Kavallererne er selv komne med Flasker og Madkurve, med Valdhorn og Violiner, med Bøsser og Medesnøre og Spillekort. De vil gøre alt for deres kære Jern og ikke forlade det, før det er losset paa Kajen i Gøteborg. De vil selv losse og laste, passe Sejl og Ror. De er netop de rette til at løse en saadan Opgave. Er der vel en Sandbanke i Klarelven eller et Rev i Venern, som de ikke kender? Falder ikke Ror og Talje dem lige saa let i Haanden som Violinbue og Tømme?

Ingen af Kavallererne er bleven hjemme. Farbroder Eberhard har forladt sin Skrivepult, og Fætter Kristoffer er kommen frem fra Kakkelovnskrogen. Endogsaa den blide Løwenborg er der. Ingen kan holde sig borte, naar det gælder Ekebys Ære.

Men det er ikke godt for Løwenborg at se Klarelven. Han har ikke set den i syv og tredive Aar, og han har ikke været i en Baad i ligesaa lang Tid. Han hader Søernes blanke Flader og de graa Elve. Han kommer til at tænke paa altfor triste Ting, naar han kommer paa Vandet, og han undgaar det derfor, men i Dag har han ikke kunnet holde sig hjemme. Ogsaa han maa følge med for at redde Ekebys Ære. For syv og tredive Aar siden havde Løwenborg set sin Brud drukne i Klar-elven, og siden den Tid havde hans stakkels Hoved ofte været forvirret.

Men mens han staar og ser paa Elven, begynder hans gamle Hjerne at blive mere og mere omtaaget. Den graa Elv, som flyder afsted med mange smaa blinkende Bølger, er en stor Slange med Sølvskæl, som ligger og lurar paa Rov. De høje gule Sandvægge med sparsomme Græstuer, gennem hvilke Elven har skaaret sin Fure, er Væggene i en Faldgrube, paa hvis Bund Slangen lurar, og den brede Landevej, som bryder Hul i Væggen og gennem dybt Sand vader ned til Færgen, ved Siden af hvilken Prammene er fortøjede, er selve Indgangen til den frygtelige Dødshule.

Og den lille gamle Mand staar og stirrer med sine smaa blaa Øjne. Hans lange hvide Haar flyver for alle Vinde, og hans Kinder, der som oftest har et mildt Rosenskær, er ganske blege af Angst. Han ved saa sikkert, som om nogen havde sagt ham det, at der snart vil komme en fra Vejen der og styrte sig i den lurende Slanges Gab.

Nu er Kavallererne ved at støde fra Land; de griber de lange Stænger for at drive Prammene ud i Strømmen, men da raaber Løwenborg:

„Stands, for Guds Skyld, stands!“

De forstaar nok, at han begynder at blive forvirret, fordi han føler Prammen gyngende under sig, men de lader uvilkaarligt være at løfte Stængerne. Og han, som ser, at Elven lurder paa Rov, og at en nødvendigvis *maa* komme og kaste sig i den, peger med en advarende Bevægelse op ad Vejen, ganske som om han saa nogen komme.

Det ved vi alle, at Livet gerne hidfører saadanne Sammentræf som det, der nu fulgte. Den som endnu kan blive forbavset, kan gerne undre sig over, at Kavallererne skulde ligge med deres Pramme ved Færgestedet over Klarelven netop Morgenen efter den Nat, da Grevinde Elisabet havde begivet sig paa Vandring østerpaa. Men det vilde ganske vist have været mere underligt, om den unge Kvinde ikke havde fundet Hjælp i sin Nød. Det traf sig nu saaledes, at hun, som havde gaaet hele Natten, kom ad Landevejen, der førte ned til Færgen, netop som Kavallererne var i Færd med at støde fra Land, og de blev staaende og saa paa hende, medens hun talte med Færgekarlen, og han gjorde Baaden flot. Hun var klædt som en Bondepige, og de anede ikke, hvem hun var. Men de stod dog og stirrede paa hende, fordi der var noget bekendt ved hende. Som hun nu stod der og talte med Færgekarlen, kom der en Støvsky til Syne paa Landevejen, og ud af Støvskyen kom der en stor gul

Kaleche. Hun forstod straks, at den var fra Borg, at de var ude at lede efter hende, og at hun nu vilde blive opdaget. Hun kunde ikke mere tænke paa at komme bort i Færgekarlens Baad, og det eneste Skjulested, hun saa, var Kavallerernes Pramme. Hun styrtede hen imod dem uden at se, hvad det var for Folk, der var om Bord. Og godt var det, at hun ikke saa det, thi da havde hun vel hellere kastet sig under Hestehovene end taget sin Tilflugt til dem.

Da hun var kommen om Bord, skreg hun blot: „Skjul mig, skjul mig!“ Og saa snublede hun og faldt paa Jernlasten. Men Kavallererne bad hende være rolig. De stødte hurtigt fra Land, saa at Prammen kom ud i Strømmen, og drev ned imod Karlstad, netop som Kalechen kom ned til Færgestedet.

I Vognen sad Grev Henrik og Grevinde Märta. Nu løb Greven hen for at spørge Færgekarlen, om han havde set Grevinden. Men da Grev Henrik var lidt forlegen over at være nødt til at spørge efter en bortrømt Hustru, saa sagde han kun:

„Der er noget, der er blevet borte!“

„Saa?“ sagde Færgekarlen.

„Der er noget, der er blevet borte! Jeg spørger, om han har set noget?“

„Hvad er det, han spørger om?“

„Ja, det er lige meget, men der er noget, der er blevet borte. Jeg spørger, om han har færget noget over Elven i Dag?“

Men paa den Maade fik han intet at vide, og

Grevinde Märta maatte selv tale med Karlen. Et Minut efter vidste hun, at den, de savnede, var om Bord paa en af de tungt bortglidende Pramme.

„Hvad er det for Folk paa de Pramme der?“

„Aa, det er jo Kavallererne, som vi kalder dem.“

„Ah,“ siger Grevinden. „Ja, da er din Hustru vel forvaret, Henrik. Saa kan vi lige saa gerne straks vende hjem.“

*

*

*

Ude paa Prammen herskede der just ikke saa stor Glæde, som Grevinde Märta havde troet. Saa længe den gule Kaleche var synlig, sad den forskræmte unge Kvinde sammenkrøben paa Lasten uden at røre sig eller sige et Ord. Hun stirrede blot paa Vandet.

Det er rimeligt nok, at hun først genkendte Kavallererne, da hun havde set den gule Kaleche fjerne sig. Hun for op. Det var, som om hun vilde flygte paa ny, men hun blev standset af den nærmest staaende, og saa sank hun med en sagte Jamren igen ned paa Lasten.

Og Kavallererne vovede ikke at tale til hende eller gøre hende noget Spørgsmaal. Hun saa ud, som om hun var paa Vanviddets Rand.

De sorgløses Hoveder begyndte sandelig at tynges af Ansvar. Allerede dette Jern var en tung Byrde for uvante Skuldre, og nu skulde de ovenikøbet passe paa en ung, ædelbaaren Dame, som var flygtet fra sin Mand.

Da de mødte denne unge Kvinde ved Vintrens Fester, var en og anden kommen til at tænke paa en lille Søster, som han engang havde elsket. Naar han havde leget og prøvet Kræfter med denne Søster, havde han været nødt til at tage varsomt paa hende, og naar han havde talt med hende, havde han maattet vænne sig til at passe paa sig selv og ikke bruge stygge Ord. Naar en fremmed Dreng havde jaget for vildt efter hende i Legen eller sunget stygge Viser for hende, da havde han kastet sig over Drengen med grænseløs Forbitrelse og næsten banket Livet af ham; thi hans lille Søster skulde aldrig høre noget ondt eller lide nogen Sorg eller nogensinde møde Ondskab og Had.

Grevinde Elisabet havde været alle Kavallerernes glade lille Søster. Naar hun havde lagt sine smaa Hænder i deres haarde Næver, havde det akkurat været, som om hun havde sagt: „Føl, hvor skrøbelig jeg er, men du er min store Broder, du skal beskytte mig baade mod andre og mod dig selv.“ Og de havde været høviske Riddersmænd, saa længe de havde set hende.

Nu saa Kavallererne hende med Forfærdelse og kendte hende ikke igen. Hun var forgræmmet og afmagret, Halsen havde mistet sin Runding, Ansigtet var gennemsigtigt. Hun havde sagtens stødt sig paa sin natlige Vandring; thi nu og da kom der en Blodsdraabe pibende frem af et lille Saar i Tindingen, og det krusede lyse Haar, som hang ned i Panden, var klæbet sammen af Blod. Hendes Kjole var smudsig efter den lange Vandring paa dugvaade

Veje, og hendes Sko var ilde tilredte. Kavallererne havde en uhyggelig Følelse af, at dette var en fremmed. Den Grevinde Elisabet, de havde kendt, havde ikke haft saadanne vilde, brændende Øjne. Deres stakkels Søster var næsten bleven jaget til Vanvid. Det var, som om en Sjæl, der var nedstegen fra en anden Verden, kæmpede med den rigtige Sjæl om Herredømmet i dette udpinte Legeme.

Men de behøver ikke at være bekymrede for, hvor de skal gøre af hende. De gamle Tanker vaagner hos hende. Der er jo Fristelsen atter over hende. Gud vil atter prøve hende. Se, hun er iblandt Venner. Har hun i Sinde at forlade Bodens Vej?

Hun rejste sig og raabte, at hun maatte bort.

Kavallererne prøvede paa at berolige hende. De sagde til hende, at hun kunde være rolig. De skulde nok beskytte hende mod al Forfølgelse.

Hun bad blot, om hun maatte gaa ned i den lille Baad, som slæbte efter Prammen, og ro i Land for at fortsætte sin Vandring alene.

Men de kunde jo ikke lade hende gaa. Hvad skulde der blive af hende? Det var bedre, hun blev hos dem. Vel var de kun nogle fattige gamle Mænd, men de skulde nok finde Udvej til at hjælpe hende.

Da vred hun sine Hænder og bad dem lade hende gaa. Men de kunde ikke opfylde hendes Bøn. De saa, hun var saa ussel og svag, at hun vist vilde dø paa Landevejen.

Gösta Berling stod et Stykke borte og saa ned

i Vandet. Maaske den unge Kvinde helst ikke vilde se ham. Han vidste det ikke; men hans Tanker legede og lo. „Nu ved ingen, hvor hun er,“ tænkte han, „nu kan vi tage hende med os til Ekeby. Vi vil holde hende skjult der, vi Kavallerer, og vi skal være gode imod hende. Hun skal være vor Dronning, vor Herskerinde, men ingen skal vide, at hun er der. Vi skal vogte hende saa godt, saa godt. Maaske hun kan blive lykkelig iblandt os; alle de gamle vil have kærlig Omsorg for hende som for en Datter. Hun vil gøre os til Mennesker; vi kommer til at drikke Mandelmælk og tale Fransk. Og naar vort Aar er til Ende, hvad saa? Kommer Tid, kommer Raad.“

Han havde aldrig vovet rigtig at klare for sig selv, om han elskede hende. Han kunde ikke eje hende uden Synd, og han vilde ikke drage hende ned til noget lavt eller slet, det var alt, hvad han vidste. Men at have hende gemt paa Ekeby og faa Lov til at være god imod hende, nu da andre havde været onde, og lade hende nyde alt, hvad godt Livet ejer, ak, hvilke Drømme, hvilke salige Drømme!

Men han vaagnede af dem, thi den unge Grevinde var fuldstændig fortvivlet, og hendes Ord havde Fortvivlelsens skærende Klang. Hun havde kastet sig paa Knæ midt imellem Kavallererne og bad dem om at komme bort.

„Gud har endnu ikke tilgivet mig,“ raabte hun. „Lad mig gaa.“

Gösta saa, at ingen af de andre var i Stand

til at adlyde hende, og indsaa, at han maatte gøre det. Han, som elskede hende, maatte gøre det.

Det var saa svært for ham at gaa, som om hvert Lem paa hans Legeme gjorde Modstand mod hans Vilje, men han slæbte sig hen til hende og sagde, at han vilde bringe hende i Land.

Hun stod straks op. Han bar hende ned i Baaden og roede hende over til den østlige Bred. Han lagde til ved et smalt Gangbræt og hjalp hende op af Baaden.

„Hvad skal der nu blive af Grevinden?“ sagde han.

Hun løftede alvorlig Fingeren og pegede op imod Himlen.

„Hvis Grevinden skulde komme i Nød . . .“

Han kunde ikke tale, Stemmen svigtede ham, men hun forstod ham og svarede:

„Jeg skal sende Bud efter Dem, naar jeg trænger til Dem.“

„Jeg vilde saa gerne vogte Dem for alt ondt,“ sagde han.

Hun rakte ham sin Haand til Farvel, og han var ikke i Stand til at sige mere. Hendes Haand laa kold og slap i hans.

Grevinden havde ikke Sans for andet end disse indre Stemmer, som tvang hende til at gaa ud blandt fremmede. Hun vidste vel knap, at det var netop den Mand, hun elskede, som hun nu forlod.

Saa lod han hende gaa og roede igen ud til Kavallererne. Da han kom op paa Prammen, skælvede han af Træthed og saa udmattet og

kraftesløs ud. Han syntes, han havde gjort det tungeste Arbejde i sit Liv.

Endnu nogle Dage holdt han Modet oppe, indtil Ekebys Ære var reddet. Han bragte Jernet til Vægten paa Kannikenæsset; saa var det for lang Tid forbi med hans Kræfter og hans Livsmod.

Kavallererne mærkede ingen Forandring hos ham, saa længe de var om Bord. Han spændte hver Nerve for at holde Munterheden og Sorgløsheden oppe; thi det var ved Munterhed og Sorgløshed, at Ekebys Ære skulde reddes. Hvorledes skulde Vovespillet være lykkedes for dem, hvis de var gaaet til det med bekymrede Ansigter og modfaldne Hjerter?

Om det nu er sandt, hvad Rygtet melder, at Kavallererne havde mere Sand end Jern paa Prammene, om det er sandt, at de uafladelig bar de samme Stænger til og fra Vægten ved Kannikenæsset, til de mange hundrede Skippund var vejede af — om det er sandt, at alt dette kunde gaa for sig, fordi Vejeren og hans Folk blev saa godt trakterede af Madkurve og Flaskefoder, som Kavallererne havde med fra Ekeby, saa kan man nok forstaa, at de maatte være muntre paa Jernprammene.

Hvem kan vide det nu? Men om saa var, da er det sikkert nok, at Gösta Berling ikke kunde have Tid til at sørge. Men han mærkede ikke noget til Eventyrets og Farens Glæde. Saa snart han turde, sank han sammen i Fortvivelse.

„O, Ekeby, du mine Længslers Land,“ raabte han da til sig selv, „gid din Ære maa straale!“

Saa snart Kavallererne havde faaet Vejerens Kvittering, lastede de en Venerskude med deres Jern. Det sædvanlige var ellers, at Skippere af Faget besørgede Jernet ført ned til Gøteborg, og Gaardene i Vermland bekymrede sig i Reglen ikke mere om deres Jern, naar de havde faaet Vejerens Kvittering for, at Leverancen var modtagen. Men Kavallererne vilde ikke gøre deres Ting halvt; de vilde følge med Jernet lige til Gøteborg.

Paa Vejen derhen ramtes de af Ulykken. Der brød en Storm løs om Natten, Skuden drev for Vind og Vove, stødte paa et Rev og sank med hele sin kostbare Ladning. Valdhorn og Kortspil og utømte Vinflasker gik da til Bunds. Men naar man rigtig tænkte over Sagen, hvad gjorde saa det, at Jernet var gaaet tabt? Ekebys Ære var dog reddet. Jernet var vejet paa Vægten ved Kannikenæsset. Og selv om Majoren maatte sætte sig hen og skrive til Grossererne dernede i den store By, at eftersom de ikke havde faaet hans Jern, vilde han ikke have deres Penge, saa gjorde det heller ikke noget. Ekeby var saa rigt, og dets Ære var reddet.

Men om nu Havne og Sluser, om Gruber og Miler, Skuder og Pramme begynder at hviske underlige Ting? Om det gaar som en dump Susen gennem Skovene, at hele Farten var et Bedrag, om man hele Vermland over paastaar, at der aldrig havde været mere end usle halvhundrede Skippund paa Prammene, og at Skibbruddet var sat i Scene med Vilje? Nu ja — da er der blevet øvet en kæk

Bedrift, og en ægte Kavallerstreg er bleven udført. Sligt skader ikke den gamle Gaards Ære.

Men det er nu saa længe siden. Det kan jo gerne være, at Kavallererne har købt Jern andre Steder, eller at de har fundet noget i nogle Pakhuse, som de ikke havde kendt før. I saadanne Ting bliver Sandheden aldrig opdaget. Vejeren vilde i det mindste aldrig høre Tale om, at et Bedrageri havde været muligt, og han maatte jo vide det.

Da Kavallererne kom hjem, fik de nyt at høre. Grev Dohnas Ægteskab skulde ophæves. Greven havde sendt sin Hovmester ned til Italien for at skaffe Beviser for, at Ægteskabet ikke havde været lovligt. Han kom ogsaa tilbage hen paa Sommeren med tilfredsstillende Oplysninger. Hvori disse bestod, ja det ved jeg ikke saa nøje. Man maa fare varligt med de gamle Sagn; de er som halvvisne Roser: de mister let Bladene, naar man tager for haandfast paa dem. Folk siger, at Vielsen i Italien ikke var forrettet af en rigtig Præst. Jeg ved heller ikke mere; men vist er det, at Domstolen i Bro erklærede Ægteskabet mellem Grev Dohna og Elisabet von Thurn for aldrig at have været noget Ægteskab.

Det vidste den unge Kvinde dog ingen Ting om. Hun levede blandt Bønder i en fjern Egn, hvis hun da levede.

Lilliecronas Hjem.

Der var blandt Kavallererne en, som jeg ofte har nævnt som en stor Musiker. Han var en høj, sværlemmet Mand med et stort Hoved og sort busket Haar. Han var sikkert ikke stort mere end fyrretyve Aar paa denne Tid, men han havde et grovt Ansigt og et stilfærdigt Væsen. Det gjorde, at mange antog ham for gammel. Han var en god Mand, men tungsindig.

En Eftermiddag tog han sin Violin under Armen og gik sin Vej fra Ekeby. Han sagde ikke Farvel til nogen, men det var alligevel hans Mening aldrig at komme tilbage. Han væmmedes ved Livet der, lige siden han havde set Grevinde Elisabet i hendes Ulykke. Han gik uden at hvile hele Aftenen og hele Natten, indtil han tidligt om Morgenens ved Solopgang kom til en lille Gaard ved Navn Løfdala, som tilhørte ham.

Det var saa tidligt, at der endnu ikke var et Menneske vaagent. Lilliecrona satte sig paa det grønne Vippebrædt udenfor Hovedbygningen og saa paa sin Ejendom. Herre Gud, et smukkere Sted var der da ikke til. Græsplænen foran Huset laa paa en jævn Skraaning og var bedækket med fint, lysegrønt Græs. Der gaves ikke Mage til Græsplæne. Faarene fik Lov at græsse paa den, og Børnene at tumle sig der med deres Legetøj, men den holdt sig altid lige tæt og grøn. Den blev aldrig slaaet, men mindst en Gang om Ugen lod Husmoderen

alle Pinde og Straa og visne Blade feje bort fra det friske Græs. Han saa paa Grusgangen foran Huset og trak pludselig Fødderne til sig. Børnene havde sent om Aftenen revet den i Mønstre, og hans store Fødder havde gjort det fine Arbejde stor Skade. Hvor alt dog voksede paa dette Sted? De seks Rønnetræer, som bevogtede Gaardspladsen, var saa høje som Bøgetræer og saa bredkronede som Egetræer. Saadanne Træer havde man vist aldrig set før. Prægtige var de med de tykke Stammer, bevoksede med gult Lav, og med store, hvide Blomsterklaser, som stak frem af det mørke Løv. Han maatte tænke paa Himlen og dens Stjerner. Det var til at undre sig over, som Træerne voksede der paa Stedet. Der stod en gammel Pil, saa tyk, at to Karle ikke kunde spænde om den. Den var nu frønnet og hul, og Lynilden havde taget Toppen af den, men den vilde ikke dø. Hvert Foraar skød et Knippe frisk Grønt op af den knækkede Hovedstamme for at vise, at den levede. Det Hæggebærtræ ved den østlige Gavl var blevet saa stort, at det overskyggede hele Huset. Hele Græstørvtaget var hvidt af dets neddryssede Blomsterblade, for Hæggen var allerede afblomstret. Og Birkene, som stod i smaa Klynger hist og her paa Markerne, de havde ganske vist deres Paradis paa hans Gaard, De voksede der paa saa mange forskellige Maader, som om de havde taget sig over at efterabe alle andre Træer. En lignede en Lind, tæt og løvrig, med en stor Krone, en anden stod rank og pyramideformet som en Poppel, og en hang med

Grenene som en Taarepil. Der var ikke to, der var ens, men dejlige var de allesammen.

Saa stod han op og gik rundt om Huset. Der laa Haven saa forunderlig skøn, at han maatte standse og trække Vejret dybt. Æbletræerne blomstrede. Ja, det vidste han jo. Det havde han set, at de gjorde, ogsaa paa alle andre Herregaarde, der var blot den Forskel, at de ikke nogensteds blomstrede saadan, som de gjorde paa den Gaard, hvor han havde set dem blomstre, fra han var lille. Han gik med foldede Hænder og varsomme Skridt op og ned i Grusgangene. Jorden var hvid, og Træerne var hvide, hist og her med en Skygge af blegrodt. Noget saa skønt havde han aldrig set. Han kendte hvert Træ, saadan som man kender sine Søsken og sine Legekammerater. Astrakan-æbletræerne var helt hvide, det var ogsaa Vinter-æbletræerne. Men Sommeræbletræernes Blomster var blegrode og Paradisæblernes var ganske røde. Allersmukkest var den gamle upodede Abild, hvis smaa beske Æbler ingen kunde spise. Den sparede ikke paa Blomster; den lignede en stor Snedrive i Morgensolen.

Husk nu, det var en Morgenstund, ganske tidligt! Duggen bragte alle Blade til at glinse, alt Støv var skyllet bort. Over de skovklædte Bjerge, som Gaarden laa tæt inde under, kom de første Solstraaler listende. Det saa ud, som om de havde tændt Grantoppene i Brand. Over de friske Kløverenge, over Rug- og Bygmarkerne og over de unge Havrespirer laa der den letteste Taage, det tyndeste

Skønhedsslør, og Skyggerne faldt skarpe som i Maaneskin.

Saa stod han stille og saa paa de store Urtebede mellem Havegangene. Han ved, at Husmoderen og hendes Piger har gjort Arbejdet der. De har gravet, revet og gødet, luget Kvikrødderne op og bearbejdet Jorden, til den er bleven fin og let. Naar de saa har faaet Beddet jævnt og Kanterne skarpe, har de taget Snore og Mærkepinde og afridset Striber og Firkanter. Saa har de traadt Gangene til med smaa muntre Trin og saaet og plantet, til alle Striber og Firkanter var fulde. Og Børnene har været med og har været lutter Glæde og Iver over at faa Lov at hjælpe til, skønt det har været et svært Arbejde for dem at staa krumme og række Armene ud over de brede Bede. Og utrolig meget Gavn har de gjort, som enhver kan begribe.

Nu begyndte Planterne at komme op.

Gud velsigne dem, hvor kækt de stod der, baade Ærter og Bønner med deres to tykke Hjerteblade, og hvor lige og pænt baade Gulerødder og Roer var kommet op! Allermorsomst var de smaa krusede Persilleblade, som løftede Jorddækket over sig ganske lidt og legede Skjul med Livet lidt endnu.

Og her var et lille Bed, hvor Striberne ikke var saa lige, og hvor de smaa Firkanter saa ud som et Prøvekort paa alt, hvad der kunde plantes og saas. Det var Børnenes Have.

Og Lilliecrona fik i en Fart Violinen op til

Hagen og begyndte at spille. Fuglene gav sig til at synge i det store Krat, som beskyttede Haven mod Nordenvinden. Det var ikke muligt at tie for noget Væsen, der var begavet med Stemme, saa skøn var Morgenens. Buen gik ganske af sig selv.

Lilliecrona gik op og ned i Gangene og spillede. „Nej,“ tænkte han, „et skønnere Sted findes ikke.“ Hvad var Ekeby imod Löfdala? Hans Hjem var tækket med Græstørv og kun eet Stokværk højt. Det laa i Skovbrynet med Bjerget bagved sig og den lange Dal foran. Der var ikke noget mærkeligt ved det: der var ingen Sø, intet Vandfald, ingen Strandenge og Parker, men det var alligevel skönt. Det var skönt, fordi det var et godt, fredeligt Hjem. Livet var let at leve der. Alt, hvad der paa andre Steder vilde have fostret Bitterhed og Had, blev der udjævnet med Mildhed. Saaledes skal det være i et Hjem.

Inde i Huset ligger Husfruen og sover i et Værelse, som vender ud imod Haven. Hun vaagner pludselig og lytter, men hun rører sig ikke. Hun ligger smilende og lytter. Saa kommer Musiken nærmere og nærmere, og til sidst er det, som om Spillemanden var bleven staaende under hendes Vindue. Det er nok ikke første Gang, hun har hørt Violinspil under sit Vindue. Han plejer at komme saadan, hendes Mand, naar de har haft en usædvanlig vild Streg for ovre paa Ekeby.

Han staar der og skrifter og beder om Forladelse. Han fortæller hende om de mørke Magter, som lokker ham bort fra hvad han elsker højest:

fra hende og Børnene. Men han elsker dem. Aa, ja sandelig elsker han dem.

Mens han spiller, staar hun op og klæder sig paa uden rigtigt at vide, hvad hun gør. Hun er saa fuldstændigt optagen af hans Spil.

„Det er ikke Luksus og Velleavn, som har lokket mig bort,“ spiller han, „ikke Kærlighed til andre Kvinder, ikke Ære, men Livets fristende Mangfoldighed; dets Skønhed, dets Bitterhed, dets Rigdom maa jeg føle omkring mig. Men nu har jeg nok af det; nu er jeg mæt og træt. Jeg vil ikke mere forlade mit Hjem. Tilgiv mig, bær over med mig.“

Da trækker hun Gardinet til Side og lukker Vinduet op, og han ser hendes smukke, gode Ansigt.

Hun er god, og hun er klog. Hendes Blikke falder velsignelsesrige som Solens paa alt, hvad der møder dem. Hun styrer og hun vogter. Hvor hun er, maa alt vokse og trives. Hun bærer Lykken i sig.

Han svinger sig op i Vindueskarmen til hende og er lykkelig som en Elsker.

Siden løfter han hende ned i Haven og bærer hende ned under Æbletræerne. Der forklarer han hende, hvor smukt alting er, og viser hende Urtebedene og Børnenes Plantninger og de smaa muntre Persilleblade.

Da Børnene vaagner, bliver der en Jubel og Henrykkelse over, at Fader er kommen. De lægger helt Beslag paa ham. Han skal se alt det nye og mærkværdige: det lille Mølleværk, de har lavet sig

nede ved Bækken, Fuglereden i Piletræet, og de smaa Karudseunger i Dammen, der svømmer i tusindvis i Vandspejlet.

Saa gaar Fader, Moder og alle Børnene en lang Tur ud over Markerne. Han maa se, hvor tæt Rugen staar, hvordan Kløveren vokser, og hvordan Kartoflerne begynder at stikke deres krusede Blade op af Jorden.

Han maa se Køerne, naar de kommer hjem fra Marken, hilse paa de nyfødte i Kalvebaas og Faaresti, lede efter Æg og give alle Hestene Sukker.

Børnene hænger i Hælene paa ham hele Dagen. Ingen Lektier, intet Arbejde, bare strejfe omkring med Fader.

Om Aftenen spiller han „*Polskaer*“ for dem, og hele Dagen har han været saadan en Ven og Legesammerat for dem, at de falder i Søvn med inderlig Bøn om, at Fader altid maa blive hos dem.

Han bliver ogsaa hele otte Dage og er glad som et Barn hele Tiden. Han er forelsket i alting derhjemme, i Hustru og Børn, og tænker aldrig paa Ekeby.

Men saa kommer der en Morgen, da han er borte. Han kunde ikke holde det ud længer, det var for megen Lykke for ham. Ekeby var tusinde Gange ringere, men Ekeby laa midt i Begivenhedernes Hvirvel. Aa, hvor der var meget at drømme om og spille om! Hvor kunde han leve skilt fra Kavallerernes Bedrifter og fra den lange Løfvensø, omkring hvilken Eventyrenes vilde Jagt brusede afsted?

Paa hans Ejendom gik alt sin rolige Gang. Alt voksede og trivedes under den milde Husmoders Varetægt. Alle der paa Gaarden gik i en stille Lykke. Alt, hvad der andre Steder vilde have fostret Splid og Bitterhed, gik der hen uden Klage og Smerte. Alt var, som det skulde være. Naar nu Husets Herre længtes efter at leve som Kavaller paa Ekeby, hvad saa? Kan det maaske hjælpe noget at klage over Himlens Sol, fordi den hver Aften forsvinder i Vest og efterlader Jorden i Mørke?

Hvem er ubetvingelig uden Underkastelsen!
Hvem er sejrssikker uden Taalmodigheden!

Heksen fra Dovre.

Heksen fra Dovre er kommen til Løfvensøens Bred. Man har set hende gaa der, lille og rundrygget, i Skindkjortel og med sølvbeslaaet Bælte. Hvorfor er hun kommen fra Ulvehuler til Menneskenes Hjem? Hvad søger den gamle fra Fjældene i de grønne Dale?

Tigge gør hun. Hun er grisk efter Gaver, saa rig hun er. I Bjergkløfterne har hun store hvide Sølvbarrer gemt, og paa saftige Enge dybt inde mellem Fjældene græsse hendes store Hjorder af sorte, guldhornede Køer. Alligevel gaar hun i Bark-

sko og en fedtet Skindkjole, hvis brogede Kant netop kan skimtes gennem Aarhundreders Snavs. Hun stopper sin Pibe med Mos og tigger af den fattigste. Pokker skulde give til saadan en, der aldrig takker, aldrig faar nok.

Gammel er hun. Hvor længe er det, siden Ungdommens lyse Glans laa over det brede Ansigt med den brune Hud, som skinner af Fedt, over den flade Næse og de smalle Øjne, der glimte under Snavset som glødende Kul under graa Aske? Hvor længe er det, siden hun sad som en liden Gjente paa Sætertunet og med sine Lurtoner sendte Hyrdedrengen Svar paa hans Kærlighedsviser? Flere hundrede Aar har hun levet. De ældste kan ikke huske den Tid, da hun ikke gik gennem Landet. Deres Fædre have set hende gammel, da de var unge. Og hun er ikke død endnu. Jeg, som skriver dette, har selv set hende.

Mægtig er hun, de troldkyndige Finners Datter; hun bøjer sig ikke for nogen. Hendes brede Fødder sætte ikke ængstelige Spor i Vejens Grus. Hun maner Haglen frem, hun styrer Lynstraalen. Hun kan lede Køerne vild og hidse Ulve paa Faarene. Hun kan gøre meget ondt, men kun lidet godt. Det er bedst at staa sig godt med hende. Tigger hun din eneste Ged af dig, saa giv hende den, ellers styrter Hesten, ellers brænder Huset, ellers bliver Koen syg, ellers dør Barnet, ellers gaar den paaholdende Madmoder fra Vid og Sans.

Velkommen er hun aldrig; og dog maa hun

helst modtages med smilende Mund. Hvem ved, for hvis Skyld hun er kommen? Hendes Ærinde er ikke blot at faa Tiggerposen fyldt. Onde Varsler følge hende; Ræv og Ugle tuder uhyggeligt i Skumringen, og de væmmelige røde og sorte Orme, som spy Ædder, komme frem fra Skovene og krybe lige op til Dørtærskelen.

Stolt er hun. Hendes Hoved rummer Fædrenes mægtige Visdom. Sligt giver Sindet Løftelse. Stærke Runer er ristede i hendes Stav; hun sælger den ikke for alt Dalens Guld. Tryllesange kan hun synge, Sejd kan hun koge; hun kan løsne Troldskud over Søen og knytte Stormknuder.

Hvad tænker hun, der kommer fra Skovenes Mørke og fra de vældige Fjelde, hvad tænker hun om Folket i Dalene? For hende, der tror paa Thor, Jættedræberen, og paa de mægtige Finneguder, er de Kristne, hvad de tamme Gaardhunde er for den graa Ulv. Hun, der er ubunden som Snestormen, stærk som Fossen, kan aldrig elske Slettens Sønner. Dog kommer hun jævnlig ned fra Bjergene for at se paa deres Dvergeskik. Menneskene gyse af Skræk, naar de ser hende, men Ødemarkens stærke Datter gaar tryg iblandt dem, tryg ved Skrækken. Hendes Stammes Bedrifter er ikke glemte, saalidt som hendes egne. Som Katten tror paa sine Kløer, saadan tror hun paa sin Hjernes Visdom og paa Kraften i Gudernes Tryllesange. Ingen Konge er sikrere paa sin Magt, end hun er paa det Skrækkens Rige, hun hersker over.

Saaledes er Heksen vandret gennem mange Bygder. Nu er hun kommen til Borg, og hun undser sig ikke for at vandre ind paa Greveborgen. Ad Køkkenvejen gaar hun sjælden. Hun gaar lige op ad Terrassens Trapper; hun sætter sine brede Barksko paa de blomsterkantede Grusgange lige saa rolig, som om hun gik paa Sæterstien.

Nu træffer det sig netop, at Grevinde Märta er gaaet ud paa Trappen for at glæde sig over Junidagens Pragt. Paa Grusgangen nedenfor er just to Piger standset paa Vejen til Forraads-
huset. De kommer fra „Badstuen“, hvor Flæsket bliver røget, og de bærer de nyrøgede Skinker paa en Stang imellem sig. „Vil Naadig Grevinden se paa Flæsket,“ siger Pigerne, „og lugte, om det er røget nok?“

Grevinde Märta, som for Tiden er Husmoder paa Borg, bøjer sig ud over Trappegelænderet og ser paa Flæsket, men i samme Øjeblik lægger Finnekonen sin Haand paa en af Skinkerne.

Se dog denne brune, skinnende Svær, dette tykke Lag Fedt! Denne friske Duft af Enebærris ved de nyrøgede Skinker! Føde for Hedenolds Guder! Heksen maa eje dette. Hun lægger sin Haand paa Flæsket.

Bjergenes Datter er ikke vant til at trygle eller tigge. Er det ikke af hendes Naade, at Urter trives og Menneskene leve? Frost og Uvejrs og Vandflod — alt staar det i hendes Magt at sende. Derfor sømmer det sig ikke for hende at trygle og tigge.

Hun lægger sin Haand paa det, hun ønsker, og det er hendes.

Men Grevinde Märta ved ikke noget om den gamles Magt. „Væk med sig, Tiggerkærling,“ siger hun.

„Giv mig Skinken,“ siger Ulveryttersken fra Dovre.

„Hun er gal!“ raaber Grevinden, og hun befaler Pigerne at gaa ind i Forraaadshuset med deres Byrde.

Den hundreदारiges Øjne flamme af Vrede og Begær. „Giv mig den brune Skinke!“ gentager hun, „eller det vil gaa dig ilde.“

„Jeg giver den hellere til Skaderne end til saadan en som hende!“

Da dirrer den gamle af Vrede. Hun strækker sin Stav med Runerne i Vejret og svinger den vildt. Hendes Læber udstøde underlige Ord. Haaret stritter, Øjnene gnistre, Ansigtet fortrækker sig.

„Dig selv skal Skaderne æde!“ skriger hun til sidst.

Saa gaar hun, idet hun mumler Forbandelser og svinger vildt med Staven. Hun vender sine Fjed hjemad; længere mod Syd gaar hun ikke. Nu har Vildmarkens Datter udført det Ærinde, for hvis Skyld hun er draget ned fra Bjergene.

Grevinde Märta bliver staaende paa Havetrappen og ler ad hendes urimelige Vrede, men Latteren skal snart forstumme paa hendes Læber. Thi der kommer de. Hun kan ikke tro sine egne Øjne.

Hun tror hun drømmer, men der kommer de, Skaderne, som skal æde hende.

Fra Park og Have kommer de susende ned over hende, Skader i Snesevis, med Klørne spændt og Næbbene fremstrakt for at hugge. De kommer med Skraal og Skrig. Sorte og hvide Vinger flimre for hendes Øjne. Hun ser som i Svimmelhed bag denne Sværm alle Egnens Skader komme flyvende, ser hele Himlen fuld af sorte og hvide Vinger. Fjerenes Metalfarver skinne i det skarpe Formiddagssolskin. Halefjerene bruse som paa kæmpende Rovfugle. I tættere og tættere Kredse flyve Udyrene om Grevinden og sigte med Næb og Klør efter hendes Ansigt. Hun maa flygte ind i Stuen og lukke Døren til. Hun tumler imod den, aandeløs af Angst, mens de skraalende Skader kredse om udenfor.

Men med det samme var hun ogsaa stængt ude fra Sommerens lyse Skønhed og fra Livets Glæde. For hende var der fra nu af ikke andet end lukkede Stuer og nedrullede Gardiner, for hende var der kun Fortvivlelse, Angst, Forvirring, der grænsede til Vanvid.

Ogsaa denne Fortælling kan vel synes at være Vanvid, men sand maa den dog være. Der lever Hundreder af gamle Folk, som kender Historien og vil vidne, at saadan lyder Sagnet.

Fuglene slog sig ned paa Trappens Rækværk og paa Taget. De sad, som om de blot ventede paa, at Grevinden skulde vise sig, for at styrte sig over hende. De opslog deres Bopæl i Parken og der blev de. Det var umuligt at forjage dem fra

Gaarden. Skød man efter dem, blev det kun værre; for hver en, der faldt, kom der ti ny flyvende. Stundom maatte vel store Skarer bort at skaffe Mad, men der blev altid paalidelige Skildvagter tilbage. Og blot Grevinde Märta viste sig, blot hun saa ud ad et Vindue eller trak et Gardin til Side et Øjeblik, blot hun prøvede paa at gaa ud paa Trappen — straks kom de. Hele den forfærdelige Sværm kom farende op mod Vaaningshuset med larmende Vingeslag, og Grevinden flygtede ind i sit inderste Værelse.

Hun opholdt sig i Soveværelset inden for den røde Sal. Jeg har tit hørt Værelset beskrive, saadan som det var i denne Rædselstid, mens Borg var belejret af Skaderne. Tunge Forhæng for Døre og Vinduer, tykke Tæpper paa Gulvet, listende, hviskende Mennesker!

I Grevindens Hjerte boede den ligblege Rædsel. Hendes Haar blev graat. Hendes Hud fik Rynker. Paa en Maaned blev hun en gammel Kone. Hun kunde ikke staalsætte sit Hjerte til Tvivl paa den forhadte Trolddom. Hun for op af sine natlige Drømme med høje Raab, at Skaderne var over hende. Hun græd Dagen igennem over denne Skæbne, som hun ikke kunde undgaa. Hun skyede Mennesker af Angst for, at Fuglesværmen skulde følge hver indtrædende i Hælene, og sad som oftest stum med Hænderne for Ansigtet og rokkede frem og tilbage i sin Lænestol, syg og forstemt af den kvalme Luft, og for jævnlig op med Skrig og Klage.

Intet Menneskes Liv kunde være bitrere. Hvem kan lade være at beklage hende?

Jeg har nu ikke stort mere at fortælle om hende, og det, jeg har fortalt, har ikke været godt. Det er, som om min Samvittighed slog mig. Hun var dog godmodig og livsglad, da hun var ung, og mange fornøjelige Historier om hende har glædet mit Hjerte, skønt de ikke har fundet nogen Plads her.

Men det er saa, skønt denne Stakkel ikke vidste det, at Sjælen altid hungrer. Af Tant og Leg kan den ikke leve. Faar den ikke anden Næring, da sønderslider den som et vildt Dyr først andre og tilsidst sig selv.

Midsommer.

Midsommeren var hed den Gang som nu, mens jeg skriver. Aarets herligste Tid var kommen.

Det var den Tid, da Sintram, den onde Brugs-patron paa Fors, sørgede og led ondt. Han vrede-des over Lysets Sejrstog gennem Døgnet's Timer og og over Mørkets Nederlag. Han harmede sig over den Bladepragt, hvori Træerne var klædt, og over det brogede Tæppe, som dækkede Jorden.

Alt hylledes i Skønhed. Vejen, saa graa og støvet den var, fik dog en Kant af Blomster: gule og violette Sommerblomster, Vikker og Kærlingetand.

Da Midsommerdagens Pragt laa over Bjer-gene, og Klokkelyden fra Bro Kirke af den sitrende

Luft blev baaren lige op til Fors, da Helligdagens usigelige Fred herskede over Landet, da rejste han sig i Vrede. Det syntes ham, at Gud og Mennesker vovede at glemme, at han var til, og han besluttede, at nu vilde ogsaa han drage til Kirke. De, der jublede over Sommeren, skulde faa ham at se, ham, Sintram, der elskede Mørke uden Morgen, Død uden Opstandelse, Vinter uden Vaar.

Han tog Ulveskindspelsen og de laadne Bælgvanter paa. Han lod spænde en rød Hest for en Slæde og sætte Bjælder i det blanke Seletøj med Snogepanderne. Udstyret, som om det var tredive Graders Kulde, drog han til Kirke. Han troede, at naar det peb under Mederne, kom det af den skarpe Kulde. Han troede, at det hvide Skum paa Hesteryggen var Rimfrost. Han følte ingen Varme. Der straaledede Kulde ud fra ham som Varme fra Solen.

Han kørte over den brede Slette norden for Bro Kirke. Store rige Byer laa paa hans Vej og Marken med syngende Lærker over. Aldrig har jeg har jeg hørt Lærkerne synge som over disse Marker, og jeg har grundet paa, om han ogsaa kunde gøre sig døv for dette hundredstemmige Sangerkor.

Der var meget, han kom forbi paa Vejen, som vilde have harmet ham, om han havde skænket det et Blik. Han vilde have set to nejende Birke ved hver Hyttes Dør, og gennem de aabne Vinduer vilde han have set ind i Stuer, hvis Vægge vare smykkede med grønne Kviste. Den mindste Tiggertøs gik paa Landevejen med en Syrenklase i Haanden,

og hver eneste Bondekone havde en hel lille Urtekost stukken ind i Lommetørklædet.

Majstænger med hængende Blomster og opløste Kranse stod ved Gaardene. Græsset var nedtrampet rundt om dem, thi Dansen havde gaaet lystig omkring dem i Midsommernatten.

Nede paa Løfvensøen mylrede det med Tømmerflaader, smaa hvide Sejl var hejste til Ære for Dagen, skønt ingen Vind fyldte dem, og der var ikke en Mastetop, uden den bar sin grønne Krans.

Ad alle de mange Vej, der føre til Bro, kom Folk vandrende til Kirke. Kvinderne var især pyntelige i det lyse hjemmegjorte Sommertøj, som akkurat var blevet færdigt til i Dag. Alle var festklædte.

Og Menneskene kunde ikke blive færdige med at glæde sig over Helligdagsfreden og Hvilen fra Hverdagsarbejdet, over den liflige Varme, over den lovende Høst og over Jordbærrene, som begyndte at rødme ved Vejkanten. De talte om Luftens Stilhed, den skyfri Himmel og Lærkesangen og sagde: „Ja sandelig! denne er Dagen, som Herren har gjort.“

Da kom Sintram kørende. Han bandede og svingede Pisken over den svedende Hest. Sandet hvinede stygt under Mederne, Bjældernes skarpe Klang overdøvede Kirkeklokkernes Lyd. Hans Pande laa i vrede Rynker under Pelshuen.

Da gøs Kirkegæsterne og mente, de havde set den Onde selv. Ikke engang i Dag, paa Sommerens egen Fest, fik de Lov at glemme Kulden og

Ondskaben. Det er en bitter Lod, at vandre paa Jorden.

De Folk, som stod i Skygge af Kirkemuren eller sad paa Kirkegaardsgærdet og ventede paa, at Gudstjenesten skulde begynde, saa paa ham med stille Forundring, som han der vandrede op imod Kirkedøren. Nylig havde den skønne Dag fyldt deres Hjerter med Glæde over, at det var dem forundt at gaa paa Guds grønne Jord og nyde Tilværelsens Skønhed. Nu, da de saa Sintram, grebes de af Anelse om en hemmeligfuld Ulykke.

Da han gik igennem Flokken, lagde de med overtroisk Rædsel Mærke til den Maade, han hilste paa. Glad var den, han gik forbi uden at se til, thi han hilste kun paa dem, der tjente hans Sag. For Brobypræsten tog han Huen dybt af, og for Marianne Sinclair og Kavallererne lettede han paa den, men til Provsten i Bro og Lagmanden i Munkerud havde han ingen Hilsen.

Sintram traadte ind i Kirken, satte sig i sin Stol og smed Vanterne paa Bænken, saa man kunde høre Raslen af Ulveklørerne, der var syet ind i Skindet, hele Kirken over. Og nogle Kvinder, som allerede havde sat sig i de forreste Stole, besvimed, da de saa den laadne Skikkelse, og maatte bæres ud.

Men ingen vovede at jage Sintram ud. Han forstyrrede Menighedens Andagt, men han var altfor frygtet til at nogen dristede sig til at befale ham at forlade Kirken.

Forgæves talte den gamle Provst om Sommerens lyse Fest. Ingen hørte ham. Alle tænkte blot paa

Ondskab og Kulde og paa den hemmelighedsfulde Ulykke, som den onde Brugspatron varslede dem.

Da alt var forbi, saa man den onde træde hen til Skrænten af den Bakke, hvor Bro Kirke ligger. Han saa ned over Broby Sund og fulgte det med Øjnene forbi Provstegaarden og den vestlige Breds tre Odder ud i Løfven. Og man saa ham knytte Haanden og true ud over Sundet og dets grønne Bredder. Derpaa gled hans Blik mod Syd ned over nedre Løfven lige til de blaanende Odder, som syntes at lukke for Søen. Og imod Nord fløj det milevidt forbi Gurlita Fjeld op til Bjørnidet, hvor Søen ender. Han saa mod Vest og Øst, hvor de lange Bjerge bræmme Dalen, og han knyttede Haanden paa ny. Og alle følte, at hvis han havde haft et Knippe Lyn i sin højre Haand, vilde han i vild Glæde have slynget dem ud over den fredelige Egn og spredt Død og Jammer, saa langt han mægtede. Thi nu havde han saaledes vænnet sit Hjerte til det onde, at han ikke fandt Glæde i andet end Elendighed. Han havde efterhaanden lært sig selv at elske alt, hvad der er stygt og ondt. Han var mere vanvittig end den ustyrligste afsindige, men det var der ingen, der forstod.

Bagefter gik der underlige Rygter paa Egnen. Man fortalte, at da Klokkeren kom for at lukke Kirken, gik Kammen af Nøglen, fordi der var stukket et haardt sammenrullet Stykke Papir i Laasen. Han gav det til Provsten. Det var, som man nok kunde forstaa, et Brev bestemt for et Væsen i den anden Verden.

Man hviskede om, hvad der havde staaet at læse paa Papiret. Provsten havde brændt det, men Klokkeren havde set til, mens det Djævelsskab brændte. Bogstaverne havde skinnet klart røde paa sort Bund. Han havde ikke kunnet undgaa at læse det. Han læste, fortalte man, at den onde Mand vilde lægge Landet øde, saa langt som Bro Kirke-taarn kunde ses. Han vilde se Skoven vokse hen over Kirken. Han vilde se Bjørn og Ræv bo i Menneskenes Boliger. Markerne skulde ligge udyrkede hen, og hverken Hund eller Hane skulde høres mere i de Egne. Den onde vilde tjene sin Herre ved at volde Hvermand Ulykke. Det var det, han havde lovet.

Og Menneskene saa Fremtiden i Møde i tavs Fortvivlelse, thi de vidste, at den ondes Magt var stor, at han hadede alt levende, at han ønskede at se Vildmarken brede sig ned over Dalen, og at han gerne tog Pesten eller Hungersnøden eller Krigen i sin Tjeneste for at fordrive enhver, der elskede det gode, glædebringende Arbejde.

Fru Musica.

Da ingen Ting kunde gøre Gösta Berling glad, efterat han havde hjulpet den unge Grevinde at flygte, besluttede Kavallererne at søge Hjælp hos

den gode Fru Musica, som er en mægtig Fe og trøster mange ulykkelige.

Derfor lod de en Aften i Juli Dørene lukke op til den store Sal paa Ekeby og lod Skodderne tage fra. Solen og Luften blev lukket ind, den sene Aftens store røde Sol, den kølige Aftenstunds milde, duftfyldte Luft. De sribede Overtræk blev tagne af Møblerne, Klaveret blev lukket op, og Floret taget af de venetianske Lysekroner. De gyldne Griffes under Mamorbordenes hvide Plader fik atter Lov at skinne i Lyset. De hvide Gudinder dansede i det sorte Felt over Spejlene. Silkedamaskens forskelligtformede Blomster skinnede i Aftenrøden. Og der blev plukket Roser og sat i Vand; hele Salen fyldtes af deres Duft. Der var vidunderlige Roser, hvis Navne ingen kendte, men som var kommen til Ekeby fra fremmede Lande. Der var de gule Roser, i hvis Aarer Blodet skinner rødt som i et Menneskes, og de flødefarvede med flossede Rande og de lyserøde med de store Blade, der yderst ude i Randen blive farveløse som Vand, og de mørkerøde med sorte Skygger. De bragte alle Altringers Roser ind, som var komne fra fjerne Lande for at fryde skønne Kvinders Øjne.

Saa bringer de Noder og Nodestole derind og Messinginstrumenter og Buer og Violiner af alle Størrelser; thi det er den gode Fru Musica, som nu skal herske paa Ekeby og prøve paa at trøste Gösta Berling.

Fru Musica har valgt Oxfordsymfonien af den gode Fader Haydn, og Kavallererne indøver den.

Patron Julius svinger Taktstokken, og de andre passer hver sit Instrument. Alle Kavallerer kan spille — ellers var de jo ikke Kavallerer.

Da alt er færdigt, sendes der Bud efter Gösta. Han er stadig mat og modløs, men han glæder sig over den prægtige Sal og over den smukke Musik, han snart vil faa at høre. Thi det er jo bekendt nok, at for den, som lider, er den gode Fru Musica det bedste Selskab. Hun er munter og spøgefuldst som et Barn. Hun er ildfuld og indtagende som en ung Kvinde. Hun er god og klog som de gamle, der har levet et velsignelsesrigt Liv.

Og saa spiller Kavallererne saa sagte, saa mildt som en Susen.

Den lille Ruster tager Sagen alvorligt. Han læser Noder med Briller paa Næsen, kysser milde Toner ud af Fløjten og lader Fingrene lege paa Klapper og Huller. Farbror Eberhard sidder krum-bøjet over Violoncellen, Parykken er gleden ned paa det ene Øre, Læberne dirre af Sindsbevægelse. Berg staar stolt med sin lange Fagot. En Gang imellem glemmer han sig selv og sætter i med sine Lungers fulde Kraft, men saa dunker Patron Julius ham i hans tykke Hovedskal med Taktstokken.

Det gaar godt, det gaar glimrende. De tryller Fru Musica selv frem af de døde Nodetegn. Bred din Tryllekaabe ud, kære Fru Musica, og før Gösta Berling til Glædens Land, hvor han plejer at leve.

At det virkelig er Gösta Berling, som sidder der bleg og modløs, og som de gamle Herrer nu

maa more, som om han var et Barn! Nu bliver der knap Tid paa Glæde i Vermland.

Jeg ved, hvorfor de gamle elskede ham. Jeg ved nok, hvor lang Vinteraftenen kan blive, og hvordan Mørket kan snige sig over Sindet paa de øde Gaarde. Jeg kan nok forstaa, hvordan det var, naar han kom.

Tænk jer en Søndageftermiddag, naar Arbejdet hviler og Tankerne er sløve. Tænk jer en haardnakket Nordenvind, der pisker Kulde ind i Stuen, en Kulde, som ingen Ild kan hjælpe paa. Tænk jer det enlige Tællelys, som uafbrudt maa pudsas. Tænk jer den ensformige Salmesang ude fra Køkkenet.

Naa, og saa høres der Bjælder, saa stamper raske Fødder Sneen af sig ude paa Trappen, saa kommer Gösta Berling ind i Stuen. Han ler og gør Løjer. Han er Liv, han er Varme. Han lukker Klaveret op og spiller saadan, at man undrer sig over de gamle Strenges. Han kan synge alle Viser, spille alle Melodier. Han gør alle Husets Beboere lykkelige! Han frøs aldrig, han var aldrig træt. Den bedrøvede glemte sine Sorger, naar han saa ham. Og hvor han dog havde et godt Hjerte! Hvor han havde Medlidenhed med de svage og fattige! Og hvilket Geni han var! Ja, I skulde have hørt de gamle tale om ham.

Det var vel saadan en Aften, han kom ned til Munkerud, hvor den gode Lagmand boede, til det stille, elskelige Hjem, der er blevet saa lidt omtalt i disse Fortællinger, fordi Tidens Storme ikke rokkede

dets Lykke, og der traf sammen med Provsten fra Bro.

Og saa snart Provsten saa ham, satte han ham til Klaveret. „Sæt han sig til Klaveret, Gösta Berling,“ sagde han, „der gør han mest Gavn.“ Saa spillede og sang Gösta, og da han havde spillet en lille Tid, kunde Folk ikke sidde stille længer. De gamle, fornuftige Herrer og Damer maatte op at danse. Det prikkede i alle Lemmer. De kunde ikke sidde stille. Saa dansede de rundt, og da Gösta begyndte paa en Belmannsk Sang, stemte de i med, og Provstinden, gammel og tyk, som hun var, løftede paa Skørtet, hoppede og svingede rundt, akkurat som om hun havde været en tyveaars Pige med fine Smalben. Og hun sang saa falsk og saa hæst:

„Hurra, se Ulla dansar,
Engageanter, flor och fransar.
Hvit sultan med blomsterkransar,
Och hvita ben, och hvita ben
Vid ljus och lampors sken.“

Provsten og de andre lo saa hjerteligt ad hende, og saa sagde hun: „Ja, det er ham, den Skælm, som sidder der ved Klaveret, der gør gamle Folk saadan til Tosser.“

Men nu sidder Gösta Berling stille og sørgmodig og lytter til Fru Musicas Forsøg paa at opmuntre ham. Maaske det havde været ham kærest at faa Lov at være i Fred med sin Sorg, men han maatte jo høre paa Musiken for de gamle Herrers Skyld. Han kan nok indse, at det er Synd for dem,

at han er saa bedrøvet. De har ingen Glæde af at være Herrer paa Ekeby, siden han er bleven saa forandret. Han synes, han kan se, at de er blevet gamle.

Og allerbedst som de spiller, brister han i Graad. Han synes, hele Livet er saa sørgeligt. Han holder Hænderne for Ansigtet og græder. Kavallererne bliver forfærdede. Dette er ikke de blide, lægende Taarer, som Fru Musica plejer at fremlokke. Han hulker som en fortvivlet. Aldeles raadville lægger de Instrumenterne fra sig.

Da indgiver Fru Musica dem den Tanke, at de skal prøve med noget muntre, og Patron Julius tager sin Guitar frem og giver sig til at synge en af sine lystige Bondeviser. Han fordrejer sit Ansigt og efterligner baade Køer og Faar.

Men det er ikke noget godt Indfald af den gode Fru Musica. Gösta slaar pludselig i Bordet med sin knyttede Haand, saa at det giver et Sæt i Julius, og han siger dem sin Mening.

„Selv om jeg er en forskudt Usling, som gaar her paa Jorden blot for at volde Fortræd,“ siger han, „saa skulde I, Kavallerer, dog ikke gøre Nar ad mine Lidelser. Bedre Folk end I skulde vogte sig for det.“

Han er urimelig. Han ved det godt selv, men han kan ikke lade være at tage saadan paa Veje. Saa bliver han siddende, tavs og skamfuld. De andre tier ogsaa. De er dybt saarede, men hvad kan det nytte at forsvare sig. Selv den gode Fru Musica, som holder saa meget af Gösta Berling,

er nær ved at tabe Modet, men saa husker hun paa, at hun har endnu en vældig Kæmpe blandt Kavallererne.

Det er den blide Löwenborg, han som har mistet sin Fæstemø i den lerede Flod, og som nu er Gösta Berlings Slave mere end nogen af de andre. Han lister sig nu hen til Klaveret. Han gaar rundt omkring det, føler varsomt paa det og stryger hen over Tangenterne med blød Haand.

Oppe i Kavallerfløjen har Löwenborg et stort Træbord, hvorpaa han har malet en Klaviatur og stillet en Nodestol. Der kan han sidde i Timevis og lade Fingrene løbe hen over de sorte og hvide Tangenter. Der øver han sig baade paa Skalaer og Etuder, og der spiller han sin Beethoven. Fru Musica har staaet ham bi med sin særdeles Naade, saa han har faaet afskrevet mange af de seks og tredive Sonater.

Men den gamle Mand vover sig aldrig til noget andet Instrument end Træbordet. For Klaveret har han en ærefrygtsfuld Angst. Det lokker ham, men det skræmmer ham endnu mere. Det skrattende Instrument, paa hvilket der er trommet saa mange Polskaer, er ham en Helligdom. Han har aldrig vovet at røre det. Denne vidunderlige Ting med de mange Strenge, som kan give den store Mesters Værk Liv! Han behøver blot at lægge Øret ind til det, straks hører han Andanter og Scherzoer bruse derinde. Ja, Klaveret er det rette Alter, hvor Fru Musica skal tilbedes. Men han har aldrig spillet paa et Klaver. Han bliver jo aldrig selv saa rig,

at han kan købe sig et, og paa dette har han aldrig haft Mod til at spille. Majorinden har heller ikke været synderlig villig til at lukke det op for ham.

Han har nok hørt Polskdanse og Valse og Bellmannske Melodier klimpre paa det. Men ved saadan vanhellig Musik kunde det herlige Instrument jo kun give en sprukken Klang og jamre sig. Nej, hvis Beethoven kom, da vilde det lade sin rigtige lyse Klang høre.

Nu tænker han, at Tiden maaske er kommen for ham og Beethoven. Han vil tage Mod til sig, og røre ved Helligdommen og faa sin unge Herre og Husbond til at glæde sig over den slumrende Vellyd.

Han sætter sig ned og begynder at spille. Han er ganske usikker og betagen, men han famler sig igennem et Par Takter, søger at faa den rigtige Klang i det, rynker Panden, prøver om igen — og holder saa Hænderne for Ansigtet og giver sig til at græde.

Ja, kære Fru Musica, det er haardt for ham. Helligdommen er jo ingen Helligdom. Der ligger ingen klare, lyse Toner og drømmer derinde, der er ingen dump, mægtig Torden, ingen vældigt brusen-
sende Orkan. Intet af den uendelige Vellyd, som gennemstrømmede Paradisets Luft, er bleven tilbage der. Det er et gammelt skrattende Klaver og ikke andet.

Men da giver Fru Musica den snilde Oberst et Vink. Han tager Ruster med sig; de gaar ned i Kavallerfløjen og henter Løwenborgs Bord med de malede Tangenter.

„Se her, Løwenborg,“ siger Beerencreutz, da de kommer tilbage, „her har du dit Klaver. Spil nu for Gösta!

Da holder Løwenborg op at græde og sætter sig til at spille Beethoven for sin bedrøvede unge Ven. Nu skulde han nok blive glad igen.

I den gamle Mands Hoved klinger de lifligste Toner. Han kan ikke tro andet, end at Gösta hører, hvor smukt han spiller. Gösta mærker bestemt, hvor godt han spiller i Aften. Der er ingen Vanskeligheder for ham mere. Han udfører sine Løb og Triller uden ringeste Besvær. Han vilde ønske, at Mesteren selv kunde høre ham.

Jo længer han spiller, jo mere begejstret bliver han. Han hører hver enkelt Tone med en overjordisk Styrke.

„Sorg, Sorg,“ spiller han, „hvorfor skulde jeg ikke elske dig? Fordi dine Læber er kolde, dine Kinder gustne, fordi dit Favntag kvæler, dine Blikke forstener?

Sorg, Sorg, du er en af disse stolte, skønne Kvinder, hvis Kærlighed er svær at vinde men brænder stærkere end andres. Du forskudte, jeg lagde dig til mit Hjerte og elskede dig. Jeg kærtegnede dig, saa Kulden veg bort fra dine Lemmer, og din Kærlighed har fyldt mig med Lyksalighed.

Ak, hvor jeg har lidt! Ak, hvor jeg har længtes, siden jeg mistede den, jeg først havde kær. Det var mørk Nat udenom mig og indeni mig. Jeg laa hensunken i Bøn, i tunge, uhørte Bønner. Himlen var stængt for min lange Venten. Ingen god Aand

kom ned fra den stjernestrøede Himmelhvælving for at trøste mig.

Men min Længsel sønderrev det dølgende Forhæng. Du kom svævende ned til mig paa en Bro af Maanestraaler. Du kom i Lysglans, o min elskede, og med smilende Læber. Glade Genier omringede dig. De bar Kranse af Roser. De legede paa Cithar og Fløjte. Det var Salighed at se dig.

Men du forsvandt, du forsvandt. Og der var ingen Bro af Maanestraaler for mig, da jeg vilde følge dig. Paa Jorden laa jeg, vingeløs, bunden til Støvet. Min Klage var som et vildt Dyrs Brølen, som Himlens buldrende Torden. Jeg vilde sende Lynet som Budbringer til dig. Jeg forbandede den grønne Jord. Gid Ild vilde fortære dens Afgrøde, og Pest ramme Menneskene! Jeg anraabte Døden og Afgrunden. Jeg syntes, at Kvalerne i den evige Ild maatte være Salighed imod min Elendighed.

Sorg, Sorg, da var det, du blev min Ven! Hvorfor skulde jeg ikke elske dig, som man elsker disse stolte, strenge Kvinder, hvis Kærlighed er svær at vinde men brænder stærkere end andres?"

Saadan var det, han spillede, den stakkels Mystiker. Han sad der, straalende af Begejstring og Bevægelse, mens de vidunderligste Toner lød for hans Øre, sikker paa, at Gösta ogsaa maatte høre dem og blive trøstet.

Gösta sad og saa paa ham. Først var han vred over denne ny Komædie, men lidt efter lidt blev han mildere. Han var uimodstaaelig, den gamle, som han sad der og nød sin Beethoven.

Og Gösta kom til at tænke paa, at ogsaa denne Mand, som nu var saa blid og sorgløs, havde været nedsænket i Lidelse, ogsaa han havde mistet den elskede. Og nu sad han der, straalende glad, ved sit Træbord. Der behøvedes altsaa ikke mere til at gøre et Menneske lykkeligt.

Han følte sig ydmyget. Gösta, sagde han til sig selv, kan du ikke længer taale og lide? Du, som er bleven hærdet i Fattigdom hele dit Liv, du, som har hørt hvert Træ i Skoven, hver Tue paa Marken prædike om Forsagelse og Taalmodighed, du, som er opvoxet i et Land, hvor Vintren er streng og Sommeren karrig, har du glemt den Kunst at holde ud?

Gösta, en Mand maa bære alt, hvad Livet byder, med Mod i Hjertet og Smil paa Læberne; ellers er han ingen Mand. Savn saa meget du vil, hvis du har mistet din elskede, lad Samvittighedsnagene gnave og tære i dit Indre, men vis dig som en Mand og en Vermlænding. Lad dit Blik straalet af Glæde, og mød dine Venner med glade Ord.

Livet er strengt, Naturen er streng. Begge avler de Mod og Glæde som Modvægt mod deres Haardhed, ellers vilde vel ingen kunne udholde dem.

Mod og Glæde! Det er, som om disse to var Livets første Pligter. Du har aldrig svigtet dem før og maa heller ikke gøre det nu.

Er du ringere end Löwenborg, som sidder der ved sit Træklaver, end alle de andre Kavallerer, de modige, de sorgløse, de evigt unge? Du ved jo, at ingen af dem har undgaaet Lidelsen.

Og saa ser Gösta paa dem. Hvilket Syn! Der sidder de allesammen ganske alvorlige og lytter til denne Musik, som ingen kan høre.

Pludselig bliver Löwenborg revet ud af sine Drømmerier ved en munter Latter. Han løfter Hænderne fra Tangenterne og lytter som i Begejstring. Det er Gösta Berlings gamle Latter, hans gode, venlige, smittende Latter. Det er den lifligste Musik, den gamle har hørt i sit Liv.

„Vidste jeg ikke nok, at Beethoven vilde hjælpe dig, Gösta,“ udbrød han. „Nu er du jo flink igen.“

Saadan var det, den gode Fru Musica helbredte Gösta Berlings Melankoli.

Brobypræsten.

Eros, du almægtige, du ved nok, at det ofte ser ud, som om et Menneske havde frigjort sig fra dit Herredømme. Alle de blide Følelser, som forene Menneskene, synes døde i hans Hjerter. Vanviddet strækker sine Kløer ud efter den ulykkelige, men da kommer du i din Almagt, du Livets Skytsherre, og det visne Hjerter blomstrer ligesom den stærke Helgens Stav.

Ingen kan være gerrigere end Præsten i Broby, ingen kan være mere skilt fra Menneskene ved Ondskab og Ubarmhertighed. Hans Stuer staa

uden Varme hele Vinteren, han sidder paa en umalet Træbænk, han klæder sig i Pjalter, lever af tørt Brød og bliver rasende, naar en Tigger træder indenfor hans Dør. Han lader Hesten sulte i Stalden og sælger Høet; hans Køer gnave det tørre Græs ved Vejkanten og Mosset paa Husvæggen; man kan høre de sultne Faar bræge helt ud paa Landevejen. Bønderne tilkaste ham den Mad, som deres Hunde ikke vil æde, og de Klæder, som deres fattige forsmaa. Hans Haand er udrakt for at tigge, hans Ryg bøjet for at takke. Han tigger af de rige, laaner til de fattige. Ser han et møntet Pengestykke, svier hans Hjerte af Uro, indtil det er i hans Lomme. Ve den, som ikke er rede paa Forfaldsdagen!

Han giftede sig sent, og det havde været bedre, om han aldrig havde gjort det. Forpint og overanstrengt døde hans Hustru. Nu tjener hans Datter hos fremmede. Han bliver gammel, men Alderen bringer ingen Lindring i hans Slid. Gerrighedens Vanvid forlader ham aldrig.

Men en smuk Dag i Begyndelsen af August kommer en tung Kareth, trukken af fire Heste, op ad Broby Bakke. En fin, gammel Frøken kommer kørende i fuld Galla, med Kusk og Tjener og Kammerjomfru. Hun kommer for at besøge Præsten i Broby. Det er ham, hun har elsket i sine unge Dage.

Mens han var Huslærer paa hendes Faders Gods, elskede de hinanden, men den stolte Slægt skilte dem ad. Og nu kommer hun kørende op ad Broby Bakker for at se ham, inden hun dør. Alt,

hvad Livet kan give hende, er at gense sin Ungdoms elskede.

Den lille, fine Frøken sidder i den store Vogn og drømmer. Hun kører ikke op ad Broby Bakker til en lille, fattig Præstegaard. Hun er paa Vej til den kølige, tætte Løvhytte nede i Parken, hvor hendes elskede venter. Hun ser ham, han er ung, han kan kysse, han kan elske. Nu da hun ved, at hun skal se ham, stiger hans Billede op for hende med en sælsom Klarhed. Hvor smuk han dog er! Han kan sværme, han kan brænde, han fylder hele hendes Væsen med Henrykkelsens Ild.

Nu er hun gulbleg, vissen og gammel. Han kender hende maaske ikke igen, tresindstyve Aar gammel, som hun er, men hun kommer ikke for at blive set men for at se, for at se sin Ungdoms elskede, som Tidens Tand har ladet uskadet, som stadig er ung og smuk og hjertevarm.

Hun kommer saa langt borte fra, at hun aldrig har hørt noget om Brobypræsten.

Saa rasler Karethen op ad Bakkerne, og nu ses Præstegaarden oppe paa Toppen.

„For Guds Barmhjertigheds Skyld,“ klynker en Tigger ved Vejkanten, „giv en fattig Mand en Skilling.“

Den fornemme Dame giver ham en Sølv mønt og spørger, om Broby Præstegaard ligger der i Nærheden.

Tiggeren ser paa hende med et snu, skarpt Blik. „Præstegaarden ligger derhenne,“ siger han,

„men Præsten er ikke hjemme, der er ingen hjemme i Præstegaarden.“

Den fine, lille Frøken ser ud, som om hun skulde daane. Den kølige Løvhytte forsvinder, den elskede er der ikke. Hvor kunde hun dog tro, at hun skulde genfinde ham der efter fyrretyve Aars Venten?

Hvad Ærinde havde den naadige Frøken i Præstegaarden?

Den naadige Frøken var kommen for at besøge Præsten. Hun havde kendt ham i gamle Dage.

Fyrretyve Aar og fyrretyve Mil*) har skilt dem. Og for hver en Mil, hun er kommen nærmere, er hun kørt fra et Aar med dets Byrde af Sorger og Minder, saa nu, da hun har naaet Præstegaarden, er hun atter en tyveaars Pige uden Sorger, uden Minder.

Tiggeren staar og ser paa hende, og for hans Øjne forvandles hun fra tyve Aar til tresindstyve og fra tres igen til tyve.

„Præsten kommer hjem i Eftermiddag,“ siger han. „Den naadige Frøken gjorde klogest i at køre ned til Gæstgivergaarden i Broby og komme igen i Eftermiddag. I Eftermiddag svarer Tiggeren for, at Præsten er hjemme.“

Et Øjeblik efter ruller den tunge Kareth med den lille, visne Dame ned ad Bakkerne til Gæstgivergaarden, men Tiggeren staar og ser efter hende, rystende over hele Kroppen. Han synes, han kunde gerne falde paa Knæ og kysse Hjulsporene. — —

*) 40 svenske Mil = ca. 60 danske.

Fin, nybarberet og pyntet, i Sko med blanke Spænder, med Silkestrømper, med Kalvekrøs og Manchetter staar Brobypræsten samme Dags Middag for Provstinden i Bro.

„En fin Frøken,“ siger han, „en Grevedatter; hvor kan Provstinden tro, at jeg fattige Mand kan byde hende ind hos mig? Mine Gulve er sorte, min Stadsstue uden Møbler, Loftet i Salen er grønt af Skimmel og Fugtighed. Hjælp mig, kære Provstinde! Tænk paa, at hun er en fornem Grevedatter!“

„Kan Præsten ikke sige, De er bortrejst!“

„Kære Provstinde, hun er rejst fyrretyve Mil for at faa mig at se, mig arme Mand. Hun ved ikke, hvordan jeg har det. Jeg har ikke en Seng at byde hende at ligge i. Jeg har ikke en Seng til hendes Tjenestefolk.

„Naa, saa lad hende rejse igen.“

„Kære, gode Provstinde! Forstaar Provstinden ikke, hvad jeg mener? Jeg vilde hellere give alt hvad jeg ejer, alt hvad jeg med Flid og Møje har skrabt sammen, end at hun skulde rejse sin Vej, uden at jeg havde kunnet modtage hende under mit Tag. Hun var tyve Aar, da jeg sidst saa hende, og det er nu fyrretyve Aar siden; tænk paa det, Fru Provstinde! Hjælp mig, saa jeg kan tage imod hende hos mig. Her er Penge, hvis Penge kan hjælpe, men her behøves mere end Penge.“

O, Eros, Kvinderne elske dig. De gaa hellere hundrede Skridt for dig end eet for andre Guder.

I Provstegaarden tømmes Værelserne og Køk-

kenet og Fadeburet. I Provstegaarden fyldes Arbejds vognene og køres op til Præstegaarden. Naar Provsten kommer hjem efter at have læst med Konfirmander, kan han gaa om i tomme Stuer og kigge ud i Køkkenet for at spørge efter sin Middagsmad og ikke finde nogen derude. Ingen Middagsmad ingen Provstinde, ingen Piger! Hvad er der at sige til det? Eros har villet det saaledes, Eros, den almægtige.

Lidt hen paa Eftermiddagen kommer saa den tunge Kareth skumplende op ad Broby Bakker. Og den lille Frøken sidder og tænker paa, om der nu ikke vil indtræffe et nyt Uheld, om det virkelig er Sandhed, at hun nu gaar sit Livs eneste Glæde i Møde.

Saa svinger Karethen op til Præstegaarden, men i Porten holder den stille. Den store Vogn er for bred, Porten for smal. Kusken knalder med Pisken, Hestene trækker til, Tjeneren bander, men Karethens bageste Hjul sidder fast og kan ikke komme løs. Grevedatteren kan ikke komme ind paa sin elskedes Gaard.

Men der kommer nogen, der kommer han. Han løfter hende ud af Vognen, han bærer hende paa Arme, hvis Kraft er usvækket, hun trykkes i et Favntag lige saa varmt som fordem, for fyrretyve Aar siden. Hun ser ind i Øjne, der straalere, ganske som de gjorde, da de kun havde set fem og tyve Foraar.

Da bruser en Storm af Følelser over hende —

varmere end nogensinde. Hun husker, at han en Gang bar hende op ad Trappen til Terrassen. Hun, som troede, at hendes Kærlighed havde levet alle disse Aar, hun havde dog glemt, hvad det var at blive sluttet i stærke Arme og se ind i unge straalende Øjne.

Hun ser ikke, at han er gammel. Hun ser kun Øjnene, Øjnene.

Hun ser ikke de sorte Gulve, Loftene, som er grønne af Fugtighed, hun ser kun hans straalende Øjne. Brobypræsten er en statelig Mand, en smuk Mand i det Øjeblik. Han bliver smuk, blot han ser paa hende. Hun hører hans Stemme, hans klare, stærke Stemme, den lyder som Kærtagn. Saadan taler han kun til hende. Hvad behøvede han Møbler fra Provstegaarden til sine tomme Værelser, hvad behøvede han Mad eller Tjenestefolk? Den gamle Frøken vilde næppe have savnet noget af dette. Hun hører hans Stemme og ser hans Øjne.

Aldrig, aldrig før har hun været saa lykkelig.

Hvor sirligt han bukker, sirligt og stolt, som om hun var en Fyrstinde og han hendes begunstigede Yndling. Han anvender de gamles mange pyntelige Talemaader, naar han taler til hende. Hun smiler blot og er lykkelig.

Henimod Aften byder han hende Armen, og de spadserer i hans gamle, forfaldne Have. Hun ser ikke noget, der er grimt og vanrøgtet. Forvoksede Buske blive til klippede Hække, Ukrudtet breder sig som bløde, smaragdgrønne Græsplæner, lange Alleer skygge over hende, og i Nicher af mørkt Løv

skinne hvide Statuer af Ungdommen, af Troskaben, af Haabet, af Kærligheden.

Hun ved, at han har været gift, men hun husker det ikke. Hvor skulde hun kunne huske noget saadant? Hun er jo tyve Aar, han fem og tyve. Han er sikkerlig kun fem og tyve, ung og svulmende af Kraft. Er det ham, der skal blive den gerrige Brobypræst, ham, den smilende Yngling! Stundom suser det for hans Øren som Bud om en mørk Fremtid. Men de fattiges Jammer, de bedragnes Forbandelser, Foragtsens Spottegloser, Nidviser, Haan, alt det er endnu ikke til for ham. Hans Hjerter brænder kun af en ren og uskyldig Kærlighed. Denne stolte Yngling vil aldrig elske Guldets saaledes, at han vil krybe efter det i det værste Smuds, tigge det af de vejfarende, lide Ydmygelse, lide Skændsel, lide Kulde, lide Sult for at faa det. Vil han vel sulte sit Barn, pine sin Hustru for dette samme usle Guld? Det er umuligt. Saadan kan han ikke være. Han er et godt Menneske som alle andre. Han er ikke noget Uhyre.

Hans Ungdoms elskede gaar ikke ved Siden af en foragtet Usling, som er uværdig til det Embede, han har vovet at paatage sig. Det gør hun ikke. Nej, Eros, du almægtige Gud, ikke denne Aften. Denne Aften er han ikke Brobypræsten, heller ikke den næste Dag eller Dagen derefter.

Dagen efter rejser hun. Porten er gjort bredere. Karethen ruller ned ad Broby Bakker saa rask, som udhvilede Heste kan løbe.

Hvilken Drøm, hvilken dejlig Drøm! Ikke en Sky i disse tre Dage!

Hun kørte smilende hjem til sit Slot og sine Minder. Hun hørte aldrig mere hans Navn nævne, hun gjorde ingen Spørgsmaal om ham. Hun ønskede blot at drømme denne Drøm om igen, saa længe hun levede.

Brobypræsten sad i sit ensomme Hjem og græd som en fortvivlet. Hun havde gjort ham ung, Skulde han nu blive gammel? Skulde den onde Aand vende tilbage, skulde han igen blive foragtelig, foragtelig, som han havde været?

Patron Julius.

Patron Julius bar sin rødmalede Kiste ned fra Kavallerfløjen. Han fyldte en grøn Bimpel, der havde fulgt ham paa mange Rejser, med duftende Pomerans-brændevin, og det store udskaarne Madskrin pakkede han fuldt med Brød, Smør og gammel Ost, smukt grønt og brunt schatteret, med fed Skinke og med Klatkager, svømmende i Hindbærsyltetøj.

Og saa gik Patron Julius omkring og sagde med Taarer i Øjnene Farvel til al Ekebys Herlighed. Han klappede for sidste Gang de slidte Kegleregler og de rødkindede Børn paa Bakken. Han gik omkring til Lysthusene i Haven og Grotterne i

Parken. Han var inde i Stalden og i Ladegaarden, strøg Hestene over Lænden, ruskede den uvane Tyr i Hornene og lod Kalvene slikke hans Hænder. Tilsidst gik han med grædende Taarer op i Hovedbygningen, hvor Afskedsfrokosten ventede ham.

Ve over Tilværelsen! Hvor kan den rumme saa megen Elendighed? Der var Gift i Maden, Galde i Vinen. Kavallerernes Struber var sammen-snørede af Sindsbevægelse ligesaa vel som hans egen. Taarernes Slør laa som en Taage for deres Blik. Afskedstalen blev afbrudt af Hulken. Ve over Tilværelsen! Hans Liv vilde herefter blive en eneste lang Længsel. Aldrig skulde hans Læber forme sig til Smil. Viserne vilde dø bort af hans Erindring, som Blomster dø bort fra den efteraarskolde Jord. Han vilde blegne hen, falde af, visne som en frost-bidt Rose, som en tørstende Lilje. Aldrig mere skulde Kavallererne se den stakkels Julius. Tunge Anelser gennemfor hans Sjæl, ligesom Skygger af stormjagede Skyer fare hen over vore nypløjede Marker. Han vilde rejse hjem for at dø.

Blomstrende af Sundhed og Kraft stod han nu for dem. Aldrig mer skulde de se ham saadan. Aldrig mer skulde de spøgefuldt spørge ham, naar han sidst saa sine egne Knæ, aldrig mer skulde de ønske sig hans Kinder at spille Kegler med. Ondet havde allerede sat sig fast i Lever og Lunge. Det gnavede og nagede. Han havde følt det længe. Hans Dage var talte.

O, gid dog Ekeby Kavallerer vilde bevare den

døde i trofast Erindring! Gid de dog ikke vilde glemme ham!

Pligten kaldte ham. Hjemme sad hans Moder og ventede paa ham. I sytten Aar havde hun ventet ham hjem fra Ekeby. Nu havde hun igen skrevet og kaldt ham hjem, og han vilde lyde. Han vidste, at det vilde blive hans Død, men han vilde adlyde som en god Søn.

O de guddommelige Gæstebud! O de skønne Enge, den stolte Fos! O, de jublende Eventyr, de hvide, glatte Dansegulve, den elskede Kavallerfløj. O, Violiner og Valdhorn, o Liv fuldt af Lykke og Glæde! At skilles fra alt dette var Døden.

Saa gik Patron Julius ud i Køkkenet og sagde Farvel til Husets Folk. I overstrømmende Rørelse omfavnede og kyssede han hver eneste en, fra Husholdersken ned til Gaardens Fattiglem. Pigerne græd og jamrede over hans Skæbne: at saadan en god og munter Herre skulde dø, at de aldrig mere skulde faa ham at se!

Patron Julius gav Ordre til, at hans Gig skulde trækkes ud af Vognskuret og hans Hest ud af Stalden. Hvad mon gamle Kajsa vilde sige til at trave Bakke op og Bakke ned efter en syttenaarig Hvile ved den fulde Krybbe?

Stemmen var nærved at svinge Patron Julius, da han gav denne Befaling. Saa skulde da Giggen ikke faa Lov at smuldre hen i Ro paa Ekeby, saa skulde gamle Kajsa skilles fra den kendte Krybbe. Han vilde ikke sige noget ondt om sin Moder, men hun burde have tænkt paa Giggen og paa Kajsa,

selv om hun ikke tænkte paa ham. Hvordan skulde de holde den lange Rejse ud?

Det bitreste af alt var dog Afskeden fra Kavallererne.

Den lille runde Patron Julius, der mere havde Façon til at trille end til at gaa, følte sig tragisk lige ud i Fingerspidserne. Han mindedes den store Athener, som rolig tømte Giftbægeret i Kredsen af sine grædende Disciple. Han mindedes den gamle Kong Gustav, som spaaede Sveriges Folk, at det en Gang vilde ønske, det kunde grave ham op af Graven.

Til sidst sang han sin bedste Vise for dem. Han tænkte paa Svanen, som dør i Sang. Saaledes ønskede han, at de skulde mindes ham: en kongelig Aand, som ikke nedlader sig til Klage men farer heden paa Tonernes Vinger.

Endelig var det sidste Bæger tømt, den sidste Vise sunget, det sidste Favntag vekslet. Han fik sin Kappe paa og Pisken i Haanden. Intet Øje var tørt rundt omkring, hans egne var saa slørede af Sorgens dæmrende Taager, at han ingen Ting kunde skelne.

Da greb Kavallererne ham og bar ham i Guld-stol. Hurraraab tordnede omkring ham. De satte ham ned et eller andet Sted, han saa ikke hvor. En Pisk knaldede, Køretøjet bevægede sig med ham. Han kørte. Da han fik sine Øjnes Brug tilbage, var han ude paa Landevejen.

Vel havde Kavallererne grædt og været grebne af dyb Vemod, men Sorgen havde dog ikke kvalt

alle Hjertets glade Følelser hos dem. En af dem — var det Gösta Berling, Poeten, eller Beerencrutz, den rambusspillende gamle Krigsmand, eller den livstrætte Fætter Kristoffer? — havde maget det saa, at gamle Kajsa ikke behøvede at tages ud af sin Stald eller den mølædte Gig af sit Skur. Men en stor hvidbroget Stud var bleven spændt for en Hø-kærre, og efterat den røde Kiste, den grønne Bimpel og det udskaarne Madskrin var sat op paa Vognen, blev til sidst Patron Julius selv, hvis Øjne var blændede af Taarer, sat — ikke paa Madskrinet eller paa Kisten, men paa Ryggen af den hvidbrogede Stud.

Se, saaledes er Mennesket, for svagt til at møde Sorgen i al dets Bitterhed! O, Venner, sikkert lig begræd Kavallererne denne Ven, som drog bort for at dø, denne visnende Lilje, denne døende Sangsvane, og dog littede det deres Hjertes Beklemthed, at de saa ham drage bort, ridende paa Ryggen af den store Stud, medens hans fede Krop rystede af Hulken, hans Arme, udbredte til en sidste Omfavnelse, sænkedes i Fortvivlelse, og hans Øjne søgte Retfærdighed hos en ublid Himmel.

Derude paa Landevejen begyndte den omtaagede Patron Julius at faa sine Sanser igen, og han mærkede, at han sad paa et Dyrs gyngende Ryg. Og da fortæller man, at han gav sig til at gruble over alt, hvad der kan ske i sytten lange Aar. Gamle Kajsa var synlig forandret. Havde Havrekrybben og Kløverengene paa Ekeby kunnet gøre saa meget? Og han raabte — jeg ved ikke,

om Stenene ved Vejen eller Fuglene i Krattet hørte det — men sandt er det, at han raabte: „Djævlén partere mig, om jeg ikke tror, du har faaet Horn, Kajsa!“

Efter endnu nogen Grublen lod han sig sagte glide ned fra Studens Ryg, steg op i Høkarren, satte sig paa Madskrinet og kørte i dybe Tanker videre.

Lidt efter, da han kom hen imod Broby, hørte han taktfast Sang:

„En, to,
Tøfler og Sko,
Vermlands Jægere kommer jo!“

Saadan klang det ham i Møde; men det var ingen Jægere, det var de glade Frøkener fra Berga og nogle af Lagmandens kønne Døtre fra Munkerud, der kom gaaende henad Vejen. De havde hængt deres smaa Madposer paa lange Stokke, som de gik med paa Skulderen som Gevær, og de drog modigt afsted i Sommerheden og sang taktfast: „En, to, Tøfler og Sko — — —“

„Hvorhen, Patron Julius?“ raabte de, da de mødte ham, uden at agte paa de Sorgens Skyer, som dækkede hans Pande.

„Jeg drager bort fra Syndens og Forfængelighedens Hjem,“ sagde Patron Julius. „Jeg vil ikke længer dvæle blandt Dagtyve og Ugerningsmænd. Jeg rejser hjem til min Moder.“

„Aa,“ raabte de, „det er ikke sandt, Patron Julius kan ikke forlade Ekeby?“

„Jo,“ sagde han og slog med knyttet Haand

paa Klædekisten. „Som Loth flygtede fra Sodoma og Gomorrha, saaledes flygter jeg fra Ekeby. Nu findes der ikke een retfærdig Mand. Men naar Jorden aabner sig under dem, og Ild og Svovl regner ned fra Himlen, da vil jeg glæde mig over Guds retfærdige Dom. Farvel, Smaapiger, vogt Jer for Ekeby!“

Dermed vilde han køre videre, men det var ingenlunde de muntre Pigers Mening. De havde i Sinde at gaa op til Dunderklint og bestige den, men Vejen var lang, og de havde nok Lyst til at køre lige til Bjergets Fod i Julius's Høvogn. Lykkelig den, der kan glæde sig over Livets Solskin og ikke behøver nogen Græskarplante til at beskytte sin Isse! Paa to Minutter havde de unge Piger sat deres Vilje igennem. Patron Julius vendte om og kørte op imod Dunderklint. Smilende sad han paa Madskrinet, medens de unge Piger fyldte Høkærren. Langs med Vejen voksede Præstekraver og Kamilleblomster og Skovnelliker. Studen maatte hvile lidt engang imellem. Saa stod de unge Piger af og plukkede Blomster. Snart hang der brogede Kranse omkring Julius's Hoved og Studens Horn.

Længere henne traf de paa lyse Ungbirke og mørke Ellebuske. Saa stod de af Vognen og brækkede Grene af til at pynte den med. Den blev snart at se paa som en vandrende Skov. Det gik med Leg og Lystighed hele Dagen.

Patron Julius blev mildere og gladere, alt som Dagen led. Han trakterede de unge Piger af sit Madskrin og sang Viser for dem. Da de stod paa

Toppen af Dunderklint med det udstrakte Landskab liggende nedenfor saa stolt og skønt, at de fik Taarer i Øjnene over dets Skønhed — da følte Julius sit Hjerte banke voldsomt, Ordene stormede frem over hans Læber, og han talte om sit elskede Land.

„Ak, Vermland,“ sagde han, „Du skønne, du herlige Land! Ofte, naar jeg har set dig foran mig paa et Kort, har jeg tænkt paa, hvad du egentlig forestillede, men nu forstaar jeg, hvad du er. Du er en gammel from Eremit, som sidder stille og drømmer, med Benene overkors og Hænderne hvilende i Skødet. Du har en spids Hætte trukket ned over dine halvt lukkede Øjne. Du er en Grubler, en hellig Drømmer, og du er saare skøn. Store Skove er din Kjortel. Lange Baand af blaat Vand og lige Rækker af blaa Bjerge bræmme den. Du er saa naturlig, at den fremmede ikke ser, hvor skøn du er. Du er fattig, som de fromme hige efter at være. Du sidder stille, mens Venerns Bølger beskylle dine Fødder og dine korslagte Ben. Til venstre har du dine Malmlejer og Gruber. Der er dit bankende Hjerte. Mod Nord har du Ensomhedens, Hemmelighedsfuldhedens mørke skønne Egne. Der er dit drømmende Hoved.

„Naar jeg ser dig, du gamle alvorlige Kæmpe, fyldes mit Øje af Taarer. Du er streng i din Skønhed, du er Andagt, Fattigdom, Forsagelse, og dog ser jeg midt i din Strengthed Mildhedens blide Træk. Jeg ser dig og tilbeder. Ser jeg blot

ind i den dybe Skov, berører blot en Flig af dit Klædebon mig, læges min Sjæl. Time efter Time, Aar efter Aar har jeg set ind i dit hellige Aasyn. Hvad for Gaader gemmer du under de sænkede Øjelaag, du Forsagelsens Guddom? Har du løst Livets og Dødens Gaade, eller grubler du endnu, du hellige, du jættelignende? For mig er du store alvorlige Tankers Vogter. Men jeg ser Mennesker myldre paa dig og om dig, Væsener, som aldrig synes at føle Alvorens Højhed paa din Pande. De ser blot dit Ansigt og dine Lemmers Skønhed og daares deraf, saa de glemmer Alt.

„Ve mig, ve os alle, Vermlands Børn! Skønhed, Skønhed og intet andet fordre vi af Livet. Vi, Børn af Forsagelsen, af Alvoren, af Fattigdommen, løfte vore Hænder i en eneste lang Bøn og begære dette eneste Gode: Skønhed. Gid Livet maa være som en Rosenbusk, blomstre af Kærlighed, Vin og Glæde, og gid dets Roser maa staa til Rede for enhver! Se, dette ønske vi, og vort Land bærer Strenghedens, Alvorens, Forsagelsens Træk. Vort Land er Grubleriets evige Symbol, men vi har ingen Tanker.

O Vermland, du skønne, du herlige Land!“

Saaledes talte han med Taarer i Øjnene og med Stemmen bævende af Begejstring. De unge Piger hørte paa ham med Undren og ikke uden Rørelse. Kun lidet anede de det Dyb af Følelse, som skjulte sig under denne Overflade, der glimtede af Spøg og Latter.

Da det lakkede ad Aften og de igen steg op i

Høvognen, vidste de unge Piger knap, hvor Patron Julius havde kørt dem hen, før de standsede foran Trappen paa Ekeby.

„Nu skal vi herind og have os en Svingom, Smaapiger,“ sagde Patron Julius.

Hvad sagde Kavallererne, da de saa Patron Julius komme anstigende med en vissen Krans om Hatten og Vognen fuld af unge Piger?

„Tænkte vi ikke nok, at de unge Piger havde trukket af med ham,“ sagde de, „ellers havde vi haft ham tilbage for flere Timer siden.“ Thi Kavallererne huskede godt, at det var akkurat den syttende Gang, Patron Julius havde gjort Forsøg paa at forlade Ekeby, regelmæssig en Gang hvert Aar. Nu havde Patron Julius allerede glemt baade dette Forsøg og alle de andre. Hans Samvittighed sov paa ny sin etaarige Søvn.

Han var en mageløs Mand, Patron Julius. Han var let i Dansen, munter ved Spillebordet. Pen, Pensel og Violinbue faldt ham lige let i Haanden. Han havde et letbevægeligt Hjerte, skønne Ord paa Tungen, Munden fuld af Viser. Men hvad havde alt dette gavnet ham, om han ikke havde haft en Samvittighed, som blot lod høre fra sig een Gang om Aaret, ligesom disse Døgnfluer, der hæve sig fra det mørke Dyb og sprede Vingerne for at leve blot nogle Timer i Dagslys og Solskin.

Lerhelgenerne.

Svartsjö Kirke er hvid baade udvendig og indvendig; Væggene er hvide, Prædikestolen, Bænkene, Pulpituret, Loftet, Vindueskarmene, Alterdugen, alt er hvidt. I Svartsjö Kirke er der ingen Prydelser, ingen Billeder, ingen Vaabenskjolde. Over Alteret staar der kun et Trækors med et hvidt Linklæde. Før var det anderledes. Da var Loftet fuldt af Malerier, og der var en Mangfoldighed af brogede Figurer af Sten og Ler i dette Guds Hus.

Engang for meget længe siden havde en Kunstner i Svartsjö staaet og betragtet Himlen en Sommerdag og givet Agt paa Skyernes Tog mod Solen. Han havde set de hvide skinnende Skyer, som om Morgenen staa nede i Synskredsen, taarne sig højere og højere op, han havde set alle de dvælende Kolosser blive større og større og rejse sig op for at storme mod det høje. De satte Sejl til som Skibe. De løftede Standarter som Krigere. De drog ud for at erobre hele Himlen. Overfor Solen, Verdensrummets Hersker, forstilte de sig, disse voksende Vidundere, og paatog sig en uskyldig Skikkelse. Dér var nu en glubende Løve, der omskabte sig til en pudret Dame. Dér var en Kæmpe med Arme, som kunde knuse; han lagde sig ned som en drømmende Sfinx. Nogle smykkede deres hvide Nøgenhed med guldbræmmede Kapper; andre stænkede rød Sminke over snehvide Kinder. Dér var Sletter. Dér var Skove. Dér var murede Borge med høje Taarne. De hvide

Skyer blev Herre over Sommerhimlen. De fyldte hele den blaa Hvælving. De naaede Solen og skjulte den.

„O, hvor skønt,“ tænkte da den fromme Kunstner, „om de længselsfulde Aander kunde stige op paa disse taarnhøje Bjerge og bæres af dem som paa et gyngende Skib højere og højere op!“

Og paa een Gang forstod han, at Sommerdagens hvide Skyer var de Fartøjer, paa hvilke de saliges Sjæle drog bort.

Han saa dem deroppe, Der stod de paa de glidende Masser med Liljer i Haanden og Guld-kroner paa Hovedet. Luften genlød af deres Sang. Engle svang sig ned paa brede, stærke Vinger for at møde dem. O, hvilken Mængde salige! Alt eftersom Skyerne bredte sig ud, blev flere og flere synlige. De hvilede paa Skysengene som hvide Aakander paa en Indsø. De smykkede dem, som Liljerne smykke Marken. Hvilken jublende Fart mod det høje. Sky rullede op bag Sky; og alle var de fyldte med himmelske Hærskarer i Rustninger af Sølv, af udødelige Sangere i purpurbræmmede Kapper.

Denne Kunstner havde senere malet Loftet i Svartsjø Kirke. Der havde han villet gengive Sommerdagens drivende Skyer, som førte de salige ind i Himlens Herlighed. Den Haand, som havde ført Penslen, havde været kraftig, men ogsaa noget stiv, saa at Skyerne mere var kommen til at ligne de krusede Lokker i en Allongeparyk end voksende Bjerge af blød Taage. Og saadan som de hellige

havde formet sig for Malerens Fantasi, havde han ikke været i Stand til at gengive dem, men han havde klædt dem paa Menneskevis i lange røde Kapper og stive Bispehuer eller i sorte Kaftaner med stive Pibekraver. Han havde givet dem store Hoveder og smaa Legemer, og han havde forsynet dem med Lommetørklæder og Bønnebøger. Latinske Sentenser hang dem ud af Munden, og for dem, som han holdt for de ypperste, havde han anbragt solide Træstole paa Skyernes Kamme, saa at de i en bekvem siddende Stilling kunde føres ind i Evigheden.

Men Gud og Hvermand vidste jo, at Aander og Engle aldrig havde vist sig for den stakkels Kunstner, og derfor undrede man sig ikke meget over, at han ikke havde kunnet gøre dem saa overjordisk skønne. Mangen en havde dog vist fundet den gode Mesters Maleri overmaade skønt, og det havde vakt mangen hellig Stemning. Det kunde nok have fortjent at ses ogsaa af vore Øjne.

Men i Kavalleraaret lod Grev Dohna hele Kirken male hvid. Da blev Loftsmaleriet ødelagt. Ligeledes blev alle Lerhelgenerne tilintetgjorte.

Aa, de Lerhelgener!

Det havde været bedre for mig, om menneskelig Nød kunde volde mig saa megen Sorg som den, jeg har følt over deres Undergang — om Menneskers Grusomhed mod Mennesker kunde fylde mig med en Bitterhed som den, jeg har følt for deres Skyld.

Men tænk blot, der var en St. Olaf med Krone om Hjelmen, Økse i Haanden og en overvunden

Jætte under Fødderne; der var paa Prædikestolen en Judith i rødt Liv og blaa Nederdel med et Sværd i den ene Haand og et Timeglas i den anden — i Stedet for den assyriske Feltherres Hoved; der var en hemmelighedsfuld Dronning af Saba med blaat Liv og rød Nederdel, med Gaasefod paa det ene Ben og Hænderne fulde af sibyllinske Bøger; der var en graa St. Jørgen, som laa ganske alene paa en Bænk i Koret, thi baade Hesten og Dragen var slaaet i Stykker; der var St. Kristoffer med sin blomstrende Stav, og St. Erik med Scepter og Økse, iført en fodsid, guldblomstret Kappe.

Jeg har siddet der, i Svartsjø Kirke, saa mangan en Søndag og græmmet mig over, at Billederne var borte, og længtes efter dem. Jeg vilde ikke have set saa nøje efter, om de manglede Næse eller Fødder, om Forgyldningen var blegnet og Farven falden af. Jeg vilde have set dem omstraaede af Legendernes Glans.

Det skal altid have været saadan med disse Helgener, at de tabte deres Sceptre eller Øren eller Hænder og maatte gøres i Stand og pudses op. Menigheden blev ked af det og længtes efter at blive af med dem. Men Bønderne havde saamænd ikke gjort Helgenerne nogen Fortræd, hvis ikke Grev Henrik Dohna havde været. Det var ham, som lod dem tage bort.

Jeg har hadet ham derfor, saaledes som kun et Barn kan hade. Jeg har hadet ham, som den sultne Tigger hader den gerrige Husmoder, der

nægter ham Brød. Jeg har hadet ham, som en fattig Fisker hader en uvidende Dreng, der har ødelagt hans Net og hugget Hul i hans Baad. Hvor hungrede og tørstede jeg ikke under de lange Guds-tjenester! Og han havde taget det Brød bort, som min Aand skulde have levet af. Hvor længtes jeg ikke ud i Uendeligheden, op til Himlen? Og han havde ødelagt mit Fartøj og sønderrevet det Net, hvormed jeg skulde have fanget hellige Syner.

I de voksnes Verden er der ikke Plads til et rigtigt Had. Hvor skulde jeg nu kunne hade et saa ynkeligt Væsen som denne Grev Dohna eller en vanvittig som Sintram eller en udlevet Verdensdame som Grevinde Märta! Men da jeg var Barn — ja, da var det en Lykke for dem, at de var døde for længe siden.

Præsten stod maaske oppe paa Prædikestolen og talte om Fred og Forsonlighed, men hans Ord kunde aldrig høres ned til vor Plads i Kirken. Aa, havde jeg blot haft dem der, de gamle Lerhelgener, de skulde nok have prædikeret for mig, saa jeg kunde baade høre og forstaa.

Men nu sad jeg som oftest og tænkte paa, hvorledes det gik til, da de blev røvede og ødelagte.

Da Grev Dohna havde ladet sit Ægteskab erklære for ugyldigt i Stedet for at opsøge sin Hustru og lade det stadfæste, havde dette vakt Harmen hos alle; thi man vidste, at hans Hustru kun havde forladt hans Hjem for ikke at blive pint til Døde. Det lod nu til, at han vilde genvinde Guds Naade og Menneskenes Agtelse ved en god Gerning, og saa

lod han Svartsjö Kirke istandsætte. Han lod hele Kirken male hvid og lod Loftsmaleriet ødelægge. Han selv og hans Karle bar Billederne ned i en Baad og sænkede dem i Løfvens Dyb.

Hvor turde han dog vove at lægge Haand paa disse Herrens vældige?

At dog denne Udaad fik Lov at ske! Den Haand, som havde afhugget Holofernes's Hoved, førte den da ikke mere Sværdet? Havde Dronningen af Saba glemt al den hemmelige Visdom, der saarer farligere end en forgiftet Pil? Sankt Olaf, du gamle Viking, Sankt Jørgen, du gamle Dragedræber, lever Rygtet om eders Bedrifter da ikke mere, er Miraklernes Glorie blegnet? Men det hang vel saadan sammen, at Helgenerne ikke vilde bruge Vold mod Voldsmændene. Eftersom Svartsjø Bønder dog ikke længer vilde spendere Farve paa deres Kjoler og Forgyltning paa deres Kroner, saa fandt de sig i, at Grev Dohna bar dem ud og sænkede dem ned i Løfvens bundløse Dyb. De vilde ikke længer staa der og skæmme Guds Hus. De Stakler, de tænkte vel paa den Tid, da de dyrkedes med Bønner og Knæfald!

Jeg sad og tænkte paa denne Baad med dens Ladning af Helgener, som gled hen over Løfvens blanke Flade en stille Aften i August. Karlen, der roede, tog langsomme Aaretag og kastede sky Blikke til de sælsomme Passagerer, som laa i For- og Agterenden; men Grev Dohna, som ogsaa var med, var ikke bange. Han tog dem, en efter en, med højstegne Hænder og kastede dem i Vandet.

Hans Pande var klar, og han trak Vejret dybt. Han følte sig som en Forkæmper for den rene evangeliske Lære. Og der skete intet Under til de gamle Helgeners Ære. Stille og modløse sank de ned i Tilintetgørelsen.

Men næste Søndag Morgen stod Svartsjø Kirke skinnende hvid. Ingen Billedstøtter forstyrrede mere den indre Betragtningens Ro. Kun med Sjælens Øje skal de fromme skue Himlens Herlighed og de helliges Aasyn. Menneskenes Bønner skal paa deres egne stærke Vinger naa den Højeste. De skal ikke mere hage sig fast ved Helgenernes Klædebon.

Grøn er Jorden, Menneskenes herlige Bolig, blaa er Himlen, deres Længsels Maal. Verden straalere af Farver. Hvorfor er Kirken hvid? Hvid som Vinteren, nøgen som Fattigdommen, bleg som Angsten. Den skinner ikke af Rimfrost som en Skov om Vinteren. Den straalere ikke i Perler og Kniplinger som en hvid Brud. Kirken staar i hvid, kold Limfarve, uden en Billedstøtte, uden et Maleri.

Den Søndag sad Grev Dohna i en blomstersmykket Lænestol i Koret, for at alle kunde se og prise ham. Nu skulde han æres, fordi han havde ladet de gamle Bænke gøre i Stand, ødelagt de vansirende Billedstøtter, ladet sætte nyt Glas i alle revnede Ruder og ladet hele Kirken stryge over med Limfarve. Det stod ham ganske vist frit for at gøre alt det. Dersom han vilde formilde den Almægtiges Vrede, saa var det jo godt, at han

smykkede hans Tempel, saa godt han forstod. Men hvorfor tog han imod Ros for det?

Han, som kom med uforsonet Strengthed paa sin Samvittighed, han burde jo have lagt sig paa Knæ nede ved Stodderbænken og bedt sine Brødre og Søstre i Kirken anraabe Gud om at taale ham i sin Helligdom. Det havde været bedre for ham at staa der som en arm Misdæder, end at sidde oppe i Koret og tage imod Ros, fordi han havde villet forsone sig med Gud.

Oh, Grev Dohna, Gud havde sikkert ventet dig ved Stodderbænken! Han kunde ikke lade sig narre af, at Menneskene ikke turde dadle dig. Han er endnu den nidkære Gud, som lader Stenene tale, naar Mennesker tie.

Da Gudstjenesten var forbi og den sidste Salme sunget, forlod ingen Kirken, men Præsten gik op paa Prædikestolen for at holde en Taksigelsestale til Greven. Men saa vidt fik det dog ikke Lov at gaa.

Thi Døren blev slaaet op, og der kom de gamle Helgener igen ind i Kirken, dryppende af Løfvens Vand, tilsølede af grønt Dynd og brunt Mudder. De havde sagtens hørt, at her skulde holdes Lovtale over ham, som havde tilintetgjort dem, som havde jaget dem ud af Guds hellige Hus og sænket dem ned i de kolde, opløsende Bølger. De gamle Helgener vilde have et Ord med i Laget.

De holder ikke af Bølgernes ensformige Skvulpen. De er vante til Salmesang og Bønner. De tav og fandt sig i alting, saa længe de troede, at

det skulde tjene til Guds Ære. Men saaledes var det ikke. Her sidder Grev Dohna med Hæder og Ære oppe i Koret og vil tilbedes og prises i Guds Hus. Det kan de ikke taale. Derfor er de steget op af deres vaade Grav og kommer vandrende ind i Kirken, og hele Menigheden kender dem igen. Der gaar St. Olaf med Kronen omkring Hatten og St. Erik med Guldblomsterne paa Kappen og den graa St. Jørgen og St. Kristoffer. Ikke flere; Dronningen af Saba og Judith var ikke komne med.

Men da Folk var kommet sig lidt af deres Forbavselse, gaar der en lydelig Hvisken gennem Kirken:

„Kavallererne!“

Ja, vist er det Kavallererne. Og de gaar lige hen til Greven uden at sige et Ord, løfter hans Stol op paa deres Skuldre, bærer ham ud af Kirken og sætter ham ned paa Kirkebakken.

De siger ingenting og ser hverken til højre eller til venstre. De bærer ganske simpelt Grev Dohna ud af Guds Hus, og da dette er gjort, gaar de igen, den nærmeste Vej ned til Søen.

Ingen standsede dem, og de spildte heller ikke megen Tid paa at forklare deres Mening. Den var tydelig nok. „Vi, Ekebys Kavallerer, har vore egne Tanker. Grev Dohna fortjener ikke at prises i Guds Hus; derfor bærer vi ham ud. Nu kan hvem der vil bringe ham ind igen.“

Men han blev ikke baaren ind. Præstens Lovtale blev aldrig holdt. Menigheden strømmede ud

af Kirken. Der var ingen, som ikke syntes, at Kavallererne havde handlet rigtigt.

De huskede paa den glade, unge Grevinde, som var bleven pint saa grusomt ovre paa Borg. De tænkte paa hende, som havde været saa god imod Fattigfolk, som havde været saa smuk at se paa, at det havde været en Trøst for dem at betragte hende.

Vel var det syndigt at komme til Kirken med slige Optøjer, men baade Præsten og Menigheden følte, at de selv havde været paa Veje til at drive endnu værre Gæk med den Alvidende. Og de stod skamfulde overfor de forvildede gamle Galninger.

„Naar Menneskene tie, maa Stenene tale,“ sagde de.

Men efter den Dag kunde Grev Henrik ikke længer holde det ud paa Borg. En mørk Nat i Begyndelsen af August kørte en lukket Karet tæt hen til den store Trappe. Alle Tjenestefolkene stillede sig op omkring den, og Grevinde Märta kom ud, indhyllet i Shawler, med et tæt Slør for Ansigtet. Greven havde hende under Armen, men hun rystede og bævede. Det var med den største Vanskelighed, man kunde formaa hende til at gaa igennem Forstuen og ned ad Trappen.

Saa kom hun da ned i Vognen, Greven sprang ind i den bagefter hende, Dørene blev smækkede i, og Kusken lod Hestene sætte afsted i Firspring. Da Skaderne vaagnede næste Morgen, var hun borte.

Greven levede siden langt nede i Syden. Borg

blev solgt og har mange Gange skiftet Ejer. Alle maa elske det, men de turde være faa, som har ejet det med Lykke.

Guds Sendebud.

Guds Sendebud, Kaptajn Lennart, kom en Eftermiddag i August vandrende til Broby Gæstgivergaard og gik ind i Køkkenet. Han var da paa Vejen til sit Hjem, Helgesæter, som ligger en Fjerdingvej nordvest for Broby, tæt op til Skovbrynet.

Kaptajn Lennart vidste den Gang endnu ikke, at han skulde blive et af Guds Sendebud paa Jorden. Hans Hjerte var fuldt af jublende Glæde over, at han skulde se sit Hjem igen. Han havde fristet en tung Skæbne, men nu var han hjemme, og nu skulde alt blive godt. Han vidste ikke, at han skulde blive en af dem, som ikke faar Lov at hvile sig under eget Tag eller varme sig ved egen Arne.

Kaptajn Lennart havde et muntert Sind. Da han ikke traf et Menneske i Køkkenet, rumsterede han derinde som en vild Dreng. I en Fart stillede han Væven galt og bragte Rokkesnoren i Ulave. Han smed Katten i Hovedet paa Hunden og lo, saa det kunde høres over hele Huset, da de to Kammerater i Øjeblikkets Hede brød gammelt

Venskab og for løs paa hinanden med krummede Kløer, arrige Øjne og stive Haar.

Saa kom Gæstgiverkonen ind, hidkaldt af Støjen. Hun blev staaende paa Dørtærsklen og saa paa Manden, som lo ad de kæmpende Dyr. Hun kendte ham godt, men da hun saa ham sidst, havde han siddet paa Fangekærren og haft Haandjern paa. Hun huskede det godt. For fem og et halvt Aar siden havde en Tyv paa Vintermarkedet i Karlstad stjaalet Landshøvdingens Frues Smykker. Mange Ringe, Armbaand og Spænder, som den fine Frue satte stor Pris paa — thi det meste var Arv og Gaver — var da gaaet tabt. De blev aldrig fundne. Men det Rygte løb snart Landet rundt, at Kaptajn Lennart paa Helgesæter skulde være Tyven.

Bondekonen havde aldrig kunnet forstaa, hvordan et saadant Rygte havde kunnet opstaa. Var han da ikke en god og hæderlig Mand, denne Kaptajn Lennart? Han levede lykkeligt med sin Hustru, som han først havde hjemført for et Par Aar siden; thi han havde først sent faaet Raad til at gifte sig. Havde han ikke nu sit gode Udkomme af sin Lønning og sin Embedsgaard? Hvad skulde vel friste saadan en Mand til at stjæle gamle Armbaand og Ringe? Og endnu underligere syntes hun det var, at et saadant Rygte kunde vinde Tiltro og blive saa klart bevist, at Kaptajn Lennart fik sin Afsked, mistede sin Sværdorden og blev dømt til fem Aars Strafarbejde.

Han havde selv sagt, at han havde været paa Markedet, men var taget bort derfra, inden han

hørte tale om Tyveriet. Paa Landevejen havde han fundet et grimt gammelt Spænde, som han havde taget med hjem og foræret sine Børn. Men dette Spænde var af Guld og hørte med til Tyvekosterne; det blev hans Ulykke. Men det havde egentlig alt sammen været Sintrams Skyld. Den onde Brugs-patron havde spillet Angiver og afgivet den Vidneforklaring, der fældede ham. Det lod til, at det havde været nødvendigt for ham at skaffe Kaptajn Lennart af Vejen; thi kort efter blev der indledet en Retssag imod ham selv, fordi det var blevet opdaget, at han havde solgt Krudt til Nordmændene under Krigen 1814. Folk troede, at han havde været bange for det Vidnesbyrd, Kaptajn Lennart kunde have afgivet imod ham. Nu blev han frikendt af Mangel paa Bevis.

Gæstgiverkonen kunde ikke se sig mæt paa Manden. Hans Haar var blevet graat, og hans Ryg var bøjet; han havde sikkert haft det ondt. Men sit venlige Ansigt og sit gode Humør havde han endnu. Han var endnu den samme Kaptajn Lennart, som havde ført hende til Alteret, da hun stod Brud, og danset ved hendes Bryllup. Han blev saamænd nok endnu staaende at snakke med ethvert Menneske, han mødte paa Vejen, og kastede en Skilling til ethvert Barn; han vilde endnu sige til enhver rynket Kælling, at hun blev yngre og smukkere Dag for Dag, og han kunde godt en Gang endnu stille sig op paa en Tønde og spille Violin for dem, der dansede omkring Majstangen. Aa, Herregud ja!

„Naa, Mor Karin,“ begyndte han, „tør hun ikke se paa mig?“

Han var egentlig gaaet derind for at høre, hvordan de havde det i hans Hjem, og om de ventede ham. De kunde jo nok tænke, at han havde aftjent sin Straf omtrent ved denne Tid.

Gæstgiverkonen fortalte ham lutter godt Nyt. Hans Hustru havde været saa dygtig som en Mand. Hun havde forpagtet Embedsgaarden af dens ny Indehaver, og alt var lykkedes godt for hende. Børnene var saa raske, at det var en Fornøjelse at se paa dem. Og naturligvis ventede de ham. Kaptajns Frue var en streng Kone, som aldrig talte om, hvad hun tænke, men det vidste da Gæstgiverkonen, at ingen havde faaet Lov at spise med Kaptajn Lennarts Ske eller sidde i hans Stol, medens han var borte. Nu i Foraaret var der ikke gaaet nogen Dag, uden at hun var kommen gaaende op til Stenen øverst oppe paa Broby Bakker og havde set ned ad Vejen, om han ikke skulde komme. Og nye Klæder havde hun rede til ham, hjemmevævede Klæder, som hun selv havde gjort det meste af Arbejdet paa. Se, paa alt det kunde man forstaa, at han var ventet, selv om hun ingenting sagde.

„De tror det da ikke?“ sagde Kaptajn Lennart.

„Nej, Kaptajn,“ svarede Bondekongen; „der er ingen, der tror det.“

Da blev Kaptajn Lennart ikke længer inde i Stuen, da vilde han hjem.

Udenfor traf han nu tilfældigvis gode, gamle Venner. Kavallererne paa Ekeby var netop komne

til Gæstgivergaarden. Sintram havde indbudt dem til at komme derhen og fejre hans Fødselsdag. Og Kavallererne betænkte sig ikke et Øjeblik paa at trykke Straffefangens Haand og byde ham velkommen hjem. Det gjorde Sintram ogsaa.

„Kære Lennart,“ sagde han. „Vær du vis paa, at Gud har haft sin Mening med det.“

„Din Kæltring“ raabte Kaptajn Lennart. „Tror du ikke, jeg ved, at det ikke var Vorherre, som frelste dig fra Blokken?“

De andre lo. Men Sintram blev ikke det mindste vred. Han havde slet ikke noget imod, at man gjorde Hentydning til, at han stod i Pagt med den Onde.

Ja, saa fik de da Kaptajn Lennart med sig ind igen for at tømme et Velkomstbæger med ham; bagefter kunde han straks gaa videre. Men det gik ham ilde. Han havde ikke drukket saadanne lumske Sager i fem Aar. Han havde maaske ikke spist noget hele Dagen, og han var udmattet af sin lange Vandring. Følgelig blev han forstumlet i Hovedet af et Par Glas.

Da Kavallererne havde faaet ham saa vidt, at han ikke mere rigtig vidste, hvad han gjorde, tvang de det ene Glas i ham efter det andet. De mente ikke noget ondt med det; det var lutter Velvilje imod ham, som ikke havde smagt noget godt i fem Aar.

Ellers var han den mest ædruelige Mand, man kunde tænke sig. Man kan jo ogsaa nok forstaa, at han ikke havde i Sinde at drikke sig fuld; han skulde jo hjem til Kone og Børn. Men i Stedet for blev han liggende paa Bænken i Krostuen og faldt i Søvn.

Som han nu laa der, fristende bevidstløs, tog Gösta et Stykke Kul og lidt Tyttebærsaft og malede ham. Han gav ham et rigtigt Forbryderfjæs; det, syntes han, passede godt for ham, som kom lige fra Fængslet. Han gav ham et „blaat“ Øje, trak et rødt Ar henover Næsen, strøg Haaret ned i Panden i sammenfiltrede Tjavser og smurte hele Ansigtet ind med Sod.

De lo en Tidlang ad dette, saa vilde Gösta vaske det af.

„Nej, lad det sidde,“ sagde Sintram, „saa kan han se det, naar han vaagner. Det vil more ham.“

Saa blev det, som det var, og Kavallererne tænkte ikke mere paa Kaptajnen. Gildet varede hele Natten. De brød op ved Dag gry. Da var der utvivlsomt mere Vin end Forstand i deres Hjerner.

Nu var Spørgsmaalet, hvad de skulde gøre med Kaptajn Lennart. „Vi kører ham hjem,“ sagde Sintram. „Tænk, hvor hans Kone vil blive glad. Det bliver en Fryd at se hendes Glæde. Jeg bliver ganske rørt, naar jeg tænker paa det. Lad os køre ham hjem.“

De blev allesammen rørte ved den Tanke. Herregud, hvor hun vilde blive glad, den strenge Frue oppe paa Helgesæter!

De ruskede Liv i Kaptajn Lennart og satte ham op i et af de Køretøjer, som de søvnige Staldkarle for længe siden havde kørt frem. Og saa drog hele Skaren op til Helgesæter; nogle halvsov og var nær ved at falde ud af Vognen, andre sang for at

holde sig vaagne. De saa ikke stort bedre ud end Landstrygere allesammen med deres sløve, ophovnede Ansigter.

De kom imidlertid derhen, lod Heste og Vogne blive i Baggaarden og drog med en vis Højtidelighed op til Trappen. Beerencrutz og Julius førte Kap-tajn Lennart imellem sig.

„Vaagn nu op, Lennart,“ sagde de til ham, „du er jo hjemme. Ser du ikke, at du er hjemme?“

Han fik Øjnene op og blev næsten ædru. Han blev rørt over, at de fulgte ham hjem.

„Mine Venner,“ sagde han og stod stille for at tale til dem alle paa een Gang. „Jeg har spurgt Gud, mine Venner, hvorfor jeg har maattet døje saa meget ondt.“

„Aa, ti stille, Lennart, lad være med at præke!“ brøler Beerencrutz.

„Lad ham bare blive ved,“ siger Sintram. „Han taler godt.“

„Jeg har spurgt ham og ikke forstaaet det; nu forstaar jeg det. Han vilde vise mig, hvilke Venner jeg havde. Venner som følger mig hjem for at se min og min Hustrus Glæde. Thi min Hustru venter mig. Hvad er fem Aars Elendighed imod dette!“

Nu dundrede haarde Hænder paa Døren. Kavallererne havde ikke Tid til at høre mere.

Der blev Bevægelse derinde. Pigerne vaagnede og saa ud. De tog hurtigt nogle Klæder paa, men turde ikke lukke op for denne Skare Mænd. Endelig blev Slaaen skudt fra. Fruen selv traadte ud.

„Hvad vil I?“ spurgte hun.

Det var Beerencreutz, som svarede:

„Vi er her med din Mand.“

De skubbede Kaptajn Lennart frem, og hun saa ham komme ravende hen imod sig, fuld, med et Forbryderansigt. Og bag ham saa hun hele denne Skare af berusede, ravende Mænd.

Hun gik et Skridt tilbage, han gik efter med udbredte Arme. „Du gik som en Tyv,“ udbrød hun, „og du kommer hjem som en Landstryger!“ Derefter vilde hun gaa ind.

Han forstod det ikke. Han vilde følge hende; da gav hun ham et Stød for Brystet. „Tror du, jeg har i Sinde at tage imod saadan en som dig til Herre over mit Hus og mine Børn?“

Døren fløj i, og Slaaen blev skudt for. Kaptajn Lennart styrtede hen til Døren og gav sig til at ruske i den.

Da kunde Kavallererne ikke lade være at le. Han havde været saa sikker paa sin Kone, og nu vilde hun ikke vide noget af ham. Det var grinagtigt, syntes de.

Da Kaptajn Lennart hørte, at de lo, for han efter dem og vilde slaa dem. De løb deres Vej og sprang op i Vognene. Han efter, men i sin Iver snublede han over en Sten og faldt. Han kom op igen men forfulgte dem ikke videre. Der var en Tanke, der slog ham i hans Forvirring. I denne Verden sker intet uden Guds Vilje, intet.

„Hvor vil du føre mig hen?“ spurgte han. „Jeg er en Fjer, som drives afsted for dit Aandepust. Jeg er din Kastebold. Hvor vil du føre mig

hen? Hvorfor stænger du Døren til mit Hjem for mig?”

Han vandrede bort fra sit Hjem i den Tro, at dette var Guds Vilje.

Da Solen stod op, stod han oppe paa Broby Bakker og saa ud over Dalen. Ak, Dalens stakkels Befolkning vidste den Gang ikke, at deres Redningsmand var nær. Der var ingen fattig eller bedrøvet, som havde bundet Kranse af Tyttbærkviste og hængt over Døren til sin Hytte. Der var ikke lagt Blade af duftende Lavendler og Markblomster paa de Tærskler, han snart skulde betræde. Mødrene tog ikke deres Børn paa Armen for at de skulde se ham, naar han kom. Hytternes Indre stod ikke pudset og pyntet med den sorte Skorsten skjult af duftende Enebær. Mændene arbejdede ikke med rastløs Iver paa Markerne, saa hans Blik kunde frydes ved veldyrkede Agre og godt gravede Grøfter.

Ak, derfra hvor han stod, saa hans bekymrede Blik, hvordan Tørken havde hærget Egnen, hvor forbrændt Afgrøden var, og hvordan Befolkningen næppe syntes at bryde sig om at berede Jorden til det ny Aars Sæd. Han saa op mod de blaa Bjerger, og Morgenens klare Sol viste ham de brune forbrændte Pletter, hvor Skovbranden havde raset. Han saa paa Birkene ved Vejkanten; de var næsten gaaet ud af Tørke. Han kunde forstaa paa mange smaa Tegn, paa Lugten af Mask, naar han gik forbi en Gaard, paa Gærderne, der var faldne omkuld, paa den ringe Mængde Brænde, der var hugget og kørt hjem, at Folk ikke passede deres

Ting, at Nøden var kommen, og at Menneskene søgte deres Trøst i Ligepladhed og Brændevin.

Men maaske var det godt for ham, at han saa, hvad han saa. Thi ham var det ikke givet at se Sæden grønnes og spire paa sin egen Ager, det var ham ikke givet at sidde ved sin egen Arne og se de glødende Kul slukkes, heller ikke at føle sine Børns bløde Hænder lægge sig i hans eller at have en from Hustru til Støtte. Maaske det var godt for ham, hvis Sind var tyndet af dyb Sorg, at der var andre, som han kunde skænke Trøst i deres Fattigdom. Maaske det var godt for ham, at denne Tid var saadan en bitter Tid, hvor Naturens Karrighed havde bragt Mangel over Smaafolk, og hvor mængden, som var heldigere stillet, gjorde sit til at ødelægge dem. Thi det var ikke for intet, at Præsten i Broby, havde siddet som en begærlig Gnier blandt sine Sognefolk i Steden for at være dem en ret Hyrde; det var ikke for intet, at Kavallererne havde regeret i Ødselhed og Drukkenskab, ikke for intet, at Sintram havde bibragt dem den vilde Tro, at Ødelæggelse og Død skulde ramme dem alle.

Kaptajn Lennart stod der paa Broby Bakker og fik den Tanke, at Gud maaske havde Brug for ham. Han blev heller ikke kaldt hjem af en angrende Hustru.

Det maa siges, at Kavallererne senere slet ikke kunde forstaa, hvad Skyld de havde i Kaptajns Hustrus Haardhed. Sintram sagde ingenting. Paa Egnen faldt der mange misbilligende Ord om den Hustru, som havde været for stolt til at tage imod

saadan en god Mand. Man fortalte, at hun atbrød enhver, der gjorde Forsøg paa at tale med hende om Manden. Hun kunde ikke taale at høre hans Navn nævne. Kaptajn Lennart gjorde intet for at bringe hende paa andre Tanker.

Det var en Dag senere.

En gammel Bonde i Høgberg ligger paa sit Dødsleje. Han har modtaget Sakramentet, og hans Livskraft er opbrugt; han maa dø. Rastløs som den, der er i Færd med at tiltræde en lang Rejse, lader han sin Seng flytte fra Køkkenet ind i Stuen og fra Stuen tilbage til Køkkenet. Heraf kan man skønne, mere end af hans tunge Rallen og halvbrustne Øjne, at hans Time er kommen.

Omkring ham staar hans Hustru, hans Børn og Tjenestefolk. Han havde været lykkelig, rig og anset. Hans Dødsleje er ikke ensomt. Han er ikke i sin sidste Stund omgivet af utaalmodige fremmede. Den gamle Mand taler om sig selv, som om han stod for Guds Aasyn, og med mange Suk og bekræftende Ord vidner de omstaaende, at hans Ord er sande.

„Jeg har været en flittig Arbejder og en god Husbond,“ siger han. „Jeg har elsket min Hustru som min højre Haand. Jeg har ikke ladet mine Børn vokse op uden Tugt og Pleje. Jeg har ikke drukket. Jeg har ikke flyttet Marskel. Jeg har ikke drevet paa Hesten op ad Bakke. Jeg har ikke ladet Køerne sulte om Vinteren. Jeg har ikke ladet Faarene pines i deres Uld om Sommeren.“

Og omkring ham gentager de grædende Tjenestefolk som et Ekko: „Han har været en god Husbond.

Aa, Herre Gud! Han har ikke drevet paa Hesten i Bakkerne, han har ikke ladet Køerne sulte om Vinteren.“

Men ganske ubemærket er en fattig Mand kommen ind ad Døren for at bede om et Maaltid Mad. Ogsaa han hører den døendes Ord, som han staar der tavs nede ved Døren.

Og den syge begynder igen: „Jeg har ryddet Skov, jeg har udtørret Eng. Jeg har kørt Ploven i lige Furer. Jeg har bygget Laden tre Gange større, til tre Gange mere Sæd end i mine Fædres Tid. Jeg har ladet gøre tre Sølvbægre af blanke Specier, min Fader lod kun gøre eet.“

Den døendes Ord trænger ned til den lyttende ved Døren. Han hører ham vidne om sig selv, som om han stod for Guds Trone. Han hører Tjenestefolkene og Børnene gentage bekræftende: „Han kørte Ploven i lige Furer, det gjorde han.“

„Gud vil nok give mig en god Plads i sit Himmerig,“ siger den gamle.

„Vorherre vil nok tage godt imod Husbonden,“ siger Tjenestefolkene.

Manden ved Døren hører Ordene, og Forførelse griber ham, der i fem lange Aar har været Guds Kastebold, en Fjer, som bevæges af hans Aandepust. Han gaar hen til den syge og tager hans Haand.

„Min Ven, min Ven,“ siger han, og hans Stemme skælver af Bevægelse. „Har du betænkt, hvem den Herre er, for hvis Aasyn du snart skal træde frem? Han er en stor Gud, en vældig Gud. Verdener

er hans Agre, Stormen hans Hest. Store Himle skælve under hans Fodtrins Vægt. Og du stiller dig overfor ham og siger: „Jeg har kørt i lige Furer, jeg har saaet Rug, jeg har hugget Skov.“ Vil du rose dig overfor ham og maale dig med ham? Du ved ikke, hvor mægtig den Herre er, til hvis Rige du drager.“

Den gamle spiler Øjnene op, hans Ansigt fortrækker sig af Angst, og hans Rallen bliver stærkere.

„Træd ikke frem for din Gud med store Ord!“ vedbliver Vandringsmanden. „De mægtige paa Jorden er som tærsket Halm i hans Lade. Hans Dagværk er at bygge Sole. Han har gravet Havene og rejst Bjergene; han har klædt Jorden med Urter. Han er en Arbejder uden Lige; du kan ikke maale dig med ham. Bøj dig for ham, du flygtende Menneskesjæl. Kast dig i Støvet for din Herre og din Gud. Guds Storm farer hen over dig. Guds Vrede er over dig som den hærgende Lynild. Bøj dig! Grib fat som et Barn i Fligen af hans Kappe og bed om Beskyttelse. Lig dybt i Støvet og bed om Naade. Ydmyg dig for din Skaber, du Menneskesjæl!“

Den syges Øjne staar vidt aabne, hans Hænder folder sig, men det lyser op i hans Ansigt, og den rallende Lyd stanser.

„Menneskesjæl, flygtende Menneskesjæl,“ udbryder Manden. „Saa vist som du nu i din sidste Stund har lagt dig ydmygt ned for din Gud, saa vist vil han tage dig som et Barn paa sine Arme og bære dig ind til Himlens Herlighed.“

Den gamle drager et sidste Suk, og alt er forbi. Kaptajn Lennart bøjer Hovedet og beder. Alle i Stuen bede med tunge Suk.

Da de ser op, ligger den gamle Bonde i stille Fred. Hane Øjne synes endnu at straa af Genskinnet fra herlige Syner, hans Mund smiler, hans Ansigt er skønt. Han har set Gud.

O, du store, skønne Menneskesjæl, tænker de, der se ham, saa har du da sønderrevet Støvets Lænker. I din sidste Stund hævede du dig til din Skaber. Du ydmygede dig for ham, og han løftede dig som et Barn paa sine Arme.

„Han har set Gud,“ siger Sønnen og trykker den dødes Øjne til.

„Han saa Himlen aaben,“ hulke Børn og Tjenestefolk.

Den gamle Husmoder lægger sin skælvende Haand i Kaptajn Lennarts: „Kaptajnen hjalp ham over det værste.“

Han staar stum. De stærke Ords og de store Handlingers Gave er givet ham. Han ved ikke hvordan. Han skælver som en Sommerfugl paa Puppehylsterets Rand, medens dens Vinger udfolder sig i Solskinnet, straalende som selve Solen.

*

*

*

Det var dette Øjeblik, der drev Kaptajn Lennart ud blandt Folket. Ellers var han vel sagtens gaaet hjem og havde vist sin Hustru sit rigtige Ansigt, men fra dette Øjeblik troede han, at Gud havde Brug

for ham. Han blev da Guds Sendebud, som kom med Hjælp til de Fattige. Nøden var stor paa den Tid, og der var megen Elendighed, som Klogskab og Godhed kunde hjælpe paa, bedre end Guld og Magt vilde have været i Stand til.

Kaptajn Lennart kom en Dag op til de fattige Bønder, der boede i Egnen omkring Gurlita Klint. Blandt dem var Nøden stor; de havde ikke flere Kartoffler, og de kunde ikke saa Rug paa de afbrændte Marker, for de havde ikke Sædekorn.

Da tog Kaptajn Lennart en lille Baad og roede skraas over Søen til Fors og bad Sintram give dem Rug og Kartoffler. Sintram tog godt imod ham: han tog ham med op paa de store, velforsynede Kornlofter og ned i Kældere, hvor der endnu var Kartoffler fra fra det foregaaende Aars Høst, og lod ham fylde alle de Sække og Poser, han havde med sig.

Men da Sintram saa den lille Baad, fandt han, at den var for lille til saa stort et Læs. Den onde Mand lod Sækkene bære ned i en af sine store Baade og lod sin Karl, stærke Måns, ro den over Søen. Kaptajn Lennart havde ikke andet end den tomme Baad at passe.

Stærke Måns sejlede ham dog agterud, for han var en Mester i at ro og umaadelig stærk. Kaptajn Lennart sidder ogsaa og drømmer, medens han glider hen over den smukke Sø; han tænker paa de smaa Sædekorns underlige Skæbne. Nu skal de kastes ud paa den sorte Jord, der er fuld af Aske, midt imellem Stene og Træstubbe, men de vil nok

gro og slaa Rod i Vildmarken. Han tænker paa de bløde, lysegrønne Straa, som vil bedække Jorden, og han bøjer sig i Tankerne ned og stryger Haanden kærtegnende over dem. Og saa tænker han paa, hvordan Efteraar og Vinter vil gaa hen over disse svage smaa Stakler, som er komne saa sent op af Jorden, og hvordan de dog vil være friske og modige, naar Foraaret kommer, og de skal til at vokse for Alvor. Saa glæder hans gamle Soldaterhjerter sig ved Tanken om de stive Straa, som vil staa ranke og flere Alen høje med spidse Aks i Toppen. Arrene vil vifte med deres smaa Fjerbuske, Støvdragernes Krudt vil ryge helt op til Trætoppene, og saa, under synlig Kamp og Angst, vil Aksene møttes med blød, sød Kærne. Og siden, naar Leen kommer, og Straaene falder, og naar Plejlen gaar buldrende hen over dem, naar Møllen maler Kærnerne til Mel, og Melet bages til Brød, hvor megen Sult bliver da ikke mættet af Sædekornene i Baaden foran ham.

Sintrams Karl lagde til ved Gurlitabøndernes Landingsplads, og mange sultne Mennesker kom ned til Baaden. Da sagde Karlen, som hans Husbond havde befalet ham:

„Brugspatronen sender jer her Malt og Korn. Han har hørt, at I mangler Brændevin.“

Da blev Menneskene som gale; de styrtede ned til Baaden og sprang ud i Vandet for at bemægtige sig Poser og Sække. Men dette havde sandelig ikke været Kaptajn Lennarts Mening. Han var nu ogsaa ved Land, og han blev vred, da han saa Bøndernes

Fremfusenhed. Han vilde have Kartofflerne brugt til Mad og Rugen til Udsæd; Malt havde han aldrig tænkt paa at bede om.

Han raabte til dem, at de skulde lade Sækkene være, men de lystrede ham ikke.

„Saa gid Rugen maa blive til Sand i jeres Mund og Kartofflerne til Sten i Halsen paa jer!“ raabte han da; thi han var i høj Grad forbitret over, at de rev Kornet bort.

I samme Øjeblik saa det ud, som om Kaptajn Lennart havde gjort et Mirakel. To Koner, som sloges om en Pose, rev Hul paa den og fik ikke andet end Sand; Mændene, der bar Kartoffelsækkene op, mærkede, at de var saa tunge, som om de var fyldte med Sten.

Det var Sand og Sten altsammen, ikke andet end Sand og Sten. Folk stod i stille Forfærdelse over den Guds Mand, som var kommen til dem. Kaptajn Lennart selv stod et Øjeblik slagen af Forbavselse. Men stærke Måns lo.

„Ro du hjem, Mand,“ sagde Kaptajn Lennart, „inden det gaar op for Bønderne, at der aldrig har været andet end Sand i Sækkerne, ellers er jeg bange, de borer Baaden i Sænk for dig.“

„Jeg er ikke bange af mig,“ sagde Karlen.

„Ro hjem alligevel,“ sagde Kaptajn Lennart med saa myndig en Stemme, at han gjorde det.

Saa fortalte Kaptajn Lennart Bønderne, at Sintram havde narret dem, men hvordan det nu end var, saa vilde de ikke tro andet, end at der var sket et Mirakel. Rygtet herom udbredte sig snart,

og da Menigmands Kærlighed til det vidunderlige er stor, blev det en almindelig Tro, at Kaptajn Lennart kunde gøre Mirakler. Han fik derved stor Magt blandt Bønderne, og de kaldte ham Guds Sendebud.

Kirkegaarden.

Det var en dejlig Aften i August. Løfven laa klar som et Spejl, Soldis indhyllede Bjergene, Aftenkøligheden faldt paa.

Beerencrutz, Obersten med den tykke, hvide Knebelsbart, lavstammet, stærk som en Kæmpe og med Rambuskortene i Baglommen, kom gaaende ned til Søen og satte sig i en fladbundet Jolle. Major Anders Fuchs, hans gamle Vaabenbroder, og den lille Ruster, Fløjtespilleren, som havde været Trommeslager ved Vermlands Jægere og i mange Aar havde fulgt Obersten som hans Ven og Tjener, var med ham.

Paa Søens anden Bred ligger Kirkegaarden, Svartsjø Sogns forsømte Kirkegaard, sparsomt prydet med skæve, vaklende Jernkors, fuld af Tuer, som en aldrig oppløjet Eng, bevokset med Stargræs og det sribede Græs, som Folket kalder „Menneskegræs“ for at minde om, at det ene Menneskes Liv aldrig ligner det andet, men de er forskellige som denne Planter Blade. Der er ingen grusbelagte Gange, ingen

skyggefulde Træer undtagen den store Lind paa en gammel Præstemands glemte Grav. Højt og trist omgiver Stengærdet den fattige Plet. Fattig og trøstesløs er Kirkegaarden, styg som en Gniers Ansigt, der er visnet ved Jammerraab fra dem, hvis Lykke han har stjaalet. Og dog er *de* salige, som hviler derinde, de som er nedsænkede i indviet Jord under Salmesang og Bøn. Aquilon, Spilleren, han, der døde forrige Aar paa Ekeby, ham maatte de begrave udenfor Muren. Denne Mand, som en Gang var saa stolt og saa ridderlig, den tapre Kriger, den dristige Jæger, Spilleren, som holdt Lykken fangen, han havde endt med at sætte sine Børns Arv over Styr og alt, hvad han selv havde erhvervet, alt hvad hvad hans Hustru havde sparet sammen. Hustru og Børn havde han forladt for mange Aar siden for at føre en Kavallers Liv paa Ekeby. En Aften forrige Sommer havde han spillet den Gaard bort, som gav dem deres Livsophold. Da skød han sig — hellere det end indfri sin Gæld. Men Selvmorderens Lig blev begravet udenfor den fattige Kirkegaards mosgroede Mur.

Efter hans Død havde der kun været tolv Kavallerer: efter hans Død var der ikke kommet nogen for at indtage den trettendes Plads, ingen andre end den sorte, som Juleaften var kommen krybende frem af Smelteoven.

Kavallererne havde fundet hans Skæbne bitrere end hans Forgængeres. De vidste jo, at en af dem skulde dø hvert Aar. Hvad ondt var der i det? Kavallerer maa ikke blive gamle. Naar deres sløve

Øjne ikke kan skelne Kortene, naar deres rystende Hænder ikke kan løfte Glasset, hvad er da Livet for dem, og hvad er de for Livet? Men at ligge som en Hund ved Kirkegaardens Mur, hvor Græstørven ikke faar Lov at dække en i Ro, men bliver ned-trampet af de græssende Faar, sønderskaaret af Spade og Plov, hvor Vandringmanden rask gaar forbi uden at standse sin hurtige Gang, og hvor Børnene lege uden at dæmpe deres Latter og Spøg — at hvile der, hvor Stenmuren hindrer Lyden i at at naa hen, naar Dommedagsenglen med sin Basun vækker de døde derindenfor — o, at hvile der!

Nu ror Beerencreutz sin Jolle over Løfven. Han drager ved Aftentid over mine Drømmes Sø, paa hvis Bredder jeg har set Guder vandre, og af hvis Dyb mit Trylleslot stiger. Han ror forbi Lag-øens Laguner, hvor Granerne hæve sig lige op af Vandet fra lave, cirkelformede Sandrev, og hvor Ruinerne af den ødelagte Sørøverborg endnu ligger paa Øens stejle Klint; han ror hen under Granskoven paa Borgs Odde, hvor den gamle Gran endnu ved tykke Rødder hænger ud over Kløften der, hvor en vældig Bjørn en Gang er bleven fanget, og hvor gamle Stendysser og Kæmpehøje vidne om Stedets Alder.

Han ror rundt om Odden, staar af Baaden lige ud for Kirkegaarden og gaar saa over afmejede Marker, som tilhøre Greven paa Borg, hen til Acqui-lons Grav.

Der bukker han sig ned og klapper Græstørven, saadan som man sagte klapper Tæppet, hvorunder

en syg Ven hviler. Saa tager han et Rambusspil frem og sætter sig ned ved Graven.

„Han har det saa ensomt herude, Johan Frederik. Han kan nok længes efter et Slag Kort.“

„Synd og Skam er det, at saadan en Mand skal ligge her udenfor,“ siger den store Bjørnejæger, Anders Fuchs, og sætter sig ved Siden af ham.

Men den lille Ruster, Fløjtespilleren, taler med bevæget Stemme, mens Taarene flittigt drypper ned fra hans smaa røde Øjne.

„Næst efter Jer, Oberst, næst efter Jer var han den bedste Mand, jeg har kendt.“

Det var den lille Ruster, Gadedrengen fra Karlstad, som havde været en stor Døgenigt og Slagsbroder, men som Kærligheden til Musiken havde civiliseret vidunderligt, saa at han havde hævet sig til at blive sin Herres Ligemand. Han havde to store Bedrifter at fortælle fra sin Ungdom. Den ene var den, at han og Acqulon var rejst ned til Gøteborg og havde levet som store Herrer, spist i de fineste Hoteller, kommet i de rigeste Huse, danset med de skønneste Damer og spillet Kort hver Nat om Tusinder af Kroner, og alt dette uden at eje en Øre. Og den anden, at han som Trommeslager ved sin kære Obersts Regiment havde været med til at tage imod et fjendtligt Angreb dernede i Tyskland. Det halve Regiment var allerede skudt ned, men han og Obersten rørte sig ikke af Stedet. Da kom en Adjudant fra Kronprinsen. „Retirer!“ raabte han til Obersten. „Hils hans kongelige Højhed, at jeg slaas til sidste Mand og retirerer med

Resten,“ svarede Obersten, og Soldaterne raabte Hurra, og lille Ruster slog en jublende Tromme-hvirvel. Siden den Dag havde Obersten og Ruster altid været Venner, men Kronprinsen havde haft et Horn i Siden paa Beerencreutz, saa denne havde faaet sin Afsked uden Naade eller Pension. Og det kom bare af, at han havde været altfor tapper, sagde den lille Ruster.

Disse tre værdige Mænd sidder nu rundt om Graven og giver Kort, ivrigt og alvorligt.

Jeg ser ud over Verden, jeg ser mange Grave. Der hviler den vældige, tyngtet af Marmorstenen. Sørgemarchen bruser hen over ham. Faner sænkes over Graven. Jeg ser deres Grave, som er blevet elsket meget. Taarevædede Blomsterkranse hviler let paa Grønsværet over dem. Jeg ser glemte Grave og formastelige Grave, Hvilesteder, som lyve, og andre, som ingen Ting sige; men aldrig før har jeg set Klørknægt byde Gravens Beboer til Gæst.

„Johan Frederik har vundet,“ siger Obersten stolt. „Vidste jeg det ikke nok. Jeg har lært ham at spille. Ja, nu er vi døde, alle vi tre, og han er den eneste, der lever.“

Dermed samler han Kortene sammen, rejser sig og vender tilbage til Ekeby, fulgt af de andre.

Nu maa vel dog den døde have mærket, at ikke alle har glemt ham eller hans forladte Grav. Det er en sælsom Hyldest, forvildede Hjerter bringe dem, de elske; men den, der ligger udenfor Muren, han, hvis døde Legeme ikke har kunnet finde Hvile

i indviet Jord, han maa dog glæde sig ved, at ikke alle forkaste ham.

Venner, Menneskebørn, naar jeg dør, kommer jeg vel nok til at hvile midt paa Kirkegaarden, i mine Fædres Grav. Jeg har vel ikke røvet mine Kære deres Livsophold, heller ikke løftet Haanden mod mit eget Liv, men sikkerlig har jeg ikke vundet en saadan Kærlighed, sikkerlig vil ingen gøre saa meget for mig, som Kavallererne for denne Forbryder. Der kommer visselig ingen om Aftenen, naar Solen gaar ned, og naar der bliver trist og ensomt i de dødes Have, for at sætte de brogede Kort mellem mine knoklede Fingre.

Der kommer ikke engang nogen, hvad jeg hellere saa, — thi Kortene lokke mig kun lidet — med Violin og Bue til Graven, for at min Aand, som vanker om blandt det smuldrende Støv, kunde vugges paa Tonernes Strøm som en Svane paa blinkende Bølger.

Gamle Viser.

Marianne Sinclair sad en stille Eftermiddag i Slutningen af August i sit Værelse og ordnede sine Breve og andre Papirer.

Alt laa og flød omkring hende. Store Læder-vadsække og jernbeslaaede Vognskrin var trukne ind

i Værelset. Hendes Klæder var bredt paa Stole og Sofaer. Fra Loftsrum og Skabe og fra de bejtsede Dragkisters Skuffer var alt hentet frem, Silke og fint Linned skinnede, Smykker var lagt frem for at pudses, Shawler og Pelsværk skulde undersøges og vælges.

Marianne var i Færd med at ruste sig til en lang Rejse. Det var uvist, om hun nogensinde kom hjem mere. Hun stod ved et Vendepunkt i sit Liv og brændte derfor en hel Del gamle Breve og Dagbøger. Hun vilde ikke tynges af Minder om Fortiden.

Som hun nu sidder der, faar hun et Bundt gamle Viser i Haanden. Det var Afskrifter af gamle Folkeviser, som hendes Moder havde plejet at synge for hende, da hun var lille. Hun løste Snoren, der var bundet om dem, og begyndte at læse.

Hun smilede vemodigt, da hun havde læst en Stund; det var en underlig Visdom, de gamle Viser forkyndte:

Tro ej Lykken, tro ej Lykkens Tegn, tro ej paa Roser og yndelige Blommer.

Tro ej Latteren, sagde de. Se, den skønne Jomfru Valborg ager i Guldkarmen rød, og dog er hun saa sorrigfuld, som om Hove og Hjul skulde gaa over hendes Livs Lykke.

Tro ej Dansen, sagde de. Mangen Fod glider let over bonet Tilje, mens Sindet er tungt som Bly. Liden Kirsten traadte Dansen saa lystig og glad, mens hun dansede sit unge Liv bort..

Tro ej Spøgen, sagde de. Mangen en gaar til

Bords med spøgende Ord og kunde dog gerne dø af Sorg. Der sidder skøn Adelin og lader sig byde Hertug Frydenborgs Hjerter i Stykkerne ni, vis paa, at det er det Syn, hun behøver for at faa Kraft til at dø.

O, I gamle Viser, hvad skal man tro paa? paa Taarer og Sorg?

Sjælden sukker glad Hjerter af Sorg, men tit ler sorrigfuld Mund. Paa Taarer og Suk tro de gamle Viser, paa Sorgen og Sorgens Tegn. Sorgen er det virkelige, det bestaaende, det faste Grundfjeld under det løse Sand. Paa Sorgen kan man tro og paa Sorgens Tegn.

Men Glæden er kun Sorg, der forestiller sig. Paa Jorden findes egentlig ikke andet end Sorg.

„O, I trøstesløse,“ sagde Marianne, „hvor kommer ikke eders gamle Visdom til kort overfor Livets Fylde!“

Hun gik hen til Vinduet og saa ud i Haven, hvor hendes Forældre spaserede. De gik op og ned i de brede Gange og talte om alt, hvad der mødte deres Øjne, om Markens Græs og Himlens Fugle.

„Se,“ sagde Marianne, „der gaar nu et Hjerter og sukker af Sorg, endskønt det aldrig har været saa lykkeligt før.“ Og det faldt hende paa een Gang ind, at maaske laa alting til syvende og sidst hos Menneskene selv, at Sorg og Glæde blot afhang af deres forskellige Maade at se Tingene paa. Hun spurgte sig selv, om det var Sorg eller Glæde, der

var overgaaet hende dette Aar. Hun vidste det knap.

Hun havde gennemlevet bitre Tider. Hendes Sjæl havde været syg; hun havde været bøjet til Jorden i sin dybe Fornedrelse. Thi da hun var kommen tilbage til sit Hjem, havde hun sagt til sig selv: „Jeg vil ikke huske noget ondt om min Fader.“ Men hendes Hjerte talte anderledes. „Han har voldt mig den dødeligste Sorg,“ sagde det, „han har skilt mig fra den, jeg elskede, han har bragt mig til Fortvivlelse, da han slog Moder. Jeg ønsker ikke Ondt over ham, men jeg er bange for ham.“ Og hun mærkede, at hun maatte tvinge sig til at sidde stille, naar hendes Fader satte sig ved Siden af hende; hun følte Lyst til at flygte fra ham. Hun prøvede paa at mande sig op, hun talte med ham som sædvanligt og var næsten bestandig i hans Selskab. Beherske sig kunde hun, men hun led usigeligt. Det endte med, at hun afskyede alt hos ham: hans stærke, grove Stemme, hans tunge Gang, hans store Hænder, hele den vældige Kæmpeskikkelse. Hun ønskede ikke Ondt over ham, hun vilde ikke skade ham, men hun kunde ikke nærme sig ham uden en Følelse af Rædsel og Afsky. Hendes kuede Hjerte hævnedes sig. „Du lod mig ikke elske,“ sagde det, „men jeg er dog din Herre; du skal ende med at hade.“

Vant, som hun var, til at iagttage alt, hvad der rørte sig i hendes Sjæl, mærkede hun godt, at denne Afsky voksede fra Dag til Dag. Samtidig var det, som hun var bunden fast til Hjemmet for bestandig.

Hun indsaar, at det var bedst, om hun kunde rejse ud blandt Mennesker, men det kunde kun ikke faa sig selv til efter Sygdommen. Der vilde aldrig komme nogen Lindring i alt dette. Hun vilde blot blive mere og mere forpint, og en Dag vilde hendes Selvbeherskelse slippe op, og hun vilde bryde ud med alt overfor sin Fader og vise ham sit Hjertes Bitterhed, og saa vilde der blive Strid og Ulykke.

Saadan var Foraaret og Forsommeren gaaet. I Juli havde hun forlovet sig med Baron Adrian for at faa sit eget Hjem.

En skøn Formiddag var Baron Adrian kommen sprængende ind i Gaarden paa en prægtig Hest. Hans Husartrøje havde skinnet i Solen, hans Sporer, Sabel og Gehæng havde glimret og straalet, for ikke at tale om hans eget friske Ansigt og hans straalende Øjne. Melchior Sinclaire havde selv staaet paa Trappen og taget imod ham, da han kom. Marianne havde siddet ved Vinduet og syet. Hun havde set ham komme og hørte nu hvert Ord, han talte med hendes Fader.

„God Dag, Ridder Solskin,“ raabte Brugspatrounen. „Det var da Satans, saa fin du er. Du gaar da vel aldrig paa Frierfødder?“

„Jo, Farbroder, det er akkurat det, jeg gør,“ svarede han og lo.

„Er der da ikke Skam skabt i dig, Knægt? Hvad har du at føde en Kone med?“

„Ingenting, Farbroder. Havde jeg noget, skulde Pokker gifte sig.“

„Siger du det, siger du det, Ridder Solskin!“

Men den broderede Trøje, den har du dog faaet Raad til at skaffe dig.“

„Paa Kredit, Farbroder!“

„Og Hesten, du sidder paa, den er mange Penge værd, min kønne Junker. Hvor har du den fra?“

„Hesten er laant, Farbroder.“

Det kunde den store Brugspatron ikke staa for. „Gud velsigne dig, min Dreng,“ sagde han, „du kan nok trænge til en Kone, som har noget. Kan du faa Marianne, saa tag hende.“

Paa den Maner var alt klappet og klart imellem dem, inden Baronen engang var kommen af Hesten. Men Melchior Sinclaire vidste nok, hvad han gjorde, thi Baron Adrian var en flink Fyr.

Derefter var Frieren kommen ind til Marianne og var straks buset ud med sit Ærinde.

„Aa, Marianne, kære Marianne, jeg har allerede talt med din Fader. Jeg vilde saa gerne have dig til Kone. Sig, at du vil, Marianne!“

Hun havde lokket Sandheden ud af ham. Den gamle Baron, hans Fader, havde igen gaaet hen og ladet sig narre til at købe nogle tomme Gruber. Den gamle Baron havde købt Gruber hele sit Liv, og der havde aldrig været noget i dem. Hans Moder var bekymret, selv var han kommen i Gæld, og nu friede han til hende for derved at redde sit Fædrenehjem og sin Husartrøje. Hans Hjem var Hedeby Sæteri; det laa paa den anden Side af Søen, næsten lige overfor Bjørne. Hun kendte ham godt, de var jævnaldrende og Barndomslegekamrater.

„Du kunde gerne gifte dig med mig, Marianne. Det er et elendigt Liv, jeg fører. Jeg maa ride paa laante Heste og kan ikke betale mine Skrædderregninger. Det kan jo ikke gaa i Længden. Jeg bliver nødt til at tage min Afsked, og saa skyder jeg mig.“

„Men Adrian, hvad vil det blive for et Ægteskab? Vi er jo ikke det mindste forelskede i hinanden.“

„Ja, hvad Kærlighed angaar, saa bryder jeg mig ikke en Døjt om det Pjank,“ havde han da erklæret. „Jeg holder af at ride en god Hest og gaa paa Jagt, men jeg er ingen Kavaller, jeg vil arbejde. Kunde jeg bare faa Penge, saa jeg kunde overtage Gaarden derhjemme og skaffe min Moder rolige Dage, saa skulde jeg være vel fornøjet. Jeg skulde baade pløje og saa, for jeg holder af at slide i det.“

Saa havde han set paa hende med sine skikkelige Øjne, og hun vidste, han talte Sandhed, og at han var en Mand, man kunde stole paa. Hun forlovede sig med ham, mest for at komme hjemmefra, men ogsaa fordi hun altid godt havde kunnet lide ham.

Men aldrig skulde hun glemme den Maaned, som nu fulgte, den Augustaften, da hendes Forlovelse blev deklareret, hele denne Vanvidkets Tid.

Baron Adrian var for hver Dag bleven mere og mere nedslaaet og tavs. Han kom tit nok til Bjørne, somme Tider to Gange om Dagen, men hun kunde ikke undgaa at mærke, hvor forstemt han var. Naar han var sammen med andre, kunde han endnu spørge,

men i hendes Selskab blev han aldeles umulig, lutter Tavshed og Kedsommelighed. Hun forstod nok, hvordan han havde det: det var ikke saa let, som han havde tænkt, at gifte sig med en grim Pige. Nu havde han faaet Afsmag for hende. Ingen vidste bedre end hun, hvor grim hun var. Hun havde nok vist ham, at hun ikke ønskede Kærtegn eller Forsikringer om Kærlighed, men han var naturligvis alligevel forpint ved at tænke paa hende som sin Hustru, og det blev værre for ham Dag for Dag. Hvorfor gik han da og pinte sig selv? Hvorfor slog han ikke op? Hun havde givet ham Vink, som var tydelige nok. Hun kunde selv intet gøre; hendes Fader havde sagt hende rent ud, at hendes Rygte ikke taalte flere Ekstravagancer i Retning af Forlovelse. Da havde hun foragtet dem begge lige dybt, og enhver Udvej til at slippe for disse hendes to Herrer havde syntes hende god.

Saa — blot et Par Dage efter det store Forlovelsesgilde — var Omslaget kommet, pludseligt og underligt.

*

*

*

I Grusgangen paa Bjørne lige for Trappen laa der en stor Sten, som var til megen Besvær og Ærgrelse. Vogne væltede over den, Heste og Mennesker faldt over den, Piger, som kom med tunge Mælkebøtter, snublede og spildte Mælken, men Stenen fik alligevel Lov at blive liggende, fordi den havde ligget der i saa mange Aar. Den havde ligget

der i Brugspatronens Forældres Tid, længe førend nogen tænkte paa at bygge Bjørne. Brugspatronen kunde ikke indse, hvorfor han skulde rydde den af Vejen.

Men en af de sidste Dage i August hændte det, at to Piger, som kom bærende med en tung Saa, faldt over Stenen; de kom slemt til Skade, og Uviljen over Stenen var stor.

Det var ved Frokosttid. Brugspatronen var ude paa sin Morgentur, men da Folkene netop var hjemme paa Gaarden mellem otte og ni, satte Fru Gustava nogle Karle til at grave Stenen op. De kom med Spader og Løftestænger, gravede og sled, og endelig fik de den gamle Fredsforstyrrer ud af dens Hul. Saa bar de den ned i Baggaarden; det var Arbejde nok for seks Karle.

Ikke saa snart var Stenen borte, før Brugspatronen kom hjem, og straks fik han Øje paa Ødelæggelsen. Det kan nok være, han blev vred. Det var ikke mere den samme Gaard, syntes han. Hvem havde vovet at flytte den Sten? Naa, saa Fru Gustava havde givet Ordre dertil? De Fruentimmer havde da heller ikke Hjerte i Livet. Vidste hans Kone ikke, at han elskede den Sten?

Og saa gik han lige hen til Stenen, løftede den i sine Arme og bar den ud af Baggaarden, over Gaardspladsen, helt hen til den Plads, hvor den havde ligget; der kastede han den. Og det var en Sten, som seks Karle havde haft deres Nød med at tumle. Den Bedrift blev højlig beundret over hele Vermland.

Mens han bar Stenen over Gaarden, havde Marianne staaet ved Vinduet i Spisesalen og set paa ham. Hun havde aldrig set ham saa forfærdelig. Han var hendes Herre, denne forfærdelige med den grænseløse Styrke, en urimelig, lunefuld Herre, som aldrig spurgte efter andet end sit eget Tykke.

De var ved at spise Frokost, og hun stod med en Bordkniv i Haanden. Uvilkaarlig løftede hun den.

Fru Gustava greb hende om Haandleddet.

„Marianne!“

„Hvad er der, Moder?“

„Aa, Marianne, du saa saa underlig ud. Jeg blev ganske bange.“

Marianne saa længe paa hende. Hun var en lille tør Kone, graahaaret og rynket allerede ved de halvtredsindstyve Aar. Hun elskede som en Hund, uden at bryde sig om Hug og Slag. Hun var for det meste i godt Humør, og dog gjorde hun et sørgeligt Indtryk. Hun var som et stormpisket Træ ved Stranden, hun havde aldrig faaet Ro til at vokse. Hun havde lært at gaa Krogveje, løj, naar det behøvedes, og gjorde sig ofte dummere, end hun var, for at slippe for Bebrejdelser. Hun var i et og alt Mandens Værk.

„Vilde Moder sørge meget, hvis Fader døde?“ spurgte Marianne.

„Marianne, du er vred paa din Fader, du er altid vred paa ham. Hvorfor kan ikke alting blive godt nu, da du har faaet en ny Kæreste?“

„Aa, Moder, jeg kan ikke gøre ved det. Hvad kan jeg gøre ved, at jeg maa gyse for ham. Ved

Moder ikke ogsaa, hvordan han er? Hvor kan jeg holde af ham? Han er hidsig, han er raa, han har pint dig, saa du er bleven gammel før Tiden. Hvorfor skal han være Herre over os? Han bærer sig jo ad som en gal Mand. Hvorfor skal jeg ære og agte ham? Han er ikke god, han er ikke barmhjertig. Jeg ved, han er stærk; han kan slaa os ihjel, hvad Dag det skal være. Han kan kaste os ud af Huset, naar han vil. Er det derfor, jeg skal elske ham?“

Men da var Fru Gustava bleven en helt anden end ellers. Hun havde faaet Kraft og Mod og talt myndige Ord. „Tag dig i Agt, Marianne! Jeg er nærved at tro, at din Fader havde Ret, da han lukkede dig ude i Vinter. Du skal se, du bliver nok straffet for dette. Du maa lære dig til at taale uden at hade, Marianne, at lide uden at hævne dig.“

„Aa Moder, jeg er saa ulykkelig.“

Straks efter kom Afgørelsen. Fra Forstuen hørte de Drønet af et tungt Fald.

De fik aldrig at vide, om Melchior Sinclair havde staaet paa Trappen og gennem den aabne Spisestuedør hørt Mariannes Ord, eller om det var den blot legemlige Anstrengelse, der havde givet ham et Slagtilfælde. Da de kom ud, laa han besvimet. De vovede aldrig senere at spørge om Anledningen. Selv lod han sig aldrig mærke med, at han havde hørt noget. Marianne vovede aldrig at tænke den Tanke til Ende, at hun ufrivillig havde hævnnet sig. Men Synet af Faderen, liggende der paa den samme Trappe, hvor hun havde lært

at hade ham, tog paa een Gang Bitterheden bort af hendes Hjerter.

Han kom snart til sin Bevidsthed, og da han havde holdt sig stille et Par Dage, var han sig selv igen, — og dog en hel anden.

Marianne saa Forældrene spasere Haven igennem sammen. Det gjorde de altid nu. Han gik aldrig ud alene, rejste aldrig bort, og blev gnaven, naar der kom fremmede, og over alt, hvad der skilte ham fra hans Kone. Alderdommen var pludselig kommen over ham. Han kunde ikke overkomme at skrive et Brev; hans Kone maatte gøre det. Han afgjorde aldrig noget paa egen Haand, men spurgte hende om alt og lod alt ske, som hun bestemte. Og han var altid blid og venlig. Han mærkede selv den Forandring, der var kommen over ham, og hvor lykkelig hans Kone var. „Hun har det godt nu,“ sagde han en Dag til Marianne og pegede paa Fru Gustava.

„Aa, kære Melchior,“ udbrød hun, „du ved, jeg vilde langt hellere, at du kunde blive rask igen.“

Og det ønskede hun sikkert. Det var hendes Glæde at tale om den store Brugspatron, som han var i sin Styrkes Dage. Hun fortalte, hvordan han kunde udholde Sus og Dus saa godt som nogen af Ekebys Kavallerer, hvordan han gjorde Forretninger og fortjente mange Penge, netop som hun troede, at han i sit Vildskab vilde drive dem fra Hus og Hjem. Men Marianne vidste, at hun var lykkelig trods alle sine Klager. At faa Lov at være alt for Manden, det var nok for hende. De saa begge

gamle ud, nedbrudte før Tiden. Marianne syntes, hun kunde se, hvordan deres Liv vilde blive. Han vilde efterhaanden blive svagere og svagere, et Slag-anfald efter det andet vilde gøre ham mere og mere hjælpeløs, og hun vilde gaa og passe ham, til Døden skilte dem ad. Men Enden kunde jo være langt borte; Fru Gustava kunde beholde sin Lykke endnu en Tid. Saadan maatte det blive, syntes Marianne. Livet var i Gæld til hende.

Ogsaa for hende selv var det blevet bedre. Det var ikke haabløs Fortvivlelse, der tvang hende til at gifte sig for at faa en anden Herre. Hendes saarede Hjerte havde fundet Ro. Hadet havde gennemsmust det, ligesom Kærligheden, men hun tænkte ikke mere paa de Lidelser, dette havde kostet hende. Hun maatte erkende, at hun var et sandere, større, rigere Menneske end før; hvad kunde hun da ønske usket af det, som var sket? Var det maaske saa, at enhver Lidelse var et Gode? Kunde alt vendes til Lykke? Hun havde begyndt at regne alt det for godt, som kunde bidrage til at udvikle hende til en højere Grad af Menneskelighed. De gamle Viser havde ikke Ret. Sorgen var ikke det eneste, der havde Bestandighed. Hun vilde nu rejse bort og se at finde en Plads, hvor hun kunde gøre Nytte. Havde hendes Fader været ved sit gamle Sind, vilde han aldrig have tilladt hende at hæve sin Forlovelse. Nu havde Fru Gustava lempeligt ordnet Sagen. Marianne havde endog faaet Lov til at hjælpe Baron Adrian med de Penge, han behøvede.

Ogsaa ham kunde hun tænke paa med Glæde, — hun blev jo nu fri for ham. Han havde med sin Kækhed og Livslyst altid mindet hende om Gösta; nu vilde hun se ham glad igen. Han vilde atter blive denne Solskinsrytter, der var kommen i sin Glans til hendes Faders Gaard. Hun vilde skaffe ham Jord, hvor han kunde pløje og grave, saa meget hans Hjerter begærede, hun vilde se ham føre en smuk Brud til Alteret.

Under saadanne Tanker sætter hun sig hen og skriver for at give ham sin Frihed tilbage. Hun skriver milde, indtrængende Ord, Fornuft indsvøbt i Spøg, og dog saaledes, at han kan forstaa, hvor alvorligt hun mener det.

Mens hun skriver, høres Hovslag paa Vejen.

„Min kære Ridder Solskin,“ tænker hun, „det er sidste Gang.“

Straks efter kommer Baronnen ind til hende.

„Men Adrian, kommer du herind?“ og hun ser forfærdet paa al Uordenen.

Han bliver straks flov og undselig og fremstammer en Undskyldning.

„Jeg er netop ved at skrive til dig,“ siger hun. „Se her, du kan gerne læse det med det samme.“

Han tager Brevet, og hun sidder og iagttager ham, mens han læser. Hun længes efter at se hans Ansigt lyse op af Glæde. Men han har ikke læst langt, før han bliver ildrød i Ansigtet, kaster Brevet paa Gulvet, tramper paa det og bander, som om Himlen skulde falde ned.

Da gaar der en sagte Bæven gennem Marianne.

Hun er ingen Begynder i Studiet af Kærligheden, dog har hun ikke før forstaaet denne uerfarne Dreng, dette store Barn.

„Adrian, kære Adrian,“ siger hun; „hvad er det for en Komedie, du har spillet med mig? Kom og fortæl mig Sandheden.“

Han kom og var nær ved at kvæle hende med sine Kærtegn. Stakkels Dreng, hvor han havde længtes og været forpint!

Lidt efter saa hun ud ad Vinduet. Der gik Fru Gustava stadig og snakkede med den store Brugspatron om Blomster og Fugle, og her sad hun og sladrede om Kærlighed. „Livet har ladet os begge føle sit haarde Alvor,“ tænkte hun og smilte vemodigt. „Det vil trøste os, at vi faar hver sit store Barn at lege med.“

Det var alligevel godt, at hun kunde blive elsket. Det *var* skønt at høre ham hviske om den Tryllekraft, der udgik fra hende, om hvordan han skammede sig over hvad han havde sagt i deres første Samtale. Han vidste den Gang ikke, hvilken Magt hun havde. Aa — ingen Mand kunde være hende nær uden at elske hende, men hun havde skræmt ham; han havde følt sig saa underligt kuet.

Dette var ikke Lykke, ikke Ulykke, men hun vilde prøve paa at leve Livet med denne Mand.

Hun begyndte at forstaa sig selv og tænkte paa de gamle Visers Ord om Turtelduen, Længselens Fugl. „Hun drikker aldrig det klare Vand, hun plumrer det først med sin Fod —“ at det kan passe bedre til hendes bedrøvede Sind. Saadan

skulde hun heller ikke komme til Livets Kilde og drikke den klare ublandede Lykke. Plumret af Vemod — saadan var Livet bedst for hende.

Døden, Befrieren.

Min blege Ven, Døden, Befrieren, kom i August, da Nætterne var blege af Maaneskin, til Kaptajn Ugglas Hjem. Men han turde ikke gaa lige ind i det gæstfri Hjem; thi faa er de, som elsker ham.

Min blege Ven, Døden, Befrieren, har et modigt Hjerte. Det er hans Lyst at ride gennem Luften, baaren af glødende Kanonkugler. Han tager den hvislende Granat paa Nakken og ler, naar den springer, og Stumperne flyve omkring. Han svinger sig i Spøgelsedansen paa Kirkegaardene og skyr ikke Hospitalernes Pestsale, men han skælver ved den retsindiges Tærskel, ved den godes Dør. Thi han vil ikke hilses af Graad, men af stille Glæde, han, som befrier Aanderne af Smertens Lænker, som befrier dem fra det tyngende Støv og lader dem prøve det fri, herlige Liv i Verdensrummet.

I den gamle Lund bagved Vaaningshuset, hvor endnu den Dag i Dag slanke, hvidstammede Birke kappes om at skaffe de tynde Løvknipper i deres Top Himlens Lys, sneg Døden sig ind. I denne Lund, som den Gang var ung og fuld af dølgende Grønt, skjulte min blege Ven sig, medens Solen var

paa Himlen, men om Natten stod han i Skovbrynet, hvid og bleg med Leen blinkende i Maaneskinnet.

O, Eros! Du var den Gud, som dengang ejede Lunden. De gamle ved at fortælle om de mange elskende Par, der fordum søgte dens Ro. Og endnu den Dag i Dag, naar jeg gaar forbi Berga, gnaven over de tunge Bakker og det kvælende Støv, glæder jeg mig ved at se den Lund med de nu faatallige, hvide Stammer, som straalere af Minder om unge, skønne Menneskers Kærlighed.

Men nu var det Døden, som stod der, og Nattens Dyr saa ham. Aften efter Aften hørte Beboerne paa Berga Ræven tude som Melding om hans Komme. Snogen bugtede sig ad Grusgangen helt op til Vaaningshuset. Den kunde ikke tale, men de forstod nok, at den kom som Varsel om den Vældige. Og i Æbletræet udenfor Fruens Vindue lod Uglen sit Skrig høre. Thi alt i Naturen kender Døden og bæver.

Saa skete det, at Lagmandens fra Munkerud, som havde været til Gilde i Bro Provstegaard, kom kørende forbi Berga henimod Klokken to om Natten og saa et Lys staa og brænde i Gæstekammervinduet. De saa tydelig den gule Flamme og det hvide Lys, og de fortalte bagefter med Forundring om Lyset, som havde brændt i Sommernatten.

Da lo de glade Frøkener paa Berga og sagde, at Lagmandens havde set Syner, thi Tællelysene hjemme hos dem var sluppet op allerede i Marts; og Kaptajnen bandede paa, at der ikke havde boet nogen i Gæstekammeret i mange Uger og Dage;

men Kaptajns Hustru tav og blegnede, thi dette hvide Lys med den klare Flamme plejede at vise sig, naar nogen i hendes Slægt skulde forløses af Døden, Befrieren.

Kort efter, en Dag i den straalende August Maaned, kom Ferdinand hjem fra Landmaalertjeneste i de nordlige Skove. Han kom bleg og syg, med en uhelbredelig Sygdom i Lungerne, og saa snart Fruen saa ham, vidste hun, at hendes Søn skulde dø.

Saa skulde han da gaa bort, denne gode Søn, som aldrig havde gjort sine Forældre den mindste Sorg. Den unge skulde forlade Jordens Lyst og Glæde og sin skønne, elskede Brud, som ventede ham, og de rige Gaarde, de drønende Hammerværker, som skulde have været hans.

Endelig, da min blege Ven havde tøvet et Maaneskifte, tog han Mod til sig og gik en Nat op til Vaaningshuset. Han vidste, at de der oppe mødte Sulten og Nøden med glade Ansigter, hvorfor skulde de da ikke modtage ham med Glæde?

Han gik sagte op ad Grusgangen og kastede en mørk Skygge over Græsplænen, hvor Dugdraaberne glimtede i Maanestraalerne. Han kom ikke som en glad Høstkarl med Blomster i Hatten og Armen om sin Piges Liv. Han gik bøjet som en udtæret Stakkel og holdt Leen skjult i Kappens Folder, medens Ugler og Flagermus flagrede omkring ham.

Den Nat hørte Fruen, som laa vaagen, at det bankede paa Vinduet, og hun rejste sig op i Sengen og spurgte: „Hvem er det, der banker?“

Og de gamle fortæller, at Døden svarede hende „Det er Døden, som banker.“

Da stod hun op, aabnede Vinduet og saa Flagermus og Ugler flagre i Maaneskinnet, men Døden saa hun ikke.

„Kom,“ sagde hun halvhøjt. „Ven og Befrier! Hvorfor har du tøvet saa længe? Jeg har ventet, jeg har kaldt! Kom og løs op for min Søn!“

Da gled Døden ind i Huset, glad som en stakkels afsat Konge, der i sin skrøbelige Alderdom faar sin Krone tilbage, glad som et Barn, naar det kaldes til Leg.

Dagen efter satte Fruen sig ved sin Søns Sygeseng og talte med ham om de frigjorte Aanders Salighed og deres herlige Liv.

„De arbejder,“ sagde hun, „de virker. Hvilke Kunstnere, min Søn, hvilke Kunstnere! Naar du kommer op til dem, sig mig, hvad du saa vil være? En af de Billedhuggere uden Mejsel, som former Roser og Liljer, en af Aftenrødens Mestere? Og naar Solen gaar ned i al sin Skønhed, vil jeg sidde og tænke: det er Ferdinands Værk.

„Min kære Dreng, tank, hvor meget der er at se, hvor meget der er at gøre! Tænk paa alle de Frø, som om Vaaren skal vækkes til Liv, de Storme, som skal styres, de Drømme, som skal afsendes! Og tank paa de lange Rejser gennem Himmelrummet, fra Verden til Verden!

„Tænk paa mig, min egen Dreng, naar du faar saa meget smukt at se! Din stakkels Moder faar aldrig andet at se end Vermland.

„Men en Dag gaar du ind til Vorherre og beder ham, om han vil give dig en af de smaa Kloder, som ruller omkring i Himmelrummet, og han giver dig den. Naar du faar den, er den kold og mørk, fuld af Afgrunde og Klipper, og der er hverken Blomster eller Dyr. Men du arbejder paa den Stjerne, Gud har givet dig. Du skaffer den Lys og Varme og Luft, du bringer Planter og Nattergale og klarøjede Gazeller derhen, du lader Fosser styrte i Afgrundene, du rejser Bjerge og besaar Sletterne med de rødeste Roser. Og naar jeg dør, Ferdinand, naar min Sjæl bæver for den lange Rejse og ængstes for at skilles fra de kendte Egne, da sidder du og venter udenfor Vinduet i en Vogn, forspændt med Paradisfugle, i en skinnende Guld-vogn, min Ferdinand.

„Og min stakkels urolige Sjæl bliver taget op i din Vogn og kommer til at sidde ved Siden af dig, æret som en Dronning. Saa kører vi igennem Himmelrummet, forbi de straalende Verdener, og naar vi kommer i Nærheden af disse Himlens Boliger, og de bliver herligere og herligere, da spørger jeg, som ikke ved bedre: „Skal vi ikke blive her eller der?“

„Men du ler stille ved dig selv og driver paa Fugleforspandet. Endelig kommer vi til den mindste af alle Kloderne, men den skønneste af alle dem, jeg har set, og der holder vi udenfor et gyldent Slot, og du lader mig træde ind i Glædens evige Hjem.

„Der er Fadeburene fyldte, og Bogskabene. Granskoven staar ikke der, som her paa Berga, og

skygger for hele den skønne Verden, men jeg ser ud over store Have og solbeskinnede Sletter, og tusinde Aar er som een Dag.“

Saa døde Ferdinand, henrykt af lyse Syner, smilende Fremtidens Herlighed i Møde.

Min blege Ven, Døden Befrieren, havde aldrig været med til noget saa skønt. Thi vel var der dem, som græd ved Ferdinand Ugglas Dødsleje, men den syge selv smilede til Manden med Leen, da han satte sig paa Sengekanten, og hans Moder lyttede til hans Dødsrallen som til en sød Musik. Hun skælvede for, at Døden ikke skulde mægte at fuldbyrde sit Værk, og da alt var forbi, kom der Taarer i hendes Øjne, men det var Glædestaarer, som faldt paa hendes Søns stivnede Ansigtstræk.

Aldrig var der blevet vist min blege Ven saamegen Hæder som ved Ferdinand Ugglas Begravelse. Havde han vovet at vise sig, da var han kommen i fjersmykket Baret og guldbroderet Kappe og havde danset foran Ligtoget op ad Kirkegaardsgangen, men nu sad han, den gamle ensomme, sammenkrøben paa Kirkegaardsmuren med sin gamle sorte Kappe paa og saa Toget komme.

O, det var en underlig Ligfærd! Sol og lyse Skyer gjorde Dagen straalende, lange Rækker af Rugtraver smykkede Markerne, Sommeræblerne i Provstegaardens Have skinnede gennemsigtige og klare; og i Klokkerens Have straaede Nelliker og Geor-giner.

Det var et underligt Ligtog, der gik ned ad Lindealleen. Foran den blomstersmykkede Kiste gik

smukke Børn og strøede Blomster. Der saas ingen Sørgeklæder, intet Krepflor, ingen Sørgesnipper; thi Moderen havde villet det saaledes, at han, som døde glad, ikke skulde følges til det gode Fristed af et bedrøvet Ligfølge, men af et glimrende Bryllupstog.

Nærmest efter Kisten gik Anna Stjernhök, den dødes skønne, straalende Brud. Hun havde sat Brudekronen paa sit Hoved, hængt Brudesløret om sig og iført sig en Brudedragt af skinnende hvid Silke med langt Slæb. Saaledes smykket gik hun for at blive viet til Graven, til en hensmuldrende Brudgom.

Efter hende kom de, Par efter Par, statelige gamle Damer og Herrer. De smukke, fornemme Fruer kom med blinkende Spænder og Brocher, med mælkehvide Perlehalsbaand og Armbaand af Guld. Fjerene i deres Turbaner hævede sig mellem Silketøj og Kniplinger højt op over Buklerne, og fra deres Skuldre bølgede de tynde Silkeshawler, de en Gang havde faaet i Brudegave, ned over brogede Silkekjoler. Og Mændene kom i deres bedste Puds, med brusende Kalvekrøs, i Livkjoler med høje Kraver og forgyldte Knapper og med Veste af stiv Brokade eller rigt broderet Fløjl. Det *var* et Bryllupstog; saaledes havde Fruen paa Berga villet.

Selv gik hun nærmest efter Anna Stjernhök, ved sin Mands Arm. Havde hun ejet en Kjole af skinnende Brokade, da vilde hun have taget den paa, havde hun ejet Smykker og en pragtfuld Turban, vilde hun ogsaa have baaret dem for at hædre sin Søn paa hans Højtidsdag. Men nu ejede hun ikke

andet end denne sorte Silkekjole og disse gule Kniplinger, som havde været med til saa mange Fester, og hun bar dem ogsaa ved denne Fest.

Skønt Gæsterne kom til Begravelsen med Pomp og Pragt, var dog intet Øje tørt, mens de under stille Klokkringning vandrede ud til Graven. Mænd og Kvinder græd, ikke saa meget over den døde som over sig selv. Se, der gik Bruden, der bar man Brudgommen, der vandrede de selv, smykkede til Gæstebud, og dog — hvor er det Menneske, som gaar paa Guds grønne Jord og ikke ved, at han er hjemfalden til Bekymringen, til Sorgen, til Ulykken, til Døden? De gik og græd ved Tanken om, at intet i Verden var i Stand til at beskytte dem.

Moderen græd ikke, men hun var den eneste, hvis Øjne var tørre.

Da Ritualet var læst og Graven kastet til, gik alle bort, tilbage til Vognene. Kun Fruen paa Berga og Anna Stjernhök blev tilbage ved Graven for at sige den døde et sidste Farvel. Den gamle satte sig ned paa Gravhøjen, og den unge satte sig Siden af hende.

„Se,“ sagde Fruen paa Berga, „jeg har sagt til Gud: „Lad Døden Befrieren komme og hente min Søn, lad ham tage den, jeg elsker højest, med sig til de stille Boligers Fred, og der skal ikke komme andet end Glædestaarer i mine Øjne; med Bryllupspragt vil jeg følge ham til hans Grav, og min røde Rosenbusk, den rigtblomstrende, som staar udenfor mit Sovekammervindue, vil jeg flytte ud til ham paa Kirkegaarden! Og nu er det sket, min Søn er

død. Jeg har hilst Døden som en Ven, kaldt den med de ømmeste Navne, jeg har grædt Glædestaarer over min Søns stivnede Ansigt, og til Efteraaret, naar Løvet falder, flytter jeg min røde Rosenbusk herud. Men du, som sidder her ved min Side, ved du, hvorfor jeg har opsendt saadanne Bønner til Gud?“

Hun saa paa Anaa Stjernhök, men den unge Pige sad stille og bleg ved Siden af hende. Maaske kæmpede hun for at bringe den indre Stemme til Tavshed, som allerede der, paa den dødes friske Grav, begyndte at hviske til hende, at nu endelig var hun fri.

„Skylden er din,“ sagde Fruen paa Berga.

Da sank den unge Pige sammen som under et Kølleslag. Hun svarede ikke et Ord.

„Anna Stjernhök, du var engang stolt og egen-sindig; da legede du med min Søn, tog ham og forskød ham. Hvad var der at sige til det? Han maatte finde sig i det, han saavel som andre. Maaske ogsaa han og vi alle elskede dine Penge ligesaa meget som dig selv. Men du kom igen, du kom med Velsignelse til vort Hjem, du var mild og sagtmodig, stærk og god, da du kom igen. Du omgav os med Kærlighed, du gjorde os saa lykkelige, Anna Stjernhök, og vi stakkels Mennesker laa for dine Fødder.

„Og dog, og dog har jeg ønsket, at du ikke var kommen. Da havde jeg ikke behøvet at bede Gud forkorte min Søns Liv. Ved Juletid kunde han have holdt ud at miste dig, men efter at han havde

lært dig at kende, saadan som du nu er, havde han ikke haft Kraft til det.

„Du skal vide, Anna Stjernhök, du, som i Dag har taget din Brudedragt paa for at følge min Søn, at hvis han havde levet, skulde du aldrig være kommen til at følge ham i den Dragt til Bro Kirke; thi du elskede ham ikke.

„Jeg saa det, du kom kun af Barmhjertighed; thi du vilde mildne vor haarde Skæbne. Du elskede ham ikke. Tror du ikke, at jeg kender Kærligheden, at jeg ser den, hvor den findes, og føler, naar den fattes. Da tænkte jeg: Gid Gud vilde tage min Søns Liv, inden han har faaet Øjnene op!

„Ak, gid du havde elsket ham! Gid du aldrig var kommen til os og havde forsødet vort Liv, naar du ikke elskede ham! Jeg kendte min Pligt: hvis han ikke var død, maatte jeg have sagt ham, at du ikke elskede ham, at du vilde gifte dig med ham, fordi du var Barmhjertigheden selv. Jeg maatte have tvunget ham til at give dig fri, og saa havde hans Livs Lykke været forspildt. Ser du, derfor bad jeg Gud, om han maatte dø, saa jeg ikke var nødt til at forstyrre hans Hjertes Fred. Og jeg har g'ædet mig over hans indfaldne Kinder, glædet mig over hans tunge Aandedræt, skælveth for, at Døden ikke skulde fuldbyrde sit Værk.“

Hun tav og ventede paa Svar, men Anna Stjernhök kunde ikke tale endnu, hun lyttede endnu til mange Stemmer i Sjælens Dyb.

Da udbrod Fruen paa Berga fortvivlet:

„O, hvor lykkelige er dog de, som kan sørge

over deres døde, de, som kan græde Strømme af Taarer. Jeg maa staa med tørre Øjne ved min Søns Grav; jeg maa være glad over hans Død. Hvor jeg dog er ulykkelig!“

Da trykkede Anna Stjernhök Hænderne haardt mod sit Bryst. Hun tænkte paa den Vinternat, da hun havde svoret ved sin unge Kærlighed at være disse fattige Menneskers Støtte og Trøst, og hun skælvede. Havde da alt været forgæves, var hendes Offer et af dem, som Gud ikke modtager? Skulde alt vendes til Forbandelse?

Men hvis hun ofrede alt, vilde Gud da ikke give Gerningen sin Velsignelse og lade hende blive en Lykkebærer, en Støtte, en Hjælp for Mennesker?

„Hvad kræves der, for at du skal kunne sørge over din Søn?“ spurgte hun.

„Der kræves, at jeg ikke mere skulde tro mine Øjnes Vidnesbyrd. Hvis jeg troede, at du elskede min Søn, da vilde jeg sørge over hans Død.“

Da rejste den unge Pige sig med Øjnene straalende af Begejstring. Hun rev sit Brudeslør af og bredte det ud over Graven, hun tog Krans og Krone af og lagde dem paa Sløret.

„Se nu, hvor jeg elsker ham,“ udbrød hun. „Jeg skænker ham min Krans og mit Slør. Jeg vier mig til ham! Aldrig vil jeg tilhøre nogen anden!“

Da rejste ogsaa Fruen paa Berga sig. Hun stod tavs en Stund; hele hendes Legeme skælvede, hendes Ansigt fortrak sig, men til sidst kom Taarerne, Sorgens Taarer.

Men min blege Ven, Døden Befrieren, gøs, da

han saa disse Taarer; saa var han da heller ikke her bleven hilset med Glæde, ikke engang her havde de af Hjertet glædet sig over ham.

Han trak Hætten dybt ned over Ansigtet, gled sagte ned fra Kirkegaardsmuren og forsvandt mellem Korntraverne ude paa Marken.

Tørken.

Hvis døde Ting kan elske, hvis Jord og Vand skelner Venner fra Fjender, saa vilde jeg gerne eje deres Kærlighed. Jeg vilde gerne have, at den grønne Jord ikke skulde føle mine Skridt som en tung Byrde. Jeg vilde gerne, den skulde have let ved at tilgive, at den for min Skyld bliver saaret af Plov og Harve, og at den villigt aabnede sig for mit døde Legeme. Og jeg vilde gerne, at Bølgen, hvis blanke Spejl knuses af mine Aarer, havde samme Taalmodighed med mig, som en Moder har med et uroligt Barn, naar det klatrer op paa hendes Skød uden at bryde sig om, at det krøller hendes Søndags-Silkekjole. Jeg vilde være Ven med den klare Luft, som dirrer over de blaa Bjerger, og med den straalende Sol og de smukke Stjerner. Thi det forekommer mig ofte, som om de døde Ting føler og lider med de levende. Skranken imellem dem og os er ikke saa stor, som Mennesker tro. Hvor er den Del af Jordens Støv, som ikke har været inde i

Livets Kredsløb? Er ikke Vejens hvirvlende Støv en Gang blevet kærtegnet som blødt Haar, blevet elsket som gode, hjælpsomme Hænder? Har ikke Vandet i Hjulsporet fordum strømmet som Blod gennem bankende Hjerter?

Livets Aand bor endnu i de døde Ting. Hvad hører den, mens den slumrer i drømmeløs Søvn? Guds Stemme hører den — lægger den ogsaa Mærke til Menneskers?

I Børn af sene Tider, har I ikke set det? Naar Ufred og Had hersker paa Jorden, maa ogsaa de døde Ting lide mangfoldig. Da bliver Bølgen vild og rovgerrig som en Stimand, da bliver Marken karrig som en Gnier. Men ve den, for hvis Skyld Skoven sukker og Bjergene græder.

Det var et mærkeligt Aar, da Kavallererne rege-rede. Det ser ud for mig, som om det var Menne-skenes Uro, der forstyrrede de døde Tings Ro. Hvorledes skal jeg skildre den Smitte, som da bredte sig over Landet? Skulde man ikke tro, at Kavallererne var Egnens Guder, og at alt blev be-sjælet af deres Aand? Æventyrenes, Sorgløshedens, Vildskabens Aand.

Kunde man fortælle alt, hvad der hint Aar til-drog sig blandt de Mennesker, der boede ved Løf-vens Bred, da vilde Verden undre sig. Thi da vaagnede gammel Kærlighed, men ogsaa gammelt Had, da tændtes nyt. Da flammede alle op i Begær efter Livets Skønhed: Dans og Leg, Spil og Drik greb de efter. Da aabenbaredes alt det, som gem-mer sig inderst i Sjælen.

Det var fra Ekeby, at denne Uroens Smitte udgik; den bredte sig først til Jernværkerne og Herregaardene og drev Menneskene til Uret og Synd. Saa langt har vi til en vis Grad kunnet følge den, fordi de gamle har bevaret Erindringen om Begivenhederne paa nogle af de store Gaarde, men hvorledes den videre bredte sig blandt Befolkningen, derom ved vi kun lidt. Men ingen kan tvivle om, at Tidens Uro gik fra By til By, fra Hytte til Hytte. Hvor en Last var skjult, der kom den til Udbrud, hvor der var en lille Rift mellem Kvinde og Mand, blev den til en Kløft; hvor en stor Dyd eller en stærk Vilje skjulte sig, maatte ogsaa den frem. Thi ikke alt det, som skete, var ondt; men Tiden var saadan, at det gode ofte blev lige saa fordærveligt som det onde. Det var, som naar Stormen gør sin Hugst dybt inde i Skoven: det ene Træ styrter over det andet, den ene Gran drager den anden med sig, og selv Underskoven rives omkuld af de styrtende Kæmper.

Ja sandelig, Galskaben bredte sig blandt Bønder og Tjenestefolk. Alle Vegne blev Hjerter vilde og Hjerner forvirrede. Aldrig var Dansen gaaet saa muntert paa Korsvejen, aldrig var Øltønden bleven tømt saa hurtig, aldrig havde Brændevinskedlen slugt saa meget Korn. Aldrig havde Gæstebuddene været saa mange, aldrig havde Vejen mellem det vrede Ord og Knivstikket været kortere.

Det var en stærk Haand, der slap Tøjlerne, da Majorinden forlod Ekeby. Berusede af Friheden stormede Menneskene afsted til Forvirring og Til-

intetgørelse. Een Herre og Mester havde de til bage. En Herre, som de elskede, det var Brændevinen. Thi dette var i de tunge Aar, da man endnu ikke saa nogen Redning eller noget Haab for Bønderne, da man begyndte at tro, at Brændevinen vilde ødelægge dem og bringe dem til at uddø fra Jorden.

Men Uroen indskrænkede sig ikke til Menneskene. Den spredte sig til alt levende. Aldrig havde Ulv og Bjørn hærget værre, aldrig havde Ræv og Ugle tudet uhyggeligere eller røvet frækkere, aldrig var Faarene oftere gaaet vild i Skoven, aldrig havde saa megen Sygdom raset blandt det kostbare Kvæg.

Den, som vil se Tingenes Sammenhæng, maa drage bort fra Byerne og bo i en ensom Hytte i Skovbrynet. Han maa passe Kulmiln Natten igennem eller leve ude paa de lange Søer Dag og Nat en lys Sommermaan, mens Tømmerflaaden langsomt driver ned til Venen; da vil han lære at lægge Mærke til alle Tegn i Naturen og forstaa, hvordan de døde Ting er afhængige af de levende. Han vil se, at naar der er Uro paa Jorden, forstyrres de døde Tings Fred. Det ved Bonden. Det er i saadanne Tider, Huldren slukker Milen, og Havfruen slaar Baaden i Stykker, at Nøkken sender Sygdom og Nissen lader Koen sulte ihjel. Og saadan var det dette Aar. Aldrig havde Vaarflommen hærget saa slemt. Ekeby Mølle og Smedje var ikke dens eneste Offer. Smaa Elve, som forhen, naar Foraaret havde givet dem Kræfter, i det højeste havde været

i Stand til at rive en tom Lade med sig, de rettede nu deres Angreb mod hele Gaarde og skyllede dem bort. Aldrig havde man hørt, at Lynilden havde gjort saa megen Skade allerede før St. Hans — efter St. Hansdag mærkede man ikke mere til den. Da kom Tørken.

Saa længe man havde de lange Dage, kom der ingen Regn. Lige fra midt i Juni til Begyndelsen af September laa Løfsjø Herred badet i uafbrudt Solskin.

Regnen vilde ikke falde, Jorden vilde ikke give Næring, Vinden vilde ikke blæse. Solskin alene strømmede ned over Jorden. Aa, det skønne Solskin, det livsbringende Solskin, hvordan skal jeg kunne fortælle om dets onde Værk? Solskinnet ligner Kærligheden: hvem kender ikke de Misgerninger, den har begaaet, og hvem kan lade være at tilgive den? Solskinnet ligner Gösta Berling — det glæder alle Mennesker, derfor tier alle med det onde, det har gjort.

En saadan Tørke efter St. Hansdag vilde sagtens ikke være saa uheldsvanger i andre Egne som i Vermland. Men der var Foraaret kommet sent. Græsset var ikke ret langt fremme og naaede ikke at blive højt; Rugen manglede Næring, netop da den skulde til at blomstre og sætte Kærne; Vaarsæden, hvoraf man bagte det meste Brød da for Tiden, bar tynde smaa Aks paa Straa af et Kvarters Højde; de sent saaede Roer kunde slet ikke gro, ikke engang Kartoflerne var i Stand til at suge Næring af denne forstenede Jord.

I saadanne Aar begynder de at ængste sig oppe i Skovhytterne, og fra Bjergene gaar Angsten ned til de roligere Folk i Slettebyerne.

„Der er en, som Guds Haand søger!“ siger Bønderne.

Og enhver slaar sig for sit Bryst og siger: „Er det mig? O Moder, o Natur, er det mig? Er det af Uvilje over mig, Regnen holder sig borte? Er det i Vrede mod mig, den strenge Jord bliver tør og haard? Og dette evige Solskin, strømmer det i sin Klarhed hver Dag fra en skyfri Himmel for at samle gloende Kul paa mit Hoved? Eller, hvis det ikke er mig, hvem er det da, Guds Haand søger?“

Mens Rugkornene sygner hen i de smaa Aks, mens Kartoflerne ikke kan samle Næring af Jorden, mens Kvæget med røde Øjne og gispende af Hede flokkes om de snart udtørrede Brønde, mens Angsten for Fremtiden snører Hjertet sammen, føres der underlig Tale paa Egnen.

„En saadan Hjemsøgelse kommer ikke uden Aarsag,“ siger Folk. „Hvem er det, Guds Haand søger?“

Det var en Søndag i August. Gudstjenesten var forbi. Folk vandrede i smaa Skarer hen ad de solhede Veje. Rundt om saa de forbrændte Skove og en ødelagt Afgrøde. Rugen var sat i Traver, men den stod sparsomt med tynde Neg. De, som havde brændt Braater, havde haft et let Arbejde det Aar, men det var ogsaa mange Gange hændt, at de var kommen til at stikke Ild i den tørre Skov. Og hvad Skovbranden havde skaanet, havde Insekterne taget:

Fyrretræerne havde mistet deres Naale og stod nøgne som en Løvskov om Efteraaret, Birketræernes Blade hang optrevlede med blottede Ribber og ødelagte Bladplader.

De bekymrede Skarer manglede ikke Samtale-æmner. Der var mange, som kunde fortælle om, hvor svært det havde været i Uaarene attenhundredotte og ni og i den kolde Vinter attenhundred og tolv, da Spurvvene frøs ihjel. Hungersnøden var dem ikke fremmed, de havde set dens bistre Ansigt før. De vidste, hvordan man skulde bage Brød af Bark og vænne Køerne til at æde Mos.

Der var en Kvinde, som havde gjort Forsøg med en ny Slags Brød af Tyttebær og Bygmel. Hun havde en Prøve af det med og lod Folk smage paa det. Hun var stolt af Opfindelsen. Men over dem alle svævede det samme Spørgsmaal; det stirrede ud af alle Øjne, hviskedes paa alle Læber:

„Hvem er det, o Herre, som din Haand søger?

„Du Strenghedens Gud, hvem har nægtet dig Ofre af Bønner og gode Gerninger, siden du tager vort fattige Brød fra os?“

En yderligere Straf fra Gud var det, at Majorinden nu var borte. Som Følge af den rigelige Arbejdsfortjeneste, der havde været paa hendes Tid, med Malmkørsel, med Tømmerhugst og sligt, havde Herredets Beboere næsten aflagt deres mange hundrede Aar gamle Vane at søge Arbejde langt borte fra Hjemmet. Nu maatte de unge igen af Sted, men der vilde alligevel blive nok tilbage, som maatte sidde hjemme og sulte.

En Mand i de mørke Skarer, som var gaaet vestpaa over Broen og stred sig opad Broby Bakker, blev et Øjeblik staaende ved den Vej, som førte op til den gerrige Brobypræsts Bolig. Han tog en tør Pind op fra Jorden og kastede den ind paa Præstegaardsvejen.

„Tørre som denne Pind har de Bønner været, han har givet Vorherre,“ sagde Manden.

Den, som gik nærmest ved ham, blev ogsaa staaende. Han tog en tør Kvist op og kastede den hen ved Siden af Pinden.

„Som Præsten, saa Offeret,“ sagde han.

Den tredje i Flokken fulgte det givne Eksempel. „Han har været som Tørken: Pinde og Straa er alt, hvad han har ladet os beholde.“

Den fjerde sagde: „Vi giver ham igen, hvad han har givet os.“

Og den femte: „Til evig Skam kaster jeg dette til ham. Gid han maa tørres hen og visne som denne Kvist!“

„Tørt Foder til Tørkepræsten,“ sagde den sjette.

De Folk, som kommer bagefter, ser, hvad de gør, og hører, hvad de siger. Nu faar de Svar paa det, de saa længe har spurgt om.

„Giv ham, hvad der tilkommer ham! Han har bragt Tørken over os,“ lyder det blandt Mængden.

Og alle standser de, alle siger de hver sit Ord og kaster hver sin Gren, inden de gaar videre.

I Vinkelen mellem Vejene laa snart en Høj af Pinde og Straa — Skamhøjen over Brobypræsten.

Det var Befolkningens eneste Hævn. Ingen

løftede sin Haand mod Præsten eller sagde et ondt Ord til ham selv. Fortvivlede Hjerter lettete sig for en Del af deres Byrde ved at kaste en tør Kvist paa denne Høj. De tog ikke selv nogen Hævn. De udpegede blot den skyldige overfor Gengældelsens Gud.

„Har vi ikke dyrket dig ret — ja, saa er det den Mands Skyld. Vær barmhjertig, Herre, og lad ham alene lide. Vi mærker ham med Skam og Vanære. Vi er ikke eet med ham.“

Det blev meget snart Skik, at enhver, som gik forbi Vejen op til Præstegaarden, kastede en tør Kvist paa Skamhøjen. „Lad Gud og Mennesker se det,“ tænkte enhver forbigaaende. „Ogsaa jeg foragter ham, som har bragt Guds Vrede over os.“

Den gamle Gnier lagde snart Mærke til Højen ved Vejkanten. Han lod den rydde bort — nogle sagde, at han fyrede paa sin Skorsten med den. Næste Dag havde der paa samme Sted samlet sig en ny Høj, og saa snart han lod den rydde bort, blev der opkastet en ny. De tørre Kviste laa der og sagde: „Skam, Skam over Brobypræsten!“

Det var de varme, tørre Hundedage. Tung af Røg, mættet af Brandlugt laa Luften over Egnen; Tankerne blev forvirrede i de ophedede Hjerter. Præsten i Broby var bleven til Tørkens Dæmon. Det var for Bønderne, som om den gamle Gnier sad og bevogtede Himlens Kilder.

Snart blev Befolkningens Mening Præsten klar. Han forstod, at den udpegede ham som Ulykkens

Ophav. Det var af Vrede over ham, at Gud lod Jorden vansmægte. Skibsfolkene, som var i Nød paa det vildene Hav, havde kastet Lod. Han var Manden, som skulde over Bord. Han prøvede paa at le ad dem og deres Kviste, men da det havde varet ved i en Uge, lo han ikke mere. Aa, hvad det var for en Barnagtighed! Han forstod nok, at mange Aars Had søgte Lejlighed til at give sig Luft. Hvad saa? han var ikke vant til Kærlighed.

Det blev han ikke mildere af. Han havde maaske ønsket at forbedre sig, efter at den gamle Frøken havde besøgt ham; nu kunde han ikke. Han vilde ikke tvinges til Forbedring.

Men lidt efter lidt blev Højen ham for mægtig. Han maatte bestandig tænke paa den, og den Mening, som alle nærede, slog ogsaa Rod hos ham. Det var det forfærdeligste Vidnesbyrd, denne Kasten tørre Kviste. Han gik og saa paa Højen, talte de Grene, som var kommen til for hver Dag. Tanken paa den bredte sig og fortrængte alle andre Tanker. Den Høj gjorde det af med ham.

For hver Dag maatte han mere og mere give Folket Ret. Han faldt af og blev en Olding i Løbet af nogle faa Uger. Han fik Samvittighedsnag, saa han blev syg deraf. Men det var, som om det alt-sammen knyttede sig til denne Høj. Det var, som Samvittighedsnagene vilde have tiet og Alderdommens Byrde igen være veget fra ham, hvis blot Højen havde holdt op at være.

Til sidst sad han der hele Dagen og passede

paa. Men Folk var ubarmhjertige; om Natten blev der altid kastet nye Kviste derhen.

*

*

*

En Dag kom Gösta Berling kørende hen ad Vejen. Brobypræsten sad ved Vejkanten, gammel og affældig. Had sad og pillede ved de tørre Pinde og lagde dem sammen i Rækker og Bunker og legede med dem, som om han var bleven Barn paa ny. Gösta blev bedrøvet over hans Elendighed.

„Hvad er det, Præsten bestiller?“ siger han og springer rask af Vognen.

„Aa, jeg sidder her og piller. Jeg bestiller egentlig ingen Ting.“

„Præsten skulde gaa hjem og ikke sidde her i Landevejsstøvet.“

„Det er nok bedst, jeg sidder her alligevel.“

Da sætter Gösta sig ved Siden af ham. „Det er ikke saa nemt at være Præst,“ siger han, da han har siddet lidt.

„Det kan nok gaa an her nede, hvor der er Mennesker,“ svarede Præsten. „Det er værre deroppe.“

Gösta ved, hvad han mener. Han kender nok disse Sogne i det nordlige Vermland, hvor der undertiden ikke engang findes en Bolig til Præsten, de store Skovsogne. hvor Finnerne bor i Røgstuer, de fattige Egne med et Par Mennesker paa hver Mil, hvor Præsten er det eneste dannede Menneske

i Sognet. Brobypræsten havde været i et saadant Sogn i over tyve Aar.

„Det er der, de sender os hen, naar vi er unge,“ siger Gösta. „Det er umuligt at holde Livet ud der. Og saa bliver man ødelagt for bestandig. Der er mange, som er gaaet til Grunde deroppe.“

„Det er der,“ siger Brobypræsten. „Ensomheden ødelægger en.“

„Man kommer,“ siger Gösta ivrig og veltalende, „og taler og formaner og tror, at alt skal blive godt, at Menigheden snart vil vandre paa bedre Veje.“

„Ja netop.“

„Men snart mærker man, at Ord ikke hjælper. Fattigdommen er i Vejen. Fattigdommen hindrer al Forbedring.“

„Fattigdommen,“ gentager Præsten. „Fattigdommen har ødelagt mit Liv.“

„En ung Præst kommer derop,“ vedbliver Gösta, „fattig som alle de andre. Han siger til Drankeren: Lad være at drikke.“

„Da svarer Drankeren,“ falder Præsten ham i Talen: Giv mig noget, som er bedre end Brændevin. Brændevin er Pels om Vinteren, Kølighed om Sommeren. Brændevin er en varm Stue og en blød Seng. Giv mig alt det, saa skal jeg lade være at drikke.“

„Og saa,“ vedbliver Gösta igen, „siger Præsten til Tyven: du skal ikke stjæle, og til den onde Mand: du skal ikke slaa din Hustru, og til den overtroiske: du skal tro paa Gud og ikke paa Djævelen og Troidene. Men da svarer Tyven: giv

mig Brød; og den onde Mand siger: gør os rige, saa skal vi lade være at kives, og den overtroiske: lær mig noget bedre. Men hvem kan hjælpe dem uden Penge?”

„Det er sandt, det er sandt, hvert eneste Ord,“ udbryder den gamle. „Paa Gud troede de, men mere paa Djævelen, mest dog paa Troidene i Bjergene og Nissen i Laden. Alt Kornet blev brændt op i Brændevinskedlen. Ingen kunde se nogen Ende paa Elendigheden. I de fleste af de graa Hytter var Nøden til Huse. Hemmelig Sorg gjorde Kvindernes Tunge bitter. Uhyggen derhjemme drev Mændene ud i Drukkenskab. Marker og Kvæg forstod de ikke at passe. De var bange for Herremanden og gjorde Nar ad Præsten. Hvad skulde man stille op med dem? Hvad jeg talte til dem fra Prædikestolen, forstod de ikke. Hvad jeg vilde lære dem, troede de ikke. Og ingen at raadføre sig med, ingen, som kunde hjælpe mig at holde Modet oppe.“

„Der er dem, der har holdt det ud,“ siger Gösta. „Guds Naade har været saa rig over nogle af dem, at de ikke er vendt tilbage fra et saadant Liv som brudte Mennesker. Deres Kræfter har strakt til, de har udholdt Ensomheden, Fattigdommen, Haabløsheden. De har gjort den Smule godt, de kunde, og har ikke fortvivlet. Saadanne Mænd har der altid været og er der endnu. Jeg hilser dem som Helte. Jeg vil ære dem, saa længe jeg lever. Jeg kunde ikke have holdt ud.“

„Jeg kunde ikke,“ tilføjer Præsten.

„Præsten deroppe,“ siger Gösta eftertænksomt, „beslutter, at han vil se at blive en rig Mand, en overmaade rig Mand. Ingen fattig kan bekæmpe det onde. Og saa begynder han at samle Penge.“

„Hvis han ikke samlede Penge, vilde han give sig til at drikke,“ svarer den gamle, „han ser saa megen Elendighed.“

„Eller blive sløv og doven og miste alle sine Kræfter. Det er farligt at komme derop for den, som ikke er født der.“

„Han maa gøre sig haard for at samle Penge. Først lader han, som om han er det, siden bliver det til en Vane.“

„Han maa være haard baade mod sig selv og andre,“ vedbliver Gösta. „Det er svært at samle Penge. Han maa taale Had og Foragt, han maa fryse og sulte og forhærde sit Hjerte: det er næsten, som om han glemte, hvorfor han begyndte paa at spare.“

Brobypræsten saa sky op paa ham. Han spurgte sig selv, om Gösta sad der og gjorde Nar ad ham. Men Gösta var lutter Iver og Alvor. Det var, som om han talte sin egen Sag.

„Saadan er det gaaet mig,“ siger den gamle stille.

„Men Gud beskytter ham,“ begynder Gösta gen. „Han opvækker hans Ungdoms Tanker hos ham, naar han har samlet nok. Han giver Præsten et Tegn, naar Guds Folk trænger til ham.“

„Men hvis Præsten nu ikke adlyder Tegnet, Gösta Berling?“

„Han kan ikke modstaa det,“ siger Gösta og smiler glad. „Han lokkes saa lifligt af Tanken om de varme Hytter, som han skal hjælpe de fattige at bygge.“

Præsten ser ned paa de smaa Bygninger, han har siddet og opført af Skamhøjens Pinde. Jo længer han taler med Gösta, jo mere overbevist bliver han om, at han har Ret. Han havde altid haft denne Tanke om at gøre godt engang, naar han havde faaet nok. Han klynger sig fast til dette: naturligvis havde han haft denne Tanke.

„Hvorfor bygger han da aldrig Hytterne?“ spørger han sky.

„Han undser sig. Man kunde let tro, at det var af Frygt for Folk, han gjorde, hvad han altid havde haft i Sinde at gøre.“

„Han kan ikke taale at blive tvungen; det er det.“

„Han kan dog hjælpe i Løndom. Der trænges til megen Hjælp i Aar. Han kan skaffe sig en, som uddeler hans Gaver. Jeg forstaar Meningen med det altsammen,“ udbryder Gösta, og hans Øjne straalere. „I Aar skal Tusinder faa deres Brød af den, som de overdænger med Forbandelser.“

„Saadan skal det blive, Gösta.“

Der kom en Rus over disse to, der saa lidt havde kunnet fylde det Kald, de havde valgt sig. Deres Ungdoms Lyst til at tjene Gud og Mennesker kom atter over dem. De svælgede i de Velgeringer, de skulde udføre. Gösta skulde være Præstens Hjælper.

„Nu maa vi først skaffe Brød,“ sagde Præsten.

„Og vi skal skaffe Skolelærere. Vi skal faa Landmaalere herhen, som kan udskifte Jorden. Og saa skal Folket lære at dyrke Markerne og passe Kreaturerne.“

„Vi vil bryde ny Veje og bygge en ny Landsby.“

„Vi vil bygge Sluser nede ved Bergs Fosser, saa der bliver aaben Vej mellem Løfven og Venern.“

„Al den Rigdom, som findes i Skovene, skal blive til dobbelt Velsignelse, naar Vejen er aaben til Havet.“

„Forbandelserne vil blive til Velsignelser,“ udbryder Gösta.

Præsten ser op. De læser i hinandens Blik samme glødende Begejstring. Men i det samme fængsler Skamhøjen deres Blik.

„Gösta,“ siger den gamle, „alt dette krævede en stærk Mands Kræfter, men jeg er Døden nær. Du ser, hvad der taget Livet af mig.“

„Skaf den bort.“

„Hvordan det, Gösta Berling?“

Gösta gaar tæt hen til ham og ser ham fast i Øjnene. „Bed Gud om Regn,“ siger han. „Præsten skal jo prædike paa Søndag. Bed da Gud om Regn!“

Den gamle Præst synker sammen i Forfærdelse.

„Hvis det er Alvor, hvis det ikke er Præsten, som har bragt Tørken over Landet, hvis Præsten

har villet tjene den Højeste med sin Haardhed, saa bed Gud om Regn. Det skal være Tegnet. Deraf skal vi at vide, om Gud vil, hvad vi vil.“

Da Gösta atter kørte ned ad Broby Bakker, undredes han over sig selv og den Begejstring, der havde grebet ham. Men det kunde dog blive et skønt Liv. Ja, men ikke for ham. Deroppe vilde de ikke vide af hans Hjælp.

*

*

*

I Broby Kirke var Prædikenen netop forbi og de sædvanlige Bønner læst. Præsten skulde netop til at gaa ned ad Trappen fra Prædikestolen. Men han tøvede. Omsider faldt han paa Knæ deroppe og bad om Regn.

Han bad, som et fortvivlet Menneske beder, med faa Ord, uden egentlig Sammenhæng.

„Er det min Synd, som har vakt din Vrede, saa straf blot mig. Findes der Barmhjertighed hos dig, du Naadens Gud, saa lad det regne! Tag Skammen fra mig! Lad det regne for min Bøns Skyld! Lad der falde Regn paa den fattiges Mark. Giv dit Folk Brød!“

Dagen var varm, det var utaalelig lummert. Menigheden havde siddet som i Dvale; men ved disse afbrudte Lyd, denne hæse Fortvivlelse, vaagnede enhver.

„Hvis der endnu er en Vej til Oprejsning for mig, saa giv Regn . . .“

Han tav. Dørene stod aabne. Nu kom et heftigt Vindstød susende. Det for hen ad Marken, hvirvlede op mod Kirken og sendte en Støvsy derind, fuld af Pinde og Straa. Præsten kunde ikke fortsætte, han vaklede ned af Prædikestolen.

Menneskene gøs. Skulde dette være et Svar?

Men Vindstødet var kun en Forløber for Tordenvejret. Det trak sammen med en Hurtighed uden Lige. Da Salmen var sunget, og Præsten stod for Altret, glimtede allerede Lynene, og Tordenen buldrede løs, saa den overdøvede Lyden af hans Ord. Da Klokkeren spillede Udgangssalmen, piskede allerede de første Regndraaber mod de grønne Vinduesruder, og alle Folk stormede ud for at se paa Regnen. Men de lod sig ikke nøje med at se: nogle græd, andre lo, mens de lod den stærke Tordenregn strømme ned over sig. Aa, hvor deres Nød havde været stor! Hvor de havde været ulykkelige! Men Gud er god. Gud giver Regn. Hvilken Glæde, hvilken Glæde!

Brobypræsten var den eneste, som ikke kom ud i Regnen. Han laa paa Knæ oppe ved Alteret og rejste sig ikke. Glæden var for voldsom for ham. Han døde af Glæde.

Barnets Moder.

Der kunde ikke være mere end een Mening om den Ting: Barnet maatte have en Fader.

Barnet var det ynkeligste menneskelige Væsen, man kunde tænke sig, lille og rød, med Huden i tusinde Folder. Barnet var et lille Væsen, som altid skreg, som havde haft Krampeanfald lige fra Fødslen, en stakkels vildfarende, som var kommen ind i Livet seks eller syv Uger før det havde Lov til det, og derfor aldrig kunde finde sig til Rette paa Jorden.

Barnet vejede saa lidt, at det ikke engang er Umagen værd at sige, hvor lidt det var. Man maatte sy det ind i Lammeskind, og det vilde hverken spise eller sove. Men det levede. Ingen vidste, hvordan det blev holdt i Live, men leve gjorde det.

Barnet var født i et lille Bondehus østen for Klarelven. Barnets Moder var kommen dertil og havde søgt Tjeneste en Dag i Begyndelsen af Juni. Hun var kommen i Ulykke, havde hun sagt til Folkene i Huset, og hendes Moder havde da været saa haard imod hende, at hun havde været nødt til at flygte hjemmefra. Hun kaldte sig Elisabet Karlsdatter, men hun vilde ikke sige, hvorfra hun var, for saa vilde de maaske lade hendes Forældre vide, at hun var der, og hvis de fandt hende, vilde de pine hende ihjel; det var hun vis paa. Hun forlangte ingen Løn, kun Mad og Tag over Hovedet. Hun kunde arbejde: væve eller spinde eller passe

Kørne — hvad de vilde. Ønskede de det, kunde hun ogsaa betale for sig.

Hun havde været klog nok til at komme ind i Gaarden barfodet, med Skoene under Armen, hun havde grove Hænder, hun talte Egnens Sprog, og hun bar en Bondepiges Dragt. De troede hende.

Husbonden syntes, hun saa skrøbelig ud, og havde ikke stor Tro til hendes Arbejdsdygtighed. Men et Sted skulde hun jo da være, Stakkel. Og saa fik hun Lov at blive der.

Der var noget ved hende, som gjorde, at alle paa Gaarden var venlige mod hende. Hun var kommen til et godt Sted. Menneskene dér var alvorlige og stilfærdige. Husmoderen syntes godt om hende, især siden hun havde opdaget, at hun kunde væve Drejl. De laante en Drejlsvæv i Provstegaarden, og Barnets Moder havde siddet ved Væverstolen hele Sommeren.

Det faldt ingen ind, at hun skulde spares: hun maatte arbejde som en Bondepige hele Tiden. Hun vilde ogsaa selv helst arbejde. Hun var ikke videre ulykkelig. Livet blandt Bønderne tiltalte hende, skønt hun maatte undvære alle tilvante Bekvemmeligheder. Men man tog alting ganske jævnt og roligt der. Alles Tanker drejede sig om Arbejdet, og Dagene gik saa ensformigt, at man tog fejl af dem og troede, man var midt i Ugen, naar Søndagen kom.

En Dag i Slutningen af August havde de haft travlt med at høste Havre, og Barnets Moder var gaaet med ud paa Marken for at binde Neg. Da havde hun overanstrengt sig, og Barnet var blevet

født, men for tidligt. Hun havde ventet det i Oktober.

Nu stod Husmoderen med Barnet og varmede det ved Ilden; thi den lille Stakkel frøs midt i August-varmen. Barnets Moder laa i Kammeret indenfor og lyttede til, hvad der blev sagt om den lille. Hun kunde forestille sig, hvordan Karle og Piger gik hen og tog ham i Øjesyn.

„Sikken en lille Stakkel,“ sagde de da altid, og bagefter hed det ufravigeligt: „Din lille Stakkel, som ingen Fader har!“

En og anden undrede sig over, at den var saa rød og saa rynket, men da var der altid en anden, som svarede, at saadan var alle Børn.

De klagede ikke over Barnets Skrig: de var egenlig overbeviste om, at Børn skulde skrige, og alt vel overvejet var Barnet kraftigt for sin Alder. Det lod til, at alt vilde have været ganske i sin Orden, naar det blot havde haft en Fader.

Moderen laa og hørte paa det og undrede sig. Tingen forekom hende pludselig overordentlig vigtig. Hvorledes skulde den komme gennem Livet, den lille Stakkel, som ikke havde nogen Fader?

Hun havde lagt sin Plan i Forvejen. Hun vilde blive i Bondegaarden det første Aar. Senere vilde hun leje sig et Værelse og fortjene sit Brød ved at væve. Hun vilde selv fortjene det nødvendige til at føde og klæde Barnet. Hendes Mand maatte gerne blive ved at tro, at hun var ham uværdig. Hun havde tænkt, at Barnet maaske vilde blive et bedre Menneske, naar det blev opdraget af hende alene,

end naar en dum og hoffærdig Fader skulde vejlede det.

Men nu, efter at Barnet var født, kunde hun ikke se saadan paa Tingene. Nu syntes hun, at hun havde været egenkærlig. „Barnet maa have en Fader,“ sagde hun til sig selv.

Havde den lille ikke været saadan en ynkelig Stakkel, havde han kunnet spise og sove som andre Børn, havde hans Hoved ikke bestandig hængt ned mod den ene Skulder, og havde han ikke været saa nær ved at dø, naar Krampeanfaldene kom, saa vilde Spørgsmaalet ikke have være af saa umaadelig Vigtighed. Men denne lille hjælpeløse *maatte* have en Fader.

Det var ikke saa let at bestemme sig, men bestemme sig *maatte* hun, og det straks. Barnet var tre Dage gammelt, og Bønderne i Vermland venter sjældn længere med at bringe deres Børn til Daaben. Under hvilket Navn skulde nu den lille indskrives i Kirkebogen, og hvad vilde Præsten vide om Barnets Moder? Det var dog vist en Uret mod Barnet at lade det indskrives som faderløst. Det var nu engang kommet ind i denne Sorgens Verden, men syntes blot at længes bort igen. Maaske det vilde trives bedre, hvis det fik en Fader. Hvis dette Barn nu blev til en svag og sygelig Mand, hvor kunde hun da forsvare at berøve det Fordelene ved Fødsel og Rigdom?

Barnets Moder vidste jo godt, at det plejer at være en stor Begivenhed og en stor Glæde, naar et Barn kommer til Verden. Nu syntes hun, det *maatte*

være tungt at leve for denne lille, som alle ynkede. Hun vilde gerne se ham sove paa Silke og Kniplinger, som det sømmer sig for en Grevesøn. Hun vilde gerne se ham omgiven af Glæde og Stolthed. Ja, Barnet *maatte* have en Fader.

Barnets Moder begyndte at mene, at hun begik altfor stor Uret mod dets Fader. Havde hun Ret til at beholde det for sig selv alene! Det kunde hun ikke have. Saadant et dyrebart lille Væsen, hvis Værd det ikke staar i et Menneskes Magt at maale, skulde hun tilegne sig det? Det var næppe retskaffent at handle saadan.

Barnets Moder vilde ikke gerne tilbage til sin Mand. Hun var bange for, at det vilde blive hendes Død. Men den lille var i større Fare end hun. Han kunde dø, hvad Øjeblik det skulde være, og han var ikke døbt.

Det som havde drevet hende hjemmefra, den store Synd, som havde boet i hendes Hjerte, var borte. Nu følte hun visselig ikke Kærlighed til nogen anden end den lille, som ingen Fader havde. Det var ikke nogen tung Pligt at prøve paa at skaffe ham en.

Barnets Moder lod Manden og Konen i Huset kalde til sig og sagde dem alt. Manden kørte til Borg for at fortælle Grev Dohna, at hans Hustru levede, og at der var født et Barn, som *maatte* have en Fader.

Bonden kom hjem sent om Aftenen. Han havde ikke truffet Greven, for denne var rejst bort, men han havde været hos Præsten i Svartsjö og talt

med ham om Sagen. Saa fik Grevinden at vide, at hendes Ægteskab var erklæret for ugyldigt, og at hun ikke længer havde en Mand.

Præsten skrev et venligt Brev til hende og tilbød hende et Hjem i sit Hus. Der blev ogsaa sendt hende et Brev fra hendes egen Fader til Grev Henrik; det maatte være kommet til Borg et Par Dage efter hendes Flugt. Det var maaske netop dette Brev, hvori den gamle bad Greven om at paaskynde Ægteskabets Stadfæstelse, der havde anvist Greven den letteste Maade at blive sin Hustru kvit.

Man kan nok tænke sig, at Barnets Moder blev greben af Vrede, endnu mere end af Sorg, da hun hørte Bondens Fortælling. Moderen til et stærkt og smukt Barn kunde have modtaget en saadan Efterretning med Foragt og været stolt over at eje Barnet ganske alene. Moderen til det lille hjælpeløse Barn syntes næsten, hun kunde have dræbt sin Mand. Hun havde ingen Stolthed at ty til.

Hele Natten veg Søvnens fra hendes Leje. Barnet *maatte* have en Fader, tænkte hun om og om igen.

Næste Morgen maatte Bonden paa hendes Opfordring køre til Ekeby og hente Gösta Berling.

Gösta gjorde den tavse Mand mange Spørgsmaal, men fik intet at vide. Ja, Grevinden havde været i hans Hus hele Sommeren. Hun havde været rask og arbejdet. Nu var der født et Barn. Barnet var svagt, men Moderen vilde snart være rask igen.

Gösta spurgte, om Grevinden vidste, at Ægteskabet var blevet opløst.

Ja, nu vidste hun det. Hun havde faaet det at vide i Gaar.

Hele Vejen derhen havde Gösta snart Feber, snart Kuldegysninger. Hvad vilde hun ham? Hvorfor sendte hun Bud efter ham?

Han tænkte paa Sommerlivet deroppe ved Löfvens Bred. De havde tilbragt Dagene med Spøg og Leg og Lystture, og imidlertid havde hun arbejdet og lidt. Aldrig havde han tænkt sig Muligheden af at faa hende at se igen. Aa, havde han dog blot turdet haabe det! Da vilde han være traadt frem for hende som en bedre Mand. Hvad havde han nu at se tilbage paa andet end de sædvanlige Daarskaber!

Henved Klokken otte om Aftenen naaede han Stedet og blev straks ført ind til Barnets Moder. Der var halvmørkt i Stuen: han kunde næppe se hende, som hun laa der. Manden og Konen kom ogsaa ind.

Nu maa man huske, at hun, hvis hvide Ansigt lyste ham i Møde i Tusmørket, stadig var det højeste og reneste, han kendte, den skønneste Sjæl, der havde iført sig jordisk Klædebon. Da han nu atter følte Velsignelsen ved hendes Nærværelse, følte han Trang til at kaste sig ned paa Knæ og takke hende, fordi hun paany aabenbarede sig for ham, men han var saa overvældet af Bevægelse, at han ingenting kunde sige eller gøre.

„Kære Grevinde Elisabet,“ sagde han blot.

„God Aften, Gösta!“

Hun rakte ham sin Haand, som igen var bleven

af Kærlighed, men saadan er det ikke med mig. Hvis jeg elskede dig, vilde jeg ikke have Mod til at tale saadan, som jeg nu taler. For min egen Skyld vilde jeg ikke bede om noget saadant, Gösta, men ser du, Barnet maa jo have en Fader. Du forstaar vist allerede, hvad det er, jeg vil bede dig om. Det er ganske vist en stor Fornedrelse for dig, fordi jeg er en ugift Kvinde, som har et Barn. Jeg tænkte ikke paa, at du maaske vilde gøre det, fordi du er ringere end andre, skønt — jo, jeg tænkte ogsaa paa det. Men mest tænkte jeg paa, at du maaske vilde gøre det, fordi du er saa god, Gösta, fordi du er en Helt og kan opofre dig. Men det er maaske for meget forlangt. Maaske en Mand ikke *kan* gøre saa meget. Hvis du foragter mig for meget, hvis det et er dig for modbydeligt at nævnes som Fader til en andens Barn, saa sig det blot. Jeg skal ikke blive vred. Jeg indser nok, at det er for meget forlangt, men Barnet er saa sygt, Gösta. Det er saa haardt, at man ved hans Daab ikke kan nævne Navnet paa hans Moders Mand.“

Mens han hørte paa hende, følte han det samme, som da han den Foraarsdag maatte sætte hende i Land og overlade hende til hendes Skæbne. Nu maatte han hjælpe hende at ødelægge hendes Fremtid, hele hendes Fremtid. Han maatte gøre det, han, som elskede hende.

„Jeg vil gøre alt, hvad Grevinden ønsker,“ sagde han.

Næste Dag talte han med Provsten i Bro, thi Svartsjö er Anneks til Bro, og der skulde Lysningen

ske. Den gode, gamle Provst blev rørt over hans Fortælling og lovede at tage alt Ansvar for Forlovere og deslige paa sig.

„Ja,“ sagde han, „du maa hjælpe hende, Gösta, det maa du. Hun kunde ellers let blive vanvittig. Hun tror, hun har gjort Barnet Skade, fordi hun ikke har kunnet nævne dets Fader. Hun har en meget øm Samvittighed, den Kvinde.“

„Men jeg ved, at jeg vil gøre hende ulykkelig,“ udbrød Gösta.

„Det maa du sandelig ikke, Gösta. Du maa se at blive en fornuftig Mand nu, du har Hustru og Barn at sørge for.“

Imidlertid vilde Provsten tage ned til Svartsjö og tale baade med Præsten og Lagmanden. Enden paa det hele blev, at næste Søndag, første September, blev der i Svartsjö Kirke lyst for Gösta Berling og Elisabet von Thurn.

Saa blev Barnets Moder med den største Forsigtighed kørt til Ekeby, og der blev Barnet døbt.

Provsten talte nu med hende og sagde, at hun endnu kunde tilbagekalde sin Beslutning: at gifte sig med en Mand som Gösta Berling. Hun burde jo først skrive til sin Fader.

„Jeg kan ikke fortryde det,“ sagde hun, „tænk om mit Barn skulde dø, inden det har faaet en Fader.“

Da der blev lyst tredje Gang, havde Barnets Moder allerede i flere Dage været rask og oppe. Om Eftermiddagen kom Provsten til Ekeby og viede hende til Gösta Berling. Men der var ingen, som

tænkte paa, at dette var et Bryllup. Der var ingen Gæster indbudt. Man skaffede blot Barnet en Fader, det var det hele.

Barnets Moder straaledede i stille Glæde, som om hun havde naaet et stort Maal i Livet. Brudgommen var bedrøvet. Han tænkte paa, hvordan hun forspildte sin Fremtid i et Ægteskab med ham. Han mærkede med Forfærdelse, at han egentlig næppe eksisterede for hende. Alle hendes Tanker var hos Barnet.

Et Par Dage efter havde Faderen og Moderen Sorg. Barnet var død under et Krampeanfald.

Det forekom mange, at Barnets Moder ikke sørgede saa heftigt og saa dybt, som man havde ventet; der laa et Skær af Triumf over hende. Det var, som om hun jubledede over, at hun havde ødelagt hele sin Fremtid for Barnets Skyld. Naar den lille kom op til Englene, skulde han dog mindes, at han paa Jorden havde haft en Moder, som havde elsket ham.

*

*

*

Alt dette gik stille og ubemærket for sig. Da der blev lyst for Gösta Berling og Elisabet von Thurn nede i Svartsjö, vidste de fleste ikke engang, hvem Bruden var. Præsterne og Herregaardsfolkene, som nok vidste Besked om Sagen, talte saa lidt som muligt om den. Det var, som om de frygtede for, at en eller anden, der havde tabt Troen paa Samvitighedens Magt, skulde give den unge Kvindes

Handlemaade en ond Udtydning. Man var saa bange, saa bange for, at nogen skulde gaa hen og sige: „Der kan I se, det var dog sandt, at hun ikke kunde overvinde sin Kærlighed til Gösta; nu har hun giftet sig med ham under et Paaskud, som ser saa kønt ud.“ Ak, de gamle var bestandig saa ømme over denne unge Kvinde. Aldrig kunde de taale, at man sagde noget ondt om hende. De vilde knap indrømme, at hun havde syndet. De vilde ikke se, at nogen Brøde plettede denne Sjæl, som var saa angst for det onde.

En anden stor Begivenhed, som netop indtraf paa samme Tid, gjorde ogsaa, at Göstas Giftermaal kun blev lidt omtalt. Major Samzelius blev ramt af en Ulykke. Han var bleven mere og mere sær og menneskesky. Han omgikkes mest med Dyr og havde samlet sig en hel lille Dyrehave nede paa Sjö. Farlig var han ogsaa; thi han havde stadig sin ladte Bøsse hos sig og affyrede den ene Gang efter den anden uden at at passe videre paa, hvor han sigtede. En Dag blev han bidt af en tam Bjørn, som han uforvarende havde skudt paa. Det saarede Dyr styrtede sig over ham, mens han stod tæt udenfor Gitteret, og det lykkedes det at bide ham slemt i Armen. Det brød derpaa ud og løb til Skovs.

Majoren blev sengeliggende og døde af dette Saar, men ikke før lige ved Jul. Havde Majorinden vidst, at han laa syg, havde hun igen kunnet tage Styret paa Ekeby. Men Kavallererne vidste nok, at hun ikke kom, før deres Aar var udløbet.

Amor vincit omnia.

Under Trappen op til Pulpituret i Svartsjö Kirke er der et Pulterkammer, fuldt af alle Slags gammelt Skrammel: Graverens opslidte Spader, itubrudte Kirkebænke og deslige.

Derinde, hvor Støvet ligger tykt og ligesom gemmer den for hvert menneskeligt Øje, staar en Kiste, indlagt med den rigeste Perlemors-Mosaik. Tørrer man Støvet af den, synes den at skinne og straale som en Fjeldvæg i et Eventyr. Kisten er laaset og Nøglen godt gemt. Den maa ikke aabnes; ingen dødelig maa kaste et Blik i den. Ingen ved, hvad der er i den. Først naar det nittende Aarhundrede er udløbet, maa Nøglen sættes i Laasen, Laaget løftes, og de Skatte, det har lukket for, ses af Mennesker. Saaledes har den forordnet, der har ejet Kisten.

Paa Laagets Messingplade staar en Indskrift: „Labor vincet omnia.“ Med en anden Indskrift vilde have passet bedre: „Amor vincit omnia“, burde der have staaet. Thi endogsaa den gamle Kiste i Pulterkammeret er et Vidnesbyrd om Kærlighedens Almagt.

O Eros, du altbeherskende Gud!

Du, o Kærlighed, er den i Sandhed evige. Gammel er Menneskeslægten paa Jorden, men du har fulgt den gennem Tiderne.

Hvor ere Østens Guder, de stærke Helte, hvis

Vaaben var Lynstraalen, de som ved Bredderne af de hellige Floder modtog Ofre af Mælk og Honning? Døde ere de. Død er Bel, den mægtige Kriger, og Thot, Kæmpen med Falkehovedet. Døde ere de herlige, der hvilede paa Olympens Skylejer, saa vel som de daadrige, der boede i det skjoldtakte Valhal. Alle de gamle Guder ere døde undtagen Eros — Eros den altbeherskende.

Alt, hvad du ser, er hans Værk. Han opholder Slægterne. Se ham overalt! Hvor kan du gaa, hvor der ikke findes Spor af hans Fod? Hvad har dit Øre hørt, som ikke hans Vingers Susen har været Grundtonen i? Han bor i Menneskenes Hjerte og i det slumrende Frøkorn. Føl med Bæven hans Tilstedeværelse i de døde Ting!

Hvad gives der, som ikke længes og drages? Hvad gives der, som undgaar hans Vælde? Alle Hævnens Guder skal falde, alle Styrkens og Magtens Guder. Du, o Kærlighed, er den i Sandhed evige.

*

*

*

Den gamle Farbroder Eberhard sidder ved sin Skrivepult, et prægtigt Møbel med hundrede Skuffer, med Marmorplade og Beslag af tykt Messing. Han arbejder med Iver og Flid alene oppe i Kavallerfløjen.

Men Eberhard, hvorfor strejfer du ikke om i Skov og Mark i disse sidste flygtige Sommerdage som de andre Kavallerer? Ingen, ved du, faar Lov til ustraffet at dyrke Visdommens Gudinde. Din Ryg er bøjet, skønt du kun er tresindstyve Aar, Haaret, som dækker

din Isse, er ikke dit eget, Rynkerne flokker sig paa din Pande, der hvælver sig over de indfaldne Øjenhuler, og alle de mangfoldige Stillinger, som to Fægteres Kaarder kan indtage i en Duel, tegner sig i de tusinde Rynker om din tandløse Mund. Eberhard, Eberhard, hvorfor strejfer ikke du omkring i Skov og Mark! Døden vil kun saa meget hurtigere skille dig fra din Skrivepult, du som ikke vil lade Livet lokke dig fra den.

Farbror Eberhard sætter en tyk Blækstreg under den sidste Linje. Og saa tager han op af Pultens utallige Skuffer gamle gulnede Bunker af tætbeskrevet Papir, alle de forskellige Dele af hans store Værk, det Værk, der skal bære Eberhard Berggrens Navn gennem Tiderne. Men netop som han har stablet den ene Bunke ovenpaa den anden og stirrer paa dem i tavs Henrykkelse, gaar Døren op, og den unge Grevinde træder ind.

Der er hun, de gamle Herrers unge Herskerinde. Hun, hvem de tjener og tilbeder mere end Bedsteforældre tjener og tilbeder den første Sønnesøn. Der er hun, hvem de har fundet i Fattigdom og Sygdom og nu har skænket al Verdens Herlighed, som Kongen i Eventyret gjorde ved den fattige Pige, han fandt i Skoven. Det er for hende, at Valdhorn og Violiner lyder paa Ekeby. Det er for hende, alt paa den store Gaard aander, rører sig og arbejder.

Hun er nu rask igen, om end stadig meget svag. Ensomheden i det store Hus trykker hende lidt, og da hun ved, at Kavallererne er borte, vil hun se, hvordan der ser ud i Kavallerfløjen, dette berygtede Sted.

Altsaa kommer hun sagte ind og ser sig om, ser paa de hvidkalkede Vægge og de gultærnede Sengeomhæng. Hun ser Göstas Drejbænk, Löwenborgs Bord, hvor han spiller sin Beethoven paa malede Tangenter, den udstoppede Krage over Kristian Berghs Seng og Bjørneskindet foran Major Fuchs's. I det ene Hjørne ser hun den mærkværdige Væv, som er Beerencrutz's Tidsfordriv. Han har spændt Rendingen ud paa Gulvet, og Islætten slaar han paa uden Hjælp af Væverstol eller Skyttel. Hun ser Stolen ved Kakkelovnen, hvor Fætter Kristoffer drømmer Livet hen uden Daad og uden Navn. Patron Julius's udskaarne Madskrin, Liliecronas Violinkasse, Kevenhüllers Ransel og Knortestok, Rusters Puncheske — alt ser hun, men hun bliver forlegen. da hun opdager, at Stuen ikke er tom.

Farbror Eberhard gaar hende højtideligt i Møde og fører hende hen til den store Bunke beskrevet Papir.

„Se, Grevinde,“ siger han, „nu er mit Værk færdigt. Nu skal det, jeg har skrevet, ud i Verden. Nu vil der ske store Ting.“

„Hvad vil da ske, Farbror Eberhard?“

„Ja, Grevinde, det vil slaa ned som et Lyn, et Lyn, der lyser op og dræber. Lige siden Moses drog ham frem af Sinais Tordensky og satte ham paa Naadestolen i Tabernaklets Allerhelligste, lige siden den Tid har han siddet tryk og rolig, den gamle Jehova; men nu skal Menneskene faa at se, hvad han er: Indbildning, Tomhed, Dunst, vor egen Hjernes dødfødte Foster. Han skal synke sammen til intet!“

udbrød Oldingen og lagde sin rynkede Haand paa Papirsbunken. „Her staar det, og naar Menneskene faar det at læse, saa *maa* de tro. De vil fare op og se deres egen Dumhed; de vil bruge Korset til Brændsel, Kirkerne til Kornmagasiner, og Præsterne skal pløje Jorden.“

„O Farbror Eberhard,“ siger Grevinden med en let Gysen, „staar der virkelig saa forfærdelige Ting?“

„Forfærdelige?“ gentager den gamle, „det er jo Sandhed. — Men vi er som Børn, der gemmer Hovedet i en Kvindes Skørt, saa snart de møder en fremmed; vi har vænnet os til at gemme os for Sandheden, for den evigt fremmede. Men nu skal den komme og bo iblandt os, nu skal den blive kendt af alle.“

„Af alle?“

„Ikke blot af Filosoferne, men af alle, forstaar Grevinden, af alle.“

„Og saa skal Jehova dø?“

„Han og alle Engle, alle Helgener, alle Djævla, alle Løgne.“

„Hvem skal da styre Verden?“

„Tror Grevinden, at nogen har styret den før? Tror Grevinden paa dette Forsyn, som gav Agt paa Spurve og Hovedhaar? Ingen *har* styret, og ingen *skal* styre den.“

„Men vi, vi Mennesker, hvad bliver der da af os?“

„Det samme, som vi altid er blevet: Støv. Den, der er brændt ud, kan ikke brænde mere; han er død. Vi er Brændsel, der omflagres af Livets

Luer. Livets Gnist flyver fra den ene til anden. Man tændes, flammer og slukkes. Det er Livet.“

„O Eberhard, gives der da intet evigt Liv?“

„Intet.“

„Intet hinsides Graven?“

„Intet.“

„Intet godt, intet ondt, intet Maal, intet Haab?“

„Intet.“

Den unge Grevinde gaar hen til Vinduet. Hun ser ud over Efteraarets gulnede Løv, over Georginer og Asters, som med tunge Hoveder hænger paa de af Efteraarsvinden knækkede Stilke. Hun ser Løvven-søens sorte Bølger, Efteraarets mørke Uvejrs Himmel, og for et Øjeblik giver hun sig hen til Fornægtelsen.

„Farbror Eberhard,“ siger hun, „hvor Verden er graa og grim, hvor alt er unyttigt og forfængeligt. Jeg vil lægge mig hen og dø.“

Men da hun hører som en Klage i sin egen Sjæl. Livets stærke Kræfter og de varme Følelser raaber højt om den Lykke at leve.

„Findes der da intet,“ udbryder hun, „som kan give Livet Skønhed, naar I har taget Gud og Udødeligheden fra mig?“

„Arbejdet,“ svarer den gamle.

Men hun ser atter ud, og en Følelse af Foragt for denne fattige Visdom lister sig over hende. Det uudgrundelige hæver sig for hende, hun føler Aanden boende i alt, hun føler Kraften, som ligger bunden i den tilsyneladende døde Materie, men som

kan udvikle sig til tusindfold vekslende Liv. Med svimlende Tanke søger hun efter et Navn for Guds Aands Tilstedeværelse i Naturen.

„Ak, Eberhard,“ siger hun, „hvad er Arbejdet? Er det en Gud? Har det et Maal i sig selv? Nævn et andet!“

„Jeg ved intet andet,“ svarer den gamle.

Men nu har hun fundet det Navn, hun søger, et fattigt, ofte skændet Navn.

„Farbror Eberhard, hvorfor nævner du ikke Kærligheden?“

Da glider der et Smil over den tandløse Mund, hvor de mange Rynker krydses.

„Her,“ siger Filosofen og slaar med sin knyttede Haand paa den store Bunke, „her myrdes alle Guder, og jeg har ikke glemt Eros. Hvad er Kærligheden andet end Kødets Krav? Hvorfor skulde den staa højere end Legemets andre Fordringer? Gør Sulten til en Gud! Gør Trætheden til en Gud! De er lige saa værdige. Men der skal være en Ende paa Daarskaberne! Sandheden skal leve!“

Da sænker den unge Grevinde sit Hoved. Saadan er det ikke. Det er ikke sandt, dette, men hun kan ikke strides med ham.

„Dine Ord har saaret min Sjæl,“ siger hun, „men endnu tror jeg dig ikke. Hævnens og Hadets Guder kan I dræbe, men kun dem.“

Men den gamle tager hendes Haand, lægger den paa Bogen og svarer med Vantroens Fanatisme:

„Naar du har læst dette, *maa* du tro!“

„Saa gid, det aldrig maa komme mig for Øje,“ siger hun, „thi hvis jeg tror det, kan jeg ikke leve.“

Og hun gaar bort fra Filosofen, nedsænket i Sorg. Men han sidder længe og grubler, efter at hun er gaaet. —

Disse gamle Hefter, tæt beskrevne med gudsbespottelige Ord, er endnu ikke blevne prøvede af Verden. Endnu har Farbror Eberhards Navn ikke naaet Berømmelsens Højder. Hans store Værk ligger gemt i en Kiste i Pulterkammeret under Pulpiturtrappen i Svartsjö Kirke; det skal ikke komme for Lyset før ved Aarhundredets Udgang.

Men hvorfor har han gjort dette? Frygtede han for ikke at have bevist sine Paastande? Var han bange for Forfølgelser? Ak — I kender ikke Farbror Eberhard.

Saa skal I vide: Det er Sandheden, han har elsket, ikke sin egen Ære; derfor har han ofret denne, ikke hin, for at det Barn, han har elsket som en Fader, kan faa Lov at dø i Troen paa det, hun har elsket!

O Kærlighed, du er den i Sandhed evige!

Nygaardspigen.

Ingen kender den Plet under Bjerget, hvor Granerne vokse tættest, og hvor et tykt Lag blødt Mos dækker Jorden. Hvor skulde nogen vel kende den? Den har aldrig før været betraadt af Menneskefod; intet Menneskes Tunge har givet den Navn. Ingen Fodsti fører til den skjulte Plet. Klippeblokke taarne sig op omkring den; snærende Enebærris bevogte den, Vindfælder stænge Vejen, Hyrden kan ikke finde den, Ræven foragter den. Det er det ensomste Sted i Skoven, og nu søge Tusinder af Mennesker efter den.

Hvilket uendeligt Tog af søgende. De vilde fylde Bro Kirke og ikke alene Bro, men Løfviks og Svartsjø. Hvilket uendeligt Tog af søgende!

Børn, som ikke faa Lov til at følge med Toget, staa ved Vejen eller hænge paa Leddene alle Vegne, hvor det store Tog drager frem. De smaa havde aldrig vidst, at der var en saadan Masse Mennesker i Verden, saadan en uendelig Mængde. Naar de blive store, vil de mindes denne lange, bølgende Menneskeflod. Deres Øjne vil fyldes af Taarer blot ved Mindet om det overvældende i at se dette uendelige Tog drage frem ad Veje, hvor man hele Dage igennem ikke plejede at se andet end nogle ensomme Fodgængere, nogle Tiggerflokke eller en Bondevogn.

Alle, der bo ved Vejen, fare op og spørge:

„Er Ulykken kommen over Landet? Er Fjenden over os? Hvor gaar I hen, Vandringsmænd? Hvor gaar I hen?“

„Vi søger,“ svarer de. „Vi har søgt i to Dage. Vi vil ogsaa søge i Dag; saa kan vi ikke holde det ud længer. Vi vil gennemsøge Bjørne Skov og de granklædte Højder vesten for Ekeby.“

Toget er udgaaet fra Nygaard, en fattig Landsby inde mellem de østlige Bjerger. Den smukke unge Pige med det tykke sorte Haar og de røde Kinder har været forsvunden i otte Dage. Kostepigen, som Gösta Berling vilde gøre til sin Brud, er gaaet vild i de store Skove. I otte Dage har ingen set hende. Saa brød Folkene fra Nygaard op for at gennemsøge Skoven. Og alle de Mennesker, de mødte, fulgte med for at søge. Ud af hvert eneste Hus kom der Mennesker for at slutte sig til Toget.

Saa sker det jævnlige, at en nyankommen spørger: „I Mænd fra Nygaard, hvoraf kommer alt dette? Hvorfor lod I den smukke Pige gaa ensom paa fremmede Veje? Skoven er dyb, og Gud har taget hendes Forstand.“

„Der er ingen, der gør hende Fortræd,“ svarer de da, „og hun gør ikke nogen Fortræd. Hun gaar saa trygt som et Barn. Hvem gaar sikrere end den, Gud selv maa vogte? Før er hun altid kommen tilbage.“

Saaledes er det søgende Tog gaaet gennem de østlige Skove, som skiller Nygaard fra Sletten. Nu den tredje Dag drager det forbi Bro Kirke op imod Skovene vest for Ekeby.

Men hvor Toget drager frem, bruser der ogsaa en Storm af Forbavselse; stadig maa en Mand af Flokken blive tilbage for at svare paa Spørgsmaalene.

„Hvad vil I? Hvad søger I?“

„Vi søger den blaaøjede, mørkhaarede unge Pige. Hun har lagt sig til at dø i Skoven. Hun har været borte i otte Dage.“

„Hvorfor har hun lagt sig til at dø i Skoven? Var hun sulten? Var hun ulykkelig?“

„Nej, Nød har hun ikke lidt, men en Ulykke har ramt hende i dette Foraar. Hun har set den gale Præst, Gösta Berling, og elsket ham i flere Aar. Hun vidste ikke bedre. Gud har taget hendes Forstand.“

„Ja, Gud har sandelig berøvet hende Forstanden, I Mænd fra Nygaard.“

„I dette Foraar kom Ulykken — før havde han aldrig set til hende. Da sagde han til hende, at hun skulde være hans Brud. Det var blot for Spøg; han lod hende gaa igen, men hun kunde ikke trøste sig. Hun kom bestandig tilbage til Ekeby. Hun fulgte ham i Hælene, hvor han gik. Han blev ked af hende. Da hun sidst var der, lod de Hundene hidse paa hende. Siden har ingen set hende.“

Op alle Mand! Det gælder et Menneskes Liv. Et Menneske har lagt sig til at dø i Skoven. Maaske hun allerede er død. Eller maaske hun endnu vandrer om derude uden at kunne finde den rette Vej. Skoven er stor og hendes Forstand er hos Gud.

Følg med Toget, følg med. Lad Havren staa

i Traven, til den tynde Kærne falder ud af Akset, lad Kartofflerne raadne i Jorden; slip Hestene løs, saa de ikke tørster ihjel i Stalden; lad Døren til Kostalden staa aaben, saa Køerne kan komme under Tag om Natten; tag Børnene med; thi Børnene hører Gud til. Gud er med de smaa; han leder deres Skridt. De skal hjælpe, hvor menneskelig Klogskab slaar klik.

Kom alle, Mænd, Kvinder og Børn! Hvem tør blive hjemme? Hvem ved, om Gud ikke har i Sinde at bruge netop ham? Kom, alle I, som trænger til Barmhjertighed, at ikke eders Sjæl en Gang skal vanke hjælpelos om paa tørre Steder, søge Hvile og ingen finde. Kom, Gud har taget hendes Forstand, og Skoven er stor.

Ak, hvem kan finde den Plet, hvor Granerne er tættest og Mosset blødest! Ligger der ikke noget mørkt derinde tæt under Bjergvæggen? Aa, en Myretue. Lovet være den, som leder Daarens Vej, ikke andet!

Hvilket Tog! Ikke et højtidsmykket Festtog, som hilser Sejrherrén, som strør Blomster paa hans Vej og fylder hans Øre med Jubelraab, ikke Pilgrimmenes Tog med Psalmesang og hvinende Svøbeslag paa Vej til de hellige Grave, ikke Udvandrer-toget paa knirkende Lastvogne, som drager ud for at søge ny Hjem til Mennesker i Nød, ikke en Armé med Trommer og Vaaben; det er kun Bønder i Arbejdsklæder af Vadmel med slidte Skødeskind, kun deres Hustruer med Strikkestrømper i Haanden

og Børnene paa Ryggen eller hængende i Skørterne.

Det er stort at se Mennesker samlet om store Maal. Lad dem drage ud for at hilse deres Velgørere, for at prise deres Gud, for at søge ny Jord, for at forsvare deres Land; lad dem drage! Men ikke Sult, ikke Guds frygt, ikke Ufred har drevet disse Mennesker ud. Deres Møje er forgæves, deres Arbejde uden Løn, de gaar blot for at finde en afsindig. Fivor mange Sveddraaber, hvor mange Skridt, hvor megen Angst, hvor mange Bønner end alt dette koster, bliver det dog ikke lønnet med andet end at genfinde en stakkels vildfarende, hvis Forstand er hos Gud.

Kan man andet end elske dette Folk! Maa ikke den, som har staaet ved Vejkanten og set dem drage forbi, faa Taarer i Øjnene, naar han i Tankerne genkalder sig dem: Mænd med skarpe Træk og haarde Hænder, Kvinder med tidligt furede Pander og de trætte Børn, som Gud skulde lede til det rette Sted?

Det fylder Landevejen, dette Tog af sorgfulde søgende. Med alvorlige Blikke ser de paa Skoven; de gaar med mørke Miner, thi de ved, at de snarere søger en død end en levende.

Se, det sorte der under Bjergvæggen, er det alligevel ikke Myrernes Grantue, men et omstyrtet Træ? Lovet være Himlen, kun et omstyrtet Træ. Men man kan jo ikke se saa nøje, da Granerne staar saa tæt sammen.

Saa langt er Toget, at de forreste, de stærke

Mænd, er helt henne ved Skoven vest for Bjørne, da de bagerste, Krøblingerne og de udslidte Oldinge og de Kvinder, som bære deres smaa Børn, næppe er naaet forbi Broby Kirke.

Og saa forsvinder hele dette bølgende Tog ind i den mørke Skov. Formiddagssolen lyser det ind under Granerne — Aftenens synkende Sol vil møde Skarerne, naar de kommer ud af Skoven.

Det er den tredje Dag, de søger; de er vante til dette Arbejde. De søger under den stejle Bjergvæg, hvor Foden let glider, under de omblæste Træer, hvor man let kan brække Arm eller Ben, under de tætte Graners Grene, som hænger ned over det bløde Mos og indbyder til Hvile.

Bjørnens Hi, Rævens Hule, Grævlingens underjordiske Bolig, Kulmilens sorte Bund, den røde Tyttebærbakke, Granen med de hvide Naale, Bjerget, som Skovilden hærgede for en Maaned siden, Stenen, som var kastet af Jætten, alt det har de fundet, men ikke den Plet under Bjergvæggen, hvor det sorte ligger. Ingen har været der for at se, om det er en Myretue eller en Træstamme eller et Menneske. Ak, det er nok et Menneske, men ingen har været der og set hende.

Aftensolen ser dem paa den anden Side af Skoven, men den unge Kvinde, hvis Forstand Gud har taget, er ikke funden. Hvad skal de nu gøre? Skal de gennemsøge Skoven en Gang til? Skoven er farlig i Mørke; der findes bundløse Moser og bratte Kløfter. Og hvad kan de, som ingen Ting

fandt, da Solen skinnede, vel finde nu, da den er borte?

„Lad os gaa til Ekeby!“ raaber en i Skaren.

„Lad os gaa til Ekeby!“ raaber de allesammen.

„Lad os gaa til Ekeby!“

„Lad os spørge disse Kavallerer, hvorfor de slap Hundene løs paa en, hvis Forstand Gud havde taget, hvorfor de drev en afsindig til Fortvivlelse. Vore stakkels sultne Børn græder, vore Klæder er revne itu, Kornet staar i Traverne, til Kærnen falder ud af Skallen, Kartofflerne raadner i Jorden, vore Heste løber vilde omkring, vore Køer er uden Røgt, selv er vi nær ved at forgaa af Træthed — og alt det er deres Skyld. Lad os gaa til Ekeby og holde Dom over dem. Lad os gaa til Ekeby!“

„I dette Forbandelsens Aar gaar al Ting ud over os Bønder. Guds Haand hviler tungt over os; Vinteren vil bringe Hungersnød. Hvem er det, Guds Haand søger? Det var ikke Brobypræsten. Hans Bønner kunde endnu naa Guds Øre. Hvem kan det være uden disse Kavallerer? Lad os gaa til Ekeby!“

„De har ødelagt Gaarden; de har drevet Majorinden ud paa Landevejen som en Tigger. Det er deres Skyld, at vi maa gaa uden Arbejde. Det er deres Skyld, at vi maa sulte. Nøden er deres Værk. Lad os gaa til Ekeby!“

Og saa iler mørke, forbitrede Mænd ned imod den store Gaard, sultne Kvinder med grædende Børn paa Armen følger dem, bagest kommer Krøblinger og de udslidte gamle. Og Forbitrelsen flyder

som en voksende Strøm gennem Rækkerne, fra de gamle til Kvinderne, fra Kvinderne til de stærke Mænd i Spidsen af Toget.

Det er Efteraarsflommen, som kommer. Husker I Vaarflommen, Kavallerer? Nu kommer der ny Bølger strømmende ned fra Bjergene, nu gaar en ny Ødelæggelse hen over Ekebys Ære og Magt.

En Husmand, som gaar og pløjer paa en Mark i Skovbrynet, hører Folkenes rasende Skrig. Han spænder en af Hestene fra, kaster sig op paa den og sprænger afsted ned til Ekeby. „Ulykken kommer,“ raaber han, „Bjørnene kommer, Ulvene kommer, Trolde kommer og tager Ekeby.“

Han rider omkring i Gaarden, ude af sig selv af Skræk. „Alle Trolde i Skoven er løse,“ raaber han. „Trolde kommer og stikker Ild paa Gaarden og slaar Kavallererne ihjel.“

Og bagved ham hører man Larmen og Hylet af den fremstormende Menneskeskare. Efteraarsflommen bruser ned imod Ekeby.

Ved den da, hvad den vil, denne fremstormende Flod af Forbitrelse? Vil den Ild, vil den Mord, vil den Plyndring?

Det er ikke Mennesker, der kommer; det er Skovens Trolde, Ødemarkens vilde Dyr. Vi mørke Magter, som maa holde os gemt under Jorden, vi er fri en eneste salig Stund! Hævnen har løst os.

Det er Bjergenes Aander, som har brudt Malm; det er Skovens Aander, som har fældet Træer og passet Milen, det er Markens Aander, som har ladet Kornet vokse: de er fri, de bruger deres Kræfter til

Ødelæggelse. Død over Ekeby, Død over Kavallererne!

Det er her, Brændevinen flyder i Strømme. Det er her, Guldet ligger stablet i Kælderhvælvingerne. Det er her, Fadeburene er fulde af Korn og Kød. Hvorfor skal de retfærdiges Børn sulte og Ildgerningsmænd have nok?

Men nu er jeres Tid forbi, Maalet er fuldt, Kavallerer. I Liljer, som aldrig har spundet, I Fugle, som aldrig har sanket i Lade, Maalet er fuldt. I Skoven ligger hun, som dømmer; vi er hendes Sendebud. Det er ikke Lagmænd og Lensmænd, som fælder eders Dom. Hun, som ligger i Skoven, har dømt eder.

Kavallererne staar oppe i Hovedbygningen og ser Folkene komme. De ved allerede, hvorfor de er anklagede. For een Gangs Skyld er de uskyldige. Hvis den stakkels Pige har lagt sig til at dø i Skoven, saa er det ikke, fordi de har hidset Hundene paa hende — det har de aldrig gjort — men fordi Gösta Berling for otte Dage siden har giftet sig med Grevinde Elisabet.

Men hvad kan det nytte at tale med disse rasende Mennesker? De er trætte, de er sultne, Hævnen ægger dem; Rovlysten lokker dem. De kommer styrtende med vilde Raab, og foran dem rider Husmanden, som er gaaet fra Forstanden af Skræk. „Bjørnene kommer, Ulvene kommer, Troldene kommer og tager Ekeby!“

Kavallererne har gemt den unge Grevinde i det inderste Værelse. Løwenborg og Farbroder Eberhard

skal sidde der og passe paa hende; de øvrige gaar ud mod Sværmen. De staar paa Trappen udenfor Hovedbygningen, ubevæbnede og smilende, da den første larmende Skare naar derhen.

Og Folkene standser foran denne lille Flok rolige Mænd. Der er dem, som i deres glødende Forbitrelse gerne vilde have kastet dem til Jorden og trampet paa dem med deres jernbeslaaede Hæle, saadan som Folkene paa Sunds Jernværk gjorde med Forvalteren og Inspektøren for halvtredsindstyve Aar siden; men de havde ventet sig lukkede Døre, kækt løftede Vaaben, de havde ventet sig Modstand og Strid.

„Kære Venner,“ siger Kavallererne, „kære Venner, I er trætte og sultne, lad os skaffe eder en Bid Mad, og smag først en Snaps af Ekebys eget hjemmebryggede Brændevin.“

Sværmen vil ikke høre tale om sligt; den hyler og truer. Men Kavallererne bliver ikke fornærmede.

„Vent blot,“ siger de, „vent blot et Øjeblik. Se, Ekeby staar aabent. Kælderdøren staar aaben, Forraadshuset staar aabent, Mælkestuen staar aaben. Eders Kvinder er nær ved at styrte af Træthed; Børnene skriger. Lad os først skaffe dem Mad. Saa kan I bagefter dræbe os. Vi vil ikke løbe vor Vej. Men vi har Loftet fuldt af Æbler. Lad os gaa efter Æbler til Børnene!“

*

*

*

En Time senere er Festen i fuld Gang paa Ekeby. Den største Fest, som den store Gaard har set, fejres der i Høstnatten under den store, lyse Fuldmaane.

Brændestabler er revet ned og antændt; hele Gaarden over flammer Baal ved Baal. Folkene sidder der i Grupper og nyder Varmen og Hvilen, mens alle Jordens gode Gaver udstros over dem.

Raske Mænd er gaaet ind i Ladegaarden og har taget, hvad der behøvedes. Kalve og Faar er blevet slagtede, ogsaa et og andet stort Kreatur. Dyrene er blevet huggede i Stykker og stegte i en Haandevending. Disse Hundreder af sultne Mennesker sluger Maden i sig. Det ene Dyr efter det andet bliver ført ud og slagtet. Det ser ud, som om hele Ladegaarden skulde blive tømt paa en Nat.

De havde netop i de Dage haft Efteraarsbagning paa Ekeby. Efter at den unge Grevinde Elisabeth var kommen dertil, var der igen kommet Fart i Arbejdet inden Døre. Det var, som om den unge Kvinde ikke et Øjeblik huskede paa, at hun nu var Gösta Berlings Hustru. Hverken han eller hun talte et Ord om den Ting, men derimod gjorde hun sig til Frue paa Ekeby. Hun søgte, som en god og dygtig Kvinde altid gør, med brændende Iver at afhjælpe den Ødselhed og Forsømmelse, der herskede paa Gaarden. Og hun blev adlydt. Folkene følte et vist Velbehag ved igen at have en Madmoder over sig.

Men hvad hjalp det nu, at hun havde ladet Køkkenloftet fylde med Brød, at hun havde ladet

kærne og brygge og lave Ost hele den September Maaned, hun havde været der? Hvad hjalp det?

Ud til Folkene med alt det, der er, saa de ikke brænder Ekeby og slaar Kavallererne ihjel. Frem med Brød og Smør og Ost! Frem med Tønder og Fade, frem med Skinkerne fra Madboden, frem med Brændevinsankerne, frem med Æblerne!

Hvor kan al Ekebys Rigdom forslaa til at formilde Bøndernes Vrede? Kan vi faa dem bort herfra uden at der er sket nogen Misgerning, maa vi være glade.

Alt, hvad der sker, er dog til syvende og sidst for hendes Skyld, som nu er Frue paa Ekeby. Kavallererne er modige og vaabendygtige Mænd; de vilde have forsvaret sig, hvis de havde fulgt deres egen Lyst. De vilde hellere have skræmt disse rovgerrige Skarer bort med nogle skarpe Skud — havde det ikke været for hendes Skyld, som er mild og blid og beder for Folket.

Alt som Natten skrider frem, bliver Skarerne mildere stemte. Varmen og Hvilen og Maden og Brændevinen mildner deres voldsomme Ophidselse. De begynder at spøge og le, de holder Nygaardspigens Gravøl. Skam faa den, som svigter i Drik og Skæmt ved et Gravøl; det er der, det gælder at vise sig.

Børnene kaster sig over de Masser af Frugt, der bringes dem. Fattige Husmandsbørn, som anser Tranebær og Tyttebær for Lækkerier, kaster sig over klare Glasæbler, som smelter i Munden, aflange, søde Paradisæbler, gulhvide Citronæbler, Pærer med

røde Kinder og Blommer af alle Slags, gule, røde og blaa. Aa, ingenting er for godt til Folket, naar det behager at vise sin Magt.

Da det lakker mod Midnat, ser det ud, som om Skarerne vilde berede sig til Opbrud. Kavallererne hører op at bringe Mad og Vin, at trække Propper op og tappe Øl. De drager et Lettelsens Suk i Følelsen af, at Faren er overstaaet.

Men netop i dette Øjeblik kommer der et Lys til Syne i et Vindue i Hovedbygningen. Alle, der ser det, raaber op. Det er en ung Kvinde, som gaar med Lyset.

Det varer kun et Øjeblik. Synet forsvinder; men Folkene tror, at de har genkendt den, der bar Lyset.

„Hun havde stort, sort Haar og røde Kinder,“ raaber de. „Hun er her. De holder hende skjult her.“

„Aa, Kavallerer, har I hende her? Har I vort Barn, hvis Forstand Gud har taget, her paa Ekeby? I ugudelige, hvad gør I med hende! Her lader I os gaa og ængstes for hende hele Uger igennem og løbe efter hende i tre Dage. Bort med Vin og Mad! Ve os, at vi har taget imod noget af eders Haand. Nu først ud med hende, bagefter ved vi nok, hvad vi vil gøre med Jer!“

Det tæmmede Vilddyr hyler og brøler. I vilde Spring styrter det frem mod Ekeby.

Folkene er hurtige, men Kavallererne er endnu hurtigere. De styrter op og slaar Slaaen for Forstuedøren. Men hvad kan de udrette imod denne

paatrængende Skare? Den ene Dør efter den anden bliver revet op. Kavallererne kastes tilbage; de har ingen Vaaben. De bliver trængt ind i den tætte Mængde, saa at de ikke kan røre sig, Folkene vil ind og finde Nygaardspigen.

De finder hende i det inderste Værelse. Ingen har Tid til at se efter, om hun er lys eller mørk. De løfter hende op og bærer hende ud. Hun skal ikke være bange, siger de. Det er kun Kavallererne, de vil til Livs. De er her for at frelse hende.

Men som de nu strømmer ud af Bygningen, møder de et andet Tog.

Paa den ensomste Plet i Skoven hviler ikke mere Liget af en Kvinde, som er styrtet ned fra den høje Skrænt deroppe og død i Faldet. Et Barn har fundet hende. Nogle søgende, som havde forsinket sig i Skoven, har løftet hende op paa deres Skuldre. Der kommer de.

Hun er smukkere i Døden, end hun var i Livet. Skøn er hun, som hun ligger der med sit lange mørke Haar. Det er en herlig Skikkelse nu, da evig Fred hviler over den.

Løftet højt paa Mændenes Skuldre bliver hun baaret gennem Folkeskarerne. Der bliver stille og tyst, hvor hun drager frem. Med bøjede Hoveder hylder alle Dødens Majestæt.

„Hun er lige død,“ hvisker Mændene. „Hun har nok gaaet i Skoven lige til i Dag. Hun har sagtens villet flygte for os, som søgte efter hende, og saa er hun styrtet ned af Klippen.“

Men er dette Nygaardspigen, hvem er saa hun, der blev baaret ud fra Ekeby?

Toget fra Skoven mødes med Toget fra Bygningen. Baalene flammer hele Gaarden rundt. Folkene kan se de to Kvinder og kan kende dem. Den anden er jo den unge Grevinde fra Borg.

„Men hvad betyder dette? Er det en ny Misgerning, vi er paa Spor efter? Hvorfor er den unge Grevinde her paa Ekeby? Hvorfor har man fortalt os, at hun var langt borte eller ogsaa død? I den evige Retfærdigheds Navn, skal vi nu ikke kaste os over Kavallererne og trampe dem til Støv under jernbeslaaede Hæle!“

Da lyder der en Stemme, der høres over hele Gaarden. Gösta Berling er sprungen op paa Trapens Rækværk og taler derfra.

„Hør mig, I Udyr, I Djævla! Tror I ikke, der er Bøsser og Krudt paa Ekeby, I gale Mennesker? Tror I ikke, jeg har haft Lyst til at skyde Jer allesammen ned som gale Hunde, men hun dér bad for Jer. Aa, havde jeg vidst, at I vilde røre hende, skulde ikke en af Jer have faaet Lov at beholde Livet.

„Hvad er det, I gør Spektakler for i Aften og kommer over os som Røvere og truer os med Mord og Brand? Hvad har jeg med jeres gale Pigebørn at bestille? Ved jeg, hvor de løber hen? Jeg har været for god mod hende der, det er Sagen. Jeg skulde have hidset Hundene paa hende — det havde været bedre for os begge — men det har jeg ikke

gjort. Jeg har aldrig lovet at gifte mig med hende; det har jeg aldrig gjort. Husk paa det!

„Men nu siger jeg jer, at I skal slippe hende, I har slæbt ud af Huset her. Slip hende, siger jeg, og gid de Hænder, som har rørt ved hende, maa brænde i evig Ild! Forstaar I ikke, at hun staar ligesaa højt over jer, som Himlen er over Jorden; hun er ligesaa fin, som I er grove — ligesaa god, som I er onde.

„Nu skal jeg sige jer, hvem hun er. For det første er hun en Engel fra Himlen — for det andet er det hende, der har været gift med Greven paa Borg. Men hendes Svigermoder pinte hende baade Nat og Dag; hun maatte staa ved Søen og vaske Tøj som en simpel Tjenestepige; hun blev slaaet og pint saadan, at ingen af eders Kvinder kan have det værre. Ja, det var nær ved, at hun havde kastet sig i Elven, som vi alle ved, fordi de pinte Livet af hende. Jeg gad nok vidst, hvem af jer, I Slyngler, der da var ved Haanden for at redde hendes Liv. Ingen af jer var der, men vi Kavallerer, vi gjorde det. Ja, vi gjorde det.

„Og da hun senere fødte sit Barn ude i en Bondegård, og Greven lod hende hilse og sige: „Vi giftede os i det fremmede Land, vi fulgte ikke Lov og Forordning; du er ikke min Hustru, jeg er ikke din Mand; dit Barn bryder jeg mig ikke om!“ Ja, da Sagerne stod saadan, og hun ikke vilde have, at Barnet skulde staa faderløst i Kirkebogen, da var I nok blevet hoffærdige, hvis hun havde sagt til en af jer: „Kom og gift dig med mig! jeg maa have

en Fader til Barnet!“ Men hun valgte ingen af jer. Hun tog Gösta Berling, den fattige Præst, som aldrig mere faar Lov at forkynde Guds Ord. Ja, det siger jeg jer, Bønder, at tungere Ting har jeg aldrig gjort; thi jeg var hende saa uværdig, at jeg ikke turde se hende i Øjnene, men jeg turde heller ikke sige nej, thi hun var i stor Fortvivlelse.

Og nu maa I tro alt det onde, I vil, om os Kavallerer —; men mod hende dér har vi gjort alt det gode, vi har kunnet. Og det er hendes Fortjeneste, at vi ikke har skudt jer allesammen ihjel i Nat. Men nu siger jeg jer: slip hende og gaa jeres Vej; ellers tror jeg, Jorden vil aabne sig og opsluge jer. Og naar I gaar herfra, saa bed Gud tilgive jer, fordi I har skræmt og bedrøvet hende, som er saa god og uskyldig. Og nu afsted med jer! Vi har haft nok af jer.“

Længe inden han var færdig med at tale, havde de, der havde baaret Grevinden ud, sat hende ned paa et af Stentrappetrinene, og nu kom en stor Bonde ganske stiltfærdigt hen til hende og rakte hende sin store Haand.

„Farvel og Tak,“ sagde han. „Vi vil ikke Grevinden noget ondt.“

Efter ham kom en anden og trykkede varsomt hendes Haand. „Farvel og Tak. Hun maa ikke være vred paa os.“

Gösta sprang ned og stod ved Siden af hende. Saa tog de ogsaa ham i Haanden.

Og saa kom de langsomt og stiltfærdigt den ene efter den anden for at sige Godnat til dem,

inden de gik. De var atter tæmmede, de var atter Mennesker, saadan som de var, da de om Morgenens forlod deres Hjem, inden Sulten og Hævnlysten havde gjort dem til vilde Dyr.

De saa Grevinden lige ind i Ansigtet, og Gösta kunde mærke, hvordan Synet af den Uskyld og Fromhed, de saa der, bragte Taarer i manges Øjne. Der var hos dem alle en stille Tilbedelse af det ædleste, de havde set: det var Mennesker, som glædede sig over, at en af dem havde saa stor en Kærlighed til det gode.

Alle kunde de jo ikke trykke hendes Haand. De var saa uendelig mange, og den unge Kvinde var træt og svag. Men alle maatte dog hen at se hende, og saa kunde de trykke Göstas Haand; hans Arm kunde nok taale at blive rystet.

Gösta stod som i en Drøm. I hans Hjerte oprandt der denne Aften en ny Kærlighed.

„O, mit Folk, tænkte han, „o, mit Folk, hvor jeg elsker dig!“ Han følte, hvor han elskede hele denne Skare, som drog bort i Nattens Mørke med den døde Pige baaren foran Toget, alle disse Mennesker med grove Klæder og ildelugtende Sko, alle disse, som boede i de graa Huse i Skovbrynet, som ikke kunde føre en Pen og tit nok heller ikke læse, som ikke kendte Livets Fylde og Rigdom, men kun Slidet for det daglige Brød.

Var det dog ikke et stort Folk, et herligt Folk! Var det ikke modigt og udholdende, var det ikke muntært og arbejdsomt, var det ikke behændigt og foretagsomt? Var den fattige ikke ofte god mod

den fattige? Laa der ikke baade Kraft og Kløgt i de fleste af Ansigterne? Var der ikke spillende Humor i deres Tale?

Han elskede dem med en smertelig brændende Æmhed, som tvang Taarerne frem i hans Øjne. Han vidste ikke, hvad han vilde gøre for dem, men han elskede dem, alle som een, med deres Fejl og Skrøbeligheder. O Gud, om den Dag kunde komme, da ogsaa han blev elsket af dem!

Han vaagnede af sin Drøm: hans Hustru lagde sin Haand paa hans Arm. Folkene var borte. De stod i dette Øjeblik ganske alene paa Trappen.

„Aa Gösta, Gösta, hvor kunde du?“

Hun holdt Hænderne for Ansigtet og græd.

„Det er sandt, hvad jeg sagde,“ udbrød han. „Jeg har aldrig lovet Nygaardspigen at gifte mig med hende. „Kom herhen paa næste Fredag, saa skal du faa noget morsomt at se!“ det var alt, hvad jeg sagde til hende. Jeg kunde jo ikke gøre for, at hun var forelsket i mig.“

„Aa, det var ikke det; men hvor kunde du sige til dem, at jeg var god og ren? Gösta, Gösta! ved du da ikke, at jeg elskede dig, da jeg endnu ikke havde Lov til det! Jeg skammede mig for disse Mennesker! Jeg var nær ved at dø af Skam.“

Og hun rystede af Hulken.

Han stod og saa paa hende. „O, min Ven, min elskede,“ sagde han stille. „Hvor du er lykkelig, som er saa god! Hvor du er lykkelig, som har saa skøn en Sjæl!“

Kevenhüller.

Kære Venner! Dette er ikke andet end en stakkels lille Allegori.

Allegorien plejer ellers at klæde sig i Gude-skønhed med kongelige Emblemer; men denne ligner snarest en pjaltet og forsulten Gadedreng. Allegorien vælger sig gerne et Hjem i skønne arkadiske Lunde og i høje Søjlehaller, men denne lille Stakkel fandt jeg i Karlstad, hvor den sad og græd uden for det store Stentaarn, der ligger lige ved den vestre Bro. Der havde den sit Hjem, sagde den, og nu vilde de rive det ned.

Det gamle Stentaarn er sagtens ikke vel set i den smukke, pyntelige, moderne By. Det er en firkantet, høj og smal Bygning af Kampesten, og den er rigtig grim med sine smaa, snævre Glughuller. Der er ingen Prydelser paa de graa Vægge eller de skarpe Hjørner, og over det hele ligger der noget uhyggeligt og skræmmende. Den gamle Bygning ser ud som Stortaarnet til en Ridderborg, men da de fleste paastaa, at det har været en Vejrmølle, saa mangler den endogsaa romantisk Værdi.

Men det er virkelig sandt, at den stakkels lille Allegori har sit Hjem der. Jeg skal nu fortælle jer, hvilken skikkelig lille Allegori den er, saa tænker jeg, at ingen kan nænne at rive Taarnet ned. Den vil hellere bo der end paa Slottet eller i Raadhuset eller i Latinskolen. Den holder mest af

uspækkede Mure og holder gerne til med Rotter og Flagermus.

Min Allegori fortæller om Geniet, om dets Væsen og dets Indvirkning paa Menneskene, som saa mange, mange Allegorier har gjort før den. For den Sags Skyld var det ikke værd at fortælle den, hvis den ikke desuden lod os vide saa meget, som virkelig er sket, hvis ikke en af Kavallererne paa Ekeby havde været Helten deri, og hvis den ikke havde meldt os om den sidste store Ulykke, som overgik Ekeby.

*

*

*

I 1770'erne fødtes i Tyskland den senere saa lærde og kunsthædige Kevenhüller. Han var Søn af en Borggreve og kunde have boet i høje Slotte og have redet ved Kejserens Side, hvis han havde haft Lyst, men det havde han ikke.

Han kunde snarere haft Lyst til at fæste Møllevinger til Borgens højeste Taarn, gøre Ridder-salen til en Smedje og Fruerstuen til et Urmager-værksted. Han havde Lyst til at fylde Borgen med med snurrende Hjul og arbejdende Løftestænger. Men da det ikke lod sig gøre, forlod han hele Stadsen og gav sig i Urmagerlære. Der lærte han alt, hvad læres kunde, om Tandhjul og Fjedre og Penduler. Han lærte at lave Sol- og Stjerneure, Ure med pippende Kanariefugle og trompetblæsende Hyrder, Klokkespil, som fyldte et helt Kirketaarn med deres underlige Maskineri, og Urværker saa smaa, at de kunde indfattes i en Medaillon.

Da han havde faaet sit Mesterbrev, tog han Ranselen paa Ryggen, Knortestokken i Haanden og vandrede fra Sted til Sted for at studere alt, hvad der gik med Tridser og Hjul. Kevenhüller var ikke en almindelig Urmager; han vilde være en stor Opfinder og en Verdensforbedrer.

Efter at han saaledes havde gennemvandret mange Lande, begav han sig ogsaa til Vermland for at studere paa Møllehjul og Grubeindretninger.

En smuk Sommermorgen traf det sig, at han gik tværs over Karlstad Torv. Men netop den samme smukke Morgenstund havde Huldren, Skovens Herskerinde, fundet for godt at komme vandrende fra Skoven lige ind i Byen. Denne fornemme Dame kom netop ogsaa tværs over Torvet, men fra den modsatte Side, og saa mødte hun Kevenhüller.

Det var et Møde for en Urmagersvend. Hun havde skinnende grønne Øjne og stridt lyst Haar, som naaede næsten lige til Jorden, og hun var klædt i grøn, gnistrende Silke. Skønt hun var en Trolde og en Hedning, var hun skønnere end alle de kristne Kvinder, som Kevenhüller nogen Sinde havde set. Han stod som fortabt og saa paa hende, idet hun kom imod ham.

Hun kom lige fra Krattet inderst inde i Skoven, hvor Bregnerne staa høje som Træer, hvor de kæmpemæssige Fyrretræer stænge Sollyset ude, saa at det blot falder som gyldne Stænk paa det gule Mos, og hvor Linnæen kryber over de lavklædte Stene.

Ak, hvor jeg gerne vilde have været i Keven-

hüllers Sted og set hende, som hun kom der, med Bregneblade og Grannaale i det stride Haar og en lille sort Hugorm om Halsen. Tænk jer hende: smidig i Gangen som et vildt Dyr og medbringende en frisk Duft af Harpiks og Jordbær, af Linnæa og Mos!

Hvor Menneskene maa have stirret paa hende, da hun tog sig for at vandre over Karlstad Torv! Jeg tænker, at Hestene løb løbsk af Forskrækkelse over hendes lange Haar, der fløj i Morgenvinden. Gadedrengene løb efter hende. Karlene slap Bismer og Økse for at glo paa hende. Kvinderne skreg og løb efter Bisp og Domkapitel for at jage Utysket ud af Byen.

Selv gik hun rolig og majestætisk og smilede blot ad hele Spektaklet, saa Kevenhüller kunde se hendes smaa spidse Rovdyrtænder bag de røde Læber.

Hun havde kastet en Kaabe over Ryggen, for at ingen skulde mærke, hvem hun var, men Ulykken vilde, at hun havde glemt at skjule Halen. Nu laa den og slæbte langs hen ad Stenbroen.

Kevenhüller saa ogsaa nok Halen; men man maa huske, at han var en Grevesøn, om han end var Urmager. Det gjorde ham ondt, at en saa højbaaren Dame skulde gives til Pris for Spidsborgernes Latter; derfor bukkede han for den skønne og sagde høvisk:

„Behager Deres Naade ikke at løfte paa Slæbet?“

Huldren blev rørt, saa vel over hans venllge Sindelag som over hans Belevenhed. Hun standsede

lige foran ham, saa han syntes, at der for skinnende Gnister fra hendes Øjne ind i hans Hjerne. „Mærk dig det, Kevenhüller,“ sagde hun, „herefter skal du med dine to Hænder kunne udføre et hvilket som helst Kunstværk, du vil, men kun eet af hver Slags.“

Det sagde hun, og hun kunde holde sit Ord. Thi hvem ved ikke, at den grønklædte fra Skovkrattet har Magt til at skænke Geni og vidunderlige Kræfter til dem, der vinde hendes Gunst?

Kevenhüller blev i Karlstad og lejede sig et Værksted der. Han hamrede og arbejdede Nat og Dag. Otte Dage efter havde han lavet et Kunstværk. Det var en Vogn, som gik af sig selv. Den gik op ad Bakke og ned ad Bakke, gik hurtigt og langsomt, kunde styres og vendes, standses og sættes i Gang, ganske som man vilde. Det var en ypperlig Vogn.

Nu blev Kevenhüller en berømt Mand og fik Venner i hele Byen. Han var saa stolt af sin Vogn, at han kørte op til Stockholm for at vise den for Kongen. Han behøvede ikke at vente paa Skydsheste eller skændes med Vognmandskarle. Han behøvede ikke at støde Peber paa elendige Skydskærrer eller at sove paa Skydsskafferens Træbænk. Han kørte nok saa stolt i sin egen Vogn og kom til Stockholm paa et Par Timer.

Han kørte lige op til Slottet, og Kongen kom ud med Hofmænd og Hofdamer og saa ham køre. De kunde da ikke noksom berømme ham.

Da sagde Kongen: „Den Vogn kan du give

mig, Kevenhüller.“ Og skønt han sagde nej, blev Kongen ved sit og vilde have Vognen.

Da saa Kevenhüller, at i Kongens Følge stod der en Hofdame med lyst Haar og grøn Silkekjole. Han kendte hende godt, og han forstod nu, at det var hende, der havde raadet Kongen at bede ham om Vognen. Men han blev fortvivlet. Han kunde ikke taale, at nogen anden skulde eje hans Vogn, og heller ikke vovede han i Længden at sige nej til Kongen. Derfor kørte han den med en saadan Fart mod Slotsmuren, at den sprang i tusinde Stykker.

Da han kom hjem igen til Karlstad, prøvede han at lave en ny Vogn, men han kunde ikke. Da blev han forfærdet over den Gave, Huldren havde givet ham. Han havde forladt Dagdriverlivet paa sin Faders Slot for at blive en Velgører for de mange, ikke for at lave Troldtøj, som kun een kunde bruge. Hvad hjalp det ham, om han blev en stor Mester, ja den største af alle, naar han ikke kunde mangfoldiggøre sine Mesterværker, saa de blev til Nytte for Tusinder?

Og den lærde og kunstfærdige Mand længtes saadan efter roligt, fornuftigt Arbejde, at han blev Stenhugger og Murer. Den Gang var det, at han byggede det store Stentaarn nede ved den vestre Bro, byggede det efter Stortaarnet i hans Faders Ridderborg, og hans Mening var vel ogsaa at bygge Vaaningshus, Portaler, Borggaarde, Ringmure og Hængetaarne, saa der kunde rejse sig en hel Ridderborg ved Klarelvens Bred.

Der inde vilde han saa virkeliggøre sin Barnsdrøm. Alt, hvad der var til af Haandværk og Kunstflid, skulde have sit Hjem i Slottets Sale. Hvide Møllersvende og sorte Smede, Urmagere med grønne Skærme for de anstrengte Øjne, Farvere med mørke Hænder, Vævere, Drejere — alle skulde have deres Værksteder i hans Slot.

Og det gik godt. Af de Stene, han selv havde hugget, havde han med egne Hænder muret sit Taarn. Han havde sat Møllevinger paa det — thi Taarnet skulde være en Vejrmølle — og nu vilde han tage fat paa Smedjen.

Saa stod han da en Dag og saa paa, hvor de lette, stærke Vinger drejede sig for Vinden. Da kom hans gamle Onde over ham.

Det var ham, som den grønklædte atter havde set paa ham med sine skinnende Øjne, til hans Hjerne paa ny fængede Ild. Han lukkede sig inde i sit Værksted, smagte ikke Mad, undte sig ingen Hvile og arbejdede uden Ophør. Saa lavede han paa otte Dage et nyt Kunstværk.

En Dag gik han op paa Taget af sit Taarn og begyndte at spænde Vinger paa sine Skuldre.

To Gadedrenge og en Latinskoledreng, som sad paa Rækværket af Broen og fiskede Hundestejler, fik ham at se, og de gav et Skrig fra sig, som hørtes over hele Byen. De for afsted; aandeløse løb de Gade op og Gade ned, dundrede paa alle Døre og raabte: „Kevenhüller vil flyve! Kevenhüller vil flyve!“

Han stod ganske rolig paa Taarnets Tag og

spændte Vingerne paa sig, og imidlertid kom Folkeskarerne myldrende ud af de trange Gader i det gamle Karlstad.

Pigerne løb fra Gryden, der kogte, og fra Dejgen, der løftede sig. Konerne slap Strikkestrømpen, satte Glarøjnene paa og løb ned ad Gaden. Borgmester og Raad rejste sig fra Dommersæderne. Rektoren smed Grammatikken ben i en Krog; Skoledrengene for ud af Klasserne uden at bede om Lov. Hele Byen styrtede afsted ned mod den vestre Bro.

Snart var Broen sort af Mennesker. Paa Torvet stod de som Sild i en Tønde, og hele Flodbredden lige op til Bispegaarden vrimlede af Mennesker. Der var større Trængsel end ved Pedersmarked; der var flere skuelystne, end da Kong Gustav den tredje kom kørende gennem Byen med otte Heste for og i en saadan Fart, at Vognen stod paa to Hjul, naar den svingede om et Hjørne.

Kevenhüller fik endelig Vingerne paa sig og stødte fra. Han slog et Par Slag med dem, og saa var han fri. Han laa og svømmede i Lufthavet højt over Jorden.

Han inddrak Luften i fulde Drag; den var stærk og ren. Hans Bryst udvidede sig, og det gamle Ridderblod begyndte at røre sig i ham. Han tumlede som en Due, han svævede som en Høg, hans Vinger var hurtigere end Svalens, han styrede saa sikkert som Falken. Og han saa ned paa hele den jordbundne Hob, som stirrede op paa ham, der laa og svømmede i Luften. Havde han blot

kunnet lave et Par Vinger til hver eneste en af dem! Havde han blot kunnet give enhver af dem Magt til at hæve sig op i denne friske Luft! Hvilke Mennesker der da skulde blive af dem! Mindet om hans eget Livs Elendighed forlod ham end ikke i dette Sejrens Øjeblik. Han kunde ikke nyde blot for sig selv. O, den Huldre! kunde han bare faa fat i hende!

Da saa han med Øjne, der var næsten blændede af det skarpe Sollys og den dirrende Luft, at der var noget, der kom flyvende lige imod ham. Store Vinger, der ganske lignede hans egne, saa han bevæge sig, og mellem Vingerne svømmede et Menneskelegeme. Gult Haar flagrede, grøn Silke bølgede, vilde Øjne lyste. Der var hun, der var hun!

Kevenhüller tabte Besindelsen. I vild Fart styrtede han løs paa Vidunderet for at kysse hende eller slaa hende — han vidste ikke ret hvilket — men i hvert Fald for at tvinge hende til at tage Forbandelsen bort fra hans Liv. I denne vilde Fart svigtede hans Besindelse og hans Sanser ham. Han saa ikke, hvorhen han styrede, han saa blot det flagrende Haar og de vilde Øjne. Han kom tæt ind til hende og strakte Armene ud for at gribe hende. Da greb hans Vinger fat i hendes, og hendes var de stærkeste. Hans Vinger revnede og sønderreves, han selv blev svinget rundt og styrtede ned, han vidste ikke hvor.

Da han igen kom til sin Bevidsthed, laa han paa Taget af sit eget Taarn med den knuste Flyve-

maskine ved sin Side. Han var fløjet lige løs paa sin egen Vejrmølle, Vingerne havde grebet ham, svunget ham rundt et Par Omgange og saa kastet ham ned paa Taget. Saadan endte den Leg.

Kevenhüller var nu atter en fortvivlet Mand. Ærligt Arbejde vakte Lede hos ham, og de vidunderlige Kunster vovede han ikke at give sig af med. Dannede han endnu et Kunstværk og kom til at ødelægge det, da vilde hans Hjerte sikkert briste af Sorg. Og ødelagde han det ikke, da vilde han sikkert gaa fra Forstanden ved Tanken om, at han ikke kunde gøre andre nogen Nytte dermed.

Han tog sin gamle Svenderansel og Knortestokken frem, lod Møllen staa for det, den var, og besluttede at gaa ud og lede Huldren op.

Han skaffede sig Hest og Vogn, for han var ikke mere saa ung og let til Bens. Og man fortæller, at hver Gang han kom til en Skov, stod han af Vognen, gik derind og kaldte paa den grønklædte fra Krattet.

„Huldre, Huldre! det er mig, Kevenhüller! kom kom!“ Men hun kom ikke.

Paa disse Rejser kom han til Ekeby, nogle Aar før Majorinden blev forjaget. Man modtog ham godt der, og der blev han. Og Skaren i Kavallerfløjen blev forøget med en høj kraftig Ridderskikkelse, en rask Herre, der ikke svigtede hverken ved Ølkruset eller ved Jagtpartierne. Hans Barndomserindringer kom igen: han tillod, at man kaldte ham Greve, og han fik mere og mere Udseende af en gammel tysk Røverbaron, med sin

store Ørnenæse, sine barske Øjenbryn, sit Fuldskæg, som løb spidst til under Hagen men over Læberne snoede sig barsk opad.

Han blev en Kavaller blandt Kavallererne og var ikke bedre end alle de andre i den Skare, som Almuen troede, at Majorinden holdt i Beredskab til den lede Fanden. Hans Haar graanede, og hans Hjerne sov. Han blev saa gammel, at han ikke længer kunde tro paa sin Ungdoms Bedrifter. Han var ikke Manden med de vidunderlige Evner. Det var ikke ham, der havde lavet den selvkørende Vogn og Flyvemaskinen! Ak nej, Eventyr, Eventyr!

Men da skete det, at Majorinden blev forreven fra Ekeby, og Kavallererne blev Herrer paa den store Gaard. Da begyndte der et Liv, som aldrig havde været værre. Der gik en Storm over Landet; al gammel Daarskab slog ud i Ungdomsvildskab, alt ondt kom i Bevægelse, alt godt bævede — Menneskene kæmpede paa Jorden og Aanderne i Himlen. Ulve kom ned fra Dovre med Troldkvinder paa Ryggen, Naturmagterne slap løs, og Huldren kom til Ekeby.

Kavallererne kendte hende ikke. De troede, hun var en stakkels betrængt Kvinde, som var jaget til Fortvivelse af en ond Svigermoder. Saa tog de hende i deres Beskyttelse, ærede hende som en Dronning, elskede hende som et Barn og kaldte hende Grevinde.

Kevenhüller alene saa, hvem hun var. I Førstningen lod han sig vel blænde som alle de

andre. Men en Dag havde Patron Julius og Ørneclou, der ikke undsaa sig for at betjene hende som Skræddere, syet hende en Dragt af grønt gnistrende Silketøj, og da hun fik den paa, kendte Kevenhüller hende.

Der sad hun paa Silkebolstre i den bedste Sofa paa Ekeby, og alle de gamle Mænd gjorde sig til Narre for at tjene hende. En var Kok, en anden Kammertjener, en var Forelæser, en Hofmusikant, en Skomager: hver havde valgt sin Forretning.

Det skulde nu hedde sig, at hun var syg, det lede Utske; men Kevenhüller vidste nok, hvordan det hang sammen med den Sygdom. Hun holdt dem bare for Nar alle sammen, det gjorde hun.

Han advarede Kavallererne imod hende. „Se paa de smaa skarpe Tænder,“ sagde han, „og de vilde, skinnende Øjne. Det er Huldren — alt ondt er ude i denne forfærdelige Tid. Jeg siger jer, det er Huldren, som er kommen for at ødelægge os. Jeg har set hende før.“

Men hvor er dog Menneskenes Forblindelse stor, naar deres Hjerte ere rørte! Kavallererne var som en Moder, der har faaet en Skifting i Vuggen. Hun kan ikke faa sig selv til at se det store Hoved og den mørke Hud; hun synes, at Trol dungens hæse Skraal ligner hendes eget Barns kvidrende Latter, hun kan ikke se, at Læberne ere tykke, og at Neglene krumme sig som Kløer. Og saadan var det med Kavallererne; de var nær

ved at slaa Kevenhüller ihjel, da han vilde aabne deres Øjne.

Men saa snart Kevenhüller havde set Huldren og genkendt hende, kom Arbejdslysten over ham. Det begyndte at brænde og syde i hans Hjerne, hans Fingre værkede af Iver efter at komme til at gribe om Fil og Hammer; han kunde ikke kæmpe med sig selv. Med Bitterhed i Hjertet trak han Arbejdsblusen paa og lukkede sig inde i en gammel Kleinsmedje, som skulde være hans Værksted.

Da gik der et Raab fra Ekeby ud over det ganske Vermland:

„Kevenhüller har begyndt at arbejde!“

Og man lyttede aandeløst efter Hammerslagene fra det tillukkede Værksted, efter Filens Hvinen og Blæsebælgens Stønnen.

Nu skal vi faa et nyt Vidunder at se. Hvad mon det bliver? Vil han lære os at gaa paa Vandet eller at sætte en Stige op til Syvstjernen? —

Intet er umuligt for en saadan Mand. Vi har med egne Øjne set ham bæres gennem Luften af Vinger. Vi har set hans Vogn bruse gennem Gaderne. Han har faaet Huldrens Gave: intet er umuligt for ham.

En Nat, den første eller anden Oktober, havde han Vidunderet færdigt. Han kom ud af Værkstedet med det i Haanden. Det var et Hjul, som uophørlig løb rundt; naar det drejede sig, lyste Egerne som Ild, og Lys og Varme udgik derfra. Kevenhüller havde skabt en Sol. Da han kom ud af Værkstedet med den, blev Natten saa lys, at

Spurvene begyndte at kvidre og Skyerne at rødme som ved Solopgang.

Det var den herligste Opfindelse. — Intet Mørke, ingen Kulde skulde længer findes paa Jorden. Det svimlede for ham, naar han tænkte den Tanke. Dagens Sol skulde blive ved at staa op og gaa ned, men naar den forsvandt, skulde Tusinder og atter Tusinder af hans Ildhjul flamme over Landet, og Luften skulde dirre af Varme som paa den hedeste Sommerdag. Da skulde man høste modent Korn under Midvinterens Stjernehimmel; Jordbær og Tyttebær skulde dække Skovbakkerne hele Aaret om; Isen skulde aldrig binde Vandet.

Nu da Opfindelsen var færdig, skulde den skabe en ny Jord. Hans Ildhjul skulde blive en Pels for den fattige og en Sol for Grubearbejderen. Den skulde give Fabrikkerne Drivkraft, give Naturen — der nu maatte sove fra Høst til Vaar — nyt Liv, give Menneskeheden en ny lykkelig Tilværelse. Men han vidste godt, at det var Drømme alt sammen, og at Huldren aldrig vilde tillade ham at mangfoldiggøre sit Ildhjul. Og i sin Vrede og Hævnelyst tænkte han, at han vilde slaa hende ihjel, og saa vidste han næppe mere rigtig, hvad han gjorde.

Han gik op til Vaaningshuset, og i Forstuen, lige under Trappen, satte han Ildhjulet. Det var hans Mening, at der skulde gaa Ild i Huset og Utsket brænde inde.

Derpaa gik han atter ind i sit Værksted og sad der stille og lyttede.

Der blev Larm og Raab paa Gaarden. Nu begyndte det at mærkes, at der var udført en Storbedrift.

Ja, løb I kun og skrig og klemte med Klokkerne! Nu brænder hun dog inde, Huldren, hun som I bænkedes paa Silke og Fløjel!

Mon hun vrider sig i Pine, mon hun flygter fra det ene Værelse til det andet? Aa, hvor den grønne Silke vil flamme, hvor Flammerne vil lege i det stride Haar! Frisk Mod, Flammer! frisk Mod! fang hende, stik Ild i hende, brænd Heksen! Frygt ikke for hendes Trolddomsord, I Luer! Lad hende brænde! Der er dem, som for hendes Skyld har maattet brænde hele deres Liv.

Klokker klemte, Vogne rumlede, Sprøjter kom raslende, Vandspande langedes op fra Søen, Folk stormede til fra alle Byer. Der var Skrig og Jamren og Kommanderen; der var Tage, som styrtede ned; der var den forfærdeligste Knitren og Bragen af Luerne. Men intet bevægede Kevenhüller; han sad paa Huggeblokken og gned sig i Hænderne.

Saa hørte han et Brag, som om Himlen faldt ned, og han for op i Jubel. „Nu er det gjort,“ udbrød han. „Nu kan hun ikke undkomme, nu er hun knust under Bjælkerne eller opbrændt af Luerne. Nu er det gjort!“

Og han tænkte paa Ekebys Ære og Magt, som maatte opofres for at skaffe hende ud af Verden. De stolte Sale, hvor saa megen Fryd og Glæde havde boet, Stuerne, der havde genlydt af

Kvindernes Glæde, Bordene, der havde bugnet under lækre Retter, de kostbare gamle Møbler, Sølv og Porcellæn, som ikke mere kunde skaffes til Veje . . .

Og saa for han op med et Skrig. Hans Ildhjul, hans Sol, Modellen, som alting afgang af, havde han ikke stillet den under Trappen, for at den skulde volde Ildsvaaden?“

Kevenhüller saa paa sig selv, forstenet af Rædsel.

„Er jeg gal?“ sagde han. „Hvor kunde jeg gøre noget saadant?“

I samme Øjeblik gik Værkstedets lukkede Dør op, og den grønklædte traadte ind.

Der stod Huldren paa Tærskelen, smilende og fager. Hendes grønne Klædning havde hverken Plet eller Lyde, ingen Brandrøg havde sat sig i hendes stride Haar. Hun var, som han havde set hende paa Karlstad Torv i sine unge Dage, Halen slæbte mellem hendes Fødder, og hun bragte al Skovens Vildhed og Duft med sig.

„Nu brænder Ekeby,“ sagde hun og lo.

Kevenhüller havde løftet den store Forhammer og vilde til at kaste den i Hovedet paa hende, men da saa han, at hun havde hans Ildhjul i Haanden.

„Se, hvad jeg har reddet til dig,“ sagde hun.

Kevenhüller kastede sig paa Knæ for hende. „Du har knust min Vogn, du har knækket mine Vinger og du har ødelagt mit Liv. Vis mig nu Naade, forbarm dig over mig.“

Hun klatrede op paa Høvlebænken og sad der lige saa ung og skælmsk, som da han første Gang saa hende paa Karlstad Torv.

„Jeg ser, du ved, hvem jeg er,“ sagde hun.

„Jeg kender dig, og jeg har altid kendt dig,“ sagde den ulykkelige Mand, „du er Geniet. Men giv mig nu fri! Tag din Gave fra mig! Tag Vidundergaverne fra mig! Lad mig blive et almindeligt Menneske! Hvorfor forfølger du mig? Hvorfor ødelægger du mig?“

„Taabe!“ sagde Huldren. „Jeg har aldrig villet dig noget ondt. Jeg gav dig en stor Belønning; men jeg kan tage den fra dig igen, hvis den ikke behager dig. Men betänk dig vel — du vil fortryde det!“

„Nej, nej!“ udbød han, „tag Vidundergaverne fra mig.“

„Først maa du ødelægge dette,“ sagde hun og kastede Ildhjulet paa Gulvet foran ham.

Han betænkte sig ikke. Han svang Forhammeren over den straalende Ildsol, der ikke var andet end noget stygt Trolldøj, naar den ikke kunde anvendes til Nytte for Tusinder. Gnisterne for omkring i Smedjen, Luer og Skærver dansede om ham, og saa laa ogsaa hans sidste Kunstværk i Stumper og Stykker.

„Ja, saa tager jeg min Gave fra dig,“ sagde Huldren.

Da hun stod i Døren for at gaa, og Skinnet fra Ildebranden derude strømmede over hendes Skikkelse, saa han efter hende for sidste Gang.

Skønnere end nogen Sinde før syntes hun ham, og ikke mere fuld af ondt, kun streng og stolt.

„Taabe,“ sagde hun. „Forbød jeg dig nogen Sinde at lade andre eftergøre dine Kunstværker? Hvad andet vilde jeg end beskytte Geniets Mand mod Haandværkerens Slid?“

Saa gik hun. Men Kevenhüller var vanvittig i flere Dage. Derefter blev han igen som et almindeligt Menneske.

Ekeby Hovedbydning var brændt. Dog var intet Menneske kommet til Skade. Men det var en stor Sorg for Kavallererne, at det gæstfri Hjem, hvor de havde nydt saa meget godt, skulde lide saa megen Skade i deres Tid.

Ak — I Børn af sene Tider! Om det havde været jer eller mig, der havde mødt Huldren paa Karlstad Torv! Tror I ikke, at jeg havde gaaet i Skoven og raabt: „Huldre, Huldre, det er mig, Kevenhüller, Kevenhüller!“ Men hvem ser hende nu for Tiden? Hvem klager i vore Dage over at have faaet for meget af hendes Gaver?

Broby Marked.

Den første Fredag i Oktober begynder det store Broby Marked, som varer otte Dage. Det er den største Højtid om Efteraaret. Forud for det gaar der Slagtning og Bagning i hvert et Hus; de ny

Vinterklæder er da færdige til at tages paa for første Gang; Helligdagsretterne — saasom Klejner og Oste-kage — staar paa Bordet hele Dagen, og Brændevins-rationerne bliver fordoblede; men Arbejdet hviler. Der er Fest i hver eneste Gaard; Tjenestefolk og Daglejere tager op af deres Løn og overvejer nøje, hvad de skal købe paa Markedet. Folk langvejs fra kommer vandrende i smaa Flokke hen ad Vejen, med Ransel paa Ryggen og Stok i Haanden. Mange maa ogsaa drive deres Kreaturer til Markedet for at faa dem solgt i denne trange Tid. Små stædige Tyrekalve og Geder, som staar stille og sætter Forbenene stift frem for sig, skaffer Ejeren megen Ærgrelse og Tilskuerne megen Fornøjelse. Gæstekamrene paa Herregaardene ligger fulde af velkomne Gæster: der udveksles Nyheder, og Priserne paa Kreaturer og Bohave drøftes. Børnene gaar og drømmer om Markedsgaver.

Og den første Markedsdag — hvor vimler det da med Mennesker op ad Broby Bakker og over hele den store Markedsplads! Der er rejst Telte, hvor Købmænd fra Byerne har udbredt deres Varer, mens Dalkarle og Vestgøter har opstablet deres Gods paa lange Rækker af „Skiver“, hvorover der flaprer hvidt Teltlærred. Linedansere, Lirekasser og blinde Violinspillere findes der nok af, ligeledes Spaamænd, Brystsukkersælgere og Brændevinsudskænkere. Bag Butikkerne er Sten- og Trækar opstillede. Løg og Peberrod, Æbler og Pærer sælges af Gartnere fra de store Herregaarde. Store Dele af Markedspladsen

er optagne af rødbrune Kobberkar med hvid Fortinning.

Men det kan nok mærkes paa Omsætningen, at der hersker Nød i Svartsjö og Bro og de andre Sogne omkring Löfven: Handelen gaar daarligt i Telte og ved Skiver. Den meste Omsætning finder Sted paa det store Kreaturtorv, thi manges en maa sælge baade Ko og Hest for selv at kunne leve Vinteren over. Der foregaar ogsaa den vilde, spændende Hestebytning.

Det gaar lystigt til paa Broby Marked. Har man blot Penge til et Par Snapse, kan man sagtens holde Modet oppe. Men det er ikke Brændevinen alene, der fremkalder Glæden; naar Menneskene fra de ensomme Skovhytter kommer ned til Markedspladsen med dens bølgende Vrimmel, bliver de først forfærdede, naar de hører Larmen af denne skrigende, leende Skare, men naar de kommer ind i Vrimlen, bliver de som berusede af Glæde, vilde af det bruisende Markedsliv.

Vel er der megen Handel mellem saa mange Mennesker, men den er dog næppe Hovedsagen. Det vigtigste er at faa en Flok gode Venner med hen til en Bod og traktere dem med Faarepølse, Klejner og Brændevin, eller faa Tøsen overtalt til at tage imod en Psalmebog og et Silkeklæde, eller gaa om og købe Markedsgaver til de smaa der hjemme.

Alle de, der ikke er nødt til at blive hjemme og passe paa Hus og Hjem, er komne til Broby Marked. Der er Kavallerer fra Ekeby og Kulsviere

fra Nygaard, Hestehandlere fra Norge, Finner fra de store Skove og Landstrygere allevegne fra.

Af og til samler hele det brusende Hav sig i en Hvirvel, der synes at dreje sig i Ringe om et Midtpunkt. Ingen ved, hvad der er inderst, førend et Par Politibetjente bryder gennem Mængden for at gøre Ende paa et Slagsmaal eller rejse en væltet Vogn op igen. Og i næste Øjeblik flokkes Mængden paa ny — om en Købmand, der mundhugges med en kvik Jente.

Saa hen imod Middag begynder det store Slagsmaal. Bønderne har sat sig i Hovedet, at Vestgøterne bruger for korte Alenmaal; der opstaar først Kiv og Skænderi omkring deres „Skiver“; og snart gaar det over til Haandgribeligheder. For de mange, som i de Dage ikke saa andet end Nød og Elendighed, var det som en Lettelse at faa Lov at slaa til, det var det samme, hvem eller hvad det traf. Og saa snart de stærke og stridslystne ser, at et Slagsmaal er i Gang, styrter de til fra alle Sider. Kavaliererne vil netop bryde ind i Flokken for at stifte Fred paa deres Manér, og Dalkarlene iler til for at hjælpe Vestgøterne.

Stærke Måns fra Fors er den, som er allerivrigst med i Legen. Fuld er han, og vrede er han; nu har han kastet en Vestgøte omkuld og begyndt at gennemprygle ham, men ved dennes Nødraab styrter hans Landsmænd til og prøver paa at tvinge stærke Måns til at slippe deres Kammerat. Da vælter stærke Måns alle Varer ned fra en af Skiverne, griber selve Skiven, der er en Alen bred og otte

Alen lang og bestaar af tykke Planker, og begynder at svinge den som sit Vaaben.

Stærke Måns er et forfærdeligt Menneske. Det var ham, der sparkede en Væg ud i Arresten i Filipstad, og han kunde tage en Baad af Søen og bære den paa sine Skuldre. Man kan nok begribe, at naar han begynder at slaa om sig med den tunge Skive, saa flygter hele Skaren og Vestgøterne med. Men stærke Måns er efter dem og slaar om sig med den tunge Skive. For ham er der ikke mere Spørgsmaal om Venner eller Fjender; han vil bare have nogen at slaa løs paa, nu da han har et Vaaben.

Folk flygter for ham i Forfærdelse. Mænd og Kvinder skriger og løber. Men hvor er det muligt for Kvinderne at flygte, flere af dem har jo deres Børn ved Haanden! Boder og Vogne er i Vejen; Køer og Stude, som er bleven vilde af Larmen, hindrer dem i at slippe bort.

I et Hjørne mellem Boderne er en Flok Kvinder bleven indeklemmt, og mod dem stormer Kæmpen. Synes han ikke, han ser en Vestgøte midt i Flokken! Han løfter Skiven og lader den falde. I bleg, gysende Angst tager Kvinderne mod Anfaldet og kryber sammen under det dræbende Slag.

Men da Skiven hvinende falder ned over dem, brydes dens Kraft af en Mands oprakte Arme. Een Mand er ikke krøben sammen, men har rejst sig op midt i Mængden, een Mand har af fri Vilje taget mod Slaget for at redde de mange. Kvinder og Børn staar uskadte. Een Mand har brudt Slagets

Voldsomhed, men han ligger nu ogsaa bevidstløs paa Jorden.

Stærke Måns løfter ikke sin Skive op for at storme videre. Han har mødt Mandens Blik, netop som Skiven styrtede ned paa hans Isse, og det Blik har slaaet ham med Lamhed. Han lader sig binde og føre bort uden Modstand.

Men med Lynets Fart løber det Rygte hele Markedet over, at stærke Måns har slaaet Kaptajn Lennart ihjel. Man siger, at han, som har været Folkets Ven, er død for at redde Kvinder og værge-løse Børn.

Og der bliver stille paa den store Plads, hvor Livet nys brusede i sin vildeste Fart: Handelen standser, Slagsmaalet ophører, Gilderne ved Mad-skrinene opløser sig, forgæves lokker Linedanserne ad Tilskuerne. Folkets Ven er død, Folket har faaet Sorg. I dyb Tavshed trænger alle sig sammen om det Sted, hvor han er falden. Han ligger ud-strakt paa Jorden, aldeles bevidstløs; der ses intet Saar, men Hjerneskallen er som fladtrykt.

Nogle Mænd løfter ham varligt op paa Skiven, som Kæmpen har tabt. De tror at mærke, at han endnu lever.

„Hvor skal vi bære ham hen?“ spørger de hverandre.

„Hjem!“ svarer en barsk Stemme fra Skaren.

Ja, I gode Mænd, bær ham hjem! Løft ham paa eders Skuldre og bær ham hjem! Han har været Guds Kastebold, han er bleven drevet som en Fjer for hans Aandepust. Bær ham nu hjem!

Det saarede Hoved har hvilet paa den haarde Briks i Fængslet, paa Halmknippet i Laden. Lad det nu faa Lov at komme hjem og hvile sig paa en blød Pude! Han har uforskyldt lidt Skam og Nød, han er bleven jaget bort fra sin egen Dør. Bær ham nu hjem! En hvileløs Flygtning har han været, han har vandret ad Guds Veje, hvor han kunde finde dem, men hans Længsels Land var dette Hjem, hvis Dør Gud havde stængt for ham. Bær ham hjem! Maaske staar hans Hjem aabent for den, der er død for at frelse Kvinder og Børn.

Nu kommer han ikke som en Forbryder, ledsaget af ravende Svirebrødre: han følges af et sørgende Folk, i hvis Hytter han har boet, mens han hjalp dem i deres Lidelser. Bær ham nu hjem!

Og de gør det. Seks Mænd løfter Skiven, han ligger paa, paa deres Skuldre og bærer ham bort fra Markedspladsen. Hvor de kommer, viger Folk til Side og staar stille: Mændene blotter Hovedet, Kvinderne nejer, som de gør i Kirken, naar Jesu Navn nævnes. Mange græder og tørrer deres Øjne; andre begynder at tale om, hvilken Mand han har været, saa god, saa munter, saa raadsnar og saa gudfrygtig. Det er mærkeligt at se, hvordan, saasnart en af Bærerne bliver trætte, en anden straks kommer og stilfærdig sætter Skulderen under Skiven.

Kaptajn Lennart kommer ogsaa forbi det Sted, hvor Kavallererne staar.

„Jeg faar vel gaa med og se til, at han kommer rigtigt hjem,“ siger Beerencrutz og forlader sin

Plads ved Vejkanten for at gaa med til Helgesæter. Hans Eksempel følges af mange.

Markedspladsen bliver næsten tom: alle følger Kaptajn Lennart op til Helgesæter. Man maa jo sørge for, at han kommer hjem. Alt det nødvendige, der endelig skulde købes, faar at vente; Markeds-gaverne til de smaa der hjemme bliver glemt, Psalme-bogen bliver ikke købt, Silkeklædet, som stak Jenten i Øjnene, bliver liggende paa Disken. Alle maa følge med og se til, at Kaptajn Lennart kommer hjem.

Da Toget kommer til Helgesæter, er der tomt og øde. Atter dundrer Oberstens Næver paa den lukkede Dør. Alle Tjenestefolkene er paa Markedet; Fruen er alene hjemme og passer paa Huset. Det er ogsaa hende, der lukker op.

Og hun spørger, som hun har spurgt en Gang før: „Hvad vil I?“

Hvortil Obersten svarer, som han har svaret en Gang før: „Vi er her med din Mand.“

Hun ser paa ham, som staar der stiv og sindig som altid. Hun ser paa de bærende bag ham, som græder, og paa hele Menneskemassen bagved igen. Hun staar der paa Trappen og ser ind i Hundreder af grædende Øjne, som stirrer bedrøvet paa hende. Endelig ser hun paa Manden, der ligger udstrakt paa Baaren, og hun trykker Haanden mod Hjertet.

„Det er hans rette Ansigt,“ mumler hun.

Uden at spørge mere bøjer hun sig ned, trækker Riglen fra, slaar Dørene op paa vid Gavl og gaar saa foran de andre ind i Soveværelset.

Hun og Obersten hjælpes ad med at trække den sammenskudte Dobbeltseng ud og ryste Sengklæderne, og saa bliver Kaptajn Lennart atter lagt paa bløde Dun og hvidt Linned.

„Lever han?“ spørger hun.

„Ja,“ svarer Obersten.

„Er der Haab?“

„Nej, der er ikke noget at gøre.“

Der hersker en Tavshed en Stund; da slaar en Tanke hende pludselig.

„Er det for hans Skyld, at alle disse græder?“

„Ja.“

„Hvad har han da gjort?“

„Det sidste, han gjorde, var at lade sig slaa ihjel af stærke Måns for at redde Kvinder og Børn fra Døden.“

Hun sidder tavs en Stund og tænker.

„Hvad var det for et Ansigt, han havde, Oberst, da han kom hjem for to Maaneder siden?“

Det giver et Sæt i Obersten. Nu forstaar han, nu først.

„Gösta havde jo malet ham.“

„Det var altsaa for en Kavallerstregs Skyld, jeg lukkede ham ude fra hans Hjem? Hvordan vil I kunne staa til Ansvar for det, Oberst?“

Beerencreutz trak paa sine brede Skuldre. „Jeg har vist mere at staa til Ansvar for end det.“

„Dette bliver dog nok det værste, du har gjort.“

„Saa har jeg heller aldrig gaaet en tungere Vej end den i Dag herop til Helgesæter. For Resten er der to til, som er Skyld i dette.“

„Hvem da?“

„Sintram er den ene; den anden er du selv, Kusine. Du er en streng Kvinde. Jeg ved, at mange har forsøgt at tale til dig om din Mand.“

„Det er sandt,“ svarer hun. Saa beder hun ham fortælle om Drikkelaget i Broby.

Han fortæller alt, saa godt han kan huske det, og hun lytter i Tavshed. Kaptajn Lennart ligger stadig bevidstløs paa Sengen. Stuen er helt fuld af grædende Mennesker; ingen tænker paa at vise denne sørgende Skare ud. Alle Døre staar aabne; alle Værelser, Trapper og Gange er fulde af tavse, bedrøvede Mennesker — langt ud paa Gaarden staar de i tætte Flokke.

Da Obersten er færdig med sin Fortælling, siger Kaptajns Hustru med hævet Stemme:

„Findes der nogen af Kavallererne herinde, da beder jeg dem gaa herfra. Det er svært for mig at se dem ved min Mands Dødsleje.“

Uden at sige et Ord staar Obersten op og gaar. Det samme gør Gösta Berling og et Par andre Kavallerer, der har fulgt Kaptajn Lennart. Folk viger sky til Side for den lille Skare ydmygede Mænd.

Da de er borte, siger Fru Lennart: „Vil nogen af dem, der har set min Mand i disse Maaneder, sige mig, hvor han har opholdt sig, og hvad han har taget sig for?“

Saa begynder de derinde at bære Vidnesbyrd om Kaptajn Lennart overfor hans Hustru, der har miskendt ham og i Streghed forhærdet sit Hjerte

imod ham. Nu lyder de gamle Hymners Sprog. Mænd, som aldrig har læst nogen anden Bog end i Biblen, taler. I Billeder, laante fra Jobs Bog, i Vendinger fra Patriarkernes Tider taler de om Guds Sendebud, som gik omkring og hjalp alt Folket.

Det varer længe, inden de faar talt ud. Mens Mørket falder paa og Aftenen kommer, staar de der og taler; den ene efter den anden træder frem og fortæller om ham til den Hustru, der ikke har villet høre hans Navn nævne.

Der er dem, der kan fortælle, at han har fundet dem paa Sygesengen og helbredt dem. Der er vilde Slagsbrødre, han har tæmmet; der er Drukkenbolte, han har tvunget til Maadehold, bedrøvede, han har ydet Trøst. Enhver, der har været i grænseløs Nød, har henvendt sig til Guds Sendebud, og han har kunnet hjælpe dem; i det mindste har han været i Stand til at vække Haab og Tro.

Hele Aftenen lyder de gamle Hymners Sprog i Sygeværrelset.

Ude paa Gaardspladsen staar de tætte Skarer og venter paa *det sidste*. De ved, hvad der gaar for sig derinde: hvad der siges højt ved Dødslejet, hviskes fra Mand til Mand der ude. Enhver, der har noget at sige, trænger sig stille frem. „Her er en, som kan vidne om ham,“ siger man og gør Plads for ham. Og de træder frem af Mørket, aflægger deres Vidnesbyrd og træder attter tilbage i Mørket.

„Hvad siger hun nu?“ spørger de udenfor-

staaende, hvergang en kommer ud. „Hvad siger den strenge Frue paa Helgesæter?“

„Hun straalser som en Dronning. Hun smiler som en Brud. Hun har sat hans Lænestol ved Sengen og lagt de Klæder paa den, som hun selv har vævet til ham.“

Men saa bliver der stille blandt Folket. Ingen siger det, alle ved det paa een Gang: „Nu dør han.“

Kaptajn Lennart slaar sine Øjne op, han ser og ser nok. Han ser Hjemmet, Folkeskarerne, Hustruen, Børnene, Klæderne og han smiler. Men han er blot vaagnet op for at dø. Han drager eet rallende Suk og opgiver Aanden.

Da forstummer Fortællingerne, men en Stemme begynder en Dødssalme. Alle stemmer i med, og baaren af Hundreder af stærke Stemmer løfter Sangen sig mod det høje. Det er Jordens Afskedshilsen til den flygtende Sjæl.

Brobypræstens Skat.

I.

Der herskede Tavshed i Kavallerfløjen. De krumme Valdhorn, som i Anledning af Markedet var polerede og pyntede med ny grønne Snore og Kvaster, hang ubrugte paa Krogene. Violinerne laa,

indsvøbte i Raasilke, hver i sin Kasse med Buen ved sin Side og Harpiks og Reservestrengene ved Hovedgærdet. Fløjterne var ikke blevet taget op af Badet, hvor de laa og skulde blive tætte. Bellmannsviserne hørt ikke, Skæmt og Latter heller ikke. Paa det store Bord, som var fuldt af hvide Ringe efter Toddyglassene, stod Bakken endnu, men ingen blandede den dampende Drik. Beerencreutz sad og legede med Kortene, men ingen gjorde Mine til at kaste Skillinger i Pullien.

Disse Kavallerer, som havde været sat til Glædens Vogtere, hvad lignede de nu andet end de forfrosne Vinterfluer, der kryber i Ly i Mørket bag Kakkelovnen. Der var blevet ensomt og koldt omkring dem. Gaarsdagen havde været Kaptajn Lennarts Dødsdag. Fra hans Dødsseng var Gösta Berling flygtet ud i Skove og Ødemarker, som hans Vane var, naar hans Samvittighed havde faaet et nyt smerteligt Saar. De vidste, at han vilde blive længe borte, maaske i Uger, indtil Tidens Lægedom havde lindret hans Elendighed. Deres unge Grevinde holdt sig indelukket og vilde ikke se nogen af dem.

Roserne var visnede, Bladene faldet af, Græsset var gulnet; Høsten var kommen. Og Kavallererne begyndte at tro, at Livet selv var afblomstret. Ørneclou saa paa een Gang, at han var grim og gammel, Farbror Eberhard havde sluttet sit store videnskabelige Værk, Patron Julius's Samvittighed vilde ikke sove, Liliacrona længtes hjem.

Og de spurgte sig selv, hvormed de havde forskyldt, at Vinen havde mistet sin Smag, at Kort-

spillet ikke morede, at Musiken ikke oplivede. Hvorfor var Glædens Magt vegen fra dem? Hvad ondt havde de gjort, de stakkels fattige Kavallerer?

Da gik Døren op, og Brobypræstens Datter traadte ind til de forsamlede Kavallerer. Hun var et ivrigt lille Menneske, som hele dette Aar havde kæmpet en fortvivlet Kamp mod Vanrøgt og Ødselhed. Der var noget saa strengt og pligttro over hende, at Kavallererne altid havde haft en vis Respekt for hende, skønt hun ikke var stort mere end et Barn.

„I Dag har jeg igen været hjemme og søgt efter min Faders Penge,“ sagde hun til Kavallererne, „men jeg har ingen fundet. Alle Gældsbeviser er overstregede, og Skuffer og Skabe staar tomme.“

„Det var sørgeligt for Dem, Jomfru,“ sagde Beerencrutz.

„Da Majorinden drog bort fra Ekeby,“ vedblev Brobypræstens Datter, „bad hun mig passe hendes Hus. Og dersom jeg nu havde fundet min Faders Penge, saa vilde jeg have bygget Ekeby op igen. Men da jeg ikke fandt andet at tage derhjemme, saa tog jeg nogle Pinde med mig af min Faders Skamhøj; thi der venter mig stor Skam, naar min Madmoder kommer igen og spørger mig, hvad der er blevet af Ekeby.“

„Jomfruen skal ikke tage sig Ting nær, som hun ingen Skyld har i,“ sagde Beerencrutz igen.

„Men jeg har ikke taget Pinde med af Skamhøjen til mig alene,“ sagde Brobypræstens Datter. „Jeg tog ogsaa nogle for de gode Herrers Regning. Vær saa god, I gode Herrer! min Fader er nok ikke

den eneste, der har voldt Skam og Skade i denne Verden.“

Og hun gik fra den ene til den anden og lagde nogle af de tørre Pinde foran hver af dem. Nogle bandede, men de fleste lod hende gøre det. Til sidst sagde Beerencreutz med en fornem Herres rolige Værdighed:

„Det er godt. Jomfruen skal have Tak. Nu kan Jomfruen gaa.“

Da hun var borte, slog han med knyttet Haand i Bordet, saa Glassene dansede. „Fra dette Øjeblik af,“ sagde han, „drikker jeg aldrig mer. Saadan noget skal Brændevinen ikke bringe over mig en Gang til.“ Derpaa rejste han sig og gik ud, og den tunge Tavshed faldt atter over Kavallerfløjen.

Men foran hver af Kavallererne laa der nogle af Skamhøjens Pinde. Og fra disse Pinde lød der en Række uhyggelige Spørgsmaal.

Hvor er Majorinden? Hvad er der blevet af Ekebys Ære og Magt? Hvorfor er Guds Sendebud bleven dræbt? Hvor er Löfsjö Herreds Rigdom?

Og det var paa een Gang, som om Kavallerfløjen var fuld af tusinde Stemmer, der alle svarede. Det var for de gamle Herrer, som om de sad midt i en surrende, stikkende Bisværn. Thi paa alle disse Spørgsmaal lød der stikkende, sviende Svar.

Kavallererne har fordrevet deres Velgørerinde. Kavallererne, som hun gav et Hjem, har gjort hende hjemløs. Hun gav dem Mad og Glæde; de har givet hende Sult og Sorg.

Kavallererne har ødelagt den stolteste Gaard i Vermland. Kavallererne har stængt Hjemmets Porte for Guds Sendebud. Slagsbroderen, der tog hans Liv, har gjort ham mindre Skade end vi, der dræbte hans kæreste Haab. Kavallererne har ført Sorgløsheden og Drukkenskaben ud blandt de fattige; de har ødelagt Löfsjö Herred.

Disse Stemmer havde ikke surret og stukket længe, før den ene efter den anden af Kavallererne rejste sig og gik ud. Og det traf sig da saadan, at de lidt efter lidt alle mødtes nede ved Elven, der, hvor Smedjen og Kværnen havde staaet. Der saa man overalt Spor af Flammernes Ødelæggelsesarbejde. Den store Hammer stak Hovedet op af en vældig Bunke af Bjælker og Sparrer; de svære Ovn-mure stod endnu midt i Ødelæggelsen, og nede ved Jorden saa man endnu det sorte Ildsted aabne sit vide Gab.

Og se, og se! I alt dette Roderi gik allerede Obersten og arbejdede, ryddede Pladsen til en ny Kværn og en ny Smedje. Og efterhaanden som de andre kom, skyndte de sig til Arbejdet. Snart var de der allesammen; de slæbte Bjælker bort, brød Stene op, gravede og huggede. Og snart begyndte Viserne atter at lyde, Skæmt og Latter høstes i Kredsen. Atter var de modige og stærke; de skulde nok rejse Ekeby igen. De vilde hente Majorinden hjem; saa snart det var muligt, vilde de lade Broby-præstens Datter rejse op efter hende. Fattigfolk i Löfsjö Herred skulde atter faa Arbejde.

Men Kontrakten, Julenattens sorte, blodskrevne Kontrakt? Aa — de handlede nu mere kavallermæssigt end før. De arbejdede, og de vilde blive ved at arbejde, men deres Løn skulde bestaa i Ære, ikke i Penge.

II.

Søndag Formiddag kom Gösta Berling gaaende op til Bro Kirke. Det var under Gudstjenesten, saa Pladsen foran Kirken var tom, men udenfor Sognestuen stod en i Hast sammentømret Ligkiste.

Det faldt Gösta Berling tungt at gaa forbi denne Kiste. Han forstod, at den gode Kaptajn Lennart hvilede i den, og det var, som om den spærrede Vejen til Kirken for ham.

Gösta havde gaaet en Dag og to Nætter i Skoven; han havde intet spist, var træt, sulten og udmattet af Lidelser. Nu var han kommen for at se de stakkels Folk i Kirken, thi deroppe i Ensomheden havde han tænkt paa den Dag, da han sad ved Brobypræstens Skamhøj, paa den Nat, da han havde set de mørke Skarer drage bort med den døde Nygaardspige, og da der var kommet over ham en Længsel efter at være de fattiges Tjener og Ven. Nu vilde han se dem i Kirken for at faa Kraft til at tjene dem.

Men han kunde ikke komme forbi Kaptajn Lennarts Kiste. Han syntes, den døde raabte til

ham: „Gösta Berling, hvordan vil du hjælpe de fattige? Du slæber endnu med dig Følgerne af alt det onde, du har gjort. De Ulykker, du har saaet, maa du og alle de, du elsker, først høste Frugten af.“

Han gik hen til Kisten og faldt paa Knæ ved den. „Hjælp mig at blive de fattiges Hjælper,“ sagde han, „hjælp mig, at jeg aldrig mere gør min elskede Sorg.“ Og han gentog Gang efter Gang: „Hjælp mig, saa jeg bliver fri for at volde Sorg og Skam og Død og al mulig Elendighed.“

Da lagde en tung Haand sig paa Göstas Skulder. Sintram stod bag ved ham.

„Gösta,“ sagde han, „vil du spille nogen et ordenligt Puds, saa læg dig til at dø. Der er ingenting saa udspekuleret som at dø, ingenting, der gør en skikkelig Mand en værre Streg i Regningen, naar han mindst aner det. Læg dig til at dø, siger jeg.“

„Det var ogsaa det bedste for mig, Brugs-patron!“

„Men find først paa noget, Gösta, som jeg kan ærgre ham her i Kisten med.“

„Er det ham, der har narret dig?“

„Ja netop! Se kun paa mig, min Dreng; jeg er en bedragen Mand. Hvorfor skulde han nu gøre sig saa dum og narre mig til at tro paa hans Dumhed, mens han var saa snedig at lægge sig til at dø netop i det rette Øjeblik. Men han skal faa sin Løn. Nu river jeg Flor og Kranse af hans Kiste, vælter den og tramper paa den.“

„Ikke saa længe jeg lever!“ raabte Gösta.

Sintram lagde Armene over Kors paa Brystet og løftede Hovedet; der kom noget af det ondes forfærdelige Majestæt over denne dets Tjener.

„Det er min Ret,“ sagde han højtideligt. „Det var et stort Værk og godt planlagt, men han har ødelagt det. Det gjaldt hele Löfsjö Herred. Havde jeg faaet Lov at raade, skulde hele Herredet være blevet ødelagt. Hvad andet har jeg arbejdet paa hele dette Aar? Det er mig, der har drevet Majorinden bort. Det er mig, der har ødelagt Melchior Sinclair. Det er mig, der holder Brobypræstens Skat skjult. Det er mig, der har ladet Kavallererne regere. Og nu var Folket blevet saa vildt og ulykkeligt, at ingen kunde hindre det fra at styrte sig i Fordærvelse uden denne Mand, der lagde sig til at dø just i det rette Øjeblik. Saa du det, min Dreng, saa du det? Bønderne rykkede frem mod Vestgøterne, Dalkarlene mod Bønderne; havde det været et Sekund længer, var hele Markedspladsen bleven en eneste stor Valplads. Kvinder og Børn vilde være blevet traadt under Fødder, Varerne kastet i Snavset, Plyndring, Ran og Mord vilde have raset. Var Kaptajn Lennart ikke død, skulde det være sket altsammen. Og bagefter vilde saa Retten være gaaet *sin* Gang. Hungersnød, ny Spektakler, Indkvarteringer vilde have udpint dem. Hele Herredet vilde være blevet saa ondt, saa udskreget, saa forhadet, saa ingen kunde bo der uden gamle Sintram. Havde det ikke været et stort Værk?“

„Men hvad skulde alt det tjene til?“

Sintrams Øjne skød Lyn, idet han svarede:

„Det skulde have været til Glæde for mig, thi jeg er ond. Jeg er Mandbjørnen paa Fjeldet, jeg er Snestormen paa Sletten; min Lyst er at myrde og forfølge. Bort, siger jeg, bort med Mennesker og Menneskers Værk. Jeg holder ikke af dem. Jeg kan lade dem løbe om imellem mine Kløer og gøre deres Krumspring, — det kan more mig en lille Tid — men nu var jeg mæt af Leg, Gösta, nu vilde jeg slaa til, nu vilde jeg ødelægge.“

Han var vanvittig, fuldstændig vanvittig. Han havde for længe siden begyndt paa disse Helvedskunster for Morskab, men nu havde Ondskaben faaet Overhaand, nu troede han selv, han var en af Afgrundens Aander.

Men Gösta Berling, som brændte af Iver efter at hjælpe de nødlidende, var bleven slaaet af et af hans Ord. „Ved du, hvor Brobypræstens Skat er gemt?“ spurgte han.

Sintram svarede med et hurtigt, lurende Blik. „Vil du kanske være Folkets Hjælper, Gösta?“

„Ja,“ svarede Gösta; han vidste, det var bedst at tale Sandhed til en Mand som ham.

Der for et Lysglimt over Sintrams Ansigt. „Se, se!“ sagde han, „da skal jeg lade Kisten i Fred, for da ved jeg en bedre Hævn.“

„Hvad har du at hævne? Folkets bedste Ven er død, og Nøden er ligesaa stor som før.“

„Jeg siger dig, alt er tabt. Se derhen! ser du? jeg har faaet Fangekærren til Ekvipage i Dag, og mange Taarer har det kostet mig, inden jeg kunde

faa Lensmanden til at vente udenfor, mens jeg læste en Bøn ved den fromme Mands Kiste.“

Og Gösta saa, at Fangekærren holdt udenfor Kirkegaardsmuren og ventede paa Sintram.

„Jeg vilde herind og give Fruen paa Helgesæter en Tak, fordi hun i Gaar satte sig hen at rode op i gamle Papirer for at finde Beviser imod mig i den Krudthistorie, du ved, og derefter sendte mig Lensmanden med sine Betjente paa Halsen, netop som jeg lavede mig til at tage til denne gode Mands Begravelse. Men jeg skal ikke røre Kisten, jeg kan gøre det, som bedre er. — Hør engang! I er vel sande Guds Engle nu for Tiden deroppe paa Ekeby? Hvis Brobypræstens Datter faar sin Arv, vil I og hun vel dele det altsammen ud iblandt de fattige.“

„Hun vil bruge den til at hjælpe Ekeby paa Fode igen og til at hjælpe de fattige; det har hun tit sagt.“

Sintram lo ved sig selv. „Du vil sagtens nok saa gerne vide, hvor Pengene er, som du vil leve, Gösta?“

„Det vilde jeg.“

„Ja — lover du mig nu at gaa lige herfra op til det Sted, hvor Nygaardspigen slog sig ihjel, og kaste dig ned der, saa skal jeg sige dig, hvor Pengene er. Det var saa kønt, om du kunde dø der; saa vilde alle sige, at det var dine skrækkelige Samvittighedskvaler, der havde bragt dig til det.“

„Jeg har lovet ikke at tage Livet af mig, saa længe Anna Lisa er i Majorindens Tjeneste “

„Gælder ikke,“ sagde Sintram. „Skafter du hende Pengene, er hun jo ikke længer Tjenestepige.“

Men hos Gösta Berling syntes nu al gammel og ny Længsel at løbe sammen i dette ene: at faa Lov til at dø. Det var aldrig kommet til nogen ret Klarhed mellem ham og hende, som han kaldte sin Hustru. Han havde været glad ved at faa Lov til at tjene hende som de andre Kavallerer, men hvordan det skulde gaa, naar deres Tid paa Ekeby var omme, vidste han ikke. Heller ikke vidste han, om hun vilde rejse hjem til sine Forældre eller blive hos ham. Men eet var sikkert: han kunde ikke gøre hende nogen bedre Tjeneste end at give hende Friheden, og det kunde han nu gøre. Nu kunde han slippe for alle sine Samvittighedskvaler; nu kunde han opfylde sine bedste Øjeblikkes Ønsker, at tjene Gud og Mennesker; alt dette og meget mere laa der i dette velsignede, dejlige: at faa Lov til at dø.

Han gav Sintram Haanden, og denne slog til.

„Pengene findes i Kirketaarnet i Bro, under Gulvet ved Lydhullerne,“ sagde Sintram. „Men sørg nu for, at du er ude af Verden inden Aften, ellers skal jeg nok mage det saa, at Brobypræstens Datter beholder sine Penge selv.“

Nu fulgte der en skøn Dag for Gösta Berling. Han gik ind i Kirken og tænkte med højtidelig Glæde paa, at han vilde give sit Liv for at hjælpe alle disse Mennesker. Han gik ind i Sakristiet og skrev en Kundgørelse om, at Arbejdet paa Ekeby

vilde blive genoptaget, og at der derfra vilde blive uddelt Korn til de mest trængende. Og han hørte den Mumlen af Forundring og Glæde, som gik igennem Menigheden, da dette blev oplæst efter Gudstjenesten. Han skrev ogsaa et Par Ord til sin Hustru og sagde hende, hvor Skatten var. Mod hans Vilje løb Pennen videre, saa han skrev nogle Ord til Afsked, om de aldrig mere skulde ses. Han maatte gøre noget for at sone Nygaardspigens Død, skrev han. Saa snart han havde afsendt Brevet, undrede han sig over, hvorfor han just havde skrevet det, og fortrød det.

Verden havde længe ikke forekommet ham saa skøn som paa denne Dag. Efter Gudstjenesten talte han med Anna Stjernhök og Marianne Sinclair. De bad ham begge tage sig sammen og blive en Mand. Han forstod, at Anna Stjernhök havde trøstet sig med Arbejdet; hun styrede selv sin store Gaarde, og Folk sagde om hende, at hun vilde blive en anden Majorinde. Han forstod, at begge disse stolte Kvinder led under, at de maatte skamme sig over den Mand, de havde elsket. Nu tænkte han, de vilde glæde sig over, at han gav sit Liv for at frelse mange fattige og atter bringe Ekeby paa Fode.

Efter Gudstjenesten blev Kaptajn Lennart begravet. Da han var død paa en Markedsdag, havde Efterretningen herom bredt sig vidt, og Folk var kommen i Tusindvis til Kirken. Hele Kirkegaarden og Muren og Marken nedenfor var bedækket af dem. Den gamle Provst var syg og prædikede ellers

ikke, men til Kaptajn Lennarts Begravelse havde han lovet at komme. Og han kom, med sænket Hoved og i sine egne Drømme, som han plejede nu paa sine gamle Dage, og stillede sig i Spidsen for Ligtoget. Den gamle havde gaaet i mange Ligtog; han gik den kendte Vej uden at se op, han kastede Jord paa Kisten og læste Bønnerne og mærkede stadig intet usædvanligt. Men da Klokkeren begyndte paa Psalmen, blev den istemt af Hundreder og atter Hundreder af Stemmer; Mænd, Kvinder og Børn sang med. Da vaagnede den gamle af sine Drømme. Han strøg sig over Øjnene, som om han blændedes, han steg op paa den opkastede Jordbunke for at se sig om. Aldrig havde han hørt saadan Sang ved en Grav, aldrig havde han set en saadan Skare sørgende. Mændene havde de gamle, slidte Begravelseshatte paa, Kvinderne de hvide Forklæder med de brede Læg. De havde Sorg allesammen. De græd og sang alle.

Den gamle Provst rystede af Bevægelse. Han følte en hellig Glæde ved at se Folkets Kærlighed til den døde. Da Sangen var forstummet, strakte han Armene ud imod Folket. Han talte nogle Ord med svag Stemme, men standsede saa. Atter begyndte han, men hans Ord hørt kun af de nærmeste. Dog een Gang til begyndte den gamle, og hans Stemme fik Kraft og Klang af hans Kærligheds Længsel efter at trøste det Folk, som havde faaet Sorg.

Han fortalte sine Tilhørere alt, hvad han vidste om Guds Sendebud. Han mindede dem om, at ikke ydre Glans eller stor Formue havde gjort denne Mand

saa æret, som han nu var, men kun det, at han altid var gaaet paa Guds Veje. Og nu bad han dem for Guds og Kristi Skyld om at gøre ligesaa. Enhver skulde elske de andre og være dem til Hjælp. Enhver skulde tro godt om sin Næste; enhver skulde handle som denne gode Kaptain Lennart; thi dertil krævedes ikke store Gaver, men kun et fromt Sind. Og han udtlydede for dem, at alt, hvad der var sket i dette Aar, var en Forberedelse til den Kærlighedens og Lykkens Tid, som nu sikkert var i Vente. Han havde i dette Aar ofte set menneskelig Godhed bryde frem i spredte Straaler; nu skulde den træde frem som en hel, lysende Sol.

Han løftede sine Øjne og Hænder og lyste Fred over Landet. „I Guds Navn,“ sagde han, „Ufreden høre op! Freden bo i Eders Hjerter og i al Naturen! Gid de døde Ting og Dyr og Planter maa falde til Ro og ophøre at gøre Fortræd.“

Og det var for Gösta og dem alle, som om de havde hørt en Seer tale. Alle vilde elske hverandre, alle vilde være gode. Det var, som om en Guds Mand var kommen med Magt over alt det skabte. En hellig Fred sænkede sig over Egnen. Det var, som om Bjergene straaled og Dalene smilede og Efteraarstaagerne blev ikklædt et Rosen-skær.

Til sidst bad han om en Hjælper for Folket. „Der vil komme en,“ sagde han. „Det er ikke Guds Villie, at I nu skal forgaa. Gud vil opvække

en, som mætter de sultne og leder eder paa hans Veje.“

Da følte Gösta, at den gamle talte om ham, der allerede havde solgt sit Liv for de fattiges Skyld. Og mange, der havde hørt, hvad der var blevet kundgjort, gik hjem og talte om, at nu blev nok alt godt, siden den gale Præst paa Ekeby havde lovet at hjælpe dem.

Men Gösta tog Vejen op til Bjergene i Vester og forsvandt i de dybe Skoves Mørke.

III.

Det var længe før det Aar, da Kavallererne regerede paa Ekeby.

Vogterdrengen og Vogterpigen legede sammen i Skoven, byggede Huse af flade Stene, plukkede Multer og lavede Hyldefløjter. De var begge født i Skoven; den var deres Hjem, deres Herresæde. De levede i Fred med alting i den, som man lever i Fred med Tjenestefolk og Husdyr.

De smaa kaldte Los og Ræv deres Gaardhunde, Væselen var deres Kat, Harer og Egern deres Legekammerater. Bjørne og Elsdyr var deres Storkvæg, Ugler og Urhøns sad i deres Fuglebur, Granerne var deres Tjenere, og Ungbirkene Gæster ved deres Gilder. De kendte nok de Huller, hvor Hugormen laa sammenrullet under Vinterdvalen, og naar de badede sig, havde de set Snogen svømme gennem det klare Vand; men de frygtede hverken Orme

eller Trolde, de hørte jo med til Skoven, og den var deres Hjem. Ingenting dér kunde skræmme dem.

Dybt inde i Skoven laa Hytten, hvor Drengen boede. En bakket Skovvej førte derhen; rundt om skyggede Bjergene for Solen; bundløse Moser laa nær ved den og udsendte hele Aaret en iskold Taage. For Slettens Folk er en slig Bolig lidet lokkende.

Vogterdrengen og Vogterpigen vilde en Gang med Tiden være Mand og Kone, bo der i Skovhytten og leve af deres Hænders Arbejde. Men inden de blev gift, kom Krigens Ulykke over Landet, og den unge Mand lod sig hverve. Han kom hjem igen uden Saar eller Lemlæstelse, men han var bleven mærket for hele sit Liv af den Færd. Han havde set altfor meget af Verdens Ondskab og Menneskers Grumhed mod Mennesker, saa han kunde ikke mere se det gode.

I Førstningen var der ingen Forandring at mærke paa ham. Han gik med sin Barndoms Kæreste til Præsten og bestilte Lysning. Skovhytten ovenfor Ekeby blev deres Hjem, som de forlængst havde aftalt, men Lykken kom ikke til at bo i det Hjem.

Hustruen gik og saa paa sin Mand som paa en fremmed. Lige siden han kom hjem fra Krigen, havde hun ikke kunnet kende ham igen. Han lo haardt og talte lidt. Hun var angst for ham.

Han gjorde ingen Fortræd, og han var en flittig Arbejder. Dog var han ikke afholdt, thi han

troede alle ondt. Han følte sig selv som en forhadtt fremmed; nu var Skovens Dyr hans Fjender, Bjerget, som skyggede for Solen, Mosen, som sendte Taage, var hans Uvenner. Skoven er en uhyggelig Bolig for den, som bærer paa onde Tanker.

Den, der vil bo i øde Egne, maa skaffe sig et Forraad af lyse Minder. Ellers ser han blot Mord og Undertrykkelse blandt Dyr og Planter, ligesom han har set det blandt Mennesker. Han ventter ondt af alt, hvad han møder.

Jan Hök, Soldaten, kunde ikke selv forstaa, hvad der var i Vejen for ham, men han mærkede, at intet gik godt for ham. Hjemmet gav ringe Fred. Sønnerne, som opvoksede der, blev stærke men vilde; hærdede og modige Mænd var de, men ogsaa deres Haand var mod alle, som alles mod dem.

Hustruen lokkedes af sin Sorg til at udforske Naturens Hemmeligheder. I Mose og Krat søgte hun lægende Urter; hun udgrundede de underjordiskes Væsen og vidste, hvilke Ofre de krævede. Hun kunde helbrede Sygdom, give gode Raad til dem, som havde Elskovssorger. Hun fik Ry for at være troldkyndig og blev skyet, skønt hun gjorde Mennesker stor Nytte.

En Gang tog Hustruen sig over at tale med Manden om hans Bekymring. „Lige siden du gik i Krig,“ sagde hun, „har du været som forhekset. Hvad har de gjort dig der?“

Da for han op og var nær ved at slaa hende, og saaledes gik det, hver Gang hun nævnte Krigen.

Han blev som vanvittig af Vrede. Han taalte ikke at høre Ordet *Krig* af nogen, det blev snart bekendt; saa tog Folk sig i Agt for det Samtale-æmne.

Men ingen af hans Krigskammerater kunde sige, at han havde gjort mere ondt end andre. Han havde kæmpet som en god Soldat. Det var blot alt det forfærdelige, han havde set, der havde betaget ham saaledes, at han siden ikke kunde se andet end det onde. Han syntes, at hele Naturen hadede ham, fordi han havde taget Del i sligt. De, som ved bedre, kan trøste sig med, at de kæmper for Fædrelandet og Æren. Hvad vidste han derom? Han vidste blot, at alt hadede ham, fordi han havde udgydt Blod og voldt ondt. Paa den Tid, da Majorinden blev fordreven fra Ekeby, boede han alene i sin Hytte; Hustruen var død og Sønnerne borte. Ved Markedstid var Hytten dog fuld af Gæster. De sortsmudsede Fanter tog ind der; de trives bedst hos den, som er skyet af andre. Smaa langhaarede Heste kom da klatrende op ad Skovvejen med Kærrer fulde af Fortinningsværktøj, Børn og Pjalter. Kvinder, tidlig ældede, med Ansigtet opsvulmet af Tobaksrygning og Drik, og Mænd med blege, skarpe Ansigter og senestærke Legemer, fulgte efter Kærrerne. Naar de kom til Skovhytten, blev der muntert; Brændevin og Kort og Spektakler førte de med sig; de fortalte om Tyverier, Hestebytning og blodige Slagsmaal.

Det var en Fredag, at Broby Marked begyndte, og da blev Kaptajn Lennart dræbt. Stærke Måns,

Drabsmanden, var Søn af den gamle i Skovhytten. Da Fanterne Søndag Eftermiddag sad sammen deroppe, rakte de derfor gamle Jan Hök Brændevinsflasken hyppigere end ellers og talte med ham om Fængselsliv og Fangekost og Forhør, for det kendte de til.

Den gamle sad paa Huggeblokken i Arnekrogen og talte ikke meget. Hans store, glansløse Øjne stirrede ud over den vilde Flok, der fyldte Stuen. Tusmørket var faldet paa, men det flammende Fyrreved gav Lys. Det belyste Pjalter, Elendighed og Nød.

Døren gik sagte op, og to Kvinder traadte ind. Det var den unge Grevinde Elisabet fulgt af Brobypræstens Datter. Sælsomt tog det sig ud for den gamle, da hun, elskelig og straalende i sin milde Skønhed, traadte ind i Lyskredsen fra Ilden. Hun fortalte dem, at Gösta Berling ikke var bleven set paa Ekeby siden Kaptajn Lennarts Død. Hun og hendes Pige havde gaaet om og ledt efter ham i Skoven hele Eftermiddagen. Nu saa hun, at der her var Mænd, som havde vandret vidt omkring og kendte alle Veje. Havde ingen af dem set ham? Hun var kommen herind for at hvile og spørge, om de havde set ham.

Et unyttigt Spørgsmaal. Ingen havde set ham.

De satte en Stol til hende. Hun sank ned paa den og sad tavs en Tid. Larmen i Stuen var forstummet; alle saa paa hende og undrede sig over hende. Saa blev hun uhyggelig ved Tavs-

heden, for sammen og søgte et ligegyldigt Æmne at tale om.

Hun vendte sig til den gamle i Krogen. „Jeg synes, jeg har hørt, du har været Soldat, gamle,“ sagde hun, „fortæl os noget fra Krigen.“

Der blev kun en endnu uhyggeligere Tavshed. Den gamle sad, som om han intet havde hørt.

„Jeg vilde gerne høre noget om Krigen af en, som selv har været med,“ blev Grevinden ved; men hun stansede pludseligt, thi Brobypræstens Datter rystede paa Hovedet ad hende. Hun maatte have talt upassende Ord; alle derinde saa paa hende, som om hun havde forsyndet sig mod de første Regler for det passende. Pludselig talte en af Kvinderne med skarp Stemme.

„Det er nok hende, der har været Grevinde paa Borg?“

„Det er det.“

„Det var nok noget andet end at løbe om i Skoven efter den gale Præst. Tvi!“

Grevinden rejste sig og sagde Farvel; hun havde hvilet sig nok. Den Kone, der havde talt, fulgte hende ud.

„Grevinden maa vide,“ sagde hun, „at jeg var nødt til at sige noget, for det gaar ikke an at snakke til den gamle om Krig. Han taaler ikke at høre det Ord. Jeg mente ikke noget ondt.“

Grevinden skyndte sig bort, men hun stansede snart igen. Hun saa den truende Skov, det skyggende Bjerg, den dampende Sump. Det maatte være uhyggeligt at bo her for en, hvis Sind var

fyldt af onde Minder. Hun følte Medynk med den gamle, der sad derinde med de mørke Fanter til Selskab.

„Anna Lisa,“ sagde hun, „lad os vende om! De var gode mod os derinde, men jeg opførte mig ikke godt. Jeg vil tale med den gamle om glædeligere Ting.“ Og lykkelig over at have fundet nogen, hun kunde trøste, gik hun atter ind i Hytten.

„Jeg frygter for,“ sagde hun, „at Gösta Berling gaar om her i Skoven og tænker paa at tage Livet af sig. Derfor er det vigtigt, at han snart bliver funden og forhindret deri. Anna Lisa og jeg har af og til syntes, vi saa ham, men han er forsvunden for os. Han er vist i Egnen omkring det Bjerg, hvor Nygaardspigen slog sig ihjel. Jeg kom nu i Tanke om, at jeg vist ikke behøver at gaa helt til Ekeby for at skaffe Hjælp. Her er saa mange raske Mænd, at de sikkert kan fange ham.“

„Afsted, Karle!“ udbød Konen. „Naar Grevinden ikke holder sig for god til at bede vore Folk om en Tjeneste, skal I straks gaa!“

Mændene rejste sig straks og gik ud at søge.

Den gamle Jan Hök sad stille og stirrede frem for sig med et glansløst Blik, saa mørk og haard, at man kunde blive bange for ham. Den unge Frue kunde ikke finde paa et Ord at henvende til ham.

Da saa hun, at et Barn laa sygt paa et Knippe Halm, og at en af Kvinderne havde en daarlig Haand. Straks gav hun sig til at hjælpe de syge.

Hun blev snart gode Venner med de sladrende Kvinder og lod dem vise sig de mindste Børn.

En Timestid efter kom Mændene tilbage. De førte Gösta Berling bunden ind i Hytten og lagde ham ned foran Ilden. Hans Klæder var forrevne og tilsnavsede, Ansigtstrækkene udtærede og Øjnene vilde. Han havde ogsaa faret vildt omkring i de forløbne Dage: han havde ligget paa den vaade Jord, havde boret Hænder og Ansigt ned i Mosedyndet, slæbt sig hen over Klipperne, trængt sig gennem det tætteste Krat. Nu sidst havde han mærket, at Døden ikke er saa let at møde. Time efter Time havde han vanket om deroppe, kæmpende med sin opflammende Livslyst. Godvilligt var han ikke fulgt med Mændene, men de havde maattet overmande og binde ham.

Da hans Hustru saa ham saaledes, blev hun vred. Hun havde visselig ogsaa sin Stolthed, og hun følte sig ydmyget ved at se sin Mand i den Tilstand. Hun løste ikke hans bundne Lemmer, men lod ham blive liggende paa Gulvet.

„Hvor du ser ud,“ sagde hun.

„Jeg vilde heller ikke være kommen dig for Øjne mere,“ svarede han.

„Er jeg da ikke din Hustru? har jeg ikke Ret til at vente, at du kommer til mig med din Sorg?“

„Jeg ved ikke, hvad du anser dig selv for. Jeg ved ikke, hvilke Planer du har for dit Liv. Men jeg ved, at den største Tjeneste, jeg kan gøre dig, er at dø.“

Hun sendte ham et usigelig foragteligt Blik.
„Du vilde gøre mig til en Selvmorders Hustru!“

Hans Ansigt fortrak sig i Smerte. „Elisabet, lad os tale sammen i Enrum.“

„Hvorfor skulde disse Mennesker ikke kunne høre paa os?“ udbrød hun med et skarpt Tonefald i sin Stemme. „Er vi bedre end de? Har nogen af dem voldt mere Sorg og Skade end vi? De er Skovens og Landevejens Børn, alles Haand er imod dem. Lad dem kun høre, at Synd og Skam ogsaa følger Herskeren over Ekeby, den af alle elskede Gösta Berling. Tror du, jeg holder mig for bedre end dem — eller gør du det?“

Han rejste sig med Besvær paa Albuen og saa paa hende med opflammende Trods. „Jeg er ikke saa ussel, som du tror.“ Og i sin Harme fortalte han hende om Formiddagens Begejstring og Eftermiddagens Overenskomst.

„Det skulde være sket for længe siden, hvis du blot ikke var kommen op i Skoven,“ sagde han til sidst. „Jeg kunde ikke dø, mens du var mig saa nær. Men giv mig nu fri, at jeg kan holde mit Ord.“

„Ak,“ sagde hun, da han var færdig, „hvor jeg dog kender dette godt. Heltefraser, Heltemanerer! Altid rede til at stikke Hænderne i Ilden, Gösta, altid rede til at kaste dig selv væk. Hvor stort jeg engang syntes at dette var! Hvor jeg nu elsker Ro og Besindighed! Hvis du havde lagt din Haand paa den gode Mands Kiste og dér, i Sintrams Paahør,

svoret at leve for at hjælpe dette stakkels Folk, som han vilde ødelægge, det vilde jeg nu have prist. Men at du vilde hjælpe dem ved en Forbrydelse, søge Forsoning ved en Forbrydelse — hvor kan du vente, at jeg skulde blive begejstret over dette?”

Han saa paa hende med Fortvivlelse i sit Blik. „Jeg maatte søge Forsoning,“ udbrød han, „og hvad har jeg at give uden mit Liv? Du glemmer, at jeg er en afsat Præst, forkastet af Mennesker, forkastet af Gud.“

„Hvor vover du at tale saaledes, Gösta! Du har mødt for megen Kærlighed, det er din Ulykke. Kvinder og Mænd har elsket dig; naar du blot spøjte og lo, naar du blot sang og spillede, saa tilgav de dig alt. Alt, hvad du fandt paa at gøre, det fandt de godt. Og hørte du ikke Provstens Tale ved Graven? Hørte du ikke, hvad Gud venter af dig? De fattige Mennesker gik hjem og talte om dig som deres Redningsmand, og du gik bort og vilde dø. Du er alles Helt, Gösta, og du vil forlade dem.“

„Hvor kan jeg hjælpe dem uden Penge? Har jeg ikke lovet Sintram at dø, saa snart jeg havde faaet disse Penge?”

„Vi paa Ekeby,“ sagde Grevinden, og hendes Stemme rystede af Vrede og Sorg, „vidste allerede i Aftes, hvor Pengene var. Major Fuchs var kommen i Tanke om det; thi han havde opdaget dem en Nat, da han havde listet sig op i Kirketaarnet for at hente Klokkemalm til en Kugle.“

Gösta lukkede Øjnene og førte de bundne

Hænder til sit Bryst som for at bekæmpe sit Hjertes Lidelse.

„Men dette gør ingen Forskel for dit Vedkommende,“ vedblev Grevinden. „Sintram har ærlig sagt dig, hvor Pengene var, og du skylder altsaa ham at dø. Ak, at du endnu kan tro, at Penge kan hjælpe paa en Nød som vor! Og se, Gösta, hvilken herlig Slutning paa dit Liv! Du vil blive fulgt til Graven med Taarer, og du vil ikke blive mindre lovprist end den gode Kaptajn Lennart, thi ogsaa du har jo givet dit Liv for Folket. Og jeg alene vil vide, at du ofrede det saa glad, fordi du skyldte Anger og Bod. Men nu siger jeg dig, at du skal leve, og du skal ganske simpelt gaa hen og gøre din Pligt. Du skal ikke drømme om Heltebedrifter, du skal ikke glimre og forbavse, du skal sørge for, at dit Navn ikke altfor ofte lyder paa Folkets Læber. Men betænk dig vel, før du tager dit Ord til Sintram tilbage. Du har nu skaffet dig en Slags Ret til at dø, og Livet vil næppe byde dig megen Glæde efter dette. Der har hidtil ikke været nogen rigtig Klarhed imellem os, Gösta; du har ikke vovet at betragte mig som din Hustru, og jeg har ikke vidst, om det var Guds Vilje, der førte os sammen, eller om det kom af en sygelig Overspændthed hos mig. Det var en Tid mit Ønske at drage hjem til Syden, jeg syntes, det var for stor en Lykke for mig brødebetyngede at være din Hustru og have Lov at følge dig Livet igennem. Men nu vil jeg blive her. Hvis du har Mod til at leve, vil jeg blive. Men vent dig ingen

Glæde deraf; jeg vil tvinge dig til at vandre de tunge Pligters Vej. Aldrig maa du af mig vente Glædens og Haabets Ord. Al den Sorg og Ulykke, som vi to har voldet, vil jeg stille paa Vagt ved vor Arne. Kan vel et Hjerte, der har lidt saa meget som mit, elske mere? Uden Taarer og uden Glæde vil jeg vandre ved din Side. Betænk dig vel, Gösta, inden du vælger at leve! Det er Bodens Vej, vi vil vandre.“

Hun ventede ikke paa Svar. Hun vinkede ad Brobypræstens Datter og gik. Da hun kom ind i Skoven, gav hun sig til at græde bitterlig og græd, lige til hun naaede Ekeby. Da hun var kommen dertil, huskede hun, at hun havde glemt at tale om fornøjeligere Ting end Krig med Jan Hök, Soldaten.

I Skovhytten blev der stille, da hun var borte.

„Herren vor Gud være Pris og Ære!“ sagde pludselig den gamle Soldat.

De saa paa ham. Han havde rejst sig og saa sig ivrigt om.

„Ondskab, alt har været Ondskab,“ sagde han. „Alt hvad jeg har set, siden jeg slog mine Øjne op, har været Ondskab. Onde Mænd og onde Kvinder; Had og Vrede i Skov og Mark! Men hun er god. Et godt Menneske har staaet i mit Hjem. Naar jeg sidder alene her, vil jeg mindes hende. Hun vil følge mig paa Skovstien.“

Han bøjede sig ned over Gösta, løste hans Baand og rejste ham op. Saa tog han højtidelig hans Haand.

„Forladt af Gud,“ sagde han og nikkede, „det

er netop Tingen. Men nu er du det ikke mere, og jeg er det heller ikke, siden hun har staaet i mit Hjem. Hun er god.“

Næste Dag kom den gamle Jan Hök til Lensmand Scharling. „Jeg vil tage mit Kors,“ sagde han. „Jeg har været en ond Mand; derfor fik jeg onde Sønner.“ Og han bad, om han maatte komme i Fængsel i Stedet for sin Søn, men det kunde jo ikke lade sig gøre.

Den skønneste af de gamle Historer er den, der handler om, hvordan han fulgte sin Søn, vandrede ved Siden af Fangekærren, sov udenfor hans Fængsel og ikke forlod ham, førend han havde udstaaet sin Straf. Den finder vel ogsaa en Gang sin Fortæller.

Margareta Celsing.

I Dagene før Jul kom Majorinden rejsende ned til Löfsjö Herred; men først selve Juleaften naaede hun Ekeby. Paa Rejsen var hun syg hele Tiden; hun havde Lungebetændelse og stærk Feber; dog havde man aldrig set hende gladere eller hørt flere venlige Ord af hende.

Brobypræstens Datter, som havde været hos hende deroppe paa Gaarden i Elvedalsskovene lige siden Oktobermaaned, sad ved Siden af hende i

Slæden og vilde gerne fremskynde Rejsen, men hun kunde ikke hindre den gamle i at standse Hestene og kalde hver en vejfarende hen til Slæden for at spørge om Nyt.

„Hvordan gaar det Jer her i Löfsjö Herred?“ spurgte Majorinden.

„Det gaar os godt,“ fik hun da til Svar. „Der stunder bedre Tider til. Den gale Præst der nede i Ekeby og hans Hustru hjælper os alle.“

„Nu kommer der en god Tid,“ svarede en anden, „Sintram er borte. Kavallererne paa Ekeby har begyndt at arbejde. Brobypræstens Penge er fundne i Bro Kirketaarn. Der er saa mange, at al Ekebys Ære og Herlighed kan genoprettes med dem. Der er ogsaa nok til at skaffe de hungrige Brød.“

„Vor gamle Provst er vaagnet til nyt Liv og Kraft,“ sagde en tredie. „Hver Søndag taler han til os om Guds Riges Tilkommelse. Hvem kan nu have Lyst at synde? Det godes Herredømme stunder til.“

Og Majorinden kørte langsomt videre og spurgte enhver, hun mødte: „Hvordan gaar det Jer? Lider I Mangel paa noget her i Herredet?“

Og Feberheden og den stikkende Smerte i Brystet stilnede af, naar de svarede hende: „Her er to gode og rige Kvinder, Marianne Sinclair og Anna Stjernhök. De hjælper Gösta Berling med at gaa fra Hus til Hus og se til, at ingen sulter. Og Brændevinskedlen sluger nu ikke mere Korn.“

Det var, som om Majorinden sad der i Slæden og holdt en lang Gudstjeneste. Hun var kommen

til et helligt Land. Hun saa gamle furede Ansigter opklares, naar der taltes om de Tider, som var komne. De syge glemte deres Smerter for at prise Glædens Dag.

„Vi vil alle være som den gode Kaptajn Lennart,“ sagde de. „Vi vil alle være gode; vi vil tro alle godt; vi vil ikke skade nogen. Det vil fremskynde Guds Riges Tilkommelse.“

Hun fandt alle grebne af den samme Aand. Paa Herregaardene blev de mest trængende frit bespiste. Alle, som havde Arbejder at gøre, lod dem udføre nu, og paa alle Majorindens syv Jernværker var Virksomheden i fuld Gang. Aldrig havde hun følt sig raskere, end mens hun sad her og lod den kolde Luft strømme ind i sit værkende Bryst. Hun kunde ikke komme forbi en Gaard uden at standse og spørge.

„Nu er alt godt,“ var Svaret. „Her var stor Nød paa Færde, men Herrerne paa Ekeby hjælper os. Majorinden vil forundre sig over alt, hvad der er blevet udført der. Møllerværket er snart færdigt, og Smedjen er i fuld Gang.“

Det var Nøden og de hjerterystende Begivenheder, der havde forvandlet dem alle. Ak, det vilde vel ikke vare længe! Men det var dog godt at komme tilbage til et Land, hvor den ene hjalp den anden, og alle vilde gøre det gode. Majorinden følte, at hun kunde tilgive Kavallererne, og hun takkede Gud for det. „Anna Lisa“, sagde hun, „jeg gamle Menneske sidder her og tror, at jeg allerede er paa Vej ind i de saliges Himmel.“

Da hun endelig naaede Ekeby, og Kavallererne skyndte sig ud for at hjælpe hende af Slæden, kunde de knap kende hende igen; thi hun var lige saa mild og venlig som deres egen unge Grevinde. De ældre, der havde set hende som ung, hviskede til hverandre: „Det er ikke Majorinden paa Ekeby — det er Margareta Celsing, der kommer tilbage.“

Kavallerernes Glæde over at se hende komme igen saa god, saa fri for alle Hævntanker, var stor, men den blev forvandlet til Sorg, da de saa, hvor syg hun var. Hun maatte straks bæres ind i Soveværelset og lægges i Seng. Men paa Tærskelen vendte hun sig om og talte til dem.

„Guds Stormvind er gaaet over Landet,“ sagde hun, „Guds Stormvind! Jeg ved nu, at alt har været til det bedste.“ Saa lukkedes Døren til Sygeværrelset, og de fik hende ikke mere at se.

Der er dog saa meget at sige til den, der skal dø. Ordene trænger sig frem, naar man ved, at i Værelset ved Siden af ligger en, hvis Øre snart skal lukkes for bestandig. „Ak min Ven, min Ven“, vilde man gerne sige, „kan du tilgive? Kan du tro, trods alt, at jeg har elsket dig? Hvor kunde jeg dog volde dig saa megen Sorg, mens vi vandrede sammen her? Ak min Ven! Tak for al den Glæde, du har skænket mig!“ Saadanne Ord vil man tale og mange, mange flere.

Men Majorinden laa i brændende Feber, og Kavallerernes Stemmer kunde ikke naa hende. Skulde hun da aldrig faa at vide, hvordan de havde arbejdet, hvordan de havde genoptaget hendes Værk

og reddet Ekebys Ære? Skulde hun aldrig faa det at vide?

Kort efter gik Kavallererne ned til Smedjen. Alt Arbejde var standset der, men de kastede friske Kul og nyt Raajern i Ovnene og lavede til Smeltning. De kaldte ikke paa Smedene, som var gaaet hjem for at holde Jul, men arbejdede selv. Kunde Majorinden blot leve, til Hammeren kom i Gang, da skulde den tale deres Sag for hende.

Det blev Aften og det blev Nat under Arbejdet. Flere af dem tænkte paa, hvor underligt det var, at de nu atter kom til at holde Jul i Smedjen. Den store Videnskabsmand, Kevenhüller, som havde staaet for Genopbyggelsen af Møllen og Smedjen, og Kristian Bergh, den stærke Kaptajn, stod ved Ovnene og passede Smeltningen. Gösta og Julius bar Kul. Af de øvrige sad, nogle paa Ambolten under den optrukne Hammer, andre havde taget Plads paa Kulkærrer og Stangjernsdynger. Löwenborg, den gamle Mystiker, talte med Farbroder Eberhard, Filosofen, som sad ved Siden af ham paa Ambolten. „I Nat dør Sintram?“ sagde han.

„Hvorfor just i Nat?“ spurgte Eberhard.

„Du husker vel vor Akkord med ham fra i Fjor? Nu har vi ikke gjort noget, som ikke var kavallermæssigt, altsaa har han tabt.“

„Naar du tror paa saadan noget, saa ved du vel ogsaa, at vi har gjort meget, som ikke har været kavallermæssigt. For det første hjalp vi ikke Majorinden; for det andet begyndte vi at arbejde; for det

tredje var det ikke helt rigtigt, at Gösta ikke tog sig selv af Dage, som han havde lovet.“

„Jeg har tænkt paa det,“ svarede Löwenborg, „men jeg tror, du tager fejl. At handle med smaa-lige Tanker paa vor egen Fordel var os forbudt, men ikke at handle som Kærligheden eller Æren eller vor evige Salighed fordrede. Jeg tror, at Sintram har tabt. Ja, jeg ved det. Jeg har hørt hans Bjælder hele Aftenen, men det er ikke rigtige Bjælder. Vi har ham snart her.“

Og den lille gamle Mand sad og stirrede paa Smedjens aabne Dør og det lille Stykke blaa Himmel med enkelte Stjerner, der saas igennem den. Pludselig for han op.

„Ser du ham?“ hviskede han. „Der kommer han listende. Ser du ham ikke i Døren?“

„Ingenting ser jeg,“ svarede Farbroder Eberhard. „Du er søvnig, det er det hele.“

„Jeg saa ham tydelig mod den lyse Himmel. Han havde sin lange Ulveskindspels og Pelshue paa. Nu er han inde i Mørket der, og jeg kan ikke se ham. Se, nu er han henne ved Ovnens. Han staar lige ved Siden af Kristian Bergh, men Kristian ser ham nok ikke. Nu bukker han sig og kaster noget i Ilden. Uh, hvor han ser fæl ud. Tag jer i Agt der henne!“

I samme Øjeblik lød der et Knald, og Gnisterne for ud af Ovnens over Smedene og deres Hjælpere. Der skete dog ingen Skade.

„Han vil hævne sig,“ hviskede Löwenborg.

„Nej du er for gal!“ udbrød Eberhard, „du burde dog have faaet nok af den Slags.“

„Saadan noget kan man tænke og ønske, men hvad hjælper det. Ser du ikke, han staar der ved Bjælken og griner ad os? Men saa sandt jeg lever, tror jeg ikke, han løsner Hammeren!“

Han for op og rev Eberhard med sig. Umiddelbart derefter slog Hammeren drønende mod Ambolten. Det var blot en Krampe, der var gaaet løs; men Eberhard og Löwenborg var med Nød og næppe undsluppet Døden.

„Ser du, at han ingen Magt har over os?“ sagde Löwenborg triumferende; „men hævne sig vil han, det er tydeligt.“

Og han raabte til Gösta Berling: „Gaa du op til Kvinderne, Gösta. Kanske viser han sig ogsaa for dem. De er ikke saa vant til at se sligt, som jeg er; de kunde let blive bange. Og tag dig i Agt, Gösta; thi han bærer et svart Nag til dig, og kanske han har Magt over dig for det Løftes Skyld. Hvem ved det?“

Siden fik man at vide, at Löwenborg havde haft Ret, at Sintram var død Julenat. Somme sagde, at han havde hængt sig i Fængslet. Andre troede, at Retfærdighedens Tjenere havde i al Hemmelighed ladet ham tage af Dage; thi Undersøgelsen lod til at ville falde ud til hans Fordel, og det gik jo ikke an atter at slippe ham løs over Herredet. Atter andre troede, at en mørk Herre var kommen rejsende i en sort Vogn med sorte Heste for og havde taget ham ud af Fængslet. Og Löwenborg

var ikke den eneste, der saa ham Julenat. Ogsaa paa Fors blev han set og i Ulrika Dillners Drømme. Mangen en fortalte, at han havde vist sig for dem, lige til Ulrika Dillner flyttede hans Lig til Bro Kirkegaard. Hun lod ogsaa de slemme Tjenestefolk jage bort fra Fors og indførte et skikkeligt Regimente der. Nu spøger der ikke mere.

*

.

*

Det fortælles, at inden Gösta Berling naaede op til Gaarden, var en fremmed kommen dertil og havde afleveret et Brev til Majorinden. Ingen kendte Budet, men Brevet blev baaret ind og lagt paa Bordet ved Siden af den syge. Straks efter blev hun uventet bedre, Feberen stilnede af, Smerterne aftog, og hun blev i Stand til at læse Skrivelsen.

De gamle vilde gerne tro, at denne Bedring skyldtes de mørke Magters Indflydelse. Sintram og hans Venner kunde have Fordel af, at Majorinden læste dette Brev.

Det var et Dokument, skrevet med Blod paa sort Papir. Kavallererne vilde nok have kendt det igen; det blev skrevet forrige Julenat i Smedjen paa Ekeby.

Og Majorinden laa nu der og læste, at efterdi hun havde været en Heks og sendt Kavallersjæle til Helvede, saa dømtes hun til at miste Ekeby. Dette og lignende Taabeligheder læste hun. Hun saa paa Datum og Underskrifter og fandt følgende Tilføjelse ved Göstas Navn: „Fordi Majorinden har benyttet

sig af min Svaghed til at lokke mig bort fra ærligt Arbejde og beholde mig som Kavaller paa Ekeby; fordi hun har gjort mig til Ebba Dohnas Morder ved at forraade hende, at jeg var en afsat Præst, derfor skriver jeg under.“

Majorinden foldede langsomt Papiret sammen og lagde det ind i Omslaget; derefter laa hun stille og tænkte paa, hvad hun havde faaet at vide. Hun forstod med bitter Smerte, at dette var Folkets Tanker om hende. En Heks og en Troldkvinde var hun for alle disse, som hun havde gjort vel imod, som hun havde givet Arbejde og Brød. Dette var hendes Løn, det skulde blive hendes Eftermæle. De kunde ikke tiltro en Ægteskabsbryderske noget andet.

Men hvad brød hun sig om disse vankundige? De havde dog staaet hende fjernt. Men disse fattige Kavallerer, som havde levet af hendes Naade og kendte hende godt, ogsaa de troede det, eller lod, som de troede det, for at faa et Paaskud til at rive Ekeby til sig. Hendes Tanker for hurtigt om, og vild Vrede og Hævnlyst luede i hendes feberhede Hjerne. Hun lod Brobypræstens Datter, der tilligemed Grevinde Elisabeth vaagede over hende, sende Bud til Högfors efter Godsforvalteren og Inspektøren. Hun vilde gøre sit Testamente.

Atter laa hun og tænkte. Hendes Øjenbryn trak sig sammen, hendes Ansigt fortrak sig uhyggeligt af Smerte.

„Majorinden er meget syg,“ sagde Grevinden sagte.

„Det er jeg, sygere end nogensinde før.“

Der blev atter Tavshed, men saa talte Majorinden med haard, skarp Røst.

„Det er underligt at tænke paa, at ogsaa Grevinde Elisabet, der er elsket af alle, er en Ægteskabsbryderske.“

Den unge Grevinde for sammen.

„Ja, om ikke i Gerning, saa dog i Tanker og Ønsker, og det gør ingen Forskel. Jeg, som ligger her, føler, at det gør ingen Forskel.“

„Det ved jeg, Majorinde.“

„Og dog er du nu bleven lykkelig. Du kan eje den, du elsker, uden Synd; det sorte Spøgelse vil ikke staa imellem jer, naar I mødes. I kan tilhøre hverandre overfor Verden. I kan gaa gennem Livet ved hinandens Side.“

„Ak, kære Majorinde!“

„Hvor tør du vove at blive hos ham?“ udbrød den gamle med stigende Heftighed. „Gør Bod, gør Bod i Tide! Rejs hjem til din Fader og Moder, inden de kommer og forbander dig. Vover du at nævne Gösta Berling som din Mand! Rejs fra ham! Jeg vil give ham Ekeby, jeg vil give ham Magt og Ære. Vover du at dele det med ham? Vover du at tage mod Lykken og Æren? Jeg vovede det. Husker du, hvordan det gik mig? Husker du Julemiddagen paa Ekeby? Husker du Arresten paa Lensmandsgaarden?“

„Ak, Majorinde, vi Syndere gaar her Side om Side uden Lykke. Jeg gaar her for at vaage over, at Glæden ikke fæster Bo ved vor Arne. Tror Majorinden ikke, at jeg længes hjem? Ak, jeg længes

bittert efter Hjemmets Ly og Støtte, men jeg vil aldrig faa den. Jeg maa bo her i Frygt og Bæven, med den Bevidsthed, at alt, hvad jeg gør, leder til Synd og Sorg, at hjælper jeg en, saa skader jeg en anden. Altfor svag og ringe for Livet her er jeg dog tvungen til at leve det, fordi jeg er bunden til en evig Bod.“

„Slige Tanker daarer vi vort Hjerte med,“ udbrød Majorinden, „men det er Svaghed. Du vil ikke bort fra ham, det er Sagen.“

Inden Grevinden kunde svare, kom Gösta Berling ind i Værelset.

„Kom hid, Gösta,“ sagde Majorinden straks, og hendes Stemme blev endnu skarpere og haardere. „Kom hid, du som prises af hele Löfsjö Herred! Kom, du som vil have det Eftermæle, at du er Folkets Frelser. Nu skal du høre, hvordan det er gaaet din gamle Majorinde, som du lod gaa forladt og foragtet omkring i Landet.

Først vil jeg fortælle, hvordan det gik mig, da jeg kom hjem til min Moder i dette Foraar, thi du bør kende Slutningen paa den Historie.

Det var i Marts, jeg naaede op til Gaarden i Elvedalsskovene, Gösta. Jeg saa ikke stort bedre ud end en Tiggerkælling. De sagde mig, da jeg kom, at min Moder var i Mælkestuen. Der gik jeg hen og stod længe tavs nede ved Døren. Rundt om langs Væggen paa lange Hylder stod de blanke Kobberfade fyldte med Mælk. Og min Moder, som var over de halvfems, tog det ene Mælkefad ned efter det andet og skummede Fløden af. Hun var

rask nok, den gamle, men jeg mærkede godt, hvor svært det faldt hende at naa Mælkefadene. Jeg vidste ikke, om hun havde set mig, men efter en Stunds Forløb talte hun til mig med en underlig skarp Stemme.

„Saa er det da gaaet dig, som jeg ønskede,“ sagde hun. Jeg vilde tale og bede hende tilgive mig, men det var ingen Nytte til. Hun hørte ikke et Ord deraf — hun var stokdøv. Men lidt efter talte hun igen: „Du kan komme og hjælpe mig,“ sagde hun.

Saa gik jeg hen og skummede Mælken. Jeg tog Fadene ned i den rigtige Orden og satte alting paa sin Plads og tog tilpas dybt med Skummeskeen, og hun var tilfreds. Ingen af Tjenestefolkene havde hun kunnet betro at skumme Mælken; men jeg vidste jo fra gamle Dage, hvordan hun vilde have det.

„Nu kan du paatage dig dette Arbejde,“ sagde hun. Saa vidste jeg, at hun havde tilgivet mig.

Og derefter var det paa een Gang, som om hun ikke længer kunde arbejde. Hun sad stille i sin Lænestol og sov næsten hele Dagen. Et Par Uger før Jul døde hun. Jeg var gerne kommen før, Gösta, men jeg kunde ikke rejse fra den gamle.“

Majorinden standsede. Hun havde nu ondt ved at faa Vejret; men hun mandede sig op og talte videre.

„Det er sandt, Gösta, at jeg gerne vilde have dig hos mig her paa Ekeby. Det er nu engang saa, at alle er glade ved at være sammen med dig. Havde du kunnet blive en ordentlig Mand, da vilde

jeg have givet dig megen Magt. Mit Haab stod altid til, at du skulde finde dig en god Hustru. Først troede jeg, det skulde blive Marianne Sinclair, thi jeg saa, at hun elskede dig, allerede mens du levede som Brændehugger i Skoven. Saa troede jeg, det skulde blive Ebba Dohna, og jeg kørte en Dag over til Borg og sagde til hende, at hvis hun vilde gifte sig med dig, vilde jeg lade dig arve Ekeby. Handelede jeg uret heri, maa du tilgive mig.“

Gösta laa paa Knæ ved Sengen med Panden mod Sengekanten; han stønnede tungt.

„Sig mig nu, Gösta, hvordan du agter at leve. Hvordan vil du forsørge din Kone? Sig mig det! Du ved jo, jeg har altid villet dit Bedste.“

Og Gösta svarede hende smilende, skønt hans Hjerte var nærved at briste af Sorg: „I gamle Dage, da jeg prøvede paa at blive Arbejder her paa Borg, gav Majorinden mig et Hus at bo i, og det har jeg endnu. I denne Høst har jeg gjort alt i Stand der; Löwenborg har hjulpet mig, vi har malet Loftet og tapetseret Væggene. Den inderste lille Stue kalder Löwenborg for Grevindens Kabinet, og han har søgt rundt om hos Bønderne efter Møbler, som de har faaet paa Herregaardsauktionerne. Dem har han købt; og nu er der baade højryggede Lænestole og Dragkister med blanke Beslag. Men i det yderste større Værelse staar den unge Frues Væverstol og min Drejebænk. Der har vi ogsaa vort Husgeraad og andre Sager, og der har Löwenborg og jeg allerede siddet mangen en Aften og talt om, hvordan den unge Grevinde og jeg skal have det i Husmands-

huset. Men min Hustru faar først dette at vide nu, Majorinde. Vi vilde sige hende det, naar vi forlod Ekeby.“

„Fortæl videre, Gösta.“

„Löwenborg talte altid om, hvor haardt vi kunde trænge til en Pige i Huset. „Om Sommeren er her dejligt paa Birkenæsset,“ sagde han, „men om Vinteren bliver her for ensomt for den unge Frue. Du kommer til at holde en Pige, Gösta.“ Og jeg var nok enig med ham, men jeg vidste ikke, hvordan jeg skulde faa Raad til det. Da kom han en Dag bærende med sit Bord, det med de malede Tangenter. „Det bliver nok dig, Löwenborg, der skal være vor Pige,“ sagde jeg. Han svarede, at der vilde nok blive Brug for ham; om jeg mente, at den unge Grevinde skulde lave Mad og hente Vand og Brænde? Nej, jeg havde ment, at hun ikke skulde bestille det allerringeste, saa længe jeg havde et Par Hænder at arbejde med. Men han syntes dog, det var bedst, vi var to, saa kunde hun hele Dagen sidde i Sofa-hjørnet og brodere. Jeg kunde aldrig tænke mig, hvor megen Opvarthning saadan et lille Kvindemenneske trængte til, sagde han.“

„Bliv ved,“ sagde Majorinden. „Det lindrer mine Smerter. Troede du, at din unge Grevinde vilde bo i et Husmandshus?“

Han undrede sig over hendes haanlige Tone men blev ved: „Ak, Majorinde, jeg vovede ikke at tro det; men det havde været saa skønt, om hun vilde. Her er jo fem Mil til den nærmeste Læge. Hun, som har en let Haand og et kærligt Hjerte,

vilde faa Arbejde nok med at forbinde Saar og stille Feber. Og jeg tænkte, at alle bedrøvede skulde finde Vej ned til den fine Frue i Husmandshuset. Der er saa megen Sorg blandt de fattige, som gode Ord og et venligt Hjertelag kan hjælpe paa.“

„Men du selv, Gösta Berling?“

„Jeg har mit Arbejde ved Høvle- og Drejebænken, Majorinde. Jeg maa herefter leve mit eget Liv. Vil min Hustru ikke følge mig, saa faar det være. Selv om man nu bød mig Alverdens Rigdomme, vilde de ikke lokke mig; jeg vil leve mit eget Liv. Nu vil jeg være og blive en fattig Mand blandt Bønderne og hjælpe dem med hvad jeg kan. De kan trænge til en, som spiller for dem til Bryllup og Julegilder, til en, som kan skrive Breve til de bortrejste Sønner — og det kan jeg gøre. Men fattig maa jeg være, Majorinde.“

„Det bliver et trist Liv for jer, Gösta.“

„Aa nej, Majorinde, det vilde det ikke blive, hvis vi blot var to, som holdt sammen. De rige og glade skulde nok komme til os lige saa vel som de fattige. Vi vilde faa Munterhed nok i vor Stue. Gæsterne vilde ikke bryde sig om, at Maden blev lavet i deres Paasyn, eller blive fornærmede over, at de maatte spise to og to paa een Tallerken.“

„Og hvad Nytte vilde du gøre med alt dette, Gösta? Hvad Ære vilde du vinde?“

„Det var Ære nok, Majorinde, om de fattige vilde huske mig et Par Aar efter min Død. Jeg havde gjort Nytte nok, om jeg havde plantet et Par Æbletræer ved hvert Hus, om jeg havde lært Spille-

manden et Par af de gamle Mestres Melodier, og om Vogterbørnene havde lært nogle gode Sange at synge paa Skovstien. — Majorinden kan tro mig, jeg er den samme gale Gösta Berling som i gamle Dage. En Bondespillemand er alt, hvad jeg kan blive; men det er nok. Jeg har megen Synd at oprette; men at græde og angre ligger ikke for mig. Jeg vil gøre de fattige Glæde, det er min Bod.“

„Gösta,“ sagde Majorinden, „det Liv er for ringe for en Mand med dine Evner. Jeg vil give dig Ekeby.“

„O, Majorinde,“ udbrød han forfærdet, „gør mig ikke rig! Læg ikke saadanne Pligter paa mig! Skil mig ikke fra de fattige!“

„Jeg vil give dig og Kavallererne Ekeby,“ gentog Majorinden, „du er jo et udmærket Menneske, Gösta, og velsignet af Folket. Jeg siger som min Moder: du faar paatage dig dette Arbejde.“

„Nej, Majorinde, det kan vi ikke tage imod; vi som har miskendt Majorinden og voldt Dem saa megen Sorg.“

„Jeg vil give jer Ekeby, hører du.“

Hun talte haardt og skarpt uden al Venlighed. Han blev greben af Angst.

„Sæt ikke de gamle i en saadan Fristelse, Majorinde; det vilde jo igen gøre dem til letsindige Svirebrødre. Rige Kavallerer; Gud i Himlen, hvad vilde der blive af os!“

„Jeg vil give dig Ekeby, Gösta, men da skal du love at give din Hustru sin Frihed. Saadan en fin lille Dame passer ikke for dig. Hun har lidt for

meget her i Bjørnelandet; hun længes tilbage til sit lyse Hjem. Du skal lade hende rejse; det er derfor, jeg giver dig Ekeby.“

Men nu kom Grevinde Elisabet hen og knælede ved Majorindens Seng. „Jeg længes ikke mere, Majorinde. Han, som er min Mand, har løst Gaaden og fundet det Liv, jeg kan leve. Jeg behøver ikke at gaa kold og streng ved hans Side og minde ham om Anger og Bod; Fattigdom og Nød og haardt Arbejde vil nok opfylde det Hverv. De Veje, som fører til de fattige og syge, kan jeg gaa uden Synd. Jeg frygter ikke mere for Livet heroppe i Norden. Men gør ham ikke rig, Majorinde, for da tør jeg ikke blive.“

Majorinden rejste op i Sengen.

„Al Lykke forlanger I for jer,“ raabte hun og truede dem med knyttet Haand, „al Lykke og Velsignelse. Nej, lad Kavallererne faa Ekeby, at de kan gaa til Grunde. Lad Mand og Hustru skilles ad, at de kan gaa til Grunde. En Heks og en Troldkvinde er jeg, og jeg *vil* hidse jer til ondt. Som mit Rygte er, vil jeg selv være.“

Hun greb Brevet og slængte Gösta det i Ansigtet. Det sorte Papir flagrede ned paa Gulvet. Gösta kendte det godt.

„Du har forbrudt dig imod mig, Gösta. Du har miskendt den, der har været en anden Moder for dig. Tør du vægre dig ved at tage din Straf af min Haand? Du skal tage imod Ekeby, og det skal ødelægge dig, thi du er svag. Du skal sende din Hustru hjem, saa at du ikke har nogen til at

frelse dig. Du skal dø med et Navn, der er lige-saa forhadet som mit. Margareta Celsing faar det Eftermæle, at hun var en Heks og en Troldkvinde; dit skal blive: en Ødeland og en Bondeplager.“

Hun sank tilbage i Puderne, og alt blev stille. Da lød der gennem Tavsheden et dumpt Slag, saa et igen og endnu et. Stangjernshammeren havde begyndt sin drønende Gang.

„Hør,“ sagde da Gösta Berling, „saadan lyder Margareta Celsings Eftermæle! Det er ikke fulde Kavallerers gale Optøjer. Det er Arbejdets Sejrs-hymne, der istemmes til Ære for en trofast gammel Arbejderske. „Tak,“ siger den, „tak for godt Arbejde, tak for Brødet, du har givet de fattige, tak for Veje, du har banet, for Hjem, du har bygget. Tak for Glæden, du har aabnet dine Sale for!“ — „Tak,“ siger den, „og hvil i Fred! dit Værk skal leve og bestaa. Din Gaard skal altid være et Fristed for det lykkebringende Arbejde.“ — „Tak,“ siger den, „og døm ikke os, som har faret vild. Du, som tiltræder Rejsen til Fredens Hjem, tænk med milde Tanker paa os, som endnu lever.““

Gösta tav, men Stangjernshammeren blev ved at tale. Alle Stemmer, som havde talt godt og kærligt til Majorinden, blandede sig med Hammer-klangen. Lidt efter lidt forsvandt Spændingen af hendes Træk; de slappedes, og det var, som om Dødens Skygge var falden over hende.

Brobypræstens Datter kom ind og meldte, at Herrerne fra Högfors var komne. Majorinden lod dem gaa; hun vilde ikke gøre Testamente.

„Saa, Gösta Berling, du Bedrifternes Mand,“ sagde hun, „saa har du altsaa sejret en Gang til. Bøj dig ned og lad mig velsigne dig.“

Feberen kom nu igen med fordoblet Styrke. Dødskampen begyndte. Legemet havde endnu tunge Lidelser at gennemgaa, men Sjælen vidste snart intet af det. Den begyndte at skue ind i de Himle, der aabnes for de døende.

Saaledes gik en Time, og den korte Dødskamp var til Ende. Da laa hun der saa fredelig og smuk, at de omkringstaaende var dybt bevægede.

„Min kære gamle Majorinde,“ sagde Gösta da, „saadan har jeg set dig en Gang før. Nu er Margareta Celsing kommen tilbage til Livet. Nu skal hun aldrig mere vige for Majorinden paa Ekeby.“

*

*

*

Da Kavallererne kom ind fra Smedjen, blev de modtagne med Budskabet om Majorindens Død.

„Hørte hun Hammeren?“ spurgte de.

Det havde hun gjort, og dermed maatte de lade sig nøje.

De fik siden at vide, at hun havde haft i Sinde at give dem Ekeby, men at Testamentet aldrig var blevet skrevet. Det ansaa de for en stor Ære, og gjorde sig til af det, saa længe de levede. Men ingen hørte dem nogensinde klage over de Rigdomme, de havde tabt.

Der fortælles ogsaa, at denne Julenat stod Gösta Berling ved sin unge Hustrus Side og holdt

sin sidste Tale til Kavallererne. Han var bedrøvet over deres Skæbne, da de nu alle maatte bort fra Ekeby. Alderdommens Skrøbeligheder ventede dem. Den, der er gammel og gnaven, faar kun en kølig Modtagelse, hvor han kommer. Den fattige Kavaller, som er nødt til at tinge sig i Kost hos Bønder, har ingen glade Dage: skilt fra Venner og Eventyr sygner han hen i Ensomhed.

Og saa talte han til dem, de sorgløse, de i Lykkens Omskiftelser hærdede. Endnu en Gang kaldte han dem gamle Guder og Riddersmænd, som var kommen for at indføre Glæden i Jernlandet og Jerntiden. Men han klagede over, at den Have, hvor den sommerfuglvingede Glæde sværmer, hærages af ødelæggende Larver, saa dens Frugter gaar til Grunde.

Vel vidste han, at Glæden var et Gode for Jordens Børn, og at den maatte findes. Men som en tung Gaade laa stadig det Spørgsmaal over Verden, hvordan et Menneske kan være baade glad og god. Det var det letteste og tillige det sværeste i Verden, sagde han. Hidtil havde de ikke kunnet løse Gaaden. Nu vilde han tro, at de havde lært det, at de alle havde lært det i dette Glædens og Nødens, Lykkens og Sorgens Aar.

Ak, I gode Herrer Kavallerer, ogsaa for mig ligger Afskedens Bitterhed over denne Stund! Det

er den sidste Nat, vi har gennemvaaget sammen. Jeg skal ikke høre den muntre Latter og de lystige Viser; jeg skal nu skilles fra jer og fra alle de andre glade Mennesker ved Løfvens Bred.

I kære gamle; I har i fordums Tider givet mig gode Gaver. I kom til den ensomtboende med Bud om Livets rige Omskiftelser; jeg saa jer udkæmpe vældige Ragnarokskampe omkring mine Barndomsdrømmes Sø. Men hvad har jeg givet eder?

Maaske det dog vil glæde eder, at eders Navne nævnes sammen med de elskede Gaardes. Gid al Glans, der har været over eders Liv, maa falde over den Egn, hvor I har levet! Endnu staar Borg, endnu staar Bjørne, endnu ligger Ekeby ved Løfven, herligt omkranset af Fos og Sø, af Park og smilende Skovenge, og naar man staar paa de brede Altaner, sværmer Sagnene omkring en som Sommerens Bier.

Men siden vi taler om Bier, saa lad mig fortælle en lille Historie. Den lille Ruster, der som Trommeslager gik i Spidsen for den svenske Armé, da den i 1813 rykkede ind i Tyskland, kunde siden aldrig blive træt af at fortælle om det vidunderlige Land der sønderpaa. Menneskene var saa store som Kirketaarne, Svalerne var saa store som Ørne, Bierne som Gæs.

„Naa, men Bikuberne da?“

„Bikuberne var som almindelige Bikuber.“

„Hvordan kunde da Bierne komme ind i dem?“

„Ja, det blev deres Sag,“ svarede da den lille Ruster.

Kære Læser, maa jeg ikke sige det samme?
Her har nu Fantasiens Kæmpebier sværmet omkring
os i Aar og Dag, men hvordan de skal komme ind
i Virkelighedens Kube — ja det bliver sandelig
deres Sag.

